

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 5 juni.

2 § Svar på interpellation 2005/06:451 om hyressättning och kommunala bostadsföretag

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Nina Lundström har frågat mig om jag avser att vidta åtgärder, och i så fall vilka,

1. avseende de kommunala bostadsföretagens roll som hyresnormerande i och med att dessa bolag är aktörer på en kommersiell marknad med lokaler, köpcentrum och annan riskbaserad verksamhet som påverkar hyran,
2. för att underlaget för jämförelseprövning vid tvister ska vara så heltäckande som möjligt,
3. för att ta bort hinder för att boende i hyresrätt ska kunna äga sin hyresrätt i framtiden, samt
4. för att hyresrätten ska kunna utvecklas utifrån hyresgästernas önskemål.

Jag kan konstatera att Nina Lundströms frågor sträcker sig över ett brett fält. När det gäller de kommunala bostadsföretagens hyresnormerande roll är detta en grundläggande del i den svenska bostadspolitiken. För att denna ska kunna upprätthållas är det viktigt att det finns klara spelregler och att olika verksamhetsgrenar inte blandas ihop. Den av regeringen tillsatta utredningen om allmännyttans villkor ska – bland mycket annat – se över just den fråga som Nina Lundström tagit upp. Jag föredrar att invänta utredningens resultat och eventuella förslag innan jag uttalar mig mer konkret i den frågan.

När det gäller Nina Lundströms nästa fråga kan jag bara instämma i vikten av att underlaget för jämförelseprövning vid tvister ska vara så heltäckande som möjligt. Detta förutsätter dock att det på enskilda orter finns ett tillräckligt stort och representativt bestånd av bostäder som ägs av kommunala bostadsföretag. Därför är det intressant att Nina Lundström i sin tredje fråga närmast tycks föreslå att det ska vara helt fritt för

hyresgästerna, även i de kommunala bostadsföretagen, att medverka till att fastigheten ombildas till bostadsrätt. En sådan tingens ordning skulle dock innebära att underlaget för jämförelseprövning vid tvister blir alltför begränsat, det vill säga raka motsatsen till vad Nina Lundström tycks vilja med frågan innan.

När det gäller just denna del av interpellationen har jag också nyligen besvarat i stort sett samma fråga från Nina Lundströms partikamrat Gunnar Nordmark (fråga 2005/06:1568 Allmännyttiga bostäder, 15 maj 2006). Jag kunde då konstatera att avsikten med tillståndsprövningen enligt den så kallade allbolagen vid försäljningen av bostäder som ägs av kommunala bostadsföretag är just att vara ett hinder, ett hinder som motiveras av behovet av att hyran i de kommunala bostadsföretagens bestånd ska få tillräckligt genomslag i hyressättningen. Däremot innehåller lagen inget generellt förbud mot sådana försäljningar, utan frågan får prövas särskilt i varje enskilt fall. Men om underlaget för jämförelseprövning vid tvister ska vara så heltäckande som möjligt kan inte den grupp av hyresgäster som för tillfället råkar bo i en viss hyresfastighet ha obegränsad rätt att ombilda denna till bostadsrätt.

För övrigt kan jag även här konstatera att utredningen om allmännyttans villkor även ska se över regelverket kring tillståndsplikten liksom tillämpningen. Jag ser med intresse fram emot utredningens betänkande, och i avvaktan på det avser jag inte att vidta några åtgärder när det gäller tillståndsplikten och de frågor som hör samman med den.

När det gäller nybyggda bostäder har dock riksdagen nyligen antagit regeringens förslag om nytt regelverk (prop. 2005/06:80 *Reformerad hyressättning*), vilket bör undanröja de svårigheter som kan uppstå när lämpligt jämförelsematerial saknas i en kommun.

När det gäller Nina Lundströms sista fråga – vilka åtgärder jag tänker vidta för att hyresrätten ska kunna utvecklas utifrån hyresgästernas önskemål – vill jag framhålla att jag anser att hyresrätten i dag utgör en attraktiv boendeform och att hyresgästen har en trygg ställning i hyresförhållandet. Som nyligen har aviserats kommer en utredning att tillsättas för att se över hyreslagstiftningen. Ett syfte med översynen är att modernisera hyreslagen. Ett annat syfte är att stärka hyresgästernas ställning. En fråga som bör ses över är hyresgästernas inflytande över förbättrings- och ändringsarbeten.

Anf. 2 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Skälet till att jag ställde interpellationen är den verklighet vi befinner oss i. För Folkpartiet är hyresgästernas trygghet en viktig fokusfråga i bostadspolitiken. Vi är också måna om att ha ett fungerande hyressättningssystem.

Jag vill påminna om att i den svenska modellen är vi politiker inte de som ska sätta hyrorna. Det ansvaret och den makten har vi överlämnat till aktörerna på marknaden, det vill säga organisationer som representerar hyresgästerna och representanter för fastighetsägarna. Den modellen står Folkpartiet bakom.

De frågeställningar som jag tar upp i interpellationen handlar om att vi just nu har ett läge där fastighetsägarna i Sverige har gjort en anmälan utifrån att de anser att kommunala bostadsföretag har dolda subventioner. Å andra sidan har vi hyresgästorganisationen som påtalar att de kommu-

nala bostadsföretagen får bekosta oerhört mycket mer än att bara ta hand om sina hyresgäster.

Till detta kommer svårigheterna med att bygga nya hyresrätter på grund av att hyressättningssystemet inte har gynnat detta. Vi i Folkpartiet tycker att det är viktigt att vi som politiker tittar på den verklighet som finns och funderar över: Hur ska vi som fattar beslut om ramverket se till att bruksvärdessystemet och hyressättningssystemet fungerar på bästa möjliga sätt och ger möjligheter att fortsätta förhandlingarna? Dessa utmaningar finns.

Just nu har vi alla noterat att det också pågår kampanjer. Man talar om hotbilder, och vissa anses vara utmålade som att de vill ta bort tryggheten för hyresgäster. Det handlar om hyrestak och mycket mer. Jag vill här fokusera på debatten om de frågor som riksdagen avgör och som vi fattar beslut om. Hur ska vi se till att hyresgästerna kan vara trygga i sitt boende? Hur ska vi se till att vårda den svenska modellen framöver?

Därför blir jag väldigt förvånad och fundersam över delar av svaret från statsrådet. Jag förstår delvis inte ett av de svar som finns här. Det är bland annat när samhällsbyggnadsministern säger att genom den proposition som regeringen lade fram för riksdagen och som vi har fattat beslut om har man undanröjt de svårigheter som kan uppstå när lämpligt jämförelsematerial saknas i en kommun.

Det är en märklig kommentar som jag inte förstår och som jag gärna vill att statsrådet vidareutvecklar. Den proposition som regeringen lade fram innebär att man egentligen skapar särregler och att vi faktiskt frångår bruksvärdessystemet. De bostäderna kommer inte att få användas som jämförelsematerial i hyressättningssystemet för befintligt bestånd. De ska så småningom fasas in i hyressättningssystem efter tio år. Vad innebär den kommentar som statsrådet ger?

Man ska också komma ihåg att regeringen inte har presenterat förslag vad gäller det befintliga beståndet, det vill säga de hyresrätter som finns i dag. I utredningen som avslutades och remissbehandlades, och blev en proposition i mycket begränsad omfattning, berör man också problemen i det befintliga beståndet.

Där kan vi konstatera att regeringen har passat och avser att återkomma med förslag någon gång nästa år. Det kunde också bostadsutskottet konstatera i sin behandling. Socialdemokraterna med flera partier markerade också att man här inte hade något att komma med. Ett valår är det ändå viktigt att höra hur statsrådet ser på förutsättningarna för hyressättningen i det befintliga beståndet. Vilket arbete tänker ni fortsätta med?

Jag vill än en gång upprepa att för Folkpartiet är det väldigt viktigt att hyresgästernas trygghet står i fokus. Vi har tagit till oss de synpunkter som kommer från en mängd olika aktörer och representanter för både hyresgästorganisationer och fastighetsägare. Vi ser vikten av att vi skapar och utförmar regelverk så att det fungerar och de kan ta sitt ansvar.

Vad menar statsrådet med de svar som är givna här? Jag förstår dem faktiskt inte.

Anf. 3 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Det är lite ovanligt att vara i den här kammaren och debatera, men det ska väl gå bra.

Debatter ordnas det nu i och med att det är valår. Det märks. Vi är ofta ute och pratar med hyresgästföreningar och med hyresvärdar om just hyresrätten. När jag har varit i mitt hemlän, så sent som i torsdags och i fredags, och debatterat detta har jag kunnat konstatera att det fortfarande finns en obalans på bostadsmarknaden och att det fortfarande är en obalans mellan olika kommuner. I Uppsala län är det brist på hyresbostäder inne i centrala Uppsala, medan det är överskott ute i ytterkommunerna, till exempel Tierp och Karlholmsbruk. Det är tomma lägenheter, och de tomma lägenheterna finns ofta på fel plats i kommunen. Det är ofta vid brukssamhällen där arbetstillfällena har dragits bort och där bostäder helt enkelt inte har behövts. De behövs inte på de platserna, för folk har flyttat. Önskemål är naturligtvis att det ska komma nya arbetstillfällen, och då inte stora arbetsplatser som är väldigt sårbara utan en satsning på mindre småföretagare.

Det är ganska trist med stora tomma hus. Det ger en negativ anda åt en kommun. Om det inte går att hitta hyresgäster är hyresgästerna inte besjälade av att vi har ett hyressättningssystem som är tryggt eller otryggt, utan det handlar väldigt mycket om att man ska kunna ha människor som bor och har arbetsplats där.

Det byggs en hel del trots allt; det måste jag erkänna. Jag är glad när jag ser att det byggs bland annat i Uppsala. Jag ska också säga att det byggs även hyresrätter. Men det som framför allt byggs är bostadsrätter, och då får vi inte heller det som Nina Lundström efterlyser, en fokusering på trygghet för hyresgästerna. Jag tycker att man måste fokusera på trygghet över huvud taget för människor att få en bostad.

Då tycker jag att det är bra att vi har kommit överens över partigränser och över blockgränser, om det nu finns några sådana, om att förändra hyressättningssystemet för nyproduktionen. Men vi har ännu inte kommit överens om att vi också måste se över det befintliga hyresbeståndet.

Jag kan se att det förs debatter också i de olika hyres- och ägartidningarna. Bland annat i Sabos tidning är det en artikel där Sabos vd säger att det mullrar i leden hos de allmännyttiga bostadsföretagen. Man kommer inte överens om hyrorna. Det är också väldigt viktigt, när man pratar om trygghet, att hyresgäster och hyresvärdar kommer överens, de två parterna, för att det ska kunna bli trygghet. Man måste ha förståelse för varandra. Man måste ha förståelse för att hyresgästerna inte vill ha dyra bostäder. Det är självklart. Men man måste ha förståelse för att hyresvärdarna måste klara sin ekonomi och även ha en pott så att de kan rusta husen. Där har vi en tickande bomb.

Det är valår, och det är kampanjer. Jag tycker att det var ganska intressant att vara ute på debatter. Hyresgästföreningen kom efteråt och sade: Ja, det är nog så att vi lite grann pratar förbi varandra. Egentligen är vi ganska överens om att vi alla strävar mot samma mål, att ha trygga hyresgäster men också att se till att det finns bostäder på de platser där de efterfrågas.

Anf. 4 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Låt mig börja med att understryka en sak för Nina Lundström. Det är att jag verkligen delar oron över uppgifterna om vad som händer i olika verksamhetsgrenar när de allmänna bostadsbolagen blandas ihop. Det är det som är den stora och viktiga frågeställningen i inter-

pellationen och som också är en av bakgrunderna till den stora översynen och till den utredning om allmännyttan som nu sitter och jobbar. De uppgifterna är mycket oroande, och det är en mycket central fråga som regeringen och jag tror att samtliga partier som värnar om hyresrätten, ibland på olika sätt men ändå, tar på stort allvar. I den frågeställningen hoppas jag att vi kommer att kunna få ordentligt bra underlag och fakta för att kunna fatta beslut i den stora viktiga frågan senare under nästa mandatperiod.

Tryggheten för hyresgästerna, som Nina Lundström också uttryckte som den stora och viktiga frågan, kräver kanske lite större diskussion än vad som är möjligt här. Trygghet för hyresgästerna betyder förstås väldigt många olika saker – hur själva hyressystemet fungerar, hur bruksvärdessystemet fungerar, hur besittningsskyddet de facto ser ut och så vidare.

Jag vill ändå nämna att en av de diskussioner som kommer att föras just handlar om den hyresnormerande rollen, som är en av baserna för trygghetsfrågorna. Regeringen har ganska nyligen tagit initiativ till en översyn av hyreslagen. Det kommer upp frågeställningar som till exempel handlar om hur hyresgästernas ställning blir vid till- och ombyggnad och hur tryggt besittningsskyddet de facto är i de lägena. Det är en frågeställning som nu kommer att få en ordentlig översyn.

Beträffande den fråga som Nina Lundström ändå inte förstod vill jag understyrka det som står i svaret: nybyggda hyreslägenheter. Där har vi ett förslag, som också Rigmor Stenmark nämnde. Det är en av delarna i den hyressättningsutredning som riksdagen fattade beslut om ganska nyligen. Jag vill understryka, som Rigmor Stenmark också sade, att det byggs nu, och det är bra. Det är sannolikt så att vi behöver försöka få upp den takten ännu mer. Men bostadsbyggandet har verkligen satt fart på allvar.

Jag vill också understryka att utan investeringsstödet till hyreslägenheter hade sannolikt inte så många hyresrätter kommit till stånd inom nyproduktionen, vilket också Boverket har visat i sina undersökningar.

De saker som för mig är basen för att gå vidare är att försäkra oss om att allmännyttan fungerar precis så som den är tänkt att göra, att modernisera lagstiftningen så att den svarar upp mot de moderna krav som i dag ställs, att vi hela tiden bevakar hyresgästernas trygghet bland annat genom deras ställning vid till- och ombyggnad och också att investeringsstödet blir kvar även i fortsättningen.

Anf. 5 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Det är det jag menar att jag inte förstår, och jag ska återkomma till det jag inte förstår. Det är diskussionen med att den nya hyresmodellen för hyresrätter i nyproduktion, vilken Folkpartiet står bakom, så att säga skulle lösa problemet med jämförelsematerial. Saken är den att de inte får ingå i jämförelsematerialet. Regeringen och Folkpartiet är ju överens om att de under tio år ska vara undantagna från att vara med i jämförelsematerialet. Sedan ska de så småningom fäsas in och vara under bruksvärdessystemet. Det är infasningen som har varit ett stort frågetecken. I utredningen behandlas den typen av frågeställningar. Men regeringen valde att inte lägga fram några förslag utan har sagt att man återkommer.

Just nu finns det en rad påfrestningar för hyressättningsystemet. Därför tycker vi att politiker måste tala om vad målsättningen och ambitionen är. För oss i Folkpartiet är det verkligen att nå trygghet men också som Rigmor Stenmark sade att ha en fungerande hyresmarknad, det vill säga att man åtminstone ska ha täckning för sina kostnader. Annars kommer ingen att våga bygga. Man vågar inte ta risker med att bygga om man inte vet att man kan både hyra ut och få täckning för sina kostnader etcetera.

Därmed har vi det nya systemet. Men man kan också välja att kvarstå i det gamla systemet. Det kommer att vara en utmaning med vad som händer de här hyresrätterna som i så fall byggs i det nya systemet.

Prövningen av hyresrätterna, att hitta jämförelsematerial, är en fråga för statsrådet att verkligen fundera över. Kommunala bostadsföretag har under de senaste tolv åren byggt oerhört lite. Det där anser utredningen också vara ett bekymmer. Man bygger inte någonting och är ändå den som ska vara hyresnormerande. Vad är det man ska jämföra då? Ja, då säger man i utredningen att hyresnämnderna får fundera över att göra en allmän bedömning av hyresutvecklingen utan att ha ett jämförelsematerial. Det är också ett bekymmer.

Då har vi i Folkpartiet sagt så här. Ta med ett bredare underlag av hyresrätter. I och med att vi säger nej till marknadshyror har vi ett hyrestak. Men se till att ha ett bredare underlag. Vi ska komma ihåg att definitionen av allmännyttan såsom lagen är skriven är att privata allmännyttiga företag inte får ingå i underlaget.

I utredningen säger man att allmännyttan definitionsmässigt är kommunala bostadsföretag. Jag hävdar att kommunala bostadsföretag är en diversehandel som håller på med evenemang, som har kommersiell yta, som har köpcentrum och annan riskverksamhet. Att då säga att kommunala bostadsföretag är liktydigt med att det är låga hyror är en mycket långdragen slutsats som i vart fall inte jag ställer mig bakom. Varför kan inte privata förvaltare som är effektiva och fokuserar på bostadsförvaltning få vara med i ett sådant underlag för att visa att det går att förvalta effektivt och att det går att pressa hyrorna? Jag ställer mig inte bakom slutsatsen att det är kommunala bostadsföretag som pressar hyrorna och håller hyrorna nere.

När det gäller investeringsbidragen vill jag säga att där gjorde regeringen ett avsteg från bruksvärdessystemet genom att sätta en hyresnivå kopplat till bidraget. Det tyckte jag var lite förvånande. Folkpartiet har inte ställt sig bakom det. Vi vill avveckla fastighetsskatten på hyresrätter. Nästa år kommer en ny upptaxering av flerbostadshusen. Vi menar att man ska titta på skattesidan och inte fokusera på investeringsbidragen. Det är vår modell för att skapa förutsättningar för att pressa bostadskostnaderna för boende i hyresrätter.

Jag menar att det är en viktig fråga vilka hyresrätter som ska ingå i jämförelseprövningen. Här har jag presenterat Folkpartiets uppfattning. Vad är statsrådets förslag i de här frågorna? Vad kommer regeringen att fortsätta att arbeta med för att infria löftet om nya förslag nästa år, det vill säga om det är samma regering?

Anf. 6 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Hyresgästföreningen har just nu en kampanj där man bland annat har en varningstriangel, och på den står det: Takras. Det kan man tolka lite olika. Jag vet inte riktigt vem de vänder sig till heller. Men jag vet att man har saknat svar från allianspartierna om var de står någonsans när det gäller hyressättningssystemet och hur de vill åstadkomma det trygga boende för hyresgästerna som Nina Lundström efterfrågar i den här interpellationsdebatten. Då vill jag ge ett klart svar från Centerpartiet. Vi vill absolut inte att hyrorna ska åka i taket och att det ska bli ett takras för hyresgästerna med en ny regering. Tvärtom arbetar vi för att se till hyresgästerna verkligen blir trygga och att vi får ett starkt besittningsskydd. Vi vill ha mer lokalt anpassade hyror som människorna själva är med och beslutar om.

Jag tycker att det är intressant att alla parter på marknaden nu för en debatt. Jag önskar att den debatten fortsätter.

När det gäller investeringsstödet skulle jag vilja säga att jag också trodde att det var en bra modell. Men vi fick en redovisning från Boverket där det visade sig att det här investeringsstödet inte har fått den effekt som man hade trott. Det har bara gått till alltför små bostäder. Vi trodde också att det skulle vara bra med investeringsstöd för studentlägenheter, men även där visar informationen från Boverket att det nog inte har varit så bra.

Nu önskar jag till sist säga ett varmt tack till Mona Sahlin och även till Nina Lundström, två kvinnor som naturligtvis även fortsättningsvis kommer att debattera de här frågorna. Jag hoppas också att ni är en garant för att bostadspolitiken kommer att vara i fokus även den kommande mandatperioden. Själv kommer jag att dra mig tillbaka lite grann, men jag kommer ändå att engagera mig i bostadspolitiken.

Tack så mycket!

Anf. 7 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Låt mig börja med att understryka vad det nya hyressättningssystemet handlar om, eftersom det var en av frågeställningarna som Nina Lundström tog upp i interpellationen och också håller sig kvar vid här i de efterföljande inläggen. En förutsättning för att hyran ska anses vara skälig – och det här vet vi alla som har debatterat det här under lång tid – är att den hyresgästorganisation som är part i överenskommelsen är etablerad på orten, det är oerhört viktigt, att förhandlingsöverenskommelsen omfattar samtliga bostadslägenheter i huset, vilket också är viktigt, innan det har ingåtts hyresavtal för någon av lägenheterna och att det här gäller för tio år. Det är grundförutsättningarna.

Om det uppstår diskussioner under den här tiden kan hyresnämnden beakta hyresläget på likartade orter men också läget på orten generellt, det vill säga inklusive de privata sektorerna.

Det är viktigt att ha alla de här förutsättningarna klara för sig. Vi ska också komma ihåg att hela grundprincipen bakom den här förändringen av hyressättningssystemet har handlat om att modernisera hyressättningssystemet. Vi har inte gått lika långt som Nina Lundströms parti hade velat gå, men tillräckligt långt, tycker jag, för att visa att man kan och bör göra förändringar i systemet utan att slå undan det jag menar är hela grunden för bruksvärdessystemet och den hyresnormerande rollen, som

jag tror är viktig som bas för trygghetssystemet för hyresgästerna på vår bostadsmarknad.

Sedan vill jag också säga till Rigmor Stenmark att jag verkligen ser fram emot en diskussion, både i valrörelsen och under många år framöver, om bostadspolitiken, och inte minst då hyresgästernas ställning, frågeställningar om diskriminering och hur man förändrar befintliga system.

Jag tycker om mycket salt i maten. Rigmor Stenmark har varit väldigt mycket gott salt i debatten i bostadsfrågorna här i riksdagen. Jag kommer att sakna de debatterna framöver, men jag hoppas att vi kommer att stöta på varandra i andra sammanhang i politiken.

Jag hoppas också att vi kvinnor som verkligen har dominerat bostadsdebatten i riksdagen under de senaste åren kommer att se till att bostadsfrågorna får en ännu starkare ställning i den allmänpolitiska diskussionen. Det tycker jag att de förtjänar att få.

Tack, Rigmor Stenmark, för den här tiden i riksdagen!

Anf. 8 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Då återstår verkligen frågan om vad en jämförelseprövning ska innehålla och vilka lägenheter som ska finnas där. Vi i Folkpartiet har aldrig sett till exempel ombildningen som ett problem. Ombildning i stadsdelar med i princip 100 % hyresrätter har aldrig varit ett problem därför att det finns ett jämförelsematerial.

Jag tror också att det är viktigt att komma ihåg att det hela tiden finns en risk för att man inte talar om definitionen när man talar om allmännyttan och kommunala bostadsföretag. Enligt det regelverk som finns innefattar inte allmännyttan privat allmännytta exempelvis. Jag tycker att målet borde vara att hitta bra och effektiva bostadsförvaltare som skulle kunna visa att man kan både ta hand om sina hyresgäster och förvalta effektivt. Det är så man skapar ett tryck på att också pressa boendekostnaderna. Dessutom ska vi som lagstiftare se till att upprätthålla den svenska modellen och pressa genom att exempelvis avveckla fastighets-skatten. Det tror jag är en väldigt viktig fråga. Men jag känner att statsrådet fortfarande passar i den frågan. Jag vill läsa upp vad majoriteten, socialdemokraterna, i bostadsutskottet skrev när vi behandlade en reformerad hyressättning. Det står så här: Förslaget om hyressättningen i det befintliga beståndet bereds vidare inom Regeringskansliet.

Vad innebär det? Det vet jag inte. Det är någonting som statsrådet behöver svara på. Jag kan konstatera att ni inte har behandlat en sådan fråga som skyddsregler för hyresgäster i befintligt bestånd, det vill säga det som finns i Malmö där man vill skydda befintliga hyresgäster från hyreshöjningar eller ha möjlighet att ge rabatt. Den regeln är inte behandlad av regeringen.

Jag tänker inte tacka statsrådet än, för vi har några debatter kvar, men jag vill också varmt tacka Rigmor Stenmark som har funnits med länge här i bostadsutskottet. Rigmor Stenmark har verkligen bidragit till trevliga debatter och sett till att vi nya ledamöter i utskottet har fått en god inblick i vad som har förevarit.

Tack Rigmor!

Anf. 9 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag har två kommentarer på slutet. Den ena är att det här visar hur viktig och avgörande hela översynen av allmännyttan och allbodelagen är. Det visar också att det finns en väldig skillnad i den ideologiska inställningen mellan Nina Lundström och mig.

Frågeställningen om ombildning är inte bara en fråga om när det finns jämförelsematerial och inte. För mig är också ombildningen ett politiskt ställningstagande i sig, att säga nej till respektive att bejaka, som gäller för andra partier. Det är väl den utgångspunkten som kommer att vara den stora, hoppas jag, både i diskussionerna här och i valrörelsen. Jag tror att vi alla skulle tjäna på om bostadsfrågan blev en större fråga där än den hittills har visat sig vara i den allmänpolitiska debatten men också inför de ställningstaganden som kommer successivt under nästa mandatperiod när vi har Allboudredningen på bordet.

Tack för den här diskussionen!

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 2005/06:454 om byggbranschen och boendeutveckling

Anf. 10 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Nina Lundström har ställt ett antal frågor om vilka åtgärder jag avser att vidta för att

- öka konkurrensen inom byggbranschen,
- effektivisera överklagandeprocesserna,
- förebygga onödiga överklaganden,
- möjliggöra till- och frånval för hyresrätter,
- möjliggöra för konsumenter att välja boende med eller utan inredning samt
- möjliggöra en blandning av olika upplåtelseformer i ett och samma kvarter eller en och samma byggnad.

De tre första frågorna är som hämtade från de kommittédirektiv om översyn av plan- och bygglagen som regeringen beslutade om den 27 juni 2002. Det visar också att det är frågor som är av stor vikt och betydelse för det framtida samhällsbyggandet.

I direktiven till PBL-kommittén anges bland annat att kommittén ska överväga om nuvarande former för planering och plangenomförande är ändamålsenliga och om samordningen med annan lagstiftning är lämpligt utformad. Kommittén har också enligt direktiven haft att analysera hur konkurrensaspekterna beaktas samt att pröva om och hur planeringen kan ge bättre förutsättningar för ökad konkurrens inom bland annat byggsektorn.

Direktiven anger vidare att kommittén ska redovisa vilka åtgärder som kan vidtas för att effektivisera beslutsprocessen och förkorta dess längd. En ny samlad instansordning för prövning av överklaganden ska redovisas liksom överväganden om kompletterande regler om möjligheterna att överklaga olika typer av beslut. Kommittén ska enligt direktiven också redovisa vilka lagstiftningsåtgärder som behövs för att uppnå en så effektiv och smidig samordning som möjligt mellan plan- och bygglagen, miljöbalken och andra lagar.

Den parlamentariska kommittén avlämnade sitt slutbetänkande om planering och byggande i september förra året under namnet *Får jag lov?* I betänkandet redogör kommittén för sina överväganden inom de olika områdena. Det redovisas också ett antal förslag till förändringar i plan- och bygglagen som ligger i linje med det som lagts fast i direktiven.

Kommitténs förslag till reformering av lagstiftningen är omfattande, berör många samhällsintressen och har sänts ut på en bred remiss. Remisstiden var satt till den 17 februari i år. Just nu arbetar vi inom Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet med att sammanställa de över 400 remissvar som vi har fått in. Med hänsyn till betänkandets omfattning och remissinstansernas antal och stora intresse av materialet bedömer jag att en proposition kan överlämnas till riksdagen under det första halvåret 2007.

En annan fråga som Nina Lundström har tagit upp är hyresgästernas möjlighet att göra så kallade tillval och frånval. Det är i dag – inom vissa ramar – möjligt för en hyresvärd och en hyresgäst att träffa avtal om tillval och frånval. Det förekommer på hyresmarknaden olika system för detta. Exempelvis erbjuds hyresgäster olika slag av tillval av utrustning eller underhållsåtgärder mot ett hyrestillägg. Samtliga system bygger på att hyran baseras på lägenhetens bruksvärde. Det är för närvarande inte aktuellt att införa något kostnadsbaserat system för tillval och frånval.

Nina Lundström har också tagit upp frågan om möjligheten att välja boende med eller utan inredning. Som Nina Lundström väl känner till finns det inte något hinder mot att överlåta en fastighet – till exempel en fastighet som är bebyggd med ett radhus – eller en bostadsrättslägenhet som helt saknar inredning. Däremot är det inte möjligt att med bindande verkan träffa avtal om upplåtelse av bostadslägenhet som saknar inredning.

Under lång tid har en viktig utgångspunkt varit att bostadslägenheter ska ha en viss grundläggande standard. Lägsta godtagbara standard innebär bland annat att det i en lägenhet ska finnas anordning för uppvärmning, tillgång till varmt och kallt vatten, avlopp, toalett, tvättställ, spis och kylskåp. Om kravet på lägsta godtagbara standard tas bort finns det risk för att undermåliga lägenheter hyrs ut och att människor tvingas att leva under inte godtagbara förhållanden. Det är mot denna bakgrund inte aktuellt att avskaffa reglerna om lägsta godtagbara standard.

När det gäller Nina Lundströms sista fråga, som avser möjligheterna att blanda olika upplåtelseformer inom ett och samma kvarter eller i en och samma byggnad, kan jag inte se att plan- och bygglagstiftningen utgör något hinder mot detta. Redan i dag är det i nybyggnadsområden vanligt att vissa delar av ett kvarter tas i anspråk för uppförande av bostadshus med äganderätt medan angränsande tomter i samma kvarter bebyggs med bostäder för uthyrning eller sådana som upplåts med bo-

stadsrätt. I traditionella stadsmiljöer är upplåtelseformerna hyresrätt och bostadsrätt vanligt förekommande inom ett och samma kvarter, om än inom olika fastigheter.

En ny möjlighet att förena olika upplåtelseformer inom en och samma byggnad trädde i kraft den 1 januari 2004. Genom ändringarna har det blivit möjligt att bilda tredimensionellt avgränsade fastigheter. En fastighet kan därigenom till exempel avgränsas på ett sådant sätt att de nedre våningsplanen utgör en fastighet vars bostäder och lokaler upplåts med hyresrätt medan de övre våningsplanen bildar en särskild fastighet där bostäderna upplåts med bostadsrätt.

Jag vill avsluta med att säga att jag ser positivt på en utveckling som leder till att samtliga upplåtelseformer i högre grad än i dag blir representerade i våra bostadsområden.

Anf. 11 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Varför interpellera om byggbransch, byggkonkurrens och boendefrågor? Jo, därför att de är väldigt nära sammankopplade med det som faktiskt i slutändan blir boendekostnader. Ett sätt – också utifrån den föregående debatten – att se till att skapa möjligheter för att pressa boendekostnader eller för att utveckla boendets innehåll och utformning handlar också om byggbranschen.

Det har visat sig att den svenska byggbranschen och den svenska byggmarknaden överlag har väldigt lite konkurrens, sett också i internationella jämförelser. Det har funnits tydliga tecken på kartellbildning. Att det även saknas mångfald påverkar säkerligen både produktutveckling och utformning liksom hur man ska bygga för framtiden.

Jag menar att det finns ett antal faktorer som påverkar. Några av dem saknar jag verkligen i svaret från statsrådet. Det är en diskussion om de ingångsvärden som ändå kommer upp i olika sammanhang. Jag berör i min interpellation exempelvis vad de små och mindre byggarna själva anger vara viktiga grundorsaker.

Det är exempelvis att markpolitiken fungerar. Ingångsvärdet för att över huvud taget komma in och kunna bygga är att det finns mark att bebygga.

Man ska naturligtvis kunna kompletteringsbebygga genom tredimensionell fastighetsbildning. Där kan jag konstatera att Sverige saknar en upplåtelseform, ägarlägenheter, som finns på många håll i världen men inte i Sverige. Det skulle också innebära en ny form av byggande.

Det handlar om hur man upphandlar, och det handlar om vilka krav man sedan ställer på byggherrar och entreprenörer, det vill säga vilka kringkostnader man måste bära.

Det handlar om överklagandeprocesser. Många mindre byggare kan faktiskt inte vänta mellan sex och i värsta fall nio år innan de har ett bygglov. Det är ett stort ansvar för regeringen, som sitter på mängder av överklaganden att hantera och fundera över i samband med bullerfrågor, partikelfrågor och mycket annat.

Låt mig vara tydlig. Folkpartiet står upp för en god inomhusmiljö och en god livsmiljö, men när systemet hakar upp sig på de här faktorerna måste man fundera över vad vi ska göra framdeles. Ska vi göra det möjligt att bygga i tätorter eller inte?

Det handlar också om branschens sätt att fungera när det gäller tjänstesidan kontra byggmaterialsidan. Jag menar att med det sätt branschen fungerar på är det väldigt svårt att stycka upp handlingar.

Det är några sådana faktorer som jag ändå saknar i statsrådets svar.

Vad gäller överklagandeprocessen och ineffektiviteten i planprocessen vill jag påminna om det svar statsrådet Mona Sahlin gav i en debatt i december 2004 där statsrådet uttryckte det enligt följande: Jag kan garantera att vare sig nu eller när Bygglagskommitténs förslag kommer ska vi vila på hanen. Vi kommer att sköta det här så snabbt och smidigt som möjligt.

Jag kan konstatera att ännu i dag har vi inte fått förslag, trots att den utredningen innehöll delbetänkanden. Trots att det nu har gått en tid har ännu inga förslag landat på riksdagens bord från regeringen som kunde ha effektiviserat planprocessen.

Jag menar att det finns mycket mer att göra från riksdagens sida. Jag delar inte regeringens uppfattning i många fall. Man tillsätter byggsamordnare, statliga marksamordnare, ungdomsbostadssamordnare och mycket annat, men det som behövs är konkreta exempel.

I en tidigare debatt med statsrådet har jag framhållit att man i enkätundersökningar bland de mindre byggarna som KTH har gjort tydligt ser vad som måste göras. Där menar jag att ett typexempel på en följd effekt också är statens roll som markägare, som jag återkommer till i nästa interpellationsdebatt. Där behövs också exempel på vad man kan göra för att öka konkurrensen.

Min fråga är: Vilka konkreta, skarpa förslag avser regeringen att återkomma med för att öka konkurrensen i byggsektorn?

Anf. 12 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Jag ska ta upp en av de punkter som Nina Lundström har frågat om, nämligen ökad konkurrens i byggbranschen, och anknyta till en studie som publicerades nu i maj, den så kallade McKinseyrapporten. McKinsey gör sådana här studier i olika länder, vilket gör att resultaten delvis blir internationellt jämförbara. De gör mikrostudier av olika branscher. Det är det värdefulla i dessa analyser.

I fallet Sverige kommer man fram till häpnadsväckande resultat. Hela 20–30 % av byggkostnaden är slöseri. Det beror på fel, stöld, slöseri med arbetstid, slöseri med arbetsledares arbetstid, dåligt maskinutnyttjande, spill av material och så vidare. Varför är det då så? Jo, bland annat därför att det görs en uppdelning av arbetet i olika moment som är alltför detaljerad och som sänker produktiviteten. Skråtänkande präglar organisationen av arbetet.

Det finns en struktur där fack och arbetsgivare har bestämt att vissa moment kan utföras enbart av en viss typ av arbetare. Det leder bland annat till många överlämningar i byggprojekten. Det kan krävas upp till 20 överlämningar för att bygga ett badrum i Sverige. Det innebär låg produktivitet och höga kostnader jämfört med andra länder.

I rapporten går man också igenom byggsektorn och finner att den i Sverige präglas av improduktiva ackordssystem. Ackordssystemen i byggsektorn leder, tvärt emot vad man tänker sig att ett ackordssystem brukar göra, till en lägre genomsnittlig produktivitet. Man skriver: ”Mät-

ningar har visat att ackordslöner driver upp kostnaden med ca 11 kr per arbetad timme, vilket är 7–8 procent av lönekostnaden.”

Detta slår igenom på boendekostnaderna. Det slår också igenom på kostnaden för kommersiella lokaler och konkurrenskraften för de företag som använder lokalerna. I ett makroperspektiv kan man se att hela Sveriges konkurrenskraft påverkas negativt av att det är dyrare att driva verksamhet i Sverige därför att det är dyrare att uppföra de fastigheter i vilka verksamheten bedrivs.

Min självklara fråga till statsrådet är: Vad tänker statsrådet göra för att komma från dessa problem med dålig konkurrens i byggsektorn? Det är samma fråga som Nina Lundström har ställt. Jag utgår från att statsrådet också har tagit del av denna mycket konkreta rapport som har tillkommit genom en lång rad mätningar och jämförelser.

Anf. 13 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Nina Lundström börjar med att lite surt och irriterat efterfråga svar som hon menar inte fanns i interpellationssvaret. Man kan väl säga så här: Om man vill få svar kanske man inte ska proppa in fullt så många frågor i en interpellation eftersom jag bara har ett begränsat antal minuter på mig att svara. Jag vill betona det.

Mycket har hänt. Låt mig understryka att konkurrensfrågan inom byggsektorn är en viktig fråga. Jag påstår också att ganska mycket har hänt när det gäller konkurrensen de senaste åren. Det har jobbats ganska intensivt med detta både från branschens sida och från regeringen, riksdag och myndigheter. Det har avslöjats konkurrensproblem och karteller. Men i sin senaste årsrapport konstaterade ändå Konkurrensverket att konkurrensen har ökat och att byggprisindex de senaste åren inte har ökat snabbare än konsumentprisindex, vilket var fallet under lång tid innan.

Trots detta är det dock viktigt att fortsätta främja och förbättra konkurrensen inom byggsektorn. Därom är vi helt överens. Vi behöver ännu aktivare konkurrensmyndigheter. Vi behöver en ännu smidigare hantering av överklaganden. Vi behöver byggsamordnare, som jobbar intensivt tillsammans med branschen.

Det har kommit många spännande förslag från PBL-kommittén, som – det vill jag betona – har gjort en stor utredning. Jag håller inte alls med om det som har sagts om det arbetet i debatten. De förslag som fanns i slutrapporten bygger på ett mycket stort underlag, och mer än 400 remissvar har kommit in. Det arbetas mycket intensivt och så snabbt det bara går på vårt miljö- och samhällsbyggnadsdepartement för att vi ska kunna lägga fram en spännande och, hoppas jag, genomgripande proposition i början av nästa år.

Jag vill också betona att vi har snabbat på avgöranden i departementet. Det är precis i linje med mitt svar till Nina Lundström i den tidigare debatt som hon refererade till nyss. Då kunde jag berätta att mängden ärenden som inte var avgjorda hade minskat från 458 till 240 på drygt ett år. I dag är siffran 174.

Det handlar inte bara om att vi ska få en annan tingens ordning i själva lagstiftningen utan också om principavgöranden om till exempel bullerfrågor. Där har vi nu kommit fram till smidiga och viktiga beslut som rör våra storstäder och som gör att man kan bygga på ett sätt så att man klarar kraven på att ha så lite bullerstörningar som möjligt men ändå

kan fortsätta att bygga bostäder inne i Storstockholm, bredvid stora vägar och tunnelbana. Jag noterar också att branschen och kommunerna har sett att arbetet går snabbare och smidigare nu.

Carl B Hamilton tar upp den del som jag tycker är den viktigaste. Den berör både hur vi i regering och riksdag arbetar och hur branschen själv agerar, både på den fackliga sidan och på företagets sida. Jag har tagit del av de undersökningar som Carl B Hamilton nämnde. Därför vill jag betona vilken betydelse byggsamordnarens arbete har. Det sker ju tillsammans med branschen. Jag vill också framhålla de effekter detta arbete redan i dag har haft på just de processer med uppdelning och nischänkande som Carl B Hamilton så målande beskrev alldeles nyss.

På samhällsbyggardagen, som branschen hade för en kort tid sedan, framkom att man alltmer går mot tydliga, raka och industriella produktionslösningar för att bygga bostäder. Sådant fanns inte för bara några år sedan. Nu kommer detta att bidra både till att felmarginalen minskar och till att alla de olika nischerna och processerna minskas till ett minimum. Då får vi både snabbare byggen och absolut också billigare.

Anf. 14 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! I ett avseende ska jag ge statsrådet rätt. När man vill väldigt mycket och ställer många frågor blir ju talartiden mer begränsad. Det kan jag hålla med om.

Varför har jag då skrivit en så bred interpellation? Jo, för att försöka visa på hur saker och ting hänger ihop. Jag menar att detta med till- och frånval, som handlar om vilken makt man ska ge till de boende att få avgöra vilken standard de vill ha, också innebär att man kan produktutveckla. Det är viktigt för de aktörer som bygger och förvaltar bostäder och inte minst för de boende. Till detta säger regeringen nej. Man har valt att inte lägga fram några förslag om detta.

Överklagandeprocessen är oerhört viktig. Jag har haft många samtal från små byggare som har hört av sig och frågat varför det inte kommer några förslag. De framhåller att de inte har likviditet nog att vänta på detta. De har inte råd med det. Det hindrar dem från att komma in på marknaden, och de tvingas därför avstå. Det har en direkt koppling till konkurrensfrågorna, det vill säga att man har en effektiv planprocess. Inga förslag har kommit från regeringen. Nu låter det nästan som att allting flyter på så bra att det kanske inte ens kommer några förslag alls. Vad vet jag? Men jag tycker att överklagandeprocessen är en viktig fråga.

Jag kan också konstatera att det på nyheterna häromdagen var en person på ett av de stora kommunala bostadsföretagen som uttryckte att det var synd att det tog ett och ett halvt år att komma till någon form av beslut i den överklagandeprocessen. Jag tycker naturligtvis att det är förståeligt att även stora aktörer tycker att det här går för långsamt.

Jag menar att riksdagen kan vidta ett antal åtgärder. Sedan har branschen ett jättestort ansvar för att se till att produktutveckla och, om det då är industriellt byggande, att öka sin effektivitet. Och som Carl B Hamilton var inne på kostar bygglarv, byggfusk och byggfel pengar. Vi har mängder av utredningar som visar att det handlar om från 10 upp till 30 %, beroende på vilken utredning det är. Man måste ju då bygga om även helt nya fastigheter för att de inte fungerar som de ska.

Jag menar alltså att riksdagen har en viktig roll. Och jag vill visa något med den här interpellationen. Trots de här diskussionerna och i och med att vi har debatterat det här hösten 2002 och 2003, 2004, 2005 – och nu är vi inne på 2006 – undrar jag: Var är förslagen? Jag sitter i bostadsutskottet och har inte haft möjlighet att konstatera annat än att mina egna och Folkpartiets förslag blir avslagna i väntan på att regeringen ska lägga fram egna förslag.

Jag tror att de här frågorna är väldigt viktiga att hantera, och jag hoppas verkligen att man, oavsett vilken regering det blir, i höst verkligen tar itu med de här frågorna.

Låt mig också säga något, än en gång, om det här med till- och frånval kontra ingen inredning. Jag tyckte att det var lite raljant svarat av statsrådet. Det här handlar ju ändå om att skapa ett slags möjlighet till produktutveckling. Vi alla vet att hyresrätten exempelvis, som vi diskuterade i föregående debatt, är väldigt beroende av att alla typer av medborgare och människor känner sig attraherade av upplåtelseformen. Det är bra för bostadsområden, och det är bra för hyresrätten som upplåtelseform. Men frågan är: Varför vill inte regeringen lägga fram några förslag? I regeringens egen utredning påtalas möjligheten. De stora aktörerna på marknaden, Fastighetsägarna, Hyresgästföreningen och Sabo, var helt överens om att man skulle hitta ett system för till- och frånval för att de boende själva skulle kunna avgöra standarden, men det säger regeringen nej till. Det skulle jag gärna också vilja ha en kommentar kring.

Jag tror att riksdagen har en roll. Jag tror att vi kan fatta mer beslut som underlättar och sätter ett bra ramverk. Sedan är det självfallet så att byggbranschen, om någon, har ett enormt ansvar för att effektivisera och bli mer modern. Jag brukar påminna om den debattör som en gång frågade: Skulle någon köpa en bil som saknade ratt eller där hjulen lossnade halvvägs? Det skulle ingen göra.

Mycket har hänt. Mycket har blivit bättre, men det finns mycket kvar att göra.

Anf. 15 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Det gläder mig att statsrådet också har tagit del av den här rapporten och liknande. Jag ska fokusera på en enda sak, och det är det som statsrådet sade om att man ska göra det tillsammans med branschen.

Det här är en bransch där båda parter, arbetsgivare och arbetstagare, företag och löntagare, har ett gemensamt intresse, nämligen att begränsa konkurrensen. Den ena får högre vinster. Den andra får högre löner.

Om det hade varit på bankernas område, som ju också är ett område med dålig konkurrens, undrar jag: Hade regeringen tillsatt en banksamordnare för att sitta ned och gulla med bankerna för att förbättra konkurrensen? Nej, inte alls. Det hade varit fullständigt otänkbart, utan då är det tuffa tag med finansinspektion och konkurrensverk och så vidare. Det är det som fattas beträffande byggsektorn, att regeringen, med åtgärder, kommer med förslag som verkligen sätter press på de två parterna i byggsektorn.

Man kan inte sitta och gulla med två parter som båda tjänar på att hålla staten på gott humör men utanför. Det går inte. Där krävs det

mycket tuffare konkurrensåtgärder, att staten gör mer än vad man gjort i dag. Det här med 20–30 % extrakostnader är ju ingenting nytt.

Jag kan inte annat än tro att det faktiskt är så att Socialdemokraterna har en väldigt nära koppling till Byggnadsarbetareförbundet, och det är det som förhindrar regeringen från att gå in och verkligen ta tag i de här frågorna. Det förbundet, liksom de på andra sidan, på arbetsgivarsidan, har nämligen glädje av att allting förblir som det är. De som får betala är konsumenterna, och det är hyresgästerna, och det är de företag som sitter i de här fastigheterna med extra höga bokostnader. Sluta gulla med Byggnadsarbetareförbundet! Se till att skapa en ordentlig konkurrens och press i byggsektorn!

Anf. 16 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Först och främst vill jag protestera å det bestämdaste mot Nina Lundströms sätt att beskriva det här. Det vill jag göra med all respekt för frågeställningen. Vi delar uppfattningen om hur viktigt det är att få ned handläggningstider, korta det här och få det tydligare och mer rimligt. Det är inte en sjyst beskrivning att få det att låta, från talarstolen, som att väntandet bara blir längre och längre och längre och att inget görs och att ingen bryr sig. Det är inte sant.

Jag vill understryka att anledningen till att jag nämnde på vilket sätt som tjänstemännen på Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet jobbar med att förkorta tiderna är att det också har gett effekt. Det här var inte i stället för att förändra i PBL, utan detta är något som det har jobbats med under de senaste åren. Det har också gjort att vi har fått alltmer principiella avgöranden, just när det gäller sådana frågeställningar och områden som jag hoppas att Nina Lundström också har noterat. Det gäller till exempel bullerfrågorna i Stockholm. Det kommer att göra att handläggningen av likartade ärenden i framtiden kommer att gå oändligt mycket snabbare.

Det är ett vanligt viktigt hantverksarbete som har skett med allt större precision och engagemang från tjänstemännen och oss i den politiska ledningen på departementet.

Men sedan låter det också på Nina Lundström som om hon undrar: Kommer det något förslag eller inte när det gäller PBL? Ja, det är klart att det gör. Det är det som det jobbas med nu, med denna hög av bidragande remissvar från oerhört kunniga och duktiga remissinstanser. Om man först har en gigantisk utredning om ett så här viktigt samhällsområde och ber om remissvar gäller det väl också att verkligen ta de remissvaren på allvar, Nina Lundström? Dessa sitter man nu och går igenom så snabbt det bara går. Det är min bestämda bedömning att i början på nästa år ligger förslagen på riksdagens bord. Och då har vi, hoppas jag, något som kan tas i bred politisk enighet i riksdagen om en modern, tydligare och klarare plan- och bygglagstiftning.

Jag vill också understryka det som vi kanske inte har hunnit gå in på ordentligt i dag. Det gäller den viktiga roll som kommunerna har i allt detta, oaktat hur PBL ser ut, som markägare, med planmonopolet, och som den aktör på bostadsmarknaden som man själv är.

Nina Lundström och jag har förr noterat det utmärkta exemplet med Ursvik. Där planerade man, och nu håller man på att bygga ett stort område med tusentals lägenheter och arbetsplatser utan ett enda överklagande. Sundbybergs kommun har nämligen på ett föredömligt sätt, över partigränserna, jobbat med medborgarna och information, så att alla har fått insikt i vad det var som skulle ske. Det här är också en diskussion som jag tycker att vi kan föra till när vi har mer tid, på vilket vis kommunerna kan axla rollen, så att de verkligen låter sina medborgare få insyn och delaktighet i det som sker.

Jag tyckte att Carl B Hamilton hade ett klargörande och bra inlägg förra gången, dock inte nu. Nu kom det där fackliga hatet, som jag tycker totalt förmörkar sinnet på Carl B Hamilton mellan varven, som om vi liksom sitter och gullar i största allmänhet därför att vi inte har någon lust att ge oss på konkurrensproblemen därför att det egentligen är Byggnadsarbetareförbundet som är orsaken till alltihop.

Jag delar icke den beskrivningen. Vi gullar inte. Det har skett väldigt mycket konkret, Carl B Hamilton, när det gäller att verkligen göra insatser mot orimligt konkurrensnedvridande kartellbeteende i byggbranschen. Det ska fortsätta att göras. Men det här med byggsamordnare är inget gullande. Det handlar om en insikt om att det är oerhört komplicerade processer när det gäller hur man bygger, på vilket vis man bygger, med vilka planer man bygger. Detta spelar också roll för hur stor felaspekten blir och hur lång processen blir.

Jag är övertygad om att det går att ha ett sådant konstruktivt samarbete med branschen samtidigt som järnhanden ska vara hård när det gäller ingripande mot konkurrensnedvridande beteende. Jag hoppas att vi klarar den balansen.

Anf. 17 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Ja, visst finns det en otålighet efter den här mandatperioden, inte minst när det gäller alla de förslag som man lägger fram. Det tillhör väl oppositionspolitiken att konstatera att de blir avslagna.

Visst finns det en otålighet, fru talman. Jag menar att riksdagen hade kunnat vara oerhört mycket aktivare. Det finns en otålighet och ett slags uppgivenhet. Statsrådet säger att en utredning har gjorts, den remissbehandlas, den ska få en sjyst behandling och sedan kommer förslagen. Men så har inte varit fallet med andra utredningar.

I utredningen som handlar om reformerad hyressättning föreslog utredaren att det ska införas ett nytt system för tillval. Remissinstanserna tillstyrkte förslaget, det vill säga Fastighetsägarna, Hyresgästföreningen och Sabo. Regeringen konstaterar att det inte bör införas ett kostnadsbaserat system för till- och frånval. Det är ingen garanti att utredningen och aktörerna på marknaden är överens. Det behöver inte innebära att regeringen kommer att lägga fram ett förslag.

Därför tar jag tillfället i akt att verkligen propagera för vikten av överklagandeprocessen, PBL-frågorna, till- och frånval med mera. Jag tror att de är nyckelfaktorer för hur branschen ska utvecklas framöver, det vill säga boendet, bostadspolitiken och också byggsektorn. Det måste till ett riktigt ramverk för att ytterligare möjliggöra för aktörerna att ta det ansvar de har.

Varför har jag inte kommit in på frågan om den statliga marken? Det är av respekt för att det har varit många frågor i denna interpellation. Vi ska diskutera frågan om statlig mark i samband med nästa interpellation. Jag lovar, fru talman, att jag med stor emfas kommer att tala om Stora Ursvik och den statliga marken. Det återkommer jag till i nästa interpellationsdebatt.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 2005/06:477 om statens roll som mark-ägare

Anf. 18 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Nina Lundström har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att den statliga marken ska få andra ägare, för att staten ska fasa ut sin roll som exploateringsintressent och för att den statliga marksamordnaren därigenom ska kunna avskaffas.

Jag delar inte Nina Lundströms uppfattning att staten helt ska avhända sig sitt markinnehav. Staten – det svenska folket – äger stora marktillgångar. Jag vill att den statligt ägda marken ska användas offensivt. Ibland kan det vara för att bevara områden för natur- och friluftsliv, inte minst mark runt våra skärgårdar. Men vi behöver också mark för att bygga nya bostadsområden med bra bostäder som alla kan efterfråga och för att skapa moderna stadsdelar där vi också bygger miljövänligt.

I Stockholms län byggs och planeras det för bostäder i betydligt högre takt än tidigare. Under de tre senaste åren har nyproduktionen av 23 000 bostäder påbörjats, varav 4 600 utgör hyresrätter. Det är önskvärt att bostadsbyggandet ökar ytterligare för att möta bostadsefterfrågan i regionen. Men en självklar förutsättning för byggande är att det finns tillgänglig mark. Genom att tillsätta en marksamordnare med uppdrag att verka för överenskommelser om försäljning av statlig mark för bostadsändamål har regeringen tagit ett viktigt initiativ för att öka tillgången på byggbar mark.

I oktober hade jag möjlighet att ta det första spadtaget när stadsdelen Ursvik i Sundbyberg påbörjades där drygt 4 000 bostäder ska byggas och likaså 4 000 arbetsplatser, kommunal och offentlig service, vägar och kollektivtrafiksystem. En förutsättning för Ursviks framväxt från idé till byggstart har varit samarbetet mellan Sundbybergs kommun och det statliga fastighetsbolaget Vasakronan.

Precis som i fallet med Ursvik kan statens myndigheter och bolag medverka till utveckling och samhällsbyggande. Särskilt viktigt är det att den mark tas till vara som försvaret har använt och som i och med försvarets ändrade organisation nu blir användbar för andra ändamål, till exempel för bostadsbyggande. I det arbetet är det avgörande att utveckla ett bra samarbete med berörda kommuner och representanter för byggsektorn. Och det är här som marksamordnaren har en viktig roll att fylla.

Avslutningsvis kan jag konstatera att jag håller med Nina Lundström om att det är kommunerna som har ansvaret för att avgöra hur mark- och vattenområden ska få användas. Detta är en grundläggande bestämmelse i plan- och bygglagen. Jag vill tydligt klargöra att jag inte avser att före-

slå några förändringar när det gäller det grundläggande ansvaret för markanvändningen. Det är och bör förbli en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av kommunens mark- och vattenområden.

Prot. 2005/06:139
12 juni

Svar på
interpellationer

Anf. 19 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Då är vi inne på frågan om den statliga marken. Jag vill även här göra en koppling till föregående interpellationsdebatt om byggkonkurrensen.

Det är märkligt att staten som stor markägare lierar sig med byggföretag i så kallade utvecklingsbolag. Det kommer med all rätt kritik från mindre aktörer, just i och med att marken är ingångsfaktorn. Där delar jag statsrådets uppfattning att vi ofta diskuterar den kommunala marken. Men låt mig påminna om att staten som markägare har ett stort inflytande. Att liera sig i utvecklingsbolag med en av byggjättarna och där tillsammans äga marken är något som ska diskuteras och kritiseras. Det har vi från Folkpartiets sida gjort flera gånger om.

Med en så stor och geografiskt sett dominerande aktör får denna aktör en speciell roll på marknaden. Jag har sett att en annan riksdagsledamot från Vänsterpartiet har ställt en fråga. Ledamoten påstod i en fråga till ett annat statsråd – vilket var en nyhet för mig – att staten hade påverkat prissättningen av marken, vilket hade slagit undan möjligheten att bygga hyresbostäder i det markområdet. Den bilden hade inte jag, och jag hade inte fått den informationen. Jag konstaterar att frågan har ställts tidigare under våren. Det visar ytterligare på statens roll som aktör.

Menar jag med min interpellation att staten ska avhända sig all mark? Nej, det menar jag inte. Jag menar att vi i den här interpellationsdebatten diskuterar mark som kommer att exploateras, mark som har förts över till den typen av utvecklingsbolag och mark som försvaret äger. Kommuner har varit intresserade av att exploatera men har hamnat i svårigheter med den statliga aktören.

Jag diskuterar inte heller det statliga bolaget i sig. Det här är en principiell diskussion om statens roll.

Det är orimligt att när vi diskuterar kommuner hävda att marken är en viktig ingångsfaktor för byggandet och boendet men att vi inte skulle kunna föra paralleldiskussionen om den statliga marken. Jag hävdar att det är precis samma diskussion som ska föras. Jag har en annan uppfattning.

Sedan var det frågan om byggandet och boendet i Stora Ursvik och antalet hyresrätter kontra Stockholm som nämns i svaret. Jag kan konstatera, som jag har sagt i tidigare debatter, att mycket av det här stoppas. Jag vill påminna om att Stora Ursvik har en annan hotbild över sig. Kollektivtrafiken ligger i en riskzon, vilket kan göra att hela projektet omkullkastats vad gäller den stora exploateringsgraden. Det är också en viktig fråga att avgöra.

Fru talman! Sedan finns det faktiskt en nyhet i svaret. Jag vill verkligen ha ett svar. Statsrådet sade: ”Jag vill tydligt klargöra att jag inte avser att föreslå några förändringar när det gäller det grundläggande ansvaret för markanvändningen. Det är och bör förbli en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av kommunens mark- och vattenområden.”

Innebär det att regeringen avser att driva frågan om att flytta över strandskyddet till kommunerna? Detta är i så fall en nyhet. I dag är det

inte plan- och bygglagen som styr användningen av exempelvis stränder och vattenområden. Där inträder miljöbalken. Därför är det intressant att få höra om regeringen har ändrat uppfattning. Det är i så fall en sensation. Det skulle kunna vara en förklaring till varför man inte har lagt fram en proposition under våren. Det vill jag gärna höra en kommentar om.

Hur ser statsrådet på den statliga marken? Ska staten liera sig med aktörer i byggbranschen i den typen av affärsverksamhet i utvecklingsbolag som kritiserats av mindre aktörer som anser att den statliga marken inte upplåts för fri konkurrens?

Anf. 20 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag börjar med att lugna Nina Lundström med att säga att det inte var någon stor världssensation i sista meningen i svaret. Strandskyddet berörs inte av svaret. Det har sin egen ordning, sin egen diskussion och sina egna överväganden. De är viktiga nog. Det är inte min eller regeringens avsikt att i ett sådant här sammanhang ändra uppfattning om det. Det kan vi ta bort från diskussionen.

Precis som Nina Lundström säger är hela diskussionen principiell. Den är principiell på många plan.

Det handlar om, för det första, om man aktivt vill att staten ska vara markägare. Vill man, för det andra, att staten ska vara en aktiv markägare? För det tredje: Vilken typ av aktivitet tycker man att en stat kan ha när det gäller marken? För det fjärde: Missgynnar den aktiviteten i så fall små aktörer? Gör det på något sätt att konkurrensvillkoren därmed slås undan eller får andra uttrycksformer? Egentligen är det alla de fyra delarna som diskussionen handlar om.

Vi kan ha en lång diskussion om Ursvik, för jag tycker att den frågeställningen är intressant. Det är både den aspekt som Nina Lundström tog upp och, som jag försökte påpeka tidigare, aspekten hur strålande bra jag tycker att kommunen över partigränserna har arbetat med informationsinsatsen till medborgarna. Den frågeställningen tycker jag också har sin plats här.

Min principiella utgångspunkt för alla de fyra frågor som jag lite snabbt försökte definiera den principiella debatten med är den här: Statens ägande av mark är ett redskap som staten har och som staten ska och bör använda, inte bara för att sälja någonting attraktivt för att få in pengar till staten utan också i bostadspolitiska syften. Det är den diskussionen som ännu en samordnare, den så kallade marksamordnaren, nu arbetar med. Han ska se på den mycket attraktiva och mycket viktiga mark som framför allt staten nu kan använda efter förändringarna i försvaret.

Om Nina Lundström har sett uppdraget till den så kallade marksamordnaren vet hon att det är ganska tydligt att vi på alla vis vill försäkra oss om att staten på detta sätt tillsammans med kommunerna blir en aktör som kan medverka till de bostadspolitiska syften som marken i de attraktiva områdena bör ha. Vi skulle kunna ha en spännande diskussion om olika upplåtelseformer, en blandning av dem eller den mest energieffektiva lösningen på bostadsbyggande i vissa områden. Det finns väldigt mycket som kommunerna skulle kunna använda den här formen till. Men jag är också mån om att det inte ska bli en insats som de små aktörerna upplever som hinder för dem. Det vill jag verkligen understryka.

Den principiella uppfattningen, som jag tror att Nina Lundström i första hand vill ha svar på, gäller: Är statens ägande ett redskap? Ja. Ska det användas? Ja. Ska det användas till mer än att bara få in resurser till staten? Ja. Jag hoppas att marksamordnaren kan ge oss konkreta exempel på hur detta kan ske, inte minst med försvarets före detta mark.

Svar på
interpellationer

Anf. 21 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Statsrådet sade att den statliga rollen som markägare innefattar alla de delarna, att vara aktiv, att ha en markpolitik etcetera. Men jag vill påminna om det viktiga, när man har en stor aktör och den aktören ägs av det offentliga, att också fundera över detta: När man ser frågeställningar som kommer in från andra ledamöter och när vi har kontakter med kommunerna intar staten som markägare ibland en roll som exempelvis kommunala företrädare starkt reagerar emot. Man får en sådan kraft i sin roll att det blir väldigt svårt, och det påverkar också lokal utveckling.

En sådan frågeställning som har varit uppe i många kommuner är exempelvis prissättningsfrågan, där man har uppfattningen att staten som aktör driver på. I Folkpartiet säger vi då att det naturligtvis är ett marknadsbaserat system, men frågan är: Kan staten som aktör inta en roll som driver på priserna? Den uppfattningen råder bland en hel del lokala företrädare.

Det andra är: Är staten bättre på att utveckla marken än de kommunala företrädarna? Om man exempelvis drar sig tillbaka, vilket försvaret nu gör från väldigt många orter, och om det finns möjlighet att göra någonting annat och kommunerna ser behovet av bostadsbyggande, är det inte alltid så att staten i egenskap av aktör är en bra aktör. Den parallellen tycker jag är lite märklig att göra. Staten och bolaget agerar utifrån sitt bolagsintresse, men det innebär inte alltid att det är en bra aktör. Det vill jag hävda.

Det tredje är att det finns kommuner som har grönområden som man vill skydda, som man har arbetat med och som det har rått konsensus om bland de lokala företrädarna oavsett partifärg, men då kan den statliga aktören, markägaren, plötsligt börja driva frågan om exploatering, mot den lokala viljan hos medborgare och politiskt förtroendevalda. Det är också en intressant fråga. Är det statens roll genom sitt bolag att inta den rollen? Samtidigt förs det ju mängder av diskussioner kring hur man ska spara tätortsnära gröna områden när man exploaterar mycket.

Jag vill hävda att staten har en viktig roll. Jag anser att staten självfallet ska kunna äga mark. Men jag anser också att det är lika viktigt att diskutera statens roll som markägare som att vi diskuterar kommunernas roll som markägare för både boendeutveckling, bostadsbyggande och byggbranschens sätt att fungera. Det är det som jag menar inte framstår tydligt här. Det låter bara positivt.

Jag menar att de hinder som finns och de problem som är uppenbara hanterar inte regeringen. Det är där jag skulle vilja ha ytterligare klarlägganden kring de konfliktområden som jag tar upp.

Slutligen: Jag diskuterar väldigt gärna Stora Ursvik i Sundbyberg. När jag satt i kommunfullmäktige väckte jag 1996 motionen om att området skulle bebyggas. Nu har det gått tio år, och det börjar närma sig exploateringsstart. Men hindren är många, vad gäller både infrastrukt-

turen, som jag nämnde, och bestämmelserna – som en annan ledamot har ställt en fråga om till ett annat statsråd – som innebär att staten som aktör förhindrar eventuell exploatering i vissa avseenden, för bland annat hyresrätter. Då tycker jag att det är en väldigt intressant fråga.

Här har vi olika uppfattningar om statens roll. Jag tycker framför allt att det är viktigt att framhålla att staten som markägare får ett väldigt stort inflytande i vissa kommuner där staten äger väldigt mycket mark. Då tycker jag att man ska renodla och se också de negativa sidorna och riskerna med staten som aktör, och inte bara tala om att staten i egenskap av aktör alltid handlar på ett bra sätt. Det tycker jag inte att man ser överallt, i alla fall inte i Stockholmsregionen.

Anf. 22 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Jag blev inspirerad av Nina Lundströms argumentation. Jag vill ta ett litet konkret exempel från den lilla trevliga orten Vaxholm.

Staden Vaxholm, som det var på den tiden, sålde vid något tillfälle ganska billigt ett betydande markområde till staten för att man skulle kunna utveckla det dåvarande kustartilleriförbandet som fanns där. Sedan lades detta ned – säkert av goda skäl – och staden, som nu hade blivit en kommun, ville bygga bostäder på detta område. Då visade det sig att staten var en liten men girig markägare som kraftigt höjde priserna så att det nästan var omöjligt att bygga på detta område.

Detta är samma aspekt som Nina Lundström tar upp, att det statliga intresset genom bolagen ibland kan motverka angelägna kommunala syften.

Anf. 23 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Egentligen är det väl två delar vi pratar om nu, dels den roll som man uppfattar att staten har i dag, dels den roll som vi i regeringen avser med det uppdrag som marksamordnaren har. Egentligen tycker jag att det är i den senare delen, nämligen den roll som vi vill att marksamordnaren ska spela, som den viktiga förändringen sker och, som jag har uppfattat det, som skulle stilla mycket av den oro som Nina Lundström och Gunnar Andrén nu har gett uttryck för.

Staten är en aktör – det är vi överens om. Om det är en bra aktör eller inte är återigen en värderingsfråga. Men det är den frågeställningen som regeringen har valt att försöka besvara just genom att tillsätta marksamordnaren. Just för att staten har mycket attraktiv mark, som Gunnar Andrén pekade på, anser inte vi att det nu bara ska handla om att få in resurser. Staten ska också ha en samarbetsroll med kommunerna för att möjliggöra bostadsbyggande.

Jag vill understryka vad som sägs i pressmeddelandet från regeringen när vi utsåg den statlige marksamordnaren: Bostadsbyggande på statlig mark är en viktig fråga som kan komma att få betydelse för bostadsförsörjningen i Stockholm. Det är angeläget att bostadsprojekt på statlig mark kommer till stånd. Mot denna bakgrund har regeringen beslutat att tillsätta en statlig marksamordnare för att – notera! – tillsammans med berörda parter hitta lösningar som möjliggör ett ökat byggande av hyresbostäder.

Det är det som är avsikten. Jag kan inte gå in i detalj på den historik som Gunnar Andrén uttryckte här. Jag tycker att det räcker som svar att säga att avsikten är att staten ska ha en större agenda än att eventuellt försöka få in så mycket pengar som möjligt till statskassan, utan i det här fallet tillsammans med aktörerna möjliggöra fler bostäder, inte minst hyreslägenheter.

Jag ser alltså fram emot det här uppdraget och hoppas att den misstänksamhet som jag tycker ligger lite under ytan kanske kan vara undanröjd för stunden. Vi får se hur de uppdrag kommer att formuleras som Staffan Holmberg, som marksamordnaren heter, kommer att lämna till regeringen.

Anf. 24 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Statsrådet säger att det råder en misstänksamhet. Jag vill snarare säga att jag känner en oro och framför allt också en vilja att diskutera vad staten har för roll. Jag menar att det är riskfyllt att göra kopplingen att staten som aktör i egenskap av att vara staten, oavsett om det är genom bolag, alltid är en god aktör. Jag menar att även ett bolag kan ha sina egna intressen av att driva en utveckling, även om det som i det här fallet är styrt av regeringen.

Eftersom det är uppenbart att frågeställningar kring statligt markinnehav – konkurrensfrågorna, makten, att lokalt få utveckla sin närmiljö – kommer upp från olika håll menar jag att det finns ett bekymmer som måste diskuteras. Jag menar att regeringen ska vara mer tydlig i vad man vill med den statliga marken. Där har vi en annan uppfattning från Folkpartiets sida.

Jag har inte fört in frågan om att sälja för att få in så mycket resurser som möjligt. Den frågan har jag över huvud taget inte tagit upp i dagens debatt. Jag har mer tagit upp den principiella debatten om vad som är viktigt för det statliga markinnehavet.

Precis som Gunnar Andrén menar jag att det finns uppenbara tecken på att man på det lokala planet, i kommunerna, ser en rad hinder. Jag lyssnar på de mindre aktörerna, som också har fört in just den statliga marken. De hör också alltid att det är den kommunala marken som är ingångsvärdet för att kunna bygga, men det är just de mindre byggarna som lyfter upp de utvecklingsbolag där staten genom sitt bolag har lierat sig med ett av de stora byggföretagen. Jag tycker att det är viktigt att notera att de mindre byggföretagen har reagerat på detta.

När det sedan gäller statens roll finns det paralleller också till bostadsakut med mera. Vad ska staten göra? Ska staten, som i det fallet, köpa upp överflödiga fastigheter och börja utveckla dem, eller ska man låta marknaden komma in på något sätt? Det är en alltid lika spännande och intressant diskussion där vi landar i olika vägar att uppnå goda syften.

Låt mig slutligen vara tydlig också när det gäller strandskyddet: Folkpartiet anser att man även där måste göra någonting.

Jag ber att få tacka så mycket för debatten, fru talman, och också önska statsrådet en trevlig sommar.

Anf. 25 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag tror inte att vi kommer längre för stunden när det gäller argumenten. Jag vill bara återgälda slutorden och säga både till Gunnar Andrén och till Nina Lundström: Ha en riktigt trevlig sommar, så återkommer vi till hösten – i någon konstellation.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 2005/06:455 om Estonias bogvisir

Anf. 26 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Lars Ångström har frågat mig vad jag avser att vidta för åtgärder för att få belagt att sonarbilder som visar ett föremål invid M/S Estonias för som till form och storlek överensstämmer med bogvisirets form och storlek skulle vara tagna år 1996, som jag föreslog i en riksdagsdebatt år 2005.

Det jag sade vid riksdagsdebatten var att enligt de uppgifter som jag hade fått från Sjöfartsverket var det med stor sannolikhet så att de sonarbilder som hade visats upp i riksdagen och som även trafikutskottet hade fått ta del av kom från det tillfälle då ett konsortium 1996 skulle undersöka om en övertäckning av M/S Estonia var möjlig. Det jag även sade var att det var svårt att betvivla att bogvisiret hittades där det sedan faktiskt hittades, 1,6 kilometer från fartyget och av en finsk isbrytare. Jag skulle också vilja påminna interpellanten om vad han själv sade vid det debattillfället, nämligen att han inte var av uppfattningen att visiret skulle ha hittats på någon annan plats än där den finska isbrytaren hittade det.

Jag har inga andra uppgifter än att bogvisiret hittades där det hittades.

Anf. 27 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Fru talman! Statsrådet och jag är helt ense om att visiret hämtades upp från den position en nautisk mil väster om vraket där det påträffades. Det är dock inte det som interpellationen gäller. Min fråga gällde den sonarbild som togs den 30 september när vraket hittades och som alldeles invid Estonias för visar ett föremål som till storlek och form överensstämmer med bogvisirets storlek och form.

I Dagens Nyheter den 3 oktober 1994 säger doktor Nuorteva, som tog bilden, att det intill fören finns ett stort föremål som endera slitits loss eller hänger kvar vid skrovet. Han ansåg att det var visiret. På sonarbilder som har tagits senare saknas detta föremål. Annat bildmaterial från haveriutredningen visar att någon annan än haverikommissionen skaffat sig tillträde till Estonias lastdäck dygnen efter förlisningen. Ombordkörningsrampens räcken har skurits av och filmades avsågade den 2 oktober av en robotkamera. Det finns också filmmaterial inifrån lastdäcket som enligt bildanalys visar att någon sprängt vid fästena för bogvisirets hydraulik någon av de första månaderna efter förlisningen.

Jag noterar att statsrådet inte dementerar någon av de här uppgifterna i mina interpellationer. Då måste statsrådet också kunna tänka sig möjligheten av att någon som inte tillhörde haverikommissionen flyttat visi-

ret, helt enkelt därför att det var i vägen vid de arbeten som utfördes nere vid vraket dagarna efter förlisningen.

Jag noterar också i statsrådets svar, som över huvud taget inte berör frågan i interpellationen, meningen: ”Jag har inga andra uppgifter än att bogvisiret hittades där det hittades.” Det var ju inte alls det, fru talman, som interpellationen gällde.

Först blev jag lite förvånad när jag läste statsrådets svar eftersom statsrådet sagt sig vara intresserad av att nå ökad klarhet kring de frågetecken som omgärdar Estonias förlisning. När det gäller just den här frågeställningen hade det varit enkelt att utifrån befintligt bildmaterial kontrollera om statsrådets förslag i debatten här i Sveriges riksdag den 17 mars förra året överensstämmer med verkligheten. Det gör dock inte statsrådet. Men så ser jag att svaret är skickat från Försvarsdepartementet, och då förstår jag. Där tror jag nämligen inte att det finns något intresse av att öka klarheten kring de aktiviteter som skedde runt Estonias vrak efter förlisningen.

Anf. 28 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Det sista påpekandet var kanske lite onödigt, Lars Ångström. Det är Försvarsdepartementet som inom Regeringskansliet har ansvaret för Estoniafrågorna, och det är från dem jag har ett så kallat § 5-förordnande som ansvarigt statsråd i regeringen. Det var alltså ingenting nytt. Så har det varit under de åtta år som jag har varit ansvarig i regeringen för Estoniafrågorna.

Jag skulle dock vilja lägga till ett initiativ som jag har funderat över mycket och som jag inte hann få med i svaret. Många av de frågeställningar som Lars Ångström och även andra har rest här i kammaren, också i de interpellationer som vi diskuterar i dag, handlar om vilket ursprung filmer har, om filmer visar vad man egentligen har trott att de visar och om vad bilder visar och inte visar. Det finns absolut en stor misstänksamhet, också från dem som hittills har satts att granska och titta på de här bilderna och filmerna.

Ett initiativ som jag därför vill bidra med är att jag avser att lämna ett uppdrag till SKL, Statens kriminaltekniska laboratorium – en myndighet som inte alls på något sätt har varit delaktig i de Estoniautredningar som har varit – att granska både det filmmaterial som finns och de bilder som denna interpellation handlar om för att se om vi därigenom kan komma något närmare något slags klargörande uppfattning om vad bilder och filmer visar, om det är klippt eller inte och så vidare.

Mitt erbjudande är att fortsätta att ha den öppenhet som jag verkligen har för avsikt att bidra med och som jag tycker att regeringen haft under lång tid. Regeringen avser att så snart som möjligt innan sommaren lämna ett uppdrag till SKL att granska både film- och bildmaterial. Jag hoppas att vi kan få ta del av de bilder som dagens interpellation avser genom att lämna det uppdraget till SKL.

Anf. 29 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Fru talman! Det låter som ett fullständigt onödigt uppdrag ifall det vore så att statsrådet litade på den information hon fick i mars förra året om att bilderna var tagna någon annanstans. Det visar sig dock att stats-

rådet inte är säker. Det känns positivt att statsrådet faktiskt vill analysera bildmaterialet.

Sedan finns det bildmaterial som egentligen inte behöver analyseras en gång till eftersom bilderna i haverikommissionens material är väldigt tydliga och visar att någon skurit av ombordkörningsrampens räcken något av de närmaste dygnen efter förlisningen. Det finns svart på vitt och visar ingenting annat än just det som jag säger. Med tanke på att inga dykare från haverikommissionen hade varit nere – de gick inte ned förrän i december 1994 – innebär det att detta är ett bildbevis på att någon annan än haverikommissionen dygnen efter förlisningen varit nere vid vraket och skaffat sig tillträde till lastdäcket.

Det finns också annat material som egentligen inte heller behöver analyseras eftersom man tydligt ser och hör att andra dykare opererar inne på Estonias lastdäck. Man hör dykledaren säga till de egna dykarna att vänta med att gå in tills de andra lämnat platsen. Jag har sett och hört det med egna ögon och öron, och därför förstår jag egentligen inte varför man ytterligare måste utreda sådant som är uppenbart. Varför inte redan nu, i samband med den här interpellationsdebatten och frågorna, ta reda på vilka de dykare är som med svenska myndigheters goda minne opererat där. Svenska myndigheter fanns nämligen representerade på dykledningens fartyg.

Eftersom Mona Sahlin gång på gång har sagt sig vara intresserad av att skapa ökad klarhet, och det finns faktiska belägg för aktiviteter som vi inte känner till och som inte skett under haverikommissionens ledning, undrar jag varför statsrådet inte funnit det angeläget att hitta svaret på frågan vilka de är, vilken sorts aktiviteter de medverkat i och vad syftet varit. Jag har svårt att förstå att statsrådet inte tagit tillfället i akt och med faktiskt ganska enkla medel skapa ökad klarhet.

Jag ser emellertid positivt på att statsrådet går igenom bildmaterialet, för om statsrådet även tar fram det bildmaterial som haverikommissionen ansvarar för, och som i dag finns i Finland, och går igenom allt bildmaterial kommer det att komma fram mycket uppseendeväckande information.

Anf. 30 HENRIK S JÄRREL (m):

Fru talman! Nu står vi här och talar om Estonia igen; det gjorde vi förra veckan också. Att jag åter blandar mig i detta beror på att jag gärna vill vara lite positiv och se på statsrådet Sahlins möjligheter att själv vilja gå till botten med frågan. Hon har ju vid flera tillfällen sagt att hon gärna vill ta reda på och bidra till att sanningen kommer på bordet. Därför blev jag en aning förvånad när jag tog del av de två svarsalternativ som gavs på Lars Ångströms interpellation nr 455.

I version 1 sägs nämligen att eftersom statsrådet Sahlin för närvarande inte har kännedom om den specifika bilden som interpellanten hänvisar till är det inte möjligt för henne att uttala sig om den, och hon avser därför inte att nu vidta några särskilda åtgärder. I version 2, däremot, sägs att statsrådet inte har några andra uppgifter än att bogvisiret hittades där det hittades. Det är version 2 som statsrådet och Försvarsdepartementet vill ska gälla som officiell version och svar på Lars Ångströms interpellation.

Då inställer sig naturligtvis några frågor. Med tanke på Mona Sahlins vilja att gå till botten och undersöka detta, få fram sanningen, sägs i den första versionen att hon ”för närvarande” inte har kännedom om den specifika bilden. Därför undrar jag: Finns det ingen önskan hos Mona Sahlin att ta reda på hur bilden möjligen ser ut och att förskaffa sig kunskap och kännedom om den? Det skulle ju vara en naturlig version i så fall.

Sedan saknar jag i den officiella version som statsrådet vill ska gälla som svar inget påpekande att ”jag avser därför inte att nu vidta några särskilda åtgärder”. Får man möjligen tolka den uteblivna meningen i det officiellt giltiga svaret så att Mona Sahlin kanske trots allt är beredd och villig att vidta några åtgärder med anledning av att hon inte riktigt har kännedom om hur journalbilden i verkligheten såg ut?

Anf. 31 TREDJE VICE TALMANNEN:

Låt mig för tydlighetens skull påpeka att det svar som lämnas på interpellationen är det svar som statsrådet levererar i kammaren. Det är alltså svaret på interpellationen.

Anf. 32 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag vill understryka det som fru talman informerade om. Det finns ett svar. Man jobbar hårt på departementen innan det slutliga svaret ges i riksdagen. Här blev det fel. Det finns *ett* svar – ett officiellt svar och ett inofficiellt svar. Det är fråga om *ett* och samma svar, och det är det som jag har lämnat i kammaren.

Henrik S Järrel frågade också varför meningen ”jag avser därför inte att nu vidta några särskilda åtgärder” inte fanns med. Kanske ett svar är att jag muntligen i talarstolen meddelade just en sådan åtgärd. Jag vill också betona att jag inte delar Lars Ångströms enligt min mening ibland härresande långtgående analyser, men jag hör att frågeställningarna finns. Jag hör att misstron finns.

Då säger Lars Ångström plötsligt att precis det som jag uppfattat att han och många andra hela tiden efterlyst är helt onödigt. Det frågas varför man inte låter någon oberoende titta igenom allt filmmaterial och alla bilder för att se om vi kan komma närmare ett konkret svar som fler kan lita på. När jag sedan lämnar ett sådant besked i talarstolen säger Lars Ångström att det är onödigt och undrar vad det är för trams.

Med tanke på den oro som många har uttryckt – då bortser jag från Lars Ångström – finns det ett behov av att låta någon oberoende se över allt film- och bildmaterial. Jag betonar det. Det gäller inte bara sonarbilderna utan också det filmmaterial som Lars Ångström nämnde, just för att se om vi kan få bekräftat, eller i alla fall få ett bättre underlag för att kunna diskutera, vad som syns och inte syns på bilder och filmer. Det är i min sinnevärld inte ett onödigt uppdrag. Det är ett behövligt uppdrag och något som jag trodde också skulle bidra till ett klarläggande av debatten här i dag.

Anf. 33 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Fru talman! Jag tror att statsrådet var lite ouppmärksam. Jag sade nämligen att det var onödigt att analysera det bildmaterial som tydligt visar att något har hänt som inte borde ha hänt. En bild som Mona Sahlin

själv kan se och som visar avskurna räcken, vilket indikerar aktivitet av dykare andra än haverikommissionens, borde föranleda någon form av utredning eller undersökning från statsrådet. Det borde föranleda frågor som: Vad är detta? Vad känner man inom Försvarsmakten till om detta? Det var ur den aspekten jag ansåg det vara onödigt, för vi ser ju vad bilden visar.

I övrigt är jag positiv, vilket jag också sade alldeles nyss, till att låta göra en full genomgång av allt det film- och fotomaterial som den internationella haverikommissionen tog fram 1994. Om det finns material som tagits fram efteråt, i samband med dykningarna 1996, ska det självklart också gås igenom. Då kommer vi nämligen att se att det mellan 1994 och 1996 förekom våldsamma aktiviteter nere vid fartyget; hela ombordkörningsrampen är svårt skadad. Det kan vara intressant att se på dessa jämförelser om en statlig myndighet lägger dem på bordet.

Sedan undrar jag också när statsrådet säger att det är hårresande analyser. Ge ett enda exempel på en analys som är hårresande!

Slutligen, fru talman, hoppas jag att den totala genomgången av allt film- och fotomaterial från 1994 och 1996 och annat filmmaterial som inte är känt eller offentligt som Försvarsmakten kan tänkas förfoga över genomförs under full öppenhet och att analysen genomförs i samarbete med oberoende skeppstekniska experter. Det räcker inte med bara en analys av SKL, som slår fast huruvida filmmaterialet är förfalskat eller inte. Man måste ju också ha teknisk expertis som kan tala om vad det är som vi ser på bilderna.

Anf. 34 HENRIK S JÄRREL (m):

Fru talman! Jag måste ju säga att visserligen är det sant som det hävdas här att det bara finns ett officiellt svar, men då var det ytterst olyckligt att Försvarsdepartementet via kammarkansliet råkade delge interpellanten två versioner. Det var oförsiktigt. Det hade ju varit klokt då om man hade nöjt sig med att meddela ett svar.

Som det nu är kan man inte undgå att misstänka att det finns önskemål om att på ett eller annat sätt frisera svaret för att inte eventuellt röja blottor eller någon medgörlighet som inte är befogad.

Därför vill jag, fru talman, än en gång säga att jag visst accepterar att det finns ett officiellt svar, men jag noterar samtidigt att det fanns ett svar som gavs tidigare, och det har en delvis annorlunda innebörd. Det var det jag tyckte var intressant, för det kanske ändå röjer något som inte borde vara.

Anf. 35 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag försöker hålla mig någorlunda lugn och rimlig. Miss-tag kan begås, Henrik S Järrel. Det är mycket möjligt att Henrik S Järrel är en person som aldrig någonsin begår ett misstag. Här blev det ett misstag. Jag tar på mig det. Det finns ett svar. Det är lämnat här i kammarens talarstol. Jag har försökt fylla på med ytterligare konkreta förslag – den linje som jag uppfattade, i alla fall i förra diskussionen, att Henrik S Järrel också var inne på, nämligen att försöka ta nya initiativ, kompletterande initiativ som kanske leder oss lite längre än vi har kommit hittills.

Där står vi i dag, och jag utgår ifrån att vi kommer tillbaka till det här fler gånger.

Det Lars Ångström bad om – ett exempel – är helt berättigat eftersom jag uttryckte mig så drastiskt som ”hårresande”. I dag tycker jag att det är hårresande att påstå att ett bogvisir skulle ha flyttats 1,6 kilometer från platsen där Estonia sjönk. För att komma längre och se vad som är hårresande och inte hårresande är initiativet som jag har berättat om här i dag möjligen något som kan leda oss lite längre.

Självfallet är det här så pass prematurt än att jag får be att få återkomma till det konkreta uppdraget, vilka som ska delta, på vilket sätt de ska delta och hur öppenhet och insyn ska se ut. Självfallet är varken jag eller debatten betjänta av om detta initiativ bara tolkas som ett sätt att begrava frågeställningen. Allt detta handlar ju om att med öppenhet och insyn bidra till den fortsatta debatten – inte tvärtom. Men eftersom uppdraget inte är formellt formulerat är det viktigt att hålla sig till det formella. Jag får återkomma när regeringen har formulerat det.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellationerna 2005/06:456 om andra utförda dykningar på Estonia år 1994 än haverikommissionens egna och 473 om klagörande av omständigheterna kring Estonias förlisning

Anf. 36 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Lars Ångström har ställt två interpellationer om M/S Estonia till mig, dels avseende utförda dykningar andra än haverikommissionens egna, dels angående undersökningar av M/S Estonias vrak och bogvisir. Eftersom de frågor som ställs i interpellationerna har bäring på varandra svarar jag på dessa gemensamt.

I den internationella haverikommissionens rapport skriver kommissionen att ”låsanordningarna till Estonias bogvisir brast till följd av belastningar från vågslag som skapade ett öppnande moment kring däcksgångsjärnen”. Kommissionen skriver vidare att ”visirinfästningarna var inte konstruerade i enlighet med realistiska konstruktionsantagande avseende belastningsnivå, lastfördelning på infästningarna och potentiell skadebild ... Bogvisirets låsanordningar skulle ha varit flera gånger starkare för att det skulle ha funnits en rimlig säkerhetsmarginal för den reguljära trafiken mellan Tallinn och Stockholm.” Bogvisiret genomgick en genomgripande undersökning av den internationella haverikommissionen. Resultaten av undersökningarna ledde till kommissionens slutsatser.

Enligt uppgifter från Seismologiska institutet vid Helsingfors universitet uppmättes inte någon seismologisk aktivitet under förlisningsnatten, vilket tyder på att det inte skulle ha inträffat en explosion på M/S Estonia som skulle kunna ha orsakat förlisningen. Däremot fick institutet utslag när fartyget träffade botten.

I den utredning som genomfördes av hovrättspresident Johan Hirschfeldt efter att det framkommit uppgifter om att transporter av militärt materiel hade förekommit på M/S Estonia under september månad 1994 konstateras att det inte finns något som tyder på att Försvarmakten eller Försvarets materielverk skulle ha genomfört transporter av militärt materiel på fartyget under förlisningsnatten. Utredningen bekräftar dock att

det förekommit transporter av militärt materiel vid två tillfällen under september månad, men att denna materiel inte varit av explosiv beskaffenhet.

Lagen om gravfrid för det område där vraket av M/S Estonia befinner sig bygger på en överenskommelse mellan Sverige, Estland och Finland. Överenskommelsen innebär att vraket efter M/S Estonia och kringliggande område ska betraktas som ett sista vilorum för olycksoffren och som sådant ska visas tillbördig respekt.

Mot bakgrund av vad jag här har anfört anser jag att det inte finns tillräckligt med skäl för att överväga att inleda diskussioner om att bryta överenskommelsen med de övriga länderna avseende gravfridsavtalet för att tillåta undervattensverksamhet vid vraket av M/S Estonia.

Med anledning av ovannämnda fakta ser jag heller inte i nuläget någon anledning till att låta genomföra ytterligare undersökningar av vrak eller bogvisir. Jag ser heller ingen anledning att vidta åtgärder med anledning av eventuella aktiviteter omkring vraket av M/S Estonia.

Anf. 37 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Fru talman! Jag ställde ett antal precisa frågor om den svenska militärens specialfartyg Urd, som i hemlighet genomfört dykoperationer på Estonias vrak kort efter förlisningen den 28 september 1994, dykningar som genomfördes långt innan haverikommissionen var på plats.

Jag ställde precisa frågor om vilka som skaffat sig tillträde till lastdäcket dygnen efter förlisningen, vilket bevisas av filmmaterial från den 2 oktober som visar ombordkörningsrampens avsågade räcken. Det var två månader innan haverikommissionens dykare var på plats.

Jag ställde precisa frågor om vilka de andra dykarna är som syns på haverikommissionens filmmaterial från dykningarna i december 1994. Dessa okända dykare opererar inne på Estonias lastdäck med svenska myndigheters goda minne, då man på filmmaterialet hör dykledaren informera dykarna om att de måste vänta tills de andra tar ut sina dykare. Svenska myndighetspersoner fanns med på dykledningens fartyg, och svensk försvarsmakt stod för en rigorös bevakning av området.

Det starka intresset för någonting inne i Estonias lastutrymme är intressant mot bakgrund av att vi i dag vet att Estonia utnyttjades för militära frakter. Regeringens utredning gav endast uppdraget att utreda om Försvarsmakten och FMV ansvarade för någon frakt under bland annat förlisningsnatten, vilket Försvarsmakten sade att man inte gjorde. Men det utesluter inte en militär last under någon annans ansvar – ett privat företag, en annan organisation eller ett annat lands försvarsmakt.

Dessutom säger statsrådet i sitt svar att sprängningar som finns dokumenterade på film på något sätt inte kan ha skett, därför att det registrerades aldrig i samband med Estonias förlisning. Då har statsrådet inte läst tillräckligt noggrant, därför att sprängskadorna vid bogvisirets hydraulik uppkom *efter* att fartyget hade förlist. Det går att se utifrån en analys av hur olika delar ligger. De så kallade flapsen på ombordkörningsrampen ligger i ett läge som de bara kan ha hamnat i efter att fartyget hamnat på havets botten.

Statsrådets svar är intressant, inte för att det i sak undviker att svara på frågorna jag ställt utan för att Försvarsdepartementet, som författat svaret, inte dementerar att svensk militär varit vid vraket med Urd. Det är

intressant därför att det inte dementerar att någon skaffat sig tillträde till lastdäcket dygnen efter förlisningen, och det är intressant därför att det inte dementerar att andra hemliga dykare opererat inne på Estonias lastdäck.

Rent teoretiskt, fru talman, skulle det kunna vara vem som helst som skaffat sig tillträde till Estonias lastdäck och genomfört omfattande och hittills icke kända operationer. Men i verkligheten är det ytterst osannolikt.

Fru talman! Det förhåller sig nämligen så att man under flera månader medvetet angav en falsk position för Estonias vrak, och de enda som kände till den exakta platsen för vraket var den svenska militären, den finska militären och Lehtola i Finland. Statsrådet har sagt, och det sade jag tidigare, sig vara upprörd över att ha förts bakom ljuset av svensk militär vad gäller de militära frakter som man erkänt ombord på Estonia och att statsrådet hållits utanför den kunskapen.

Försvarsdepartementets svar, som mot bakgrund av vad jag har anfört innebär en fortsatt mörkläggning av Försvarsmaktens aktiviteter i samband med Estonias förlisning, skapar en obehaglig känsla. Statsrådets svar på interpellationen, om att inte göra någonting, ger intrycket för många att regeringen medverkar till att mörklägga omständigheterna och Försvarsmaktens aktiviteter i samband med Estonias förlisning. Det känns inte bra.

Anf. 38 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Septembermorgonen 1994, morgonen efter att Estoniaolyckan hade skett, den morgonen glömmet jag aldrig. Nyheterna på radion basunerade ut att hundratals människor hade omkommit och aldrig skulle komma hem igen, däribland 26 uppsalabor och däribland goda vänner till mig.

Känslan av överklighet och sorg ger sig inte. Den gör sig påmind hela tiden. Trots att det finns fina, vackra minnen av nära och kära, blandas de med en otålighet att få veta: Vad var det som egentligen orsakade olyckan och varför? När man mer har satt sig in i frågan och kommit i kontakt med människor som har kunskap om den, undrar man återigen: Varför fick över huvud taget Estonia avgå? Ja, det finns fortfarande frågetecken kvar kring det civila passagerarfartyget Estonias förlisning – frågetecken som så långt möjligt är måste rätas ut.

Det kan ibland tyckas som att vi inte borde ta upp frågan gång på gång. Det smärtar och kan orsaka oro, det är jag medveten om, men eftersom ovisshet alltid är mycket tyngre att bära än klarhet, måste vi faktiskt fortsätta debatten ända tills vi får fram den fullständiga sanningen.

I vårt grannland Estland tycks frågan om att få fram sanningen om vad som transporterades med Estonia drivas på ett intensivare sätt. Vi har ju haft kontakter därifrån alldeles nyligen. Det har också berättats av en pensionerad tulltjänsteman – man kan säga en verkligt välinformerad källa – att Estonia fraktat militär materiel. Och regeringen tillsatte ju en utredning eftersom man fick klart för sig att det var så, men gav ett mycket snävt utredningsmandat. Uppdraget blev att utreda endast om Försvarsmakten eller FMV ansvarat för en militär last under förlisningsnatten, vilket de uppgav att de inte hade. När vi sedan har haft möjlighet att prata direkt med utredaren har det visat sig att bakgrundsmaterial till

utredningen har försvunnit eller förstörts. Eftersom Estonia under en lång tid utgjorde den enda fasta färjeförbindelsen till västra Europa, var det olyckligt att utredningsmandatet var så snävt formulerat att vi i dag inte vet vilken kunskap som finns beträffande militär materiel ombord under förlisningsnatten under annat lands, annan organisations eller privat företags ansvar.

Nu är det faktiskt så också att en militär last inte alls behöver ha haft något att göra med själva olyckan, men så länge som det inte finns fullständig klarhet om vad det var som gjorde att Estonia sjönk så snabbt, kommer spekulationerna och frågetecknen om olyckan att diskuteras och debatteras.

Jag önskar att den kunskap som finns kommer i dagen och ger ett mycket tydligt klagörande så att alla berörda – jag säger alla berörda – kan få det lugn och den ro som vi förtjänar.

Anf. 39 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag tycker ändå att det var intressant och ganska upplysande att det som var fakta från Seismologiska institutet i Helsingfors var att det inte hade noterats någon sprängning vid själva förlisningen utan under förlisningsnatten, men att deras instrument är så känsliga att det faktiskt gav utslag när fartyget träffade botten. Därför nämnde jag det i svaret. Jag tycker att det fortfarande är värt att notera.

Rigmor Stenmark frågade hur JO ser på frågan om det eventuellt förstörda materialet. Vi får anledning att återkomma till det. Jag vill också understryka, som jag har gjort tidigare, att Sverige självfallet inte kan utreda ett annat lands eventuella militära transporter och aktiviteter, men att Estland självt nu gör det, precis som det ska göras. Estland har två utredningar, som Rigmor Stenmark nämnde, en som regeringen har tagit initiativ till och en som parlamentet har gjort. Jag har träffat och fört samtal med båda och fortsätter att ha kontakter för att självfallet också bistå dem hela tiden.

Jag vill säga igen att jag förstås, och det är väl ingen överraskning för kammarens ledamöter här i dag, inte tycker att det är korrekt att beskriva regeringen som passiv, att vi inte vill titta på något utan bara vill dölja allt. Så har inte historiken varit åren tillbaka, och så är det inte heller nu.

Nu pågår ett stort och internationellt mycket uppmärksammat arbete när det handlar om sjunkförloppsstudien, som också Rigmor Stenmark var inne på, och den stora frågan varför sjönk hon så fort. Det ena är en undersökning som också esterna har visat stort intresse av att få ta del av och lämna information och studier till. Det andra är diskussionen vi hade förra veckan om initiativet till tystnadsplikt för dykarna. Det tredje var den ytterligare pusselbit som jag lämnade i dag, att granska både filmer och bilder.

Jag har ingen ytterligare information och inget som jag tycker i dag heller främjar diskussionen med anledning av de påståenden som framför allt Lars Ångström här gjorde. Det som finns i undertexten hela tiden när Lars Ångström uttrycker sig är att här står en minister som medvetet skulle dölja sanningar och vetenskap. Det spelar ingen roll hur många gånger jag tittar Lars Ångström i ögonen och säger att sådan är inte jag.

Men vi fortsätter diskussionen, för jag vill understryka det som Rigmor Stenmark sade, att den här diskussionen ska fortsätta och kommer

att fortsätta. Jag hoppas också att vi undan för undan kan få fler pusselbitar och fler svar eller också vetskap om att de svar som finns kanske också är de som är möjliga. Men de här initiativen hoppas jag ändå ger någon annan bild än att regeringen inte har någon avsikt eller vilja att komma längre i sökandet efter svar. Vi lär återkomma.

Prot. 2005/06:139

12 juni

Svar på
interpellationer

Anf. 40 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Fru talman! Jag tror att det är allra högst förklarligt att Försvarsdepartementet undviker att svara på frågorna om den svenska militärens specialfartyg Urd som i hemlighet genomförde dykoperationer på Estonia efter förlisningen och långt innan haverikommissionen var där. Man undviker att prata om vilka som skaffade sig tillträde till lastdäcket dygnen efter förlisningen, och man undviker att ta upp i svaret vilka dykare som inte har tillhört haverikommissionen och som med svenska myndigheters goda minne varit inne och opererat på lastdäcket. Jag tror att förklaringen är densamma när det gäller statsrådets ovilja att över huvud taget bemöta dessa frågor i sak i sitt svar både första och andra gången.

Den oviljan och passiviteten tror jag att många upplever som att regeringen och statsrådet inte är tillräckligt aktiva. Det är först när man pressas väldigt hårt som man medger att man vidtar ytterligare någon åtgärd. Det är inte på något eget initiativ utifrån en egen vilja. Det är hela tiden utifrån andras initiativ och andra omständigheter som man förhåller sig. Det gör att det i dag är Estland som leder utvecklingen i att försöka skapa klarhet med de två utredningar som pågår där.

Jag antar att statsrådet inte kommer att bemöta eller beröra de här frågorna i sitt nästa svar heller, därför är det antagligen onödigt att upprepa dem.

Jag vill fråga statsrådet: Känner statsrådet till att man medvetet uppgav en falsk position för Estonias vrak och att det endast var Försvarsmakten i Sverige och Finland samt Lehtola som kände till detta?

Detta faktum innebar ju att när de anhöriga var ute för en ceremoni efter förlisningen lurade man skjortan av dem. De befann sig på en helt annan plats. De trodde att de var ovanför fartyget, men de var flera kilometer därifrån på grund av den medvetet falska positionen.

Vad var motivet för Försvarsmakten i Sverige och Finland att inte meddela civila myndigheter den riktiga positionen? Har statsrådet kunskap i den frågan? Det är min konkreta fråga.

Slutligen, fru talman, vill jag återigen komma tillbaka till det konstiga upprepande som jag har hört från myndighetspersoner att man inte kan påvisa sprängningar i samband med förlisningen. Vem har hävdats detta? Det är ett löst påstående. Det är en skendebatt att en sprängning skulle ha orsakat förlisningen av Estonia. Det som påstås och det som bilder visar är att någon har varit inne på vraket och sprängt där hydrauliken för bogvisiret sitter fast på lastdäcket i ett serviceutrymme. Bilderna visar också att de sprängningarna genomförts efter förlisningen. Någon av dagarna, veckorna eller månaderna fram till december har dessa sprängningar genomförts. Det kan man se av bilderna eftersom flapsen ligger på ett sätt som vore omöjligt om fartyget var flytande.

Det är de uppgifterna som jag har ställt frågor kring, men som Försvarsdepartementet underlåter att beröra och som statsrådet underlåter att ta upp i sitt svar.

Jag är inte på något sätt konspiratoriskt lagd, men tystnad måste tolkas. Det är svårt att tolka tystnaden som en aktiv vilja att nå ökad klarhet, även om jag vill ge statsrådet ett erkännande för de initiativ som ändå har tagits.

Anf. 41 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! I de flesta olycksfallsutredningar ger man sig inte, hur smärtsamt och arbetsamt det än är att komma till botten med allt.

När jag har lyssnat på debatten här i dag måste jag ändå ge Mona Sahlin ett erkännande. Det finns ett sympatiskt drag och en vilja att göra något. Jag tycker att det är oerhört viktigt att man frågar sig om allt har varit så tydligt och klart. Har det varit modellen när det gäller Estoniaolyckan att man verkligen skulle se till att få alla svar? Om svaret på frågan är ja och att man – i det här fallet regeringen och riksdagen – har gjort allt som står i mänsklig makt att göra och redovisat det helt öppet skulle man kunna tänka sig att vi måste lämna den här tragiska stora olyckan bakom oss och se framåt.

Nu ser jag inte det. Jag hör också på tonen hos många av debattörerna i dag att svaret är nej. Man har inte gått till botten med detta. Man har inte gjort allting. Då borde man naturligtvis arbeta ännu intensivare. Den fråga som jag ställde mig när jag fick kontakt med dem från Estland är om inte vi från Sveriges riksdag och regering borde ta samma initiativ som man har gjort där och tillsätta en parlamentariskt utsedd Estonia-kommitté eller Estoniautredning så att man verkligen får med alla politiska partier.

Man måste få lov att erkänna om man har gjort fel. När jag kom till riksdagen 1994, omedelbart efter den här olyckan, var jag alldeles för ny, alldeles för färsk, kanske alldeles för blyg för att ställa alla obehagliga frågor till mitt eget parti. Det finns frågor som jag skulle vilja ha ställt men som lades på is och som nu poppar upp.

Framtidens sjösäkerhet är också en viktig fråga när det gäller personfärjor. Det måste ständigt följas upp. Den här olyckan får helt enkelt inte upprepas.

Anf. 42 BJÖRN VON DER ESCH (kd):

Fru talman! Jag har gått igenom förra veckans interpellationsdebatt om Estonia. Jag fann då att statsrådet gång på gång försäkrade: Det finns ingen medveten längtan att dölja vad som faktiskt hände. Hon sade vidare att eftersökandet av sanningen är något som jag och regeringen delar, och annat i samma stil.

Det var ord, ord, ord.

Det finns ett certifikat på Estonia som felaktigt anger att Estonia får segla över Östersjön mellan Stockholm och Tallinn. Det ansvariga Sjöfartsverket måste utfrågas om hur detta certifikat kan finnas och hur det har kunnat tillämpas.

Frågan om Riksrevisionen hade vi också uppe förra gången. Riksrevisionen besitter bandade samtal av inspektörer i Tallinn från dagen efter förlisningen. Banden rör enligt Riksrevisionens utsagor en väsentlig fråga av betydelse för att förstå orsakerna till M/S Estonias förlisning.

Riksrevisor Kjell Larsson har, utan att ge någon motivering, meddelat att dokumentet inte ska analyseras. Riksrevisionens beslut godtas av

regeringen och JO, fortfarande utan motivering. Detta, som man säger, helt avgörande dokument ska alltså inte analyseras.

En analys skulle kräva ett minimum av tid och en försumbar kostnad. Det handlar om band som är inspelade. Det kan inte vara lagligt att underlåta den analysen och därigenom försvåra utredningen.

Avgörande filmmaterial liksom en bult till visiret som kan ha ett avgörande bevisvärde har förkommit. Hovrättspresident Hirschfeldts utredningsunderlag, originalritningar till Estonia – allt finns någonstans, men man kan inte visa upp det.

Ingenting av detta går att uppvisa.

Bevismaterial har tveklöst förstörts och undersökningar underlåtit i syfte att mörklägga omständigheterna kring Estonia. Det innebär att såväl regering som höga myndighetspersoner av allt att döma låtit sig påverkas i syfte att försvåra utredningen genom att undanröja bevis, eller genom underlåtenhet att agera för att skapa klarhet utifrån befintlig dokumentation.

Vare sig riksrevisor Kjell Larsson eller JO, Nils-Olof Berggren, har lämnat motivering till varför avgörande dokument inte analyseras. Den underlåtenheten torde kunna ifrågasättas utifrån rättsliga aspekter.

Regeringens motivering är att dokumenten inte är officiella. Alltså: 852 människor har mist livet, och regeringen vägrar att analysera annat än officiella dokument och kräver dessutom att bli trodd.

Mina påståenden är synnerliga allvarliga, så allvarliga att de, om de anses ogrundade, bör föranleda en rättslig prövning huruvida det innebär förtal. Endast en domstol kan fastställa om så är fallet. Här i riksdagen finns dessvärre inga krav på att hela sanningen behöver komma fram.

Anf. 43 HENRIK S JÄRREL (m):

Fru talman! Det förtjänar att påpekas ännu en gång att det inte har skett någon sjöförklaring när det gäller Estoniaförlisningen. Det finns ingen ansvarig som har kunnat pekas ut för att 852 människor fick sätta livet till.

Som en liten parallell, mycket upprörande, kan man tycka, har vi haft minst tre kommissioner som har försökt utreda mordet på en svensk statsminister. I fråga om Estonia har vi hittills bara haft en haverikommission som dessutom har lämnat ifrån sig material som i vissa stycken inte kan anses vara trovärdigt.

Jag skulle egentligen önska att riksdagen inte behövde besväras med denna fråga. Den hör hemma på regeringens bord. Men tyvärr har inte tillräckligt många konkreta bevis framkommit och åtgärder vidtagits från regeringens sida. Då tycker jag att det är en rättskaffens uppgift för riksdagen att försöka väcka regeringen och få den att lyfta på ögonlocken.

Jag ska än en gång säga att jag tycker att Mona Sahlin har visat spelöppningar. Men jag skulle bara önska att hon kunde vidta lite ytterligare konkreta åtgärder för att också sätta kraft bakom sina läppars bekännelse.

Fru talman! Jag ska i detta inlägg läsa upp några rader i svaret från statsrådet Sahlin till Lars Ångström. Hon citerar där nämligen vad kommissionen har anfört:

”Visirinfästningarna var inte konstruerade i enlighet med realistiska konstruktionsantaganden avseende belastningsnivå, lastfördelning på infästningarna och potentiell skadebild ... Bogvisirets låsanordningar

skulle ha varit flera gånger starkare för att det skulle ha funnits en rimlig säkerhetsmarginal för den reguljära trafiken mellan Tallinn och Stockholm.”

Jag vill erinra om att detta fartyg, Estonia, faktiskt under minst tio år gick på traden Stockholm–Åbo eller Stockholm–Helsingfors och har säkert varit utsatt för minst lika hårt väder som rådde denna ödesdigra olycksnatt, natten till den 28 september 1994.

Men med tanke på att Mona Sahlin tidigare lite grann har bagatelliserat det övningsprotokoll som två svenska trafikinspektörer upprättade i ett slags undervisningssyfte för blivande sjöfartsinspektörer i Tallinn i Estland och ansett att detta protokoll egentligen bara hade ett övnings- syfte och inte behövde tas på allvar, kan man ju undra över varför det finns anledning att nu hänvisa till dessa svaga konstruktioner och om inte det hade kunnat vara en av orsakerna till att Estonia borde ha belagts med reseförbud och behållits i hamn i Tallinn eftersom denna konstruktion var så svag. Man kan undra det.

Det skulle vara intressant om Mona Sahlin, i konsekvens med vad hon tidigare har anfört om övningsprotokollet, tyckte att det vore värt att uttala sig lite grann om just denna orsak till att de var så svaga. Om det skulle vara en av orsakerna till att bogvisiret gick upp var det uppenbarligen väldigt äventyrligt att släppa i väg henne.

Anf. 44 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Som har framgått av diskussionen i dag, i förra veckan och åtskilliga gånger tidigare så finns det svar som jag inte kan ge eftersom jag inte har dem, och jag vet inte om någon har dem. I den mån som det går att söka svar är vi många, både på den här sidan om Östersjön och i Estland – både från Estlands regering och från Estlands parlament – som på olika sätt nu tittar igenom de initiativ som kammarens ledamöter har tagit och de initiativ som jag har bidragit med här. Jag har därför inte mycket annat att tillägga i dag än de aspekter som finns vid handen när det gäller eventuella insatser ifråga om både tystnadspliktens upphävande för dykarna, det har varit en frågeställning som har återkommit här många gånger, och granskningen av filmbilderna eftersom det också är något som hela tiden så att säga ligger under texten, alltså misstron mot de citat som jag gav om vad som står i haverikommissionens rapport om orsakerna till haveriet.

Låt oss därför se vad dessa ytterligare insatser kan leda till. Jag kan därför inte gå in på de detaljer som Henrik S Järrel och inte minst Björn von der Esch upprepade bland annat från det som togs upp vid interpellationsdebatten i förra veckan. Jag avstår därför från ytterligare kommentarer. Men jag utgår från att både jag och kammarens ledamöter återkommer till detta i olika sammanhang under sommaren och hösten när det gäller att uppdraget till SKL kan beskrivas med den öppenhet som jag utgår från att vi kommer att kunna ha och också när det gäller resultatet av det så småningom. Vi återkommer alltså till frågeställningen. Jag har inget mer att delge i dag.

Anf. 45 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Herr talman! Jag noterar att statsrådet underlåter att svara på frågan om huruvida hon kände till att man hade uppgivit en falsk position för

Estonias vrak som bara Försvarsmakten i Sverige och Finland samt Lehtola kände till. Och även ett icke-svar kan ju vara talande.

Regeringens utredningsuppdrag till Hirschfeldt var att utreda om Försvarsmakten eller FMV ansvarat för en frakt under bara september månad och att inte höra någon under ed, och Försvarsmakten erkände de två leveranser som hade avslöjats i medierna.

Den intressanta frågan att ställa och utreda hade varit: Vilken kunskap fanns inom Försvarsmakten om militär frakt ombord på Estonia oavsett vem som var ansvarig. Men eftersom dessa frågor hanteras av Försvarsdepartementet är min gissning att det var Försvarsdepartementet som hade skrivit utkastet till detta utredningsmandat. Och då är det kanske förklarligt att det var så oerhört snävt att det inte kunde ge svaret på vilken kunskap som fanns om en militär last ombord.

Frågan är då vem som kommer att skriva utkastet till utredningsmandat till SKL, som statsrådet nyss offentliggjorde här, att gå igenom filmmaterialet. Mitt tips är att detta utkast inte kommer att omfatta en granskning av allt film- och fotomaterial från 1994 och 1996 samt eventuellt annat material, att det inte kommer att omfatta total öppenhet och att det inte kommer att omfatta medverkan av oberoende skeppsteknisk expertis utan att det kommer att vara ett snävt uppdrag likt Hirschfeldts uppdrag.

Frågan är då vad statsrådet Sahlin kommer att göra när ett sådant utkast kommer från Försvarsdepartementet. Min förhoppning är att statsrådets upprepningar av sin vilja att nå ökad klarhet verkligen är det som statsrådet står för och att vi får en full och öppen genomgång med den erforderliga expertis som krävs. Då är jag helt övertygad om att statsrådet kommer att ta tillbaka tidigare uttalanden om hårresande analyser.

Anf. 46 BJÖRN VON DER ESCH (kd):

Herr talman! Det talades för en liten stund sedan om det självklara i ett sådant här sammanhang, och det är en sjöförklaring. Stor eller liten olycka till sjöss följs alltid av ett rättsligt förfarande, och det sker i form av en sjöförklaring. Vår tids absolut största sjöolycka har fortfarande efter tolv år inte fått någon rättslig process, det vill säga en sjöförklaring. Och jag vågar förutsäga att om regeringen får bestämma så kommer det heller aldrig att bli någon sjöförklaring.

Om det tjänar mörkläggningens syfte eller regeringens påstådda sanningssökande tror jag var och en själv kan räkna ut.

Sedan vill jag säga några ord om SKL. Flera gånger under senare år har det framgått inte bara för mig utan också för många andra som har studerat detta att vi inte längre litar på svenska myndigheter i fallet Estonia. Därför är det så viktigt att det blir en oberoende internationell myndighet eller kommission som får ta sig an detta. Det gäller också SKL.

Anf. 47 HENRIK S JÄRREL (m):

Herr talman! Jag konstaterar återigen att jag uppfattade Mona Sahlins ord som att hon inte kunde gå in på detaljer här och redogöra men lämnade öppet här för att gå in och undersöka. Om det är slutsatsen och om det följs av ett konkret handlande, att statsrådet Sahlin är villig att göra det, får man kanske inte riktigt tro på slutmeningarna i hennes svar till Lars Ångström. Där sägs att hon i nuläget inte har någon anledning att

låta genomföra ytterligare undersökningar av M/S Estonias vrak eller bogvisir. Hon ser inte heller någon anledning att vidta åtgärder med anledning av eventuella aktiviteter omkring vraket av M/S Estonia.

Det där är väl lite devalverat av statsrådets tidigare uttalanden här såvitt jag kan förstå, herr talman. Dessutom vill jag påminna om att professor Ulvarsson vid Chalmers har uttalat – han har trängt in i det här materialet och är expert på stabilitetslära och skeppsbyggnadsteknik, naval arkitektur – att han för sin del tycker sig ha funnit en dold agenda i sättet att hantera det här både från haverikommissionens sida och i viss mån från den svenska regeringens sida när det gäller att bedöma hur man ska se på den här olyckan och på haverikommissionens arbete.

Låt mig avsluta med att säga följande. Mona Sahlin hänvisar till lagen om gravfrid. Den kan man nog lite rättsligt ifrågasätta – alltså att gravfrid lyses på ett internationellt färvattensområde. Gravfridskonventionen är undertecknad av alla Östersjöstater utom Tyskland och även av Storbritannien. Man kan nog ifrågasätta den från rättslig utgångspunkt. Dessutom: Ett gravfridsavtal, om det nu finns en rimlig rättslig grund för det, kan det säkert också medges dispenser från om man vill göra kompletterande undersökningar.

Anf. 48 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Mycket kort vill jag som ett klargörande av det som Henrik S Järrel avslutningsvis tog upp säga följande. Avsikten med det skriftliga svaret på interpellationen handlar om att jag i dag inte tänker ta några initiativ till att gå ned och fysiskt undersöka vraket, bara så det är klart och tydligt. Men på en rak fråga också från de estniska parlamentarikerna som var här för inte så länge sedan om vad man gör om någon av de ingående parterna tycker att det nu finns behov av att gå ned och dyka vid vraket är svaret: Ja, då får man ta upp den diskussionen, och då ska självfallet också Sverige göra det.

Den här åtgärden har verkligen kommit till för att skydda en gravplats som det kommer att förbli under en lång lång lång tid, men inte för att hindra sökandet efter sanningen. Vill någon – jag upprepar detta – av de parter som har skrivit under gravfridsavtalet riva upp det för att gå ned och dyka får man ta upp den diskussionen. Det tycker jag hör till beskrivningen, något som också estländarna tyckte var fullt riktigt och rimligt.

Med det här tackar jag, om man kan göra det, för den här diskussionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 2005/06:457 om reklamfinansierad television i Sverige

Anf. 49 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Gunnar Andrén har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att uppmuntra att tv-kanaler som riktar sig till svenska tittare

ska kunna etablera sig i vårt land i stället för att tvingas flytta utomlands på grund av de svenska reglerna för reklam i tv-sändningar.

Jag skulle vilja börja med att säga att jag inte tycker att begreppet ”flytta” motsvarar verkligheten i det här fallet. De svenska kanaler som ägs av företag som är etablerade i Storbritannien följer brittiska regler, men hela verksamheten är ändå förlagd i Sverige. Kanal 5 blev till exempel för några år sedan till och med utsedd till Sveriges bästa arbetsplats.

Det problem Gunnar Andrén tar upp gäller därför inte i första hand att programföretag flyttar från Sverige, utan problemet gäller utformningen av tv-direktivets jurisdiktionsregler. Enligt tv-direktivet är varje medlemsstat skyldig att se till att det egna landets regler tillämpas för alla tv-företag som är etablerade i den medlemsstaten. Bakgrunden till denna så kallade sändarlandsprincip är att det ska vara möjligt att rikta en tv-sändning till många olika medlemsstater utan att behöva förhålla sig till de särskilda reglerna i varje enskilt mottagarland. Det är en viktig princip för att möjliggöra för kanaler som BBC World eller Eurosport att sända samma program till hela Europa.

I sin nuvarande utformning ger sändarlandsprincipen emellertid också möjlighet för ett tv-företag som riktar sig till enbart en medlemsstat att skaffa sig en konkurrensfördel genom att etablera sig i en medlemsstat som har mer tillåtande regler än den stat som är målet för sändningarna – detta trots att det inte skulle vara något problem för kanalen att följa det mottagande landets regler. Direktivets regler för jurisdiktion undergräver därmed i sin nuvarande utformning möjligheten för enskilda medlemsstater att upprätthålla sin egen lagstiftning genom att uppmuntra programföretag att segla under bekvämlighetsflagg. Tv-direktivet riskerar därmed att förvandlas till ett direktiv för totalharmonisering trots att detta inte har varit avsikten.

Behandlingen av tv-direktivet har under våren inletts, och vid kulturministrarnas rådsmöte den 18 maj skedde en första politisk diskussion. Mitt intryck är att den svenska ståndpunkten i jurisdiktionsfrågan har fått ett starkare stöd och att det finns ett stort intresse för att finna lösningar på problemet.

I interpellationen tar Gunnar Andrén också upp ett antal frågor som har aktualiserats av TV 4. Frågorna gäller den svenska lagstiftningen i relation till de gemensamma europeiska reglerna och är i flera fall av relativt teknisk karaktär.

Flera av frågorna har behandlats av Radio- och tv-lagsutredningen i betänkandet *Anpassning av radio- och tv-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62). Betänkandet har remissbehandlats, och förslagen bereds nu i Regeringskansliet. I vissa delar kan förutsättningarna för svensk lagstiftning också påverkas av hur det framtida tv-direktivet kommer att utformas.

Jag tycker inte att vi ska reglera tv-sändningar i onödan. Däremot tycker jag att det finns anledning att reglera mängden tv-reklam och hur reklam placeras i sändningarna. Det är en uppfattning som uppenbarligen delas av kommissionen och av resten av Europa. Det är också en allmän mening att de europeiska reglerna bör vara minimiregler som ger medlemsstaterna möjlighet att upprätthålla nationella regler som går utöver de gemensamma.

Kommissionen har föreslagit att de gemensamma reglerna för reklam ska liberaliseras i förhållande till dagens regler. Sverige delar inte kommissionens bedömning i alla delar. Vi menar att det är viktigt att upprätthålla ambitiösa gemensamma regler både för mängden reklam och för hur reklam utformas och hur den placeras i programmen.

Mitt svar på Gunnar Andréns frågor är detsamma som när han förra gången ställde frågor i samma ämne. Det är först när förhandlingsarbetet i rådet och parlamentet är avslutat och utformningen av direktivet är känd som det finns anledning att bedöma hur direktivet bör implementeras i den svenska lagstiftningen. Jag är inte heller i övrigt beredd att föregripa regeringens ställningstagande till Radio- och tv-lagsutredningens olika förslag.

Anf. 50 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på mina frågor och vill fästa kammarens uppmärksamhet på att i korthet är svaret på den första frågan att statsrådet inte är beredd att vidta några åtgärder och på den andra frågan att vi ska vänta och se.

Det har gått sex år sedan regeringen tillsatte Radio- och tv-lagsutredningen. Den kom häromdagen med sitt sista delbetänkande. Det är en mycket lång tid i denna tv-värld. Stora ekonomiska, tekniska och marknadsekonomiska förutsättningar har ändrats under denna tid.

Den fråga som man måste ställa till statsrådet, som förvisso inte är ansvarig för allt inom medieområdet är: Måste alla flytta ut? Jag förstår att statsrådet ogillar formuleringen ”flytta ut”. Men likväl är det inte någon naturlag att TV 3 och andra kanaler måste ha sin legala sändningssort i andra länder, till exempel i Storbritannien, eller som nu senare blivit fallet, i Finland.

Herr talman! Det naturliga hade varit att vi hade haft ett sådant system som vi borde ha. Då skulle de kanaler som riktar sig till svenska tv-tittare vara etablerade i vårt land. Det blir nästan parodiskt – nej, inte nästan, det *är* parodiskt – att påpeka att Kanal 5 till och med för några år sedan blev utsedd till Sveriges bästa arbetsplats. Den arbetar under andra betingelser, eftersom den har sändningsorten någon annanstans.

Det borde ha varit Sveriges Television som hade varit denna kanal, och som arbetar under svenska betingelser. Argumentet är helt befängt. Det bevisar bara en enda sak, nämligen att det som interpellationen handlar om är det korrekta. Vi måste se till att få en konkurrensneutralitet. Jag tackar statsrådet för detta fantastiska argument för att man borde ändra på reglerna.

Dagens exempel på att företag flyttar från landet är Ryanair och flygskatten. Det är samma sak vi ser. Genom att vi har regler som gör det nästan omöjligt för svenska företag att arbeta i Sverige förlägger de verksamheten någon annanstans. Detta är det centrala.

Under de sex år som har gått sedan regeringen tillsatte utredningen har det bara varit fråga om att flytta verksamheter utomlands därför att man anser det omöjligt med de nuvarande tv-reglerna att förlägga verksamheten till svenska förhållanden.

Herr talman! Jag tog upp fem olika mycket konkreta saker. Jag kan förstå att statsrådet inte har gått in på det. Det kan jag begripa. Men jag vill för den ärade kammarens ledamöter redovisa de saker som jag tog

upp. Det var för det första annonsbegreppet, som är en viktig sak, för det andra annonsering genom delad skärm, för det tredje virtuell annonsering, för det fjärde sponsring och produktplacering och för det femte de EU-anpassade reklamreglerna.

Jag begriper att han inte kan ha synpunkter på allt. Statsrådet kanske inte ens bör ha synpunkter på alla dessa frågor. Men det är frågor som tv-företagen arbetar med för att kunna arbeta i vårt land på ett vettigt sätt. Om han är nöjd och stolt över att ingenting har hänt efter sex års utredande är det fel väg.

Anf. 51 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Först och främst vill jag göra ett litet klarläggande. Gunnar Andrén beskriver Radio- och tv-lagsutredningen som en lång tids semesterhem. Den har suttit i många år i en värld som skiftar snabbt. Han antyder, eller insinuerar, att det är slött, det finns inget tempo och ingen handlingskraft. Denna dåliga regering förstår inte att det går fort i branschen.

Jag måste upplysa kammarens ärade ledamöter – de två som är här i dag – att under den här tiden har arbetet varit produktivt. Utredningen har tagit sig an uppdykande viktiga frågor och levererat beslutsunderlag till regering och riksdag, som också har blivit föremål för riksdagens beslut. Det gäller public service-propositionen, *must carry*-lagstiftningen och förändringar i reklamreglerna.

Denna nedsättande beskrivning av en ambitiös utrednings och utredningsmans arbete vill jag ta chansen att i riksdagens protokoll inte låta stå oemotsagd; jag tycker att det var svagt.

Sedan till huvuddelen av Gunnar Andrén debatt, som Gunnar Andrén själv beskriver som parodisk. Jag dristar mig att påpeka att Gunnar Andrén användning av begreppet utflyttning innebär utflyttning av flaggan i aktern på tv-kanalen, inte utflyttning av personal, vinster och arbetsplatskvaliteter av olika slag, utan det är just en flagga i aktern.

TV 5, för att ta ett exempel, är den lönsammaste tv-kanalen som finns i Sverige. Den ägs sedan länge av internationella investerare. De kan flytta den sändningstekniska hemvisten lite som de vill. Just nu råkar den ligga i England, men all verksamhet sker i praktiken i Sverige.

Lika parodiskt är det när Gunnar Andrén beskriver utflyttning av verksamhet från Sverige. Det går inte att driva någon ekonomisk verksamhet i landet, eftersom allting flyttar ut. Under den tid Folkpartiet och Gunnar Andrén, den folkpartistiska pressen och den övriga folkpartiliknande borgerliga pressen i Sverige har använt detta kodord har vårt överskott i handeln ökat så att det i dag är 200 miljarder. Exporten har fördubblats under den här perioden. Under perioden som företagen flyttar ut ökar exporten ut ur Sverige. Det är vad som är parodiskt med Gunnar Andrén politiskt polemiska användning av orden.

Min uppgift i den här frågan är inte att se vilken flagga som hänger i aktern utan vad det är för tv-regler som gäller i Europa. Frågan är om vi ska fortsätta med bekvämlighetsflaggade kanaler i Europa eller om vi ska använda EU-samarbetet till att skapa regler som gör att vi får rimliga villkor i förhållandet mellan olika länders suveränitet.

För att underlätta för BBC och Eurosport att sända över hela Europa har det skapats regler för gränsöverskridande sändningar. De reglerna

används nu för sändningar på ryska till Estland. Sändningarna går inte bara till ett land, utan bara till en region i ett land, för att användas i språkområden som bara finns i ett land. Det är ett missbruk av alltför diffusa och otydliga gemensamma europeiska regler. Det vill jag ändra på.

Gunnar Andrén säger i den fråga som är inlämnad till mig: Den här interpellationen syftar till att inför valet klarlägga var regeringen står i några för mediepolitiken i stort mycket viktiga etermediefrågor. I ljuset av att jag i dag har olika frågor från olika folkpartister i den här frågan, och att jag har mött olika folkpartister i EU-nämnden och på andra håll, vill jag fråga Gunnar Andrén: Var står Folkpartiet i den här frågan?

Var Gunnar Andrén står har jag lärt mig i dag. Men var står Folkpartiet i denna för Medie-Sverige så viktiga fråga?

Anf. 52 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Herr talman! Det är från regeringens sida inte alla frågor som tar sex år att utreda. Att fördela de digitala marksändningstillstånden kunde klaras ut i en handvändning. Jag vill inte ens påstå att Leif Pagrotsky departement var inblandat. Det skedde tydligen i stort sett på något annat sätt. Jag vill inte göra statsrådet ansvarig för detta. Jag förstår att man inte går in på den frågan.

När det sedan gäller bekvämlighetsflaggen kanske vi inte ska använda ordet parodiskt. Men det är alldeles uppenbart att det statsrådet säger är att vi har haft fantastiska framgångar med tv-mediet. Men det beror bara på att de svenska tv-företag som har så stora framgångar har anpassat sig till det som statsrådet kallar bekvämlighetsflagg.

Han påstår att detta en gång har tillkommit för att göra Eurosport och sådana sportkanaler tillgängliga, jag är inte informerad exakt om vad de heter. Det är möjligt att det är på det sättet. Men det är många andra kanaler som uppenbarligen inte har ambitionen att sända över hela Europa utan använder just dessa regler för att sända till enbart svenska medborgare.

TV 3 är ett sådant bra exempel som, såvitt jag förstår, sänder till Sverige, Norge och Danmark – möjligen något annat land också.

Det är tydligen alltid intressant vad Folkpartiet tycker. Leif Pagrotsky tar alltid i sina debatter upp frågan om vad Folkpartiet tycker. Jag tycker att det för ögonblicket är att fly en smula ifrån frågan. Efter tolv år med er i regeringsställning har vi inte haft möjlighet att påverka någonting i de här frågorna. År 1994 var frågeställningarna inte riktigt aktuella på exakt samma sätt. Det tror jag att statsrådet kan hålla med om. Sedan år 2000 har man haft denna fråga under utredning. Det är en liten smula svårt att exakt veta vad ett parti som inte har haft anledning att ta ställning till olika tv-reklamregler tycker i varje enskild fråga.

På en punkt kan jag däremot säga att vi är helt eniga. Det gäller att vi ansluter oss till principen att vi bör försöka undvika reklam riktad till barn under alla omständigheter. På den punkten är vi eniga. Jag tror att det är viktigt att poängtera att vi inte bör ha reklam riktad till barn.

I övrigt instämmer jag i den mening som statsrådet säger, nämligen att vi inte onödigtvis bör reglera tv-marknaden när det gäller reklamreglerna. Men det statsrådet säger i sin nästa mening gäller en väldig massa restriktioner. Man kan dra parallellen till tidningsverksamheten. Om en

tidningsutgivare skulle vara omgiven av så många restriktioner så skulle det vara väldigt besvärligt om andra tidningsutgivare hade andra regler. Det är ju det som är själva poängen.

Det är där Folkpartiet står, vill jag påstå. Vi vill ha samma regler i hela Europa, inklusive Sverige. Det är där som vi ideologiskt skiljer oss åt från Socialdemokraterna. Jag vet inte hur det är med de två stödpartierna, men ni vill ju ha olika regler i Sverige och andra länder. Jag menar att det viktiga är att vi får samma regler så att det som innebär bekvämlighetsflagg inte kan utnyttjas. Trots att statsrådet bestrider att man flaggar ut tror jag att det förhållande att så många svenska tv-kanaler som riktar sig till Sverige nu är etablerade med jurisdiktion i andra länder är ett tecken på svaghet i den svenska tv-lagstiftningen.

Anf. 53 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Nu börjar ordet parodiskt bli ännu roligare. Jag ställde bara en fråga till Gunnar Andrén: Vad tycker Folkpartiet? Nu hade jag lärt mig vad Gunnar Andrén tycker, och eftersom jag har stött på andra folkpartister som har andra åsikter så ville jag veta vad Folkpartiets åsikt är. Då får jag i stället två olika egna Gunnar Andrén-åsikter som inbördes inte hänger ihop. Det verkar som om Gunnar Andréns egen åsikt förökas genom delning.

Nu fick jag höra två saker. Det var för det första att i Sverige bör vi inte tillåta reklam till barn. Det bör vi undvika; där är vi överens. För det andra var det att vi bör ha lika regler i Europa. Om vi ska ha lika regler i Europa så blir det reklam till barn. Om vi ska ha regler i Sverige om förbud mot barnreklam så blir det inte lika regler i Europa. Gunnar Andrén kan väl reda ut hur de här två sakerna ska hänga ihop?

I stället för att låta oss få veta vad Folkpartiet tycker har debatten nu flyttats till att vi måste försöka förstå vad Gunnar Andrén själv tycker. Jag tror inte att det hänger ihop med vad Folkpartiet tycker, till exempel i EU-nämnden. När det gäller de positioner som vi har informerat EU-nämnden om att vi driver i det europeiska samarbetet på det här området har jag inget minne av att någon folkpartist uttryckte någon protest. Det gäller just detta att vi ska driva en linje som innebär att Sverige kan ha strängare regler i synen på reklam till barn än vad man har i andra länder. Det gäller också till exempel reklam om alkohol, där jag har starka åsikter. Vissa folkpartister har också starka åsikter om detta. Jag såg just en folkpartist som nickade åt vad jag sade här. Men Gunnar Andrén intar en attityd som snarast innebär att USA verkar ha för stränga eller för slappa regler. Gunnar Andréns linje, såsom jag kan uttolka den i hans fråga här, är att det är omodernt att ha regler över huvud taget. Man ska göra som man vill. Det är en uppfattning som jag är säker på är mycket kontroversiell inom Folkpartiet.

Man måste bestämma sig, Gunnar Andrén. Antingen har man åsikten att det inte är bra med alkoholreklam, reklam till barn och annat eller också har man åsikten att det är fritt fram. Man kan inte ha båda delarna på en gång.

Anf. 54 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för de utomordentligt stora klarlägganden han gjorde om den egna regeringens politik. Det var inga alls.

Han berörde över huvud taget inte det i det här inlägget. Han gick helt och hållet över till att diskutera Folkpartiets position, eller närmare bestämt Gunnar Andréns positioner, som han säger.

Frågan gäller i första hand vad regeringen tycker. Vad tycker regeringen efter sex års utredande? På den frågan har den ärade kammarens ledamöter inte fått något svar över huvud taget – inte ens en antydning till svar! Men jag förstår att om man inte har något att säga så är det bättre att diskutera något annat partis åsikter. Det är bara nys att mina åsikter inte skulle gå ihop. Statsrådet måste väl ändå lyssna något på vad jag har att säga!

Jag citerar ur statsrådets svar. Det står så här: ”Jag tycker inte att vi ska reglera tv-sändningar i onödan.” Det är den centrala meningen. Sedan kommer alla restriktionerna. På en av punkterna instämmer jag. När det gäller reklam till barn kan vi ha sådana regler som vi kanske inte just nu genom tv-direktivet har kunnat genomdriva i Europa, men där ambitionen är gemensam från Socialdemokraterna, Folkpartiet och många andra partier.

Det är inte många sekunder kvar av min talartid, men jag vill ändå ställa frågan en gång till: Vad tycker regeringen i frågan? Nu har statsrådet ägnat ungefär sex minuter åt att diskutera Folkpartiet. Jag har ställt två frågor. Vad tycker regeringen efter sex års utredande om tv-reklamreglerna på fem olika punkter? Statsrådet behöver inte svara på alla, men kan man få någon som helst antydning? Här har jag bara fått svaren: Vi ska vänta och se och vi ska ingenting göra. Vad tycker regeringen? Det tycker jag är en intressant fråga. Välkommen att diskutera Folkpartiets politik igen, då!

Anf. 55 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Vad regeringen tycker i de här frågorna har framgått tydligt i de propositioner vi har lagt fram för riksdagen, av de debatter vi har fört och av den information och de diskussioner som har varit i EU-nämnden.

Den viktiga frågan som vi pratar om nu är framtidens reklamregler. De är just nu föremål för förhandlingar i Bryssel mellan medlemsländer och mellan medlemsländer å den ena sidan och kommissionen å den andra. De sker på basis av ett förslag som har utarbetats av kommissionen och som nu studeras och förhandlas mellan huvudstäderna.

Det sätt som vi hanterar detta på är det sätt som kommer att styra reklamreglerna i Sverige framöver. Det sannolika är, om man inte kommer överens, att den slappaste regleringen i Europa får bekvämlighetsflagg för i stort sett all privat tv som kommer att finnas i Europa. Då spelar det ingen roll om vi sitter här och tycker att barnreklam är bra eller dåligt. Det är inte vi som bestämmer. Det kommer att bestämmas i något bekvämlighetsflaggland – Malta, Liberia, Panama eller vad de kommer att kunna heta i tv-sammanhang. De senare är ju ändå inte medlemmar i EU, så de gäller inte i det här fallet. Men jag försöker uttrycka mig i bildspråkstermer, bara. I England börjar man nu diskutera att införa restriktioner på reklam mot skräpmat – sockerhaltiga frukostflingor för barn och annat. Då kanske kanalerna flyttar från England till någon annan kanalö eller vad det kan bli för någonting – Malta eller så. Vi får väl se.

Det är alltså klart vad vi tycker. Jag har uppfattat att jag hade Folkpartiets stöd för vad jag har sagt hittills i den frågan. Det blir svåra avvägningar. Vi vill ha gemensamma regler i Europa som har en tillräckligt hög miniminivå för att inte nödvändiggöra så starka nationella avvikelser som vi behöver i dag. Men vi får se om vi lyckas nå det eller inte. På den punkten tror jag inte att det råder någon oklarhet om vad regeringen vill.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2005/06:476 om våld och stereotypa könsroller

Anf. 56 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Solveig Hellquist har frågat socialministern vilka åtgärder hon avser att vidta för att öka kunskaperna om bland annat hur barn påverkas av våld, pornografi och reklam i medier samt vad pornografin har för roll när det gäller jämställdhet och stereotypa könsroller.

Arbetet inom regeringen är fördelat på det sättet att det faller på min lott att svara på interpellationen.

Jag håller med Solveig Hellquist om att det här är viktiga frågor som förtjänar uppmärksamhet. Regeringen bedriver därför redan i dag ett omfattande arbete på flera av de områden som Solveig Hellquist tar upp. En viktig del av det mediepolitiska målet är att motverka skadliga inslag i massmedierna. Skydd av barn är en särskilt prioriterad fråga.

Som exempel på vad regeringen gör i de olika frågorna kan nämnas att Medierådet eller Rådet mot skadliga våldsskildringar i tilläggsdirektiv fått i uppdrag att inrikta sin verksamhet på barns och ungas mediesituation. Arbetet syftar till att minska riskerna för skadlig mediepåverkan på barn och unga. Rådet ska ägna våldsskildringar och pornografi särskild uppmärksamhet samt ha ett tydligt genusperspektiv på sitt arbete. Uppdraget omfattar alla elektroniska rörliga bildmedier, exempelvis tv, film, tv-spel och Internet.

Medierådets verksamhet bidrar till ökad kunskap om barns och ungas mediesituation, bland annat genom en omfattande rapporterings- och informationsverksamhet. Ett dagsaktuellt exempel är rådets senaste publikation *Koll på porr*, en antologi om hur pojkar och flickor använder, upplever och påverkas av sex och pornografi i medier. Ytterligare ett aktuellt exempel är kampanjen Det unga Internet som Medierådet i dag driver tillsammans med Myndigheten för skolutveckling. Syftet med kampanjen är bland annat att öka medvetenheten och uppmuntra till dialog mellan barn och vuxna om säkert användande av Internet. När kampanjen är avslutad under hösten kommer tusentals lärare, pedagoger och andra som kommer i kontakt med barn att ha deltagit. En mängd skolor är också involverade i kampanjen, ungdomar mellan 12 och 18 år medverkar regelbundet och diskuterar ungas användning av Internet.

Ett av fokusområdena för regeringens jämställdhetspolitik under mandatperioden är sexualiseringen av det offentliga rummet. Regeringen har fördelat 2,5 miljoner kronor till olika organisationer så att de ska kunna bedriva arbete rörande frågor om sexualisering av det offentliga rummet. När det gäller hur kvinnor och män framställs i medierna är det

viktigt att analysera och diskutera mediernas innehåll ur ett jämställdhetsperspektiv. Regeringen kommer därför under hösten att anordna ett seminarium på temat jämställdhet och medier.

Forskning om hur barn och unga påverkas av olika typer av medieinnehåll pågår kontinuerligt. Konsumentverket har till exempel låtit sammanställa den internationella forskningen om hur barn och unga påverkas av tv-reklam. Statens folkhälsoinstitut har publicerat en analys av ett antal studier om hälsoeffekter av tv- och datorspel.

Att barn och unga påverkas av det de ser på tv till exempel tror jag inte någon betvivlar. Det är av den anledningen vi i Sverige har ett förbud mot tv-reklam riktad till barn under tolv år. Det finns tydliga begränsningar i möjligheterna för programbolag att sända filmer med ingående våld eller pornografi. Den svenska lagstiftningen för tv-sändningar påverkas till stora delar av tv-direktivet, som just nu är föremål för en översyn. Det är väl känt att regeringen, i likhet med riksdagens majoritet, anser att de svenska och de europeiska reglerna gällande reklam riktad till barn bör utformas så tydligt och restriktivt som möjligt. Anledningen är naturligtvis att upprätthålla ett starkt skydd för barn. Jag hoppas på Folkpartiets fortsatta stöd i detta avseende.

Självklart kan dock innehållet i olika medier, även om det inte är olagligt, vara mindre lämpligt för barn i olika åldrar. Jag håller därför med Solveig Hellquist om att föräldrar, vid sidan av de åtgärder som regeringen vidtar, har ett självklart och stort ansvar för vad deras barn gör på fritiden. Föräldrar och andra vuxna bör därför diskutera de olika frågorna tillsammans med barn och unga. Jag vill slutligen påpeka att det är viktigt att respektera den grundlagsfästa tryck- och yttrandefriheten.

Anf. 57 SOLVEIG HELLQUIST (fp):

Herr talman! Jag vill tacka ministern för svaret. Det är glädjande att höra att ministern verkar dela mina farhågor och min syn på de här frågorna. Av svaret jag har fått framgår det att det är många myndigheter som är verksamma. Utifrån den verklighetsbild och den verklighetskontakt jag har ser jag att det verkligen behövs diskussioner och kraftfulla åtgärder på det här planet. Det är rätt många pojkar och flickor som inte mår bra.

Som liberal vill jag naturligtvis betona att även jag tycker att det är viktigt att respektera tryck- och yttrandefriheten, även om jag anser att yttrandefriheten, men tanke på dagens utbud vad gäller våld och sexualisering, kräver offer, särskilt kvinnor och barn men för all del även män. Man kan kanske också tycka att producenterna utnyttjar våra demokratiska friheter på ett cyniskt sätt ibland.

Det var faktiskt med viss tvekan som jag ställde den här interpellationen. Ifrågasätter man, som kvinna i min ålder, det vålds- och sexutbud som förekommer kan man ju upplevas som en gammal moralant. Men det är väl en risk jag får ta, och det kanske behövs några moralanter också, även om jag själv inte längtar tillbaka till gamla tider.

Jag tycker att de här frågorna måste komma högt på dagordningen. De måste diskuteras bland alla aktörer som arbetar med barn, och inte minst bland föräldrar. Det handlar också om att lära barnen kritiskt tänkande.

I det svar jag har fått av ministern kan man se att regeringen gör en del, men jag tycker att det ännu inte har fått tillräckligt genomslag. Själv började jag intressera mig för de här frågorna när mina egna barn var små på 80-talet. Redan då var utbudet sådant att jag tänkte: Det här kan inte vara bra för barn. I vart fall är det inte lämpligt med de här budskapen som förhärsligar våld och synen på män och kvinnor. De budskapen får bara inte stå oemotsagda. Det förutsätter att vuxna finns med.

Ministern kommer kanske ihåg 1980 då *Motorsågsmassakern* kom. Det blev ett himla liv. Det kallades för moralpanik av somliga. Man ogillade den här sortens underhållningsvåld på många håll. Underhållningsvåld är ju ett härligt ord att suga på.

Jag har haft väldigt många kontakter med skolor och förskolor som är bekymrad för vad barnen tar del av. Det handlar om spel, tv och dvd. Det synes bli allt rårare. Eftersom föräldrarna många gånger inte vet vad barnen tar del av är barnen oskyddade. Föräldrarna kan ju inte hjälpa barnen.

Ministern berättar i sitt svar att Medierådet har en viktig uppgift. De har gjort undersökningar och skrivit rapporter. Jag har faktiskt gjort stickprov. Jag har frågat folk som jag har träffat om de vet någonting om Medierådet, och tyvärr vet de inte att det finns.

Herr talman! Jag skulle vilja ha svar på en fråga som handlar om det här med förbudet mot tv-reklam riktad till barn. Kan ministern ur ett påverkansperspektiv förklara varför barn ska skyddas från korta reklaminslag men inte från konsumtion av våld i medier i flera timmar per vecka? Vari ligger skillnaden? Jag har aldrig hört att något barn har blivit ängsligt och fått mardrömmar på grund av reklam men däremot av filmer.

Anf. 58 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Det är trevligt att konstatera att Solveig Hellquist och jag ser de flesta saker på samma sätt i den här viktiga frågan som gäller så många av oss både i vår egenskap av politiker med ansvar för att engagera oss i frågor som är viktiga för Sveriges folk och i vår egenskap av föräldrar i våra egna liv.

Det är flera saker i Solveig Hellquists kommentarer som det finns skäl att ta fasta på. Den mest spännande verksamhet som vi bedriver på medieområdet skulle jag nog vilja säga är det som drivs av Medierådet. Även jag har slagits av att deras verksamhet är ganska okänd.

Nu är visserligen huvuddelen av det de gör riktat mot skolorna, och vi som inte har vår vardag i skolan kanske inte riktigt ser i vad mån de är kända eller okända. Men det är också mitt intryck att de inte når ut tillräckligt.

Jag har deltagit i aktiviteter som Medierådet har organiserat som har handlat om säkerhet och trygghet på nätet, om deras dataspelsverksamhet och annat. Jag vet att det är en väldigt livaktig, modern och ungdomligt inriktad verksamhet.

Men jag skulle gärna önska att Solveig Hellquist ville ta med några kolleger från Folkpartiets riksdagsgrupp och besöka Medierådet för att bilda sig en egen uppfattning och kanske delge lite av sina egna idéer. Jag tror att det skulle vara ett positivt intryck. Men det kanske också genererar idéer om vad som kan utvecklas och vad som kan göras effek-

tivare och bättre, inte minst vad gäller att föra ut Medierådets existens och verksamhet i vidare kretsar.

Jag tycker också att det skulle vara intressant att ställa samma fråga till Solveig Hellquist som jag för en stund sedan ställde till Gunnar Andréén. Vad tycker Folkpartiet? Jag vet vad Solveig Hellquist tycker och jag känner stark sympati för det. Men när jag tar del av Folkpartiets andra röster i debatten är huvudtendensen och huvudinriktningen, enligt mitt intryck i alla fall, att staten och myndigheterna lägger sig i för mycket och har för starkt inflytande på olika områden.

Här uppfattar jag i stället en oro över att staten inte tar tillräckligt ansvar och att vi som politiker inte tar tillräckligt ansvar för det som möter våra barn och våra ungdomar.

Jag noterar att den person i det borgerliga lägret som anses vara talesman för alliansen när det gäller mediefrågor, åtminstone den som fackorganet Resumé pekar på, är Folkpartiets partisekreterare. Varje gång han öppnar munnen får jag intrycket att han bara har ett budskap: Politiker ska tycka mindre, säga mindre, göra mindre och låta marknads-krafter liksom journalistisk och programmässig idérikedom flöda så fritt det någonsin går.

Hans mål är att politiker ska vara frånvarande från inflytande över debatten. Det var hans kommentar till vad han tyckte om att vissa politiker ansågs vara viktiga för medierna i Sverige. Han sade att med en borgerlig regering kommer det att bli ändring på det. Ingen politiker kommer att framträda på listan över folk som har något inflytande.

Det bekräftar mitt intryck att politiker ska lägga sig i väldigt mycket mindre och lämna väldigt mycket mer spelrum åt vad TV 3, TV 5 och de olika internationella kanalerna kan vilja sprida till Sverige.

Anf. 59 SOLVEIG HELLQUIST (fp):

Herr talman! Jag kan börja med att säga att i Folkpartiet tycker vi generellt att politiker inte ska lägga sig i det de inte behöver.

I Sverige i dag tycker jag däremot att vi i vissa frågor har ett politiskt ansvar att driva opinion. Om man då ser att barn och ungdomar möjligen kan fara illa av ett utbud kan man peka på att det finns rätt många myndigheter, det är väl 350 myndigheter som är tillsatta, och var och en kanske kan bidra när de ändå finns. Som folkpartister säger vi naturligtvis nej till censur, men ja till opinionsarbete.

Den här frågan är jag själv besjälad av eftersom jag har följt den under lång tid och haft väldigt många kontakter. Såvitt jag vet handlar inte någon av de 3 500 motioner som har väckts om just det jag har skrivit om, utan det har jag en alldeles egen frihet att göra i Folkpartiet.

Nu ska jag berätta om Carina Söderlund som jag träffade häromdagen. Hon åker runt till skolorna i Västernorrland och träffar pojk- och flickgrupper. Hon har fått en utmärkelse för årets jämställdhetsarbete i Sundsvall. Hon berättar att hon ser att det sexistiska går allt längre ned i åldrarna. Barn kan inte leka längre. De har inte ens kläder för det. Flickornas ideal är det sexiga och vackra. Hon möter killar som är rädda för kärlek, för det är sex som gäller. Hon träffar flickor som drabbas av ätstörningar, självskador och som har dåligt självförtroende.

Carina har lyssnat in 40 kränkande tillmälen i skolkorridoren på tio minuter. Hon berättade att mellanstadiebarnen vet allt om såporna, från

storlek på bh-kupor till byten av partner. Såporna är ofta en lektion i stereotypa könsroller, intriger, människors utbytbarhet och andefattigdom – den psykiska ohälsan breder ut sig.

Jag tycker att vi ska fråga oss om vi ger barn det de faktiskt behöver eller om de behöver alternativ. Där kan vi komma in lite grann på Folkpartiets politik. Enligt en ungdomsundersökning, jag minns inte namnet, hamnar skolan på åttonde plats bland de viktigaste områdena för barn och ungdomar. I Folkpartiets Sverige vill vi gärna se att skolan är en sådan plats där alla barn trivs och får den kunskap de behöver utifrån sina förutsättningar.

Dessutom anser vi att barn ska ha en meningsfull fritid och gärna kunna erbjudas andra kulturella aktiviteter än de kanske gör framför tv:n eller datorspelen.

Jag ska avsluta med att fråga ministern: Hur ska våra strävanden att uppnå jämställdhet mellan könen kunna uppnås i en värld där medierna, tv och dataspel, skildrar pojkar och flickor, män och kvinnor på ett så stereotypt och våldsamt sätt? Vilket ansvar anser ministern att skolan och föräldrarna har när det gäller att ge barn möjligheter till andra kulturella aktiviteter?

Anf. 60 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Solveig Hellquist tar upp ett par olika saker som jag vill ta fasta på. Jag klarar tyvärr inte alla.

Första frågan var vad det är som skiljer marknadsföringsåtgärder riktade till barn mot program riktade till barn, timmar i sträck i ena fallet och några minuter i sträck i det andra fallet. Det är en viktig skillnad, nämligen att det redaktionella innehållet regleras i grundlagen. Det kan vi inte på samma sätt påverka som när det gäller reklamfrågorna.

Dessutom är reklamfrågorna aktuella nu eftersom det just nu debatteras nya gemensamma europeiska regler för det här området i EU. Det är en viktig skillnad, men naturligtvis inte ett sätt att säga att det bara är det ena som är av betydelse.

Jag anser i själva verket att medierna i dag har kolossalt stor betydelse för den normbildning och värderingsbildning som råder bland unga människor. Även jag tycker att det är en tankeställare och kanske en varning att skolan bara är nr 8 enligt den här undersökningen. Jag förstod i och för sig inte riktigt varifrån den kom eller vad det var. Det skulle jag gärna ta del av. Men om det är så betyder det att ungdomarna anser att sju andra områden är viktigare än skolan när det gäller att påverka värderingar. Jag utgår från att medierna hamnar högre upp.

Det stärker mig i min åsikt att Sverige ska driva en aktiv linje för att försvara de värderingar som är viktiga för oss när det gäller utformningen av de nya gemensamma EU-reglerna. Där är jurisdiktionsreglerna, som vi pratade om för en stund sedan, helt centrala. Det är också möjligheten för oss att driva nationella krav. Om vi har en annan syn på vad som bör nå och inte bör nå barn i tv-reklamen och i tv, vilken typ av kanaler och varifrån de kan komma, vilken sorts regler man ska följa är det naturligtvis enormt viktigt att Sverige inte lägger sig platt i de här förhandlingarna utan att vi driver våra värderingar hårt och bestämt och så effektivt det någonsin går.

När det gäller att påverka medielandskapet har vi naturligtvis begränsade möjligheter med tanke på yttrandefrihetslagstiftningen. Det är klart att vi där ska vara väldigt försiktiga.

Det finns trots allt instrument som vi kan använda, som är oerhört viktiga och som är viktiga att behålla och vidareutveckla. Jag tänker naturligtvis på public service, Sveriges Radio och Sveriges Television. Det är den verkliga fronten i det här avseendet. Vi ska ha attraktiva tv-program som produceras och distribueras av företag som står i allmänhetens tjänst, som följer riktlinjer och etiska regler som vi kan diskutera politiskt, sluta avtal om, helst i bred överensstämmelse mellan partierna, och som gäller för lång tid på ett stabilt sätt för ett självständigt bolag som Sveriges Radio och Sveriges Television. För mig är det en hörnsten i en politik för att påverka de frågor som vi pratar om.

Jag blir skrämmd när jag läser Folkpartiets reservation i Public service-utredningen och när jag läser vad Folkpartiet faktiskt vill göra med Sveriges Television – börsnotera, avveckla den självständiga finansieringen, skaffa nya oprövade former av public service-liknande program i andra kanaler som man inte riktigt inte vet vad de är. Men SVT och Sveriges Radio som vi känner dem ska helt avvecklas.

För mig är detta en viktigare verksamhet än Medierådet när det gäller att påverka det framtida medieutbudet i Sverige. Medierådet är jätteviktigt, och jag vill korrigera en sak där jag kanske var otydlig förut. Medierådet är en kommitté under Utbildnings- och kulturdepartementet. Det är därför som jag tog mig friheten att bjuda in Solveig Hellquist till Medierådet. Det är inte en evig och självständig myndighet utan en kommitté för denna viktiga punktinsats för ungdomar på medieområdet.

Anf. 61 SOLVEIG HELLQUIST (fp):

Herr talman! Det är alldeles rätt att vi ska erbjuda barn och ungdomar bra program på tv och radio och i övrigt. Vi vuxna ska vara närvarande både som föräldrar och som lärare.

Jag kan säga att den här undersökningen är från Kairos Future – du känner säkert till vad det är.

När det gäller Medierådet besöker jag gärna det utskott, eller vad det är, som finns under Utbildnings- och kulturdepartementet. Medierådet var det som kallades för Våldsskildringsrådet tidigare och vars arbete jag följt. Tyvärr var den lika okänd för den som inte engagerade sig i frågorna.

Det ger ändå förhoppningen att faktiskt alla partier ska ägna de här frågorna en tanke, eftersom det ytterst handlar om hur barn och ungdomar mår och vilka attityder de får. Alltmedan vi till exempel jobbar för jämställdhet och mot mobbning är det andra krafter som visar på bristen på jämställdhet och i princip visar på utslagning och mobbning. Jag kommer i alla fall inte att släppa den här frågan så länge jag har kontakt med verkligheten.

Anf. 62 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Herr talman! Jag vill bara för protokollets skull korrigera statsrådet på en punkt. Detta är inte Folkpartiets politik. Jag vet inte vilket memorandum som möjligen statsrådet har läst om att Sveriges Television skulle börsnoteras. Det är en felaktig uppgift. Däremot har vi diskuterat att det

skulle överföras till olika fonder och få programpengar efter vad man gör. Men det är en helt annan sak, och det programmet är inte alls knutet till Sveriges Television.

Det är, herr talman, alltså en felaktig uppgift att vi skulle vilja börsnotera Sveriges Television.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2005/06:139
12 juni

Svar på
interpellationer

9 § Svar på interpellation 2005/06:474 om Omberg som nationalpark

Anf. 63 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! Yvonne Andersson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att tillse att Omberg ges status som nationalpark.

Nationalparker är en värdefull form av områdesskydd när det gäller att bevara natur för framtida generationer. Naturvårdsverket presenterade 1989 en nationalparksplan för Sverige. I denna presenterades verkets förslag till 20 nya nationalparker. Sedan dess har ett stort antal av dessa kunnat förverkligas. Av planen framgår att Omberg var ett av flera områden som granskades och övervägdes som tänkbar nationalparks kandidat i samband med att planen togs fram. Av olika skäl föreslogs dock inte detta område som en ny nationalpark.

I skrivelsen *En samlad naturvårdspolitik*, som regeringen presenterade för riksdagen våren 2002, bedömde regeringen att tiden nu är mogen att göra en översyn av nationalparksplanen, i form av att ta fram områden som kan vara tänkbara som framtida nationalparker. Regeringen framhöll också att arbetet bör genomföras med utgångspunkt i de internationella kriterier för nationalparker som har fastställts av Internationella naturvårdsunionen, IUCN, och att det framtida bildandet av nationalparker bör ske i linje med den förstärkta medborgardialog som regeringen framhåller som ett bärande element i samma skrivelse.

Omberg har utan tvekan mycket höga naturvärden. Jag vill dock i detta sammanhang framhålla att det är regeringens myndigheter som bör driva arbetet med att ta fram och förbereda nya områden för nationalparksbildning. Det är Naturvårdsverket som lämnar förslag till regeringen om inrättande av nationalpark beträffande visst område. Någon framställan från Naturvårdsverket i detta avseende gällande Omberg har inte inkommit, varför jag inte kan säga något om huruvida, och i så fall när, Omberg kan bli nationalpark. Enligt vad jag erfar pågår det dock för närvarande en översyn av nationalparksplanen på Naturvårdsverket.

Avslutningsvis vill jag gärna framhålla att jag ser det som positivt att det finns ett stort intresse för ytterligare nationalparker i Sverige. Just ett starkt lokalt och regionalt engagemang är en generell grundbult i regeringens naturvårdspolitik.

Anf. 64 YVONNE ANDERSSON (kd):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Trakterna kring Omberg i västra Östergötland är unika med avseende på historien och de rika naturvärdena. Det är ett av Sveriges mest artrika

skogslandskap med ädellövträd, jätteeckar och granar. Det finns urskog, orkidéer och svampar liksom en väldigt riklig förekomst av djur.

Hela omgivningen runt Omberg utgör en särpräglad kulturell mötesplats med djupa rötter i vårt lands historia. Redan på stenåldern användes berget för odling, och från folkvandringstiden har det hittats fornborgar, gravar och gravfält.

Naturligtvis blir jag väldigt nyfiken på av vilka skäl detta område inte föreslogs, som statsrådet framhöll i sitt svar, bli ny nationalpark 1989 och vilka av de skälen som över huvud taget är giltiga i dag.

Herr talman! Nationalparker föreslås, precis som ministern har sagt, av Naturvårdsverket. År 2003 blev Omberg en ekopark. Frågan om att göra Omberg till nationalpark blev väldigt positivt bemött i miljö- och jordbruksutskottet 2002/03. Man svarade då att man hade inlett en översyn av den långsiktiga nationalparksplanen. Det är det vi har fått höra. Men frågan är: Om man har inlett den 2002/03 och om regeringen dessutom har bedömt att det skulle ske 2002, av vilken anledning är den inte klar 2006? Av vilken anledning har man inga som helst resultat av en översyn som påbörjades 2002 när det gäller våra nationalparker?

Visst ska ministern vänta på att Naturvårdsverket, en myndighet, kommer med initiativ. Men nog borde ministern föra en dialog med myndigheten om var nationalparker ska finnas och av vilka värden. Nog är det väl rimligt, herr talman, att jag som riksdagsledamot, som ska företräda mina väljare från min valkrets, har rätt att efterfråga ministerns viljeyttring och dessutom gärna försöka påverka så att ett så eftertraktat önskemål som att Omberg skulle bli en nationalpark som finns i Östergötland kan förverkligas.

Jag skulle ändå vilja ställa dessa frågor till statsrådet och höra en viljeyttring.

Anf. 65 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! Låt mig först säga att jag mycket väl känner till Ombergs unika värden. Jag har varit där vid flera tillfällen, också tillsammans med östgötska företrädare som gärna vill se Omberg som nationalpark.

Varför Omberg inte har föreslagits som nationalpark och varför det inte skedde 1989 framgår inte av den plan som Naturvårdsverket då lade fram, för där redovisade man inte några skäl för de områden som inte valdes ut. Jag tycker att man bör göra det. Därför har regeringen nu varit tydlig i sina anvisningar till Naturvårdsverket om att man bör arbeta i linje med den nya naturvårdspolitiken som innebär att vi har en transparent, öppen process och strävar efter lokal och regional förankring. Jag ser fram emot att Naturvårdsverket den här gången kommer att driva en annan typ av process när det gäller nationalparksplanen som ger större utrymme för insyn i och förståelse för de kriterier efter vilka man har arbetat.

Vi har gett tydliga anvisningar till Naturvårdsverket om hur man bör arbeta med nationalparksplanen. Det handlar om kriterier som är internationellt erkända – storlek, representativitet, vilken biologisk mångfald som finns i området, vilken betydelse det kan ha för forskning och vetenskap och så vidare. Det finns alltså tydliga riktlinjer för vad som bör utmärka en nationalpark. Jag och regeringen anser att det är viktigt att vi

utnyttjar nationalparksinstrumentet på ett klokt sätt, så att vi bibehåller det stora signalvärde som nationalparkerna har.

När det gäller hur vi ska välja ut nationalparker vill jag gärna höra om Yvonne Andersson tycker att vi bör ha en annan process. Jag tycker inte att det är statsråds uppgift att gå in i diskussioner om enskilda parker och till exempel driva opinion om att en park ska bli av före någon annan. Det är viktigt att myndigheterna arbetar med de utgångspunkter som gäller i ett brett samråd. Då tar det också tid.

Vi lade fram vår naturvårdsskrivelse våren 2002. Det är inte egenomligt att ett så pass omfattande arbete tar sin tid. Efter vad jag erfar kommer Naturvårdsverket att presentera detta inom något år. Då hoppas jag att vi kan få till stånd en diskussion om vilka nya nationalparker som Naturvårdsverket anser är lämpliga att arbeta för.

När förslagen väl har kommit är det också mycket annat som ska uppfyllas. Till exempel ska det, enligt de bestämmelser som vi har haft så länge vi har haft nationalparker, vara statligt ägd mark. I vissa fall kan det visa sig vara svårt att tillskapa en nationalpark för att det är svårt att få lokalt stöd för att staten ska inköpa den mark som krävs. Det är många gånger en lång process. Det är skälet till att inte alla de nationalparker som föreslogs i 1989 års plan har blivit verklighet.

Dock har många av dem blivit verklighet, och jag ser att det finns utrymme för ytterligare nationalparker i Sverige. Jag ser fram emot att få ytterligare förslag från Naturvårdsverket.

Jag är inte beredd att i dag ändra kriterierna eller riktlinjerna för hur vi ska utse nationalparker. Jag vill gärna höra om Yvonne Andersson tycker att vi bör jobba på ett annat sätt – vill hon verkligen att statsråden ska ingripa mer direkt i denna process, som kräver en så omfattande dialog och expertkunnande?

Anf. 66 YVONNE ANDERSSON (kd):

Herr talman! Jag fick en fråga av statsrådet om jag ville se en annan process. Jag blir osäker på processen. Om det helt och hållet är Naturvårdsverket som på grund av sitt expertkunnande beslutar om var en nationalpark ska ligga och ministern sedan bara verifierar och genomför beslutet, då vill jag definitivt ha en annan process. Vart tar politikerna vägen?

Att skapa en nationalpark är en viktig del i ett område. Östergötland har i dag inga nationalparker. Det finns 28 stycken runt om i Sverige. Här har vi ett område som östgötarna ser. Det finns en stark opinion för att få en nationalpark. Då måste också politikerna ha möjlighet att påverka.

Om vi inte är överens om det så vill jag ha en annan process. Jag anser fortfarande att politiker ska ha något att säga till om även i den här frågan.

Att göra Omberg till nationalpark skulle vara värdefullt inte bara för den biologiska mångfalden utan också genom att det skapar mervärde för länets näringsverksamhet. Till exempel skulle Östergötland stärkas som turistdestination. Det skulle gynna det lokala näringslivet. Vi kan nämna Tåkern, där man helt nyligen genom EU-medel har fått en rullstolsramp för att förbättra framkomligheten – detta som ett exempel på att turismen har ökat. Speciellt har det handlat om äldre och funktionshindrade som är turister eller boende i länet har fått möjlighet att komma dit.

Man skapar ett incitament för företag och kommuner att säkerställa en mötesplats som är öppen och tillgänglig för alla – det är en nationalpark. Den ger större resurser. Den har en annan status.

Därför är det viktigt att vi ser helheten i detta. I det här fallet har man inte kunnat finna skäl till att Omberg inte skulle kunna bli nationalpark. Jag tycker att man måste få veta de skälen eller hur som helst ha möjlighet att påverka politiskt. Det kan inte vara enbart en myndighets experter som ska avgöra var en nationalpark ska ligga.

Anf. 67 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! Låt mig först säga att det är regering och riksdag som beslutar om inrättande av nationalparker. Underlagsarbetet och förslaget lämnas av Naturvårdsverket. Jag är helt enig med Yvonne Andersson om att vi behöver en bättre process för detta. Det är precis vad jag sade i mitt interpellationssvar. Det är därför som vi har gett tydliga anvisningar till Naturvårdsverket om att vi vill se ett annat sätt att arbeta med nationalparksplanen som ska öppna för en dialog med lokala och regionala intressenter och andra.

Att vi har kriterier och expertkunskap betyder inte att det inte ska föras en politisk diskussion. Det är också viktigt att vi lyfter fram dessa kriterier och diskuterar vad vi tycker om dem.

Vad jag säger är att jag i dag inte är beredd att ändra kriterierna. I Sverige har vi alltid följt de internationella kriterierna för vad som är en nationalpark. Det har också upprätthållit nationalparkernas status, så att människor vet att det som upphöjs till nationalpark är något alldeles speciellt. Det vill vi värna om.

Jag ser fram emot en fortsatt diskussion om hur vi ser på kriterierna. Jag hoppas att Naturvårdsverkets förslag till nationalparksplan kan ge underlag för en fortsatt sådan diskussion.

Det är viktigt att vi inte går för långt i att enskilda statsråd går in och har synpunkter. Som regelverket i dag ser ut bör jag inte göra det. Därför kommer jag inte heller att inta någon sådan ståndpunkt.

Jag inväntar planen med intresse. Det skulle vara mycket spännande om Omberg föreslogs. Omberg fanns också på listan förra gången, så jag håller för troligt att det mycket väl kan vara med. Jag vet att det har förts en diskussion om detta i Östergötland. Jag vet att dessa synpunkter har framförts till Naturvårdsverket. Också i min dialog med Naturvårdsverket har jag lyft fram att jag har fått motta dessa önskemål från Östergötland om att man är intresserad. Som jag sade tycker jag att det är viktigt att vi har detta engagemang. Det är glädjande och bra.

Låt mig också ge en eloge till det naturvårdsarbete som utförs i Östergötland, inte minst när det gäller guidningar, handikappanpassningar och annat. Det är ett arbete som är alldeles utmärkt och som har kommit både Omberg och andra områden till del. Det här ligger mycket väl i linje med det som är vår nya naturvårdspolitik. Vi vill se ett ökat lokalt och regionalt engagemang. Vi vill arbeta för att människor ska komma ut i naturen, och det vill vi gärna fortsätta med.

Avslutningsvis: Sista ordet är inte sagt om Omberg. Och att jag i dag inte kan ge svar som statsråd betyder inte på något sätt att jag inte med glädje skulle motta en ansökan om Omberg som nationalpark. Men jag

vill också att det här arbetet nu ska slutföras på ett bra, korrekt och allsidigt sätt.

Det finns också på många andra områden i Sverige ett stort engagemang och ett intresse av att föreslå områden som nationalparker. Det är viktigt att alla de här förslagen behandlas på ett bra sätt och vägs mot varandra innan planen läggs fast och innan vi på regeringsnivå och i riksdagen får möjlighet att ta ställning till enskilda förslag.

Anf. 68 YVONNE ANDERSSON (kd):

Herr talman! Jag är naturligtvis tacksam för flera av de budskap som vi fick här i statsrådets replik.

Som kristdemokrat är jag fångad av förvaltarskapstanken, och jag tycker fortfarande att vi har stora intressen i vårt land. Jag ser då till Östergötland, som vi inte riktigt har förvaltats så pass bra som vi kan göra. En nationalpark blir ju också internationellt gångbar. Den blir viktig för människor som turistar i vårt land.

Vi är ett litet land, och vi behöver aktualisera, världen över, vilka tillgångar vi har också i detta avseende. Därför ser jag, herr talman, att det är väldigt viktigt att vi orkar och vågar lyfta fram det här ännu tydligare, och här kan vi alla medverka.

Jag har stor respekt för Naturvårdsverket, i Östergötland. Också jag tycker att de gör ett väldigt bra jobb. Men genom att vi lyfter frågan i den här kammaren och lyfter den på olika sätt kan vi också skapa den opinion som jag tror är viktig för att man ska se att någonting kan hända här. Jag har alltså inte i något avseende funderat på ändrade riktlinjer från ministerns sida till Naturvårdsverket eller när det gäller översynen. Men jag är naturligtvis väldigt intresserad av att veta när översynen kan vara klar. Kan vi lägga ett stoppdatum där, ett bortersta datum? Nu väntar man nämligen, och det har gått lång tid sedan 1989 när nya nationalparker bildades. Därför är min sista fråga just i dag, även om den här frågan kommer att återkomma på min agenda: När kan vi få veta om Omberg kan bli en nationalpark? Dessutom vill vi, om Omberg inte blir nationalpark, veta varför. Det tycker jag är ett krav som man har rätt att ställa.

Med det vill jag tacka statsrådet för intresset för min interpellation.

Anf. 69 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! Låt mig kort säga att jag förväntar mig att vi ska få in en nationalparksplan under 2007. Det är min signal till Naturvårdsverket att jag hoppas att vi ska få se den under 2007. Det är det som vi räknar med.

Låt mig, när det gäller Omberg, också peka på att nationalparksinstrumentet är alldeles unikt – det är speciellt – men att Omberg nu är en ekopark under Sveaskog är också någonting som öppnar möjligheter och som har öppnat möjligheter. Och jag tycker att det är glädjande att de har utnyttjats på ett så bra sätt.

Det finns också andra möjligheter att låta naturområden i Sverige uppmärksammas internationellt. Vi har till exempel Kristianstads Vattenrike som nu har blivit Sveriges första biosfärområde under Unesco. Det är också ett sätt att uppmärksamma och väcka intresse för ett område av ett alldeles speciellt slag. Så det finns många möjligheter.

Men när vi nu återvänder till nationalparksinstrumentet vill jag avslutningsvis hålla med Yvonne Andersson. När vi får en ny national-

parksplan är det rimligt och mycket viktigt att vi, om det har funnits förslag som inte har gått ända fram – det kan vara Omberg, eller det kan vara något annat förslag på nationalpark – får reda på varför, hur resonemangen har förts och vilka avvägningar som ligger bakom att områden föreslås som nationalpark. Det är en viktig del av demokratin att vi alla kan delta i en sådan diskussion.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 2005/06:405 om unga människors etablering på arbetsmarknaden

Anf. 70 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Karin Pilsäter har frågat mig om jag delar uppfattningen att ”vad som ska göras är redan gjort” och att ungdomars särskilda problem att etablera sig löses av konjunkturen samt vilka åtgärder jag planerar för att undanröja de strukturella hinder som försvårar unga människors etablering på arbetsmarknaden.

Jag anser i likhet med Karin Pilsäter att det är viktigt att lösa de långsiktiga strukturella problemen för ungdomar. Bland annat har regeringen flera gånger påtalat vikten av att kommuner följer upp ungdomar som varken studerar på gymnasiet eller arbetar. Under senare tid har en gymnasieutbildning kommit att bli allt viktigare för att etablera sig på arbetsmarknaden. Tyvärr avbryter många ungdomar sin gymnasieutbildning i förtid, vilket kan få långsiktiga konsekvenser i termer av både svårigheter att få arbete och försämrade karriärmöjligheter. Det viktigaste för ungdomar är att de i första hand avslutar sin gymnasieutbildning eftersom en arbetsmarknadspolitisk insats inte med några enkla grepp kan kompensera för en misslyckad skolgång.

Aktiva åtgärder för ungdomar som hamnar utanför redan under grundskole- eller gymnasietiden är därför mycket viktiga i syfte att öka antalet unga män och kvinnor som återgår och fullföljer en utbildning. Detta är ett av de viktigaste långsiktiga strukturella problemen som måste lösas eftersom vi vet att ungdomar med avbrutna studier ofta får ett livslångt handikapp i form av sämre inkomster och arbetslöshet.

Den 1 juli 2005 gjordes en ändring i skollagen (1985:1100) som innebär att kommunernas ansvar för ungdomar som varken studerar eller arbetar förtydligades. I lagen föreskrivs nu att ”en hemkommun skall löpande hålla sig informerad om hur de ungdomar i kommunen som fullgjort sin skolplikt men som inte fyllt 20 år är sysselsatta, i syfte att kunna erbjuda dem lämpliga individuella åtgärder”. Målsättningen med lagändringen är att fler unga kvinnor och män ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning. Regeringen förutsätter att kommunerna tar sitt ansvar på detta område.

Den höga ungdomsarbetslösheten är självklart ett stort problem och en svår börda för dem som drabbas. Det gäller även föräldrar med låga inkomster som fortsätter att ha försörjningsansvar då barnen tvingas bo kvar hemma eller tvingas till socialbidragsberoende.

Det övergripande målet för arbetsmarknadspolitiken är att korta inskrivningstiderna för de arbets sökande och med effektiva insatser se till att så många som möjligt av dem som blir arbetslösa snabbt kan återgå i arbete. Positiva tecken i sammanhanget är att ungdomar tillhör den grupp som har relativt korta inskrivningstider på arbetsförmedlingen. Ungdomar har genomsnittliga inskrivningstider på cirka sex månader, vilket är avsevärt lägre än andra åldersgrupper. Långtidsarbetslösheten bland ungdomar är också mycket låg.

Inom arbetsmarknadspolitiken har regeringen satsat på att förbättra de särskilda ungdomsinsatser som finns men också infört förstärkningar som alla syftar till att ge arbetsförmedlingen effektivare verktyg. Detta gäller framför allt ökade möjligheter till anställningsstöd men också i form av lärlingsplatser till de långtidsarbetslösa med sämre förutsättningar. Vidare öronmärks 1 000 plusjobb för ungdomar. Regeringen kommer även att fortsätta att stödja utvecklingen av kommunala navigatorscentrum. En särskild koordinator har tillsatts för att undersöka förutsättningarna och utarbeta metoder för arbetsmarknadens parter att sluta avtal som gör det möjligt för ungdomar att snabbare etablera sig på arbetsmarknaden.

Avslutningsvis vill jag bestämt framhålla att regeringen tar ungdomsarbetslösheten på största allvar. Ungdomar är en högt prioriterad grupp för regeringen. Jag som ansvarig minister följer noga utvecklingen på arbetsmarknaden och det är självklart att regeringen inte kan slå sig till ro med den situation som råder.

Anf. 71 KARIN PILSÄTER (fp):

Herr talman! Jag ska be att få tacka för svaret, och framför allt tackar jag för den attityd som statsrådet visar i svaret. Den är väsensskild från vad statsminister Göran Persson och finansminister Pär Nuder har framfört i ämnet, nämligen att ungdomsarbetslösheten inte är något problem och att den är på väg att lösas av sig själv. Det är välgörande att det hos det ansvariga statsrådet finns en annan insikt om att det är ett problem och att konjunkturen inte kommer att lösa det här.

Hans Karlsson säger att regeringen tar ungdomsarbetslösheten på största allvar. Det vet jag inte om jag kan hålla med om. Kontentan är att det inte finns några planer på att genomföra några förändringar som skulle lösa de strukturella problemen som har uppstått på senare år för ungdomar, även om du i ditt svar sade att det är viktigt att lösa dem. Det finns inga förslag som handlar om att förändra skolan så att färre unga människor slås ut ur gymnasieskolan.

Det som har hänt, som skiljer den här konjunkturuppgången från tidigare konjunkturuppgångar, är att vi har fått en kvalitetsförsämring av ungdomsgymnasiet och att vi har så stora grupper som slås ut. De kommer antingen ut ur gymnasiet med en examen som inte är till någon nytta eller kommer ut utan en examen. De har inte den yrkesutbildning som efterfrågas på arbetsmarknaden. Därför har ungdomar i dag ett högst påtagligt sämre ingångsläge på arbetsmarknaden än tidigare.

Dessa problem kan inte, som så riktigt påpekas, lösas med hjälp av arbetsmarknadsåtgärder. De måste lösas genom att utbildningen blir funktionell för många fler än vad den är i dag.

När jag hör på skolministern blir jag nästan mörkrädd. Den stora utslagningen från gymnasieskolan viftas bort. Den viftas bort som att det inte är något problem, att det bara är bra om en del hoppar av och tar ett bättre betyg senare på komvux. I stället borde man se sanningen i vitögat, att det individuella programmet har blivit det största programmet i dag och att det för alldeles för många inte leder någonvart.

Vi i Folkpartiet kräver att skolpolitiken reformeras. Det är viktigt ur alla perspektiv, men framför allt är det viktigt att se sambandet mellan den strukturella ungdomsarbetslösheten och att yrkesutbildningen på gymnasienivå i så hög grad har försvunnit.

I slutet av sitt anförande återkom statsrådet till att man har tillsatt en koordinator som ska försöka underlätta för arbetsmarknadens parter. Det vore bra om det gick att något lätta på de ideologiska skygglapparna. Vi vet att regelverken i dag på många områden stänger unga människor ute. De får inte visa vad de går för och få en chans att få in en fot.

I dag kom Ams med en ny prognos där man toppar pressmeddelandet från Bo Bylund med den lägsta ungdomsarbetslösheten på fyra år, en av regeringens främsta propagandaministrar – jag fick en association till Bagdad-Bob. Det är ingen hejd i pressmeddelandet om hur bra allt är. Vid en närmare titt på siffrorna visar det sig att när hela ökningen av arbetsmarknadspolitiska åtgärder räknas bort har ungdomsarbetslösheten sjunkit med ungefär 500 personer. Det är på toppen av högkonjunkturen. För mig är det uppenbart att det inte på något vis är tillräckligt. Jag hoppas att statsrådet i nästa svarsrunda kan återkomma till lite mer konkreta förslag på vad som ska göras åt saken.

Anf. 72 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Jag ska fokusera på en del av svaret som Hans Karlsson gav. Han sade: ”Tyvärr avbryter många ungdomar sin gymnasieutbildning i förtid, vilket kan få långsiktiga konsekvenser i termer av både svårigheter att få arbete och försämrade karriärmöjligheter. Det viktigaste för ungdomar är att de i första hand avslutar sin gymnasieutbildning eftersom en arbetsmarknadspolitisk insats inte med några enkla grepp kan kompensera för en misslyckad skolgång.”

Det är riktigt att det är svårt att kompensera i efterhand. Därför är situationen i dag så otroligt deprimerande, nämligen att en tredjedel på gymnasiet inte klarar sin skolgång inom fyra år. På de individuella programmen, det vill säga bland drygt 10 000 elever, är det 87 % som faller bort. Dessa personer går, som Hans Karlsson och jag är överens om, en framtid till mötes med mycket stora problem på arbetsmarknaden. Även om arbetsmarknadspolitiken är utmärkt och fungerar, vilket den inte alltid gör, kan den inte i efterhand kompensera.

Hans Karlssons slutsats är att bristerna i skolan är viktiga och avgörande för ungdomsarbetslösheten. Hans Karlssons slutsats är att i fråga om ungdomsarbetslösheten ska skolan reformeras snarare än arbetsmarknadspolitiken.

Jag har debatterat ett antal gånger med Hans Karlsson. Ibland har ministern sagt att han tycker om att säga som det är. Jag inbjuder ministern att än en gång göra detta, nämligen säga som det är. Är egentligen inte skolpolitikens misslyckande den kanske allra största orsaken till att vi har en så hög och svårhanterlig ungdomsarbetslöshet? Flyttas problemet runt

mellan olika ministrar? Arbetslivsministern säger att det är skolministerns ansvar, och skolministern säger att ansvaret ligger någon annanstans. Jag tror inte att det är så. Jag tror att arbetslivsministern denna gång har rätt.

Vilken skolpolitik skulle ministern förorda för att lösa arbetslöshetsproblemen?

*Svar på
interpellationer*

Anf. 73 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Karin Pilsäter lyfte till slut fram Ams pressmeddelande, men med en på gränsen till olustig kommentar. När du säger att vår generaldirektör på Arbetsmarknadsverket är en propagandaminister tycker jag att du förgriper dig.

Dagens pressmeddelande från Ams redovisar maj månads arbetslöshetsprocent – 4,2 % öppen arbetslöshet. Jämför med den interpellation som Karin Pilsäter har skrivit. Det är en stor skillnad. Jag sticker inte under stol med, Karin Pilsäter, att vi har både hög arbetslöshet och hög ungdomsarbetslöshet. Men Karin Pilsäters eländesbeskrivning framställer henne mer som en dysterkvist.

Jag måste ändå få läsa ur Ams pressmeddelande i dag. Enligt pressmeddelandet var drygt 29 000 ungdomar mellan 18 och 24 år arbetslösa i slutet av maj. Det är den lägsta siffran sedan maj 2002. Samtidigt deltog 26 000 ungdomar i arbetsmarknadspolitiska program. Totalt var alltså omkring 55 000 ungdomar arbetslösa eller i program. Det är den lägsta siffran sedan maj 2004. Långtidsarbetslösheten bland ungdomar uppgick till endast ca 1 500 personer. Det är den lägsta majsiffran sedan 1990 och även de lägsta siffrorna för en enskild månad sedan 1990. Det är fråga om 1 500 personer som är långtidsarbetslösa mer än 100 dagar. Vet Karin Pilsäter och Carl B Hamilton hur många det var 1994 när Folkpartiet satt i regeringen? I dag är det 1 500. Då var det 30 000. 30 000 ungdomar var långtidsarbetslösa senast ni regerade, bara som en påminnelse.

Det här, herr talman, är ett resultat av starka offentliga finanser, en god omställningsförmåga på svensk arbetsmarknad – arbetsgivare och arbetstagare gör det där riktigt bra – en lönebildning som fungerar, en arbetsmarknadspolitik som stöttar upp dem som behöver det för att komma tillbaka till arbete, ett väl fungerande arbetsförmedlingsväsen och en utbildning på det hela taget som fungerar.

Jag håller med Carl B Hamilton, men jag tänker inte säga precis som han hade önskat, att det är enbart skolpolitiken. Nej, det är inte den främsta orsaken, men det är en stor bidragande orsak. Jag håller med om det.

När ungdomar inte fullföljer gymnasiet försätter de sig i en situation som nästan inte är möjlig att reparera. Det är ett jättemisslyckande. Det där måste vi komma till rätta med. Jag instämmer i det. Men debattera gärna skolpolitik med ansvarigt statsråd.

Ni pratar gärna om och frågar vad regeringen ska göra. Vi tänker fortsätta ungefär som vi gör. Vi tänker fortsätta med att utveckla och förbättra arbetsmarknadspolitiken. Vi tänker fortsätta att öka tryggheten så att omställning fungerar på arbetsmarknaden. Vi tänker försöka införa rätt till heltid så att inte minst unga kvinnor kan få bra jobb när de väl får jobben. Vi kommer att återkomma med förslag till höjd a-kassa.

Det tänker vi göra. Vi tänker fortsätta att förbättra den politik vi har.

Ni vill ändra till någonting helt annat. Det skulle vara klädsamt om ni, när ni nu är två stycken, kunde ägna varsin stund åt att beskriva vad Folkpartiet vill göra.

Anf. 74 KARIN PILSÄTER (fp):

Herr talman! Den officiella arbetsmarknadsstatistiken för maj har inte kommit ännu. När jag skrev min interpellation och en hel del annat som jag har skrivit de senaste veckorna använde jag den officiella arbetsmarknadsstatistiken från Statistiska centralbyrån. Den senaste som kom den 24 maj har rubriken "Oförändrat arbetsmarknadsläge". Det är inte statistiskt säkerställt att sysselsättningen har ökat och att de arbetslösa har minskat.

Vi kan hålla på och debattera statistiken. Regeringens företrädare har ofta en viss förmåga att gå i opposition mot oppositionen, och när det inte räcker går man till och med i opposition mot själva statistiken. Men det löser inga problem. Statistiken är ett hjälpmedel för att förstå verkligheten.

Verkligheten som jag förstår den är den att alldeles för många ungdomar är arbetslösa. Även om det är 500 färre än förra året enligt Ams, som inte är den officiella statistiken, är det 55 000, och det är alldeles för många. Vi har systemfel, och ett väldigt viktigt sådant, är jag helt övertygad om, är just den försämring av kvaliteten i skolan som har hänt på senare år och som gör att alldeles för många ungdomar går ut gymnasieskolan utan en examen eller med en examen som inte är tillräckligt användbar.

Vi i Folkpartiet vill se till att man reformerar gymnasieskolan på ett sådant sätt att inte alla elever tvingas, för att få en godkänd yrkesutbildning, skaffa sig högskolebehörighet. Det är där väldigt många stupar. Vi tycker att det är fel att ha en ordning där väldigt många människor misslyckas med sin gymnasieutbildning. Vi tycker att de ska få lyckas i stället.

Det räcker inte att bara reformera gymnasieskolan, men det är en väldigt viktig hörnsten i en politik som skapar ett bättre utgångsläge för unga människor på arbetsmarknaden.

Vi behöver också se till att vi får en bättre kvalitet i den högre utbildningen. I dag har vi en stor arbetslöshet bland de högskoleutbildade. Det beror bland annat på att kvaliteten i den högre utbildningen har blivit för dålig. Man har ökat platsantalet på ett sätt som inte alls står i proportion till tillförda resurser, ökade lärartimmar och så vidare. Det gör att folk kommer ut från en högre utbildning, har investerat lång tid, tagit stora studielån och dessutom kostat mycket pengar för statskassan och de offentliga finanserna utan att det betyg man har med sig är någon inträdesbiljett till arbetsmarknaden, därför att man har inte fått med sig rätt kompetens.

Det här är någonting som vi måste förändra. Att räkna antal personer som går på högskolan blir fel målfokus. Man måste se till att ungdomarna också kommer ut från den högre utbildningen och att de kommer ut med sådan kompetens att de blir efterfrågade på arbetsmarknaden.

Jag hör ingenting konkret om att regeringen och statsrådet är beredda att reformera gymnasieskolan, är beredda att se över högskolepolitiken på ett sådant sätt att alla de ungdomar som investerar så mycket i en

högre utbildning också får valuta för de insatserna. Där hör vi ingenting. Vi hör bara att det ska fortsätta som nu. Det som har varit nu är att kvaliteten i skolan ständigt försämras. Det tycker inte jag bådär gott för framtiden.

Prot. 2005/06:139
12 juni

*Svar på
interpellationer*

Anf. 75 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Om det nu är så att ministern har identifierat skolan som en viktig orsak till de problem som han har att brottas med som minister, nämligen arbetslivets problem, tycker jag att det är lite svagt av honom att bara backa och säga att ”det är inte mitt bord, utan det är skolministerns bord”. Men om de problem som Hans Karlsson tvingas sysselsätta sig med beträffande arbetslöshet och ungdomar i huvudsak har sin rot i en dåligt fungerande skola måste ju Hans Karlsson också ha en åsikt om hur skolan bör förändras.

LO, som Hans Karlsson har goda historiska rötter och kontakter med, har ett program och har uttryckt åsikter om att skolan bör ändras. Jag ska fråga Hans Karlsson. Wanja Lundby-Wedin och andra på LO – kanske också Hans Karlsson själv – brukar tala om ordning och reda på arbetsmarknaden. Vad är det för fel på ordning och reda i skolan?

Sedan säger Hans Karlsson att det minsann var andra bullar 1994 när borgerliga politiker satt vid makten. Ja, men skillnaden är att i dag har vi en dånande internationell högkonjunktur och historiskt sett väldigt låga räntor. Det var det verkligen inte 1994.

Vi har en finanspolitik som dopar ekonomin och som drivs med en expansiv karaktär som är helt emot reglerna i alla läroböcker när man ska tidsanpassa konjunkturstimulerande åtgärder.

Det är inte någon stor politisk bedrift att efter tolv år vid makten, i en dånande högkonjunktur och med arbetslösheten som det överskuggande målet för politiken, visa upp de arbetslöshetstal som har kommit i dag.

Jag skulle gärna tala om Folkpartiets politik. Det är företag, nej till att avskaffa säsongsanställningar och andra saker. Men låt mig peka på att det som går upp snabbt går också ned snabbt. Det gäller i ekonomin liksom i en del andra av livets skeden. Vi har mycket höga oljepriser, vi har en frossa på aktie- och valutamarknaderna och vi har ett dollarfall som kommer att bromsa svensk export.

Anf. 76 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Jag har mycket synpunkter på skolan, Carl B Hamilton, och dem tänker jag delge övriga regeringen och ansvariga ministrar. Jag har mycket erfarenhet av gymnasieskolan inom byggyrkena, men det är också det jag har sedan gammalt. Jag har inget emot ordning och reda i skolan – tvärtom. Det är alldeles nödvändigt, där också.

Det var väldigt vad ni båda två ville diskutera skolan. När ni nu är två kunde åtminstone någon av er kunnat prata om annat som ni vill göra. Men det är min erfarenhet att ni inte vill. Ni pratar om behov av strukturella åtgärder på arbetsmarknaden och frågar vilka strukturella åtgärder som jag är beredd att vidta. Men de strukturella åtgärder som ni själva föreslår och lanserar, både som eget parti och i högeralliansen, vill ni inte nämna.

Jag kan för mitt liv inte förstå, Karin Pilsäter, varför Folkpartiet vill sänka a-kassan så dramatiskt mycket. Kan du inte försöka förklara för

mig här, när det bara är nästan vi två, varför ni tror på att sänka a-kassan till 65 % så att en ung människa med en vanlig lön tappar 3 000 kr i månaden? Det är en nödvändig strukturell åtgärd, säger ni, för att det ska löna sig att arbeta – att gå från bidragsförsörjning till arbete, tror jag att ni säger. Eller också är det Moderaterna som säger det och ni håller med.

Kan inte Karin Pilsäter se det som alla andra i Sverige just nu ser? Det går bättre och bättre på arbetsmarknaden. Fler och fler får jobb. Färre och färre är arbetslösa. Alldeles särskilt gäller detta ungdomar. Under hela våren har vi haft en minskande arbetslöshet bland ungdomar.

Då kan man undra: Var receptet med sänkt a-kassa i själva verket ett recept i en tid när arbetslösheten var mycket högre? Är det måhända därför ni gärna pratar om andra arbetslöshetstal än både det som Ams redovisar och den offentliga statistik som SCB redovisar och i stället kokar ihop egna benämningar som verklig arbetslöshet och utanförskap och skarvar i med det tredubbla i arbetslöshet? Är det därför att ni i själva verket vill göra dessa strukturella förändringar, som ju kommer att ha effekt men som är en helt annan idé än den vi har?

Jag redovisar nu, och har gjort så flera gånger, att vi tänker fortsätta med den politik för omställning som vi har. Ni vill ändra till någonting annat, och detta ”annat” är sänkt a-kassa. Det är att avskaffa arbetsmarknadspolitiken. Jag hör ju på Karin Pilsäter att det finns nästan ett drag av förakt mot arbetsmarknadspolitik. Ni vill ta bort tre fjärdedelar av den arbetsmarknadspolitik som vi nu bedriver, vilket skulle innebära 100 000 fler öppet arbetslösa. Detta vill ni göra, tillsammans med sänkt a-kassa och sämre arbetsrätt. Det gör att människor som blir arbetslösa kommer att vara ännu mer sårbara än i dag och ännu mer benägna och tvungna att ta jobb till lägre löner än i dag.

Den strukturförändring ni föreslår är helt enkelt inget annat än en låglönestrategi, Karin Pilsäter. Kan inte du erkänna det och också säga som det är någon gång från riksdagens talarstol?

Anf. 77 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Det blev nästan lite övertydligt att Hans Karlsson kände sig svaret skyldig i ungdomsarbetslöshetsfrågorna. Vi fick nu en fyra minuter lång utläggning som var en väldigt stor avvikelse från ämnet. Det är tur att det inte är radioprogrammet På minuten, för då hade detta blivit avbrutet direkt för avvikelse från ämnet.

Ungdomsarbetslösheten har sjunkit med 500 personer. Jag ser ingen anledning att vare sig svartmåla eller skönmåla. Jag tycker att man måste se verkligheten som den är, och verkligheten är att den offentliga arbetslöshetsstatistiken i slutet av maj sade att det inte är statistiskt säkerställt att det över huvud taget har skett någon förändring. Däremot är det säkerställt att befolkningen har ökat. Andelen svenskar i arbetsför ålder som faktiskt jobbar har därmed sjunkit. Antalet personer är inte heller bara det som är intressant. Det handlar om hur vi ska kunna försörja oss, och är vi fler måste också fler jobba. Detta tycker jag är mycket allvarligt.

Vi hör här talas om omställning. Ett av huvudproblemen på arbetsmarknaden är ju just bristen på omställning, att folk sitter fast. Och när det gäller unga människor ska de inte ställas om. Man ska inte ställas om när man är 19 år. Man ska ställas in så att man kommer någon vart. Man ska inte börja med att ställa om sig.

Det är därför vi fokuserar på utbildningens kvalitet och utbildningens innehåll. Man ska kunna få en relevant utbildning, och man ska kunna få en lärlingsplats. Detta har det pratats om i decennier nu, men det händer oerhört lite.

Det andra du tog upp med olika procentsatser och sådant är ju helt befängt. Dock hör det inte till dagens ämne, så jag väljer att helt och hållet bortse från olika felaktigheter där.

Nu har du två minuter kvar. Det skulle vara intressant att höra vilka åtgärder regeringen tycker att den här koordinatören, som ska göra jobbet i stället för regeringen själv, ska komma fram med som skulle underlätta.

Anf. 78 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Nej, det är ingen avvikelse från ämnet, Karin Pilsäter. Det hänger ihop. Omställning och omställningsförmåga betyder möjligheten och nödvändigheten att skapa nya jobb på arbetsmarknaden, eller för den skull behålla arbetstillfällena, genom att förändra arbetsplatser. Det är omställning. Det är i den omställningsprocessen det också skapas arbeten i Sverige, arbeten som ungdomar så småningom kommer att både söka och få.

Det är ingen avvikelse från ämnet att prata om lönebildning, att prata om bibehållen och ökad konkurrenskraft genom en väl fungerande lönebildning. Det är det som gör att både unga och äldre så småningom får arbete.

Det är ingen avvikelse från ämnet att prata om offentliga finanser. Det har att göra med hur efterfrågan hålls uppe i ett samhälle, en efterfrågan som skapar arbetstillfällena som ungdomar och andra så småningom söker. Det hänger ihop, Karin Pilsäter.

Ni har en idé om att ni vill ändra på detta. Ni vill ändra på den modellen. Det är väl okej att ni tycker det och slåss för det, men ni vågar ju inte prata om det.

Det finns inte en särskild arbetsmarknad för ungdomar. Det finns inte ett särskilt problem på arbetsmarknaden för dem. Arbetsmarknaden är samma arbetsmarknad för äldre som för unga. Det är där man ska slåss om jobben, det är där man ska förkovra sig för att komma vidare i sitt arbete och det är där man ska både ställa om och flytta för att byta arbete och byta bostadsort. Det är ett väldigt pyssel som människor tvingas till för att kunna försörja sig och bidra till samhällets utveckling. Det där hänger ihop.

Vi har en modell. Vi tänker fortsätta som vi har gjort. Det visar sig gå bra. Jämför vi med övriga Europa ligger vi nästan bäst till. Ni vill ändra, men ni vill inte berätta till vad.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 2005/06:422 om vuxenmobbing

Anf. 79 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Christer Winbäck har frågat mig om jag anser att Arbetsmiljöverkets föreskrifter är ett tillräckligt bra redskap för att komma åt problemet med vuxenmobbing samt om jag är beredd att vidta några andra åtgärder mot vuxenmobbingen och i så fall vilka.

I frågesvaret den 19 april 2006 pekade jag på det ansvar som vilar framför allt på Arbetsmiljöverket och arbetsmarknadens parter. Jag omnämnde också de föreskrifter som Arbetsmiljöverket meddelat mot kränkande särbehandling. Dessa regler är enligt min mening tydliga och ändamålsenliga.

Emellertid kan inte förändringar åstadkommas enbart genom regler eller handlingsplaner. Reglerna och planerna måste kompletteras med andra åtgärder för att ge effekt. De föreskrifter som finns måste följas upp med tillsyn och informationsinsatser. Detta är ett långsiktigt arbete. När det gäller reglerna om kränkande särbehandling ligger uppgiften på Arbetsmiljöverket. Som jag nämnde i frågesvaret har verket inom ramen för sina resurser prioriterat insatser på detta område. Jag anser inte att det finns anledning för min del att ta några initiativ på annat sätt i denna fråga.

Anf. 80 CHRISTER WINBÄCK (fp):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret.

För den enskilde är mobbingen alltid en tragedi. I Sverige har man årligen kunnat konstatera ungefär 300 självmord där mobbing varit orsaken. Arbetsmarknadsministern pekar i svaret på Arbetsmiljöverkets föreskrifter mot kränkande särbehandling och att dessa måste följas upp. Mobbing är ett problem som ökat på senare år. Mellan 1998 och 2001 ökade antalet anmälda fall enligt Arbetsmiljöverkets statistik med 60 % bland män och med 90 % bland kvinnor. Tre fjärdedelar av mobbningsanmälningarna gäller kvinnor. Huvuddelen av anmälningarna kommer från områden där man arbetar med människor och som sysselsätter många kvinnor – omsorg, sociala tjänster, hälso- och sjukvård, utbildning.

Den offentliga sektorn, som vi politiker är ansvariga för, också som arbetsgivare, är kraftigt överrepresenterad. Det borde mana till mer eftertanke och ett tydligare ansvarstagande från ministrerns sida än att bara säga att det inte är meningsfullt att ta några andra initiativ i frågan.

Anf. 81 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Jag har grunnat på den här frågan eftersom jag på grund av någon fadäs i kammaren fick extra lång betänketid. Jag har funderat dels på vad som gäller, dels på vad jag själv tycker och kan gott medge att mobbningsfrågan inte är en fråga som jag bedrivit rivstarter med under den här mandatperioden. Jag har inte gjort det. Frågan kommer dock upp i debatten och är en del av den löpande verksamheten. Nu tänkte jag igenom detta och vill gärna redovisa det lite mer samlat.

Jag håller med om den beskrivning som ges av hur kränkande mobbing är och vilka stora konsekvenser det får för den som drabbas. Jag håller också med om beskrivningen att det naturligtvis skapar risk för

både psykisk och fysisk ohälsa, sämre självkänsla och social isolering. Jag kan mycket väl tänka mig att det även finns situationer som direkt leder till självmordstankar.

Så ser verkligheten ut, och när sådana kränkningar förekommer drabbar det hela arbetsgrupper och hela arbetsplatser. Det drabbar alltså inte enbart den enskilde. Effektiviteten minskar. Toleransen mot påfrestningar och möjligheten, viljan och förmågan att ta sig an arbetsuppgifter minskar. Vantrivseln och personalomsättningen ökar. Man kan räkna upp alla dessa faktorer. Jag gör det mest för att det var nödvändigt för mig att tänka igenom hur jag såg på detta.

Jag tror att den mobbning som vi nu pratar om, den som finns i arbetslivet, många gånger kan ha att göra med arbetsorganisatoriska frågor på arbetsplatsen. När den typen av trakasserier uppstår kan det vara en följd av att det brister i själva arbetsmiljön på en arbetsplats, även om man med arbetsmiljö många gånger tänker på andra företeelser än just den psykosociala arbetsmiljön.

När jag säger att vi har ett regelverk som ska fånga upp den här problematiken betyder det inte att så sker överallt – tvärtom. När så inte sker får det den typen av konsekvenser som vi nu diskuterar. Jag kan i min egenskap av ansvarig minister säkert göra mer – jag vill ha det sagt – men jag tror också att man kan göra mycket mer på arbetsplatsen både för att motverka och kanske också hantera den mobbning som uppstår.

Det handlar om möjligheten och rätten att på ett riktigt sätt introducera personal, utbilda chefer, genomföra regelbundna planeringssamtal och arbetsplatsträffar, skapa delaktighet genom att göra de anställda delaktiga i det som händer på arbetsplatsen, utforma en arbetsmiljöpolicy samt uppmuntra till en öppen kommunikation. Det är sådant som en arbetsgivare faktiskt är skyldig att göra, eller i varje fall har ansvar för att se till att det blir gjort. Därmed faller frågan tillbaka till att – bland annat – bli en arbetsmiljöfråga på den enskilda arbetsplatsen.

Anf. 82 CHRISTER WINBÄCK (fp):

Fru talman! Jag tackar ministern även för det svaret och beklagar den fadäs som inträffade, men uppenbarligen gav det ministern en chans till extra eftertanke i frågan.

Jag vill säga att denna fråga är mycket stor, och den har blivit allt större. Jag påstår fortfarande att flera hundra människor om året, uppemot 300 människor, tar sitt liv på grund av mobbning. De inte bara har tankar på självmord utan tar de facto sina liv. Ungefär 10 % av personerna på våra arbetsplatser känner sig på ett eller annat sätt mobbade av arbetskamrater eller chefer. Ofta handlar det om chefer. Jag håller med om att arbetsorganisation, svagt ledarskap och annat många gånger spelar stor roll i denna problematik. Med tanke på det som händer, med tanke på hur det drabbar människorna och med tanke på det stora antalet döda varje år är det nästan att jämföra med trafiken och antalet trafikdödade. På något sätt undrar jag var nollvisionen för denna grupp finns. Vilka fler åtgärder ska vi vidta?

Arbetsmiljöverket har ett ansvar för frågan – det är riktigt. I svaret säger arbetsmarknadsministern att jag frågar om det är ett tillräckligt bra redskap. Min fråga är egentligen om det är ett tillräckligt redskap. Jag betvivlar inte att de gör sitt bästa för att skapa möjligheter, föreskrifter

*Svar på
interpellationer*

och annat för att göra det hela så bra som möjligt. Frågan är: Vad mer kan vi göra för att förhindra självmorden och få någon form av nollvision och en handlingsplan så att vi de facto minskar risken för den gruppen?

Frågan har varit på tapeten vid flera tillfällen i kammaren. Både vår nuvarande och vår tidigare arbetsmarknadsminister har svarat att frågan är viktig och att man följer den noga. Trots detta växer problemet, och därför är det viktigt att vi tillsammans på olika sätt försöker motverka problemet så att det minskar och helst av allt upphör.

Det är bra att vi har lagar mot diskriminering på arbetsmarknaden på grund av kön, etnisk tillhörighet, funktionshinder med mera, men varför inte ha en kraftfull lagstiftning mot diskriminering över huvud taget? Jag vill ha en haverikommission för varje dödsfall som kan härröras till denna problematik, en konkret handlingsplan med resurser för att stoppa detta. Jag vill ha en riktig nollvision, och jag vill ha den nu.

Anf. 83 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Jag kommer efter den här diskussionen inte till någon annan slutsats än att de regelverk vi har i allt väsentligt är tillfyllest. Jag ser väl snarare, precis som jag sade tidigare, att frågan gäller tillämpningen av de regelverk som finns. Arbetsmiljöreglerna i Sverige är skarpa, liksom i många andra länder. När det brister är det just i efterlevnaden av reglerna. För att få efterlevnaden att fungera krävs det förstås tillsyn. Där har vi dels Arbetsmiljöverket, dels skyddsombuden. Även om skyddsombuden inte direkt utövar tillsyn ska de dock medverka till, och har också möjlighet, att vidta åtgärder om det finns uppenbara brister i arbetsmiljön.

Det är den vägen jag tycker vi har anledning att fortsätta att gå. Jag har inget som helst emot att vi på olika sätt intensifierar informationen och påtryckningarna mot arbetsplatserna för att även uppmärksamma detta, och jag diskuterar det gärna.

Det här är en svår arbetsmiljöproblematik, om vi håller oss till arbetsplatserna. Det är subtilt. Det är så mycket enklare med maskiner som brister än med människor som brister. Det är mycket lättare att åtgärda. Man kommer i olika relationskomplikationer med varandra när man ska ingripa, vare sig det är arbetsgivaren eller arbetskamrater, och det är inte enkelt. Men det är klart att tillsynen och informationen är viktig.

Skulle Christer Winbäck vilja berätta en sak för mig? Jag vågar inte göra ett skarpt påstående, som jag har gjort tidigare i debatten eftersom jag där vet precis var Folkpartiet står. I den här frågan: Är det så att ni avser att göra nedskärningar i tillsynsverksamheten på arbetsmiljöområdet, i Arbetsmiljöverket? Det vore ju i så fall djupt olyckligt, inte minst mot bakgrund av den här frågan. Kanske Christer Winbäck kan ge någon vägledning för mig? Jag tycker mig ha observerat detta, men jag är inte tvärsäker.

Anf. 84 CHRISTER WINBÄCK (fp):

Fru talman! Det är bra att vi tar tid att tänka igenom den här frågan, som ministern tidigare har påpekat. Jag tror att det är en väldigt viktig fråga, som jag har sagt någon gång tidigare, och att den tyvärr växer och blir allt större.

Jag tror också att vi har en hel del bra saker när det gäller hur vår lagstiftning ser ut, men tillämpning och efterlevnad är viktiga frågor. Arbetsmiljöverket har ett ansvar för att se till att arbetsplatserna på olika sätt går igenom och gör saker runt detta, men jag känner fortfarande att det uppenbarligen inte räcker. Frågan är: Var ska vi sätta in någon form av mer stöd?

Jag har många brev och handlingar här från personer som har hört av sig till mig och som jag har träffat på senare tid som berättar sina historier. Det handlar många gånger inte bara om kränkning på arbetsplatsen. Det handlar också om kränkning när man sedan försöker bli trodd – att det här faktiskt har inträffat – hos facket, hos försäkringskassa och hos andra, vilket gör att man blir än mer förtvivlad.

Att skapa möjligheter till utbildning och kunskap i frågan är väldigt viktigt så att man på olika sätt kan ge stöd och råd efter de behov som finns. Den offentliga sektorn är en stor bov i det här – pusselbit, kanske man ska säga i stället – där läkare, sjuksköterskor och andra, både som vårdgivare och arbetsgivare i vissa fall, står handfallna eftersom man inte har kunskap och kompetens runt detta.

Jag tror att det är viktigt att den här frågan tas på allvar och att de här personerna känner att de blir trodda, bekräftade, utredda och rehabiliterade så att de kommer tillbaka till arbetslivet, och att chefer och andra inom offentlig sektor och på andra ställen får kunskap på ett tydligare sätt om den här problematiken. Det tror jag är viktigt.

Anf. 85 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Eftersom jag ändå var här och väntade på nästa debatt tänkte jag att jag kunde passa på att påtala att vi inte föreslår någon sådan neddragning. Med tanke på med vilken tvärsäkerhet felaktiga utsagor om vår politik har gjorts förut var det förvånande att just den här kom så tveksamt, men det är lika felaktigt som en del andra påståenden som uttalats tidigare.

Däremot tror jag nog att vi alla kan vara överens om att dagens ordning uppenbarligen inte är tillräckligt bra eftersom det händer så mycket och inte fungerar tillräckligt bra ute på arbetsplatserna, men det är en annan historia. Jag tror att vi kan vara överens om att man skulle behöva få det här att fungera betydligt bättre.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellation 2005/06:438 om arbetsskador av kvicksilver

Anf. 86 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Anita Brodén har frågat mig följande.

- Varför har skyddsbladet om kvicksilver inte funnits tillgängligt för alla och varför har statsrådet inte sett till att föreskrifter utarbetats?
- Vilka åtgärder har ministern vidtagit för att ta reda på om det kan finnas ett samband mellan kvicksilverexponering och sjukdom?

- Är ministern beredd att vidta åtgärder som kan leda till att många tandsköterskors problem tas på allvar?
- Är ministern beredd att se över möjligheterna för tandsköterskor att få förnyad prövning för arbetsskadeersättning?

De regler och råd som gäller har meddelats av Arbetsmiljöverket. Min uppfattning är att dessa regler och råd är tydliga och ändamålsenliga.

Förändringar kan inte åstadkommas enbart genom regler, utan reglerna måste följas upp med tillsyn och informationsinsatser. Detta är ett långsiktigt arbete. Det är Arbetsmiljöverkets ansvar att, inom ramen för tillgängliga resurser, utföra detta arbete. De regler och råd som har meddelats av verket finns lättillgängliga via nätet sedan åtskilliga år tillbaka.

Sambandet mellan kvicksilverexponering och sjukdom är välkänt sedan många år. Den uppmärksamhet som fanns kring frågan omkring 1990 ledde till noggranna utredningar, skärpta regler och prioriteringar inom tillsynen. Om man följer de regler och råd som finns löper de som nu arbetar med amalgam i praktiken ingen risk. I individuella fall kan det finnas osäkerhet om sambandet mellan kvicksilverexponering och symptom, särskilt om exponeringen ligger flera år tillbaka i tiden. Denna osäkerhet kan troligen aldrig helt försvinna, men med nya forskningsrön kan den minska. Även detta fordrar snarare långsiktigt arbete inom ramen för tillgängliga resurser än tillfälliga åtgärder som en särskild kommission eller liknande.

Det är viktigt att både arbetsskador på grund av kvicksilverexponering och oro för skador tas på stort allvar. Oron kan i sig naturligtvis vara en källa till ohälsa. De insatser, till exempel forskning, tillsynsåtgärder och utredningar, som har gjorts i Sverige, visar att man ser allvarligt på dessa problem. Jag kommer att fortsätta att följa denna fråga noga.

Som jag tidigare framfört avgörs frågan om ersättning från arbetska-
deförsäkringen av domstol med utgångspunkt i rådande forskningsläge. En omprövning av tidigare beslut om avslag kan alltid göras om nya forskningsrön visar att övervägande skäl talar för ett samband mellan exponeringen och de aktuella symtomen.

Anf. 87 ANITA BRODÉN (fp):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka arbetsmarknadsministern för svaret. Bakgrunden till min interpellation är det faktum att ett antal tandsköterskor under lång tid bedrivit en kamp för att visa på sambandet mellan deras kvicksilverexponering och ohälsa. I tv-programmet Uppdrag granskning under våren fick den här frågan förnyad aktualitet då de norska och danska tanksköterskorna kraftfullt agerat och samlat sig. Den norska och den danska staten tycks också ta det här på djupaste allvar.

Jag har i denna interpellation ställt några mycket konkreta frågor till ministern, frågor som jag här och nu kommer att upprepa för att om möjligt få något tydligare svar.

Min första fråga handlade om det nämnda arbetarskyddsbladet. Redan 1929 slog Kungl. Maj:t fast att ”arbete med bland annat kvicksilver och amalgam skulle omfattas av föreskrifter”. 1956 antogs föreskrifter om bly som förbjöd kvinnor i fertil ålder att till och med vistas inom de

speciella arbetsområden där bly hanterades. Det gällde exempelvis i mitt länsförbund vid Tudor i Nol. 1989 fick vi det som ministern också beskriver, råd och anvisningar. Där finns tydligare råd och anvisningar om hur man ska agera vid kvicksilverhantering. Men det visade sig att det inte var någon föreskrift. Anvisningar har som bekant inte samma tyngd och är inte tvingande.

Arbetskyddsbladet, nr 68 för att vara precis, var tidigare under åren svårtillgängligt. Det fanns inte på kliniker, det fanns inte tillgängligt vid utbildningar och det fanns heller inte tillgängligt för alla skyddsombud eller all personal.

Det är det som har ställt till många problem, för det har inneburit att arbete med kvicksilver har skett utan skyddsutrustning. Om man hade haft arbetskyddsbladen tillgängliga hade man kunnat läsa i föreskrifterna att man ska använda skyddsutrustning. Det har också inneburit bristande information till och med vad gäller utbildningar. Tandvårdspersonal har i decennier utbildats utan att problematiken med kvicksilverhantering tagits upp och vad man ska tänka på.

Den problemställning som jag lyfter fram här i dag handlar inte om den situation som råder i dagsläget, för nu känner vi till allvaret med att hantera kvicksilver. Dessutom är amalgam från 2007 inte tillåtet. Det är de som har varit anställda under ett stort antal år och har hanterat kvicksilver som har utsatts för kvicksilverångor. De har till och med bearbetat kvicksilver i sina händer.

Jag har två konkreta frågor till ministern:

Delar ministern min uppfattning att samhället bär ett ansvar för denna brist på information och att föreskrifter inte utarbetats?

Delar ministern min uppfattning att det har varit en allvarlig brist att man inte i utbildningar undervisat om kvicksilver och dess hantering som det är viktigt att man beaktar?

Anf. 88 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Jag är inte alldeles tvärsäker på att jag kan svara på frågan på annat sätt än på det sätt som jag har formulerat det i interpellationssvaret när det gäller information och vilket ansvar som finns från samhällets sida, i synnerhet inte när det gäller lång tid tillbaka. Men grunden för den moderna arbetsmiljölagstiftningen är att arbetsgivaren har ansvaret för både all kunskap och all information och är ansvarig för att varje arbetstagare som utsätts för risk eller fara blir medvetandegjord om risken. Detta är klockrent arbetsgivarens ansvar. Sedan finns det förstås en mängd olika situationer där det brister och olika förklaringar till det.

Arbetskyddsbladet kan jag inte uttala mig närmare om. När jag läste Anita Brodéns interpellation utgick jag från att det i grunden är en arbetsgivarskyldighet att se till att kunskap finns om risker. Sedan är det förstås en samhällsangelägenhet och ett ansvar för samhället att initiera forskning och på olika sätt ta initiativ så att kunskap bringas i dagen, om det finns sådan, och att det också påverkar lagstiftningen.

Jag samtalar gärna en stund till om detta, därför att jag har i grunden en väldigt stark förståelse för den här frågeställningen. Jag har i familjen personliga tragiska erfarenheter av förgiftningar i samband med arbete. Och jag har ägnat ett halvt liv i måleribranschen åt kemiska hälsorisker

och vet hur kolossalt förödande och förrådiska dessa risker är. Det är risker man utsätts för som inte märks, som inte syns och inte luktar och som det är nästan omöjligt att utan djup kunskap skydda sig mot. Jag har många gånger sett framför mig människors arbetsliv, där man går till jobbet med yrkesstolthet, är glad och vill göra sitt bästa. Men i detta arbete exponeras man år efter år för någonting som är så farligt att man kan dö av det. Det är förfärligt! Därför är det alldeles nödvändigt att vi hela tiden letar och jagar kunskap.

När jag har sökt kunskap åt mig själv kring detta historiskt har jag förstått att vi har bedrivit forskning i Sverige och egentligen forskat så mycket att vi i dag inte riktigt vet vad vi mer kan forska om. Därför har inställningen från vår sida varit att vi nu hakar på och ser vad Danmark och Norge gör, som i ett senare skede har uppmärksammat detta. Vi gjorde det tidigare på 90-talet och kanske ännu tidigare. Nu är Danmark och Norge i gång, och då ska vi ta till oss det som de eventuellt hittar.

Jag ser poängen i det som Anita Brodén tar upp, nämligen inte bara skyddet för exponering som man kan utsättas för just i dag utan också hur man med bättre kunskap kan få möjlighet att reparera sådant som har blivit fel tidigare, inte minst när det gäller ersättningar och sådana saker.

Jag följer också vad SKTF gör. De håller också min kunskap uppe på detta område under den här processen.

Anf. 89 ANITA BRODÉN (fp):

Fru talman! Det är positivt att höra ministerns engagemang och förståelse för problematiken och att arbetsgivaren har ett informationsansvar, som ministern sade. Det visar att det åligger samhället ett mycket, mycket tungt och stort ansvar.

De frågor som jag inte i dag har möjlighet att få direkt besvarade ber jag att få återkomma till i skriftliga frågor framöver.

Ministern menar i sitt svar att långsiktigt arbete inom ramen för tillgängliga resurser är att föredra framför en kommission. Då vill jag lyfta fram att inom EU har man arbetat väldigt mycket med de här frågorna, bland annat i EU:s kvicksilverstrategi men också i Reach.

Jag plockade fram EU:s kvicksilverstrategi häromdagen och skulle vilja citera ett utdrag därur som är oerhört starkt. Så här står det: Höga doser kan vara skadliga för människan, men även relativt låga doser kan få allvarliga följder för nervsystemets utveckling, och nyligen har låga doser kopplats till skadliga effekter på hjärt- och kärlsystem samt immun- och fortplantningssystemen. Kvikksilvret är svårnedbrytbart och kan i miljön ändra form till metylkvicksilver. Och metylkvicksilver är, precis som ministern var inne på, luktfritt och oerhört förrådiskt på så sätt. Metylkvicksilver är den giftigaste formen av kvicksilver. Den tar sig lätt in i moderkakan och genom blod- och hjärnbarriären och kan på så sätt hindra den mentala utvecklingen även hos foster. Följaktligen, står det, måste problemet att kvinnor i fruktsam ålder och barn exponeras för kvicksilver tas på största allvar. Den största källan till kvicksilverexponering är för de flesta människor inandning av kvicksilverångor från amalgamfyllningar.

Anser ministern att EU:s kvicksilverstrategi är av sådan dignitet att dess slutsatser visar på kvicksilverets skadliga påverkan på människan?

Ministern var inne på de svenska utredningar och forskningsrapporter som vi har genomfört. I ett antal av utredningarna finns ett sidodirektiv om att man också ska titta på människor som är anställda som har hantarat detta, men det har man alltså inte gjort. Så man har inte fullföljt direktiven. Det handlar om LEK-utredningen. Det handlar om utredningen Kontroll och tillsyn av dentala material från 1986. Men inte heller dentalmaterialutredningen har tagit med den här delen. Därför skulle jag vilja ställa frågan till ministern om ministern är beredd att faktiskt titta på vad som har brustit och om man i så fall skulle kunna förtydliga och förnya direktivet.

Jag är glad att ministern pratar om Danmark och Norge och att man vill haka på. Jag hoppas att vi är aktiva i den processen och medverkar i det nordiska arbetet.

Men det finns också annan internationell forskning från Kanada, Nya Zeeland, Japan, Holland och Kina som belyser sambandet. Det här är också viktigt. En fråga till ministern är om ministern är beredd att ta in den internationella forskning som faktiskt påvisar att det finns ett samband mellan en exponering och ohälsa.

Anf. 90 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Jag har av erfarenhet lärt mig att inte göra för starka uttåg från riksdagens talarstol innan man har tänkt igenom allt. Jag kommer att göra ett par deklamationer. Jag är beredd att följa och titta på det som är viktigt i de här sammanhangen.

När vi på 70-talet i måleribranschen – då var jag aktiv målare och så småningom företrädare för målarna – försökte påvisa sambandet mellan hjärnskador och lösningsmedel i arbetet kom det inte från himlen. Det trillade inte ned över oss. Den kunskapen var vi tvungna att jaga fram. Vi var tvungna att leta, bråka, böka och stöka för att få i gång forskning, hitta kunskap och visa på samband. Det är ett gigantiskt opinionsarbete som måste göras parallellt med adekvat forskningsarbete.

Jag välkomnar därför den här debatten. Tidigare i våras uppmärksammade SKTF mig på att man letar bland sina medlemmar för att hitta exempel på fall där sambandet kan påvisas. Då blev jag uppmärksammad på problemet mer konkret. Jag förstår att det pågår en debatt bland berörda i den här frågan.

Jag är glad för ditt engagemang, Anita Brodén. Jag kommer, hoppas jag, att svara upp mot de krav som finns för att pröva vilka vägar vi kan ta oss fram för att förbättra situationen, både för att förebygga och för att upptäcka samband. Om det finns ny kunskap som tidigare inte har varit känd kommer jag att finnas där för att ta till mig den.

Anf. 91 ANITA BRODÉN (fp):

Fru talman! Jag vill tacka ministern för det positiva svaret. Även om det inte är konkret i detalj känner jag att ministern är engagerad och vill ta den här frågan på djupaste allvar. Det är något enormt för väldigt många – hundratals – tandsköterskor att höra. Många av dem har för mig berättat att de inte har blivit hörda på 20 år. Att få det här beskedet tror jag upplevs mycket positivt.

Fyra tandsköterskor har genom sina socialförsäkringsnämnder fått sin ohälsa klassad som arbetsskada. Flera tandsköterskor är i färd med att överklaga. Det kanske kan vara en ytterligare uppmuntran till dem att ministern tar det här på allvar och att man tittar ordentligt på det.

Min förhoppning är att ministern tar tag i detta lika kraftfullt som man gjorde på den tiden när asbest var aktuellt. Det blev en oerhört kraftig manifestation. Människor fick möjlighet till hälsokontroll och man visade att man tog situationen på allvar. Man kan aldrig få tillbaka ett friskt liv, men vi politiker kan ändå ge människor upprättelse där samhället har brustit på ett eller annat sätt och där människor har exponerats för exempelvis kvicksilver.

Jag tror att den här debatten har kunnat bidra till det i någon mån.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 2005/06:479 om sjuklöneansvaret och sysselsättningen

Anf. 92 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Karin Pilsäter har frågat mig om jag är beredd att diskutera en förändring av sjuklöneansvaret för mindre företag och om jag åtminstone är beredd att låta ansvaret för rehabiliteringsutredningar återgå till Försäkringskassan.

Inledningsvis vill jag hålla med Karin Pilsäter om att bilden är entydig. De nya jobben är på väg. En bidragande orsak till att det går bra för Sverige är – som bland andra Konjunkturinstitutet har påpekat – att vi fått bukt med den stigande sjukfrånvaron som nu i stället minskar.

Regeringens uppfattning är att arbetsplatsen är av central betydelse för att förebygga långtidssjukskrivning och för att hjälpa de personer som är långtidssjukskrivna tillbaka till arbete. Arbetsplatsens stora påverkan på hälsan och risken för sjukfrånvaro har belagts i en rad studier.

För ungefär ett och ett halvt år sedan infördes en ekonomisk drivkraft för arbetsgivare att medverka till minskad sjukfrånvaro. Arbetsgivare betalar 15 % av sjukpenningen för heltidssjukskrivna. Kostnaden försvinner när den sjukskrivne återgår i arbete på minst deltid eller deltar i rehabilitering. I korthet innebär medfinansieringen att arbetsgivare som har låg sjukfrånvaro premieras med låga kostnader medan arbetsgivare som har mer omfattande sjukfrånvaro stimuleras till åtgärder.

Regeringens erfarenhet är att medfinansieringen har fungerat väl och bidragit till ökad aktivitet på arbetsplatserna för att minska sjukfrånvaron.

När medfinansieringsreformen arbetades fram togs särskild hänsyn till mindre arbetsgivare. De skulle inte behöva drabbas av orimliga kostnader. Medfinansieringen försågs med ett tak och ett golv. Ingen arbetsgivare betalar mer än 4 % av årslönesumman i medfinansieringsavgift, och de första 12 000 kronorna i avgift är ett fribelopp som inte behöver betalas. Arbetsgivarnas medfinansieringskostnader stannar därmed inom rimliga proportioner även vid extremt hög sjukfrånvaro hos det mindre företaget.

I samband med reformen sänktes även arbetsgivaravgiften och tredje sjuklöneveckan slopades. Enligt regeringens förhandsbedömning skulle därmed cirka 98 % av arbetsgivarna med upp till 19 anställda få sänkta kostnader.

De preliminära uppgifter som vi fått från Försäkringskassan tyder också på att antalet mindre företag som påförts avgifter är mycket litet. I den utvärdering av de nya reglerna som regeringen beställt av ett antal forskningsinstitutioner kommer effekterna för mindre företag och på sysselsättningen att studeras. En första rapport ska lämnas nu till sommaren och slutrapporten kommer om ett år.

Med anledning av arbetsgivares faktiska skydd mot omfattande medfinansieringskostnader finner jag ingen anledning att i dagsläget diskutera förändringar av mindre arbetsgivares medfinansieringsansvar.

Jag nämnde tidigare att en betydande del av sjukfrånvaron är arbetsrelaterad. I en undersökning genomförd av Riksförsäkringsverket 2003 ansåg exempelvis 82 % av de långtidssjukskrivna med psykiska besvär att så var fallet. Det är därför viktigt att arbetsgivaren tillsammans med den sjukskrivne utreder vad som kan göras på arbetsplatsen för att den anställde ska kunna arbeta igen. Jag är mot denna bakgrund inte beredd att göra någon förändring av arbetsgivarnas skyldighet att genomföra rehabiliteringsutredningar.

Fru talman! Regeringens strategi för ökad hälsa i arbetslivet har varit att aktivera alla aktörer – arbetsgivare, Försäkringskassan, arbetsförmedlingen och inte minst sjukvården. Engagemanget hos alla dessa har stark bidragit till en god utveckling. Under mandatperioden har sjukfrånvaron minskat med över 30 % och nu minskar även antalet nybeviljade sjukersättningar kraftigt. Regeringen avser att arbeta vidare efter denna strategi som visat sig framgångsrik såväl ur ett mänskligt som ur ett samhällsekonomiskt perspektiv.

Anf. 93 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret. Det var ju väldigt tydligt. Ministern är inte beredd att göra någon förändring av arbetsgivarnas skyldighet att betala medfinansiering och han är inte beredd att diskutera någon förändring av skyldigheten att genomföra en rehabiliteringsutredning.

Jag skulle vilja säga att analysen av problemsituationen möjligen borde leda fram till en mer öppen attityd till att förändra rehabiliteringsansvaret. Samma sak gäller medfinansieringen.

När det gäller sjukfrånvaron har regeringen först låtit hela systemet förfalla totalt, och sjukfrånvaron och sjukpensioneringarna har fullkomligt exploderat. Sedan, när detta har pågått under sex sju år, börjar man göra någonting och kallar strategin framgångsrik. Det är ganska fantastiskt. Om över en halv miljon människor är förtidspensionerade, och om sjukfrånvaron har ökat så radikalt som skedde från 1997 och framåt, då inser vem som helst att det krävs ganska enkla mått och steg för att nå förbättringar från det väldigt dåliga utgångsläget. Om strategin är framgångsrik ur ett mer objektiva perspektiv kan man nog sätta frågetecken för. Vi i Folkpartiet anser att det behövs en rad andra kompletterande förändringar när det gäller kontroller, uppföljningar, vårdinsatser och rehabilitering.

Även om arbetsgivaravgiften nu sänktes, så att företagen i genomsnitt inte skulle åka på några nya kostnader, och det dessutom har visat sig att medfinansieringen är mindre omfattande än sänkningen av arbetsgivaravgiften, så är inte detta, alltså att den genomsnittliga kostnaden för småföretagen har understigit avgiftssänkningen, någonting som påverkar den enskilda företagaren när han eller hon fattar sitt beslut om anställning. Det är bara den enskilda företagaren, en människa, som kan fatta beslut om han eller hon ska anställa en person till och ta ansvar för den personen. Det är ingen annan som kan fatta det beslutet. Det är företagaren som tar hela risken och hela ansvaret.

Vad man har gjort här är att man har tillfört en större risk och mer ansvar för denna företagare. Då får man också ta konsekvenserna av detta, nämligen att det blir färre anställningar.

Och visst blir det nya jobb, men det blir alldeles för få jobb. Det är det som är huvudproblemet. Trots att vi har en så oerhört kraftig högkonjunktur anställs det alldeles för få personer på nya jobb. Det är det som är själva huvudproblemet. Då måste man gå in och titta på område efter område vad man kan göra för att enskilda människor ska vilja starta företag, driva företag och låta dessa företag växa.

Över hälften av småföretagen anser att regelkrångel är ett hinder för att växa och att regelkrånglet under de senaste åren har ökat. Det framgår av Nuteks årsbok. Och detta har skett under en tid då regeringen har haft som ambition och prioriterat mål att minska krånglet. Medfinansieringen och rehabiliteringsansvaret är en del av det.

Den kostnad som denna risk innebär gör att vi får färre anställningar. Och detta drabbar personer som har en svagare position än genomsnittet hårdare än vad det drabbar andra. Det tycker jag är ytterligare ett tecken.

Till sist ska jag säga något om själva rehabiliteringsansvaret. De flesta sjukskrivningarna är inte arbetsrelaterade. Och det är självklart så att arbetsgivaren måste vara delaktig i processen. Men även om sjukdomen är arbetsrelaterad finns det ingenting som säger att arbetsgivaren skulle ha den kompetens som krävs för att kunna göra en bra rehabiliteringsutredning. Därför anser jag att ansvaret bör gå över till Försäkringskassan i alla fall.

Anf. 94 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Karin Pilsäter har sagt det viktigaste redan, och det finns inte så mycket att tillägga i själva den principiella frågan.

Men jag vill understryka några saker som Karin var inne på.

Först och främst påverkas visserligen hälsan på arbetsplatsen. Men för de företag och de företagare som funderar på om de ska anställa eller inte anställa är det helt orimligt att sjukdomar eller olyckor som sker och som inte har något som helst med arbetsplatsen att göra ska leda till en kostnad för dem. Man måste ha ett incitament, och ansvar och åtgärder måste följas åt.

Detta är stötande ur rättssynpunkt också och inte bara en ekonomisk belastning för många företagare.

Hans Karlsson frågade tidigare vad vi i Folkpartiet ville. Detta är ett klockrent exempel på vad vi tycker är viktigt, nämligen att bejaka företagens och företagarnas syn på arbetsmarknaden. Det är alltså en frivillig handling att anställa. Och vi har en hög arbetslöshet. Då måste vi utforma

politiken på ett sådant sätt att denna frivilliga handling utförs av företag och företagare, nämligen att anställa fler människor och att behålla människor i anställning.

Då kan man inte införa ett system som innehåller slumpmässigt väldigt stora risker för en företagare. Helt plötsligt kan vederbörande utan egen förskyllan drabbas av mycket stora ekonomiska påfrestningar.

De som är företagare och löper denna risk föredrar då att inte anställa. De avstår från att ta alla order, tar in några familjemedlemmar eller också får de som redan arbetar i företaget jobba mer övertid.

Sedan säger Hans Karlsson att vi har ett system som skyddar dem som är små. Det är riktigt, men de personer som driver mindre företag är väldigt främmande för att djupdyka i lagstiftning om olika bidragssystem. Så även om det är sant är det otroligt svårt att så att säga kommunicera det. Och jag tror att man som beslutsfattare får anpassa sig till företagarnas världsbild.

Jag återkommer till det som också Karin var inne på. Om man säger att 82 %, som det står i interpellationssvaret, är långtidssjukskrivna med psykiska problem, så är det ju 18 % som inte är arbetsplatsrelaterade. Varför ska företagaren ta på sig dessa 18 %? Dessutom handlar detta om psykiska sjukdomar. Men hur är det med somatiska sjukdomar? Där är den procentsats som företagaren ska ta på sig sannolikt betydligt högre. Det är väldigt stötande, förutom att det är en ekonomisk belastning, att jag som företagare ska bära kostnaden för någonting som jag inte har någon möjlighet att påverka. Det är inte mitt fel. Jag kan inte vidta några åtgärder för att undgå denna kostnad. Det är som en blix från en klar himmel.

Därför är Folkpartiets och alliansens politik att redan i höst, om vi vinner valet, avskaffa medfinansieringen.

Anf. 95 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! För en gångs skull håller jag med Carl B Hamilton till hundra procent, nämligen att han hade alldeles rätt när han sade att han inte hade något viktigt att säga som inte Karin Pilsäter redan hade sagt.

Jag tror att ni har en poäng. Jag tror att det är fel på begreppet rehabilitering. Jag satt och undrade vad det är som vi egentligen debatterar, för jag vet inte vilken gång i ordningen, när det gäller denna medfinansiering.

Skälet till att vi debatterar detta är väl att ni återigen vill tala om att ni tänker avskaffa medfinansieringen. Det har vi förstått. Då är väl detta ett sätt att ytterligare understryka det, att ha en interpellationsdebatt om huruvida jag också vill avskaffa den. Men det vill jag inte, och jag vill inte ändra på rehabiliteringen.

Sedan argumenterar ni mångordigt om att ni tycker att det är orimligt att arbetsgivaren har ett rehabiliteringsansvar. Som exempel tar ni dels psykiska sjukdomar, dels sjukdomar och åkommor som inte är relaterade till arbetsplatsen.

Den rehabiliteringsutredning som en arbetsgivare ska göra innebär att göra en bedömning av om det går att ändra någonting på arbetsplatsen som gör det möjligt för den anställde att komma tillbaka till arbetet. Är det något som man kan göra?

Det är inte, Carl B Hamilton och Karin Pilsäter, medicinsk rehabilitering som arbetsgivaren ska göra. Ni argumenterar ju som om arbetsgivaren var tvungen att bli psykolog eller psykiater. Arbetsgivaren ska bedöma utifrån arbetsplatsens förutsättningar och utifrån den sjukskrivnes förutsättningar om det går att arbeta med den åkomma som personen har eller om det finns någonting som man kan ändra på för att underlätta för den här personen att komma tillbaka. Det är när det gäller det arbetsorganisatoriska, metoder och verktyg – bord och stolar – liksom arbetsorganisationen som arbetsgivaren ska vidta åtgärder. Detta ska han eller hon teckna ned i en rehabiliteringsutredning och göra en bedömning av.

Ni gillar inte det där. Karin Pilsäter frågar: Borde ändå inte detta, Hans Karlsson, gå över till Försäkringskassan? Nej, min själ! Det vore alldeles bort i tok att göra det. Det är väl arbetsgivaren som har de bästa förutsättningarna att göra den här bedömningen på arbetsplatsen. Inte kan Försäkringskassan bedöma vilka arbetsorganisatoriska eller andra verksamhetsmässiga förändringar som kan göras på en arbetsplats. Varför tänker ni så? Uppriktigt sagt förstår jag inte varför ni tänker så och kommer till den slutsatsen.

Jag tror faktiskt att ordet ”rehab” associerar fel och på något sätt leder mot medicinsk rehabilitering – att det är fråga om någonting konstigare än att möjliggöra för människor att komma tillbaka.

Ja, Karin Pilsäter, jag noterade att du väldigt noga aktade dig för att säga att det gått bra med sjukfrånvaron, för annars hade jag gjort en notering och tänkt fråga Karin Pilsäter om hon ändå inte så här en av försommarens allra vackraste dagar kunde kosta på sig att säga: Jo, lite bra har det i alla fall gått med att minska sjukfrånvaron sedan år 2002, men ...

Anf. 96 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Självklart har det gått bättre med sjukfrånvaron nu än det gjorde år 2002 när siffrorna var astronomiskt höga. Det är jättebra att förtidspensioneringarna inte fortsätter att öka, men därmed inte sagt att man på något vis kan vara nöjd.

Som jag sade tidigare hade man ju drivit situationen till en fullkomlig katastrof. Då behövs det inte särskilt stora åtgärder för att kunna få utvecklingen att gå bättre. Det mesta av det som regeringen nu har gjort är sådant som vi har föreslagit sedan lång tid tillbaka och som vi har jagat på om. Redan år 1997 sade vi att man skulle ta itu med frågan.

Vi har många långa listor med förslag till åtgärder som kan sättas i sjön för att över huvud taget komma mycket längre när det gäller förtidspensioneringarna och sjukfrånvaron. Vi behöver den halva miljön människor som nu är förtidspensionerade. På senare tid har det krupit allt längre ned i åldrarna utan att det finns någonting som tyder på att själva sjukdomssituationen skulle ha försämrats hos den unga generationen, så det är återigen ett stort svek mot dagens unga människor att de, som många får, får förtidspension i stället för ett stöd för att komma in på arbetsmarknaden trots att väldigt många kan det.

Sedan har vi frågan om rehabiliteringsutredningen. Även om det inte är arbetsgivarens sak att så säga göra en medicinsk utredning är det så att man, för att kunna göra en vettig utredning av hur man ska kunna förändra till exempel arbetsorganisationen eller arbetsuppgifterna, måste

ha en kompetens när det gäller de förändringar personen i fråga behöver. Om det bara handlar om att i största allmänhet ordna en vettig arbetsplats så är det något som alla hela tiden ska vara skyldiga att göra.

De flesta människor som är sjukskrivna är trots allt sjuka. Att arbetsgivaren ska ha en kompetens när det gäller vilken specialanpassning som den sjuke behöver för att kunna fungera bättre och vilken rehabilitering vederbörande behöver genomgå är en helt annan sak.

För ett par månader sedan kom det en utredning från Försäkringskassan som sammanfattades så här: Allt mindre görs allt senare.

Det händer ingenting. Väldigt många gör aldrig någon rehabiliteringsutredning, och om en sådan skickas in blir den liggande i genomsnitt ett år hos Försäkringskassan. Folk får ingen hjälp. Det är väl ganska uppenbart att det är en ordning som inte fungerar.

Vi vet att de små arbetsgivarna uppfattar att de har fått ett åläggande som gör att risken med att anställa ökar. Då borde man väl ta fasta på det och undersöka hur man kan förändra det här så att det fungerar bättre för människor och så att riskerna minskas och arbetsgivare och företagare blir mer angelägna om, villiga, att fatta beslut om att anställa personer – detta i stället för att så styvneckat säga som ministern här gör: Det här är ett jättebra system. Det är självklart att arbetsgivarna ska ha det här ansvaret.

Vi vet ju att det inte fungerar, att människor fastnar i långtidssjukskrivningar och att rehabiliteringen inte kommer i gång. Och vi vet att många arbetsgivare, framför allt mindre arbetsgivare, drar sig för att anställa just på grund av det här. Då måste man väl som ansvarig ändå ha attityden att man måste försöka hitta en bättre tingens ordning än den vi har.

Självklart måste arbetsgivaren vara delaktig i den här processen om förändringar ska ske på arbetsplatsen. Men det måste också vara så att utredningen görs av människor som faktiskt har kunskap om detta och kompetens på området. På de riktigt stora företagen kan man ha sådana avdelningar, men en småföretagare kan inte ha den kompetensen. Det är därför som människor drabbas. Tänk om!

Anf. 97 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Jag kan hålla med om en sak. Jag både förstår och inser att det inte är enkelt för en arbetsgivare att hantera situationen – så är det; det inser jag fullt väl. Det betyder inte att arbetsgivaren ska fräntas ansvaret för en rehabiliteringsutredning och initiativen därvidlag. Däremot finns det mycket att fundera över när det gäller på vilket sätt en arbetsgivare kan få uppbackning, stöd, i det jobb som en arbetsgivare har i sjukfrånvaroprocessen.

Jag är väldigt imponerad av de projekt som parterna genom sitt försäkringsbolag har drivit på olika arbetsplatser för att understödja. Tekniken i de projekten har varit just att understödja arbetsgivaren i arbetet med människors återkomst efter sjukskrivning. Dessutom gäller det förstås att motverka, förhindra, att sjukskrivning uppstår.

Jag har försökt skapa en mötesplats där arbetsgivaren inte ska bli ensam i den här processen utan där Försäkringskassan är skyldig att anordna ett avstämningsmöte och där arbetsgivaren, den sjukskrivne, den sjukskrivnes läkare och andra aktörer i processen ska delta och utan att

konstra till det helt enkelt bara sitta ned och titta på varandra och diskutera vad man kan göra, beroende på vilket ansvar man har i den här kretsen, för att den sjukskrivne ska kunna komma tillbaka. Det gäller alltså att resonera igenom detta lite strukturerat och lite metodiskt så att alla förstår vilken roll den andre har för att det så att säga ska gaffla i varandra. Där kan Karin Pilsäter, som alltid är väl påläst, säkert kontra och säga: Ja, men det har ju inte fungerat särskilt bra på Försäkringskassan.

Nej, det är alldeles riktigt. Det blev alldeles för få avstämningsmöten förra året. Jag hade hoppats på mycket mer. Det lyckades inte på det sätt jag hade tänkt. Nu tror jag att Försäkringskassan är på väg att rehabilitera sig själv på den punkten.

Jag är väldigt mottaglig för diskussioner om vilket stöd en arbetsgivare kan behöva. Jag tror också att det går att utveckla detta, inte minst med en bättre fungerande företagshälsovård – något som jag något senare hoppas kunna få återkomma till här i kammaren. Just företagshälsovården kan där vara en sådan konsult som en arbetsgivare behöver för att göra mera rätt i de här situationerna. Jag säger inte att det är enkelt, men jag tror inte att lösningen, Karin Pilsäter, är att ta bort ansvaret från arbetsgivaren.

Nu har vi haft denna debatt om medfinansieringen återigen. Jag är inte dum på det sättet att jag inte tror att det inte finns någon arbetsgivare som har varit så uppskrämd av alla de kampanjer som Svenskt Näringsliv, Företagarna och högeralliansen har bedrivit om medfinansieringen att man inte har vågat anställa.

Men så snart en arbetsgivare får erfarenhet av vilka kostnader man drabbas av i verkligheten när någon har varit sjuk kommer man att se att det var ett rätt begåvat system som faktiskt skapar drivkrafter åt rätt håll.

Anf. 98 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Frågorna handlar om många olika infallsvinklar. Hur ska människor som har en svagare position på arbetsmarknaden lättare få jobb? Att ta bort medfinansieringen och arbetsgivarnas ansvar tror jag är en väg att gå. Hur ska vi få fler människor att vilja vara företagare, ta risker, ta ansvar och expandera? Det är ett sätt att ändra ekvationen så att risktagandet och ansvarstagandet inte blir fullt så stort.

Att driva ett företag är alltid en risk. Att anställa människor är alltid ett stort ansvar. Men det är statens uppgift, tycker jag, att rimligt fördela riskerna mellan olika aktörer. I det här fallet har man vid helt fel tidpunkt ökat bördan för dem som man egentligen borde minska bördan för. Man har ökat priset för att anställa när man egentligen borde sänka priset för att anställa.

Sjukfrånvaroexplosionen och förtidspensioneringsskandalen hänger ihop. Jättemånga människor är i dag långtidssjukskrivna och förtidspensionerade trots att de inte skulle behöva vara det om vård, rehabilitering och uppföljning hade fungerat. De skulle kunna arbeta. Många skulle kunna arbeta rakt av. Det är ett av skälen till att vi också tycker att när man tittar på arbetslöshet och behov av nya jobb räcker det inte med att titta på dem som är registrerade som arbetslösa. Man måste också fokusera på dem som är registrerade som långtidssjukskrivna eller som förtidspensionärer men själva anger att de skulle kunna arbeta.

Insikten om att det bara är enskilda företagare och enskilda människor som kan fatta dessa beslut frivilligt måste leda till att man som politiker säger att staten måste göra något mer för att fördela riskerna på ett rimligare sätt mellan de olika aktörerna.

Anf. 99 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Det handlar om risk och riskfördelning, Karin Pilsäter. Precis så är det. Risk tas av arbetsgivare. Risk tas av löntagare. En löntagare, en anställd, som inte får relevant hjälp att ta sig tillbaka till arbete löper en risk att drabbas inte bara av fortsatt ohälsa utan också av sämre ekonomi – med allt vad det innebär. Det handlar hela tiden om risk.

Jag hade många debatter och diskussioner, enskilda samtal, med små företag och särskilt företrädare för små företag när vi började umgås med planer på att införa medfinansieringen. Var det något jag fattade, Karin Pilsäter, även om du inte vill tro det riktigt, var det att det lilla företaget löper en hejdlöst mycket större risk att drabbas av hög sjukfrånvaro. En av två anställda kan bli sjuk länge medan hälften av Volvos anställda inte blir det. 50 % sjukfrånvaro är något annat i ett litet företag än i ett stort.

Jag åkte land och rike runt och ställde ut löftet att det inte skulle komma någon medfinansieringsreform med mindre än att den innehöll ett skydd för det mindre företags risk. Så konstruerades ett sådant skydd – till och med ett riktigt begåvat sådant skydd! Det har gett resultatet att det inte går att hitta ett enskilt litet företag som har drabbats av en orimlig kostnad till följd av systemet. Det blev bra, Karin Pilsäter. Vi tänker behålla detta. Fler och fler – det dröjer innan Folkpartiet kommer dit – tycker att det var en rätt bra idé.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på interpellation 2005/06:437 om golf som friskvårdsförmån

Anf. 100 Finansminister PÄR NUDER (s):

Fru talman! Krister Hammarbergh har frågat mig om motiveringen till att golf inte är att anse som friskvård i skattehänseende och om jag har gjort någon bedömning av var gränsen ska gå där en idrott blir för exklusiv för att anses som friskvård i skattehänseende. Krister Hammarbergh har vidare frågat vilka åtgärder jag avser att vidta för att se över regelverket för avdragsgilla friskvårdsförmåner.

Inkomstbeskattningen bör vara enhetlig och neutral. För att undvika att lön omvandlas till till exempel förmåner gäller därför som huvudregel att alla förmåner ska tas upp till beskattning hos den anställde. Personalvårdsförmåner är dock undantagna från beskattning. Arbetsgivaren får göra avdrag i näringsverksamheten för kostnader för personalvård oavsett om de är en skattepliktig förmån eller inte.

Anledningen till undantaget är att ge arbetsgivaren en möjlighet att tillhandahålla vissa personalvårdsförmåner i syfte att få en friskare och mer välmående personal. Det ligger i arbetsgivarens och verksamhetens intresse att personalen är i god fysisk och psykisk balans. Att arbetsgiva-

ren stimulerar de anställda att motionera eller utöva annan friskvård är därför självklara former av personalvård. Detta är naturligtvis även till fördel för de anställda.

Det är viktigt att skilja mellan vad som utgör personalvårdsförmåner och vad som är personliga levnadskostnader för de anställda. Personliga levnadskostnader omfattar bland annat kostnader för fritidsintressen i form av att exempelvis utöva en viss sport eller annan aktivitet. Om en arbetsgivare bekostar sådana aktiviteter för en anställd räknas utgör det en skattepliktig förmån för den anställde och alltså inte en personalvårdsförmån.

Gränsdragningen för vilken typ av motionsutövning som ska anses utgöra personalvårdsförmån är svår men behövs för att åstadkomma en nödvändig avgränsning mellan vad som ska vara personalvård i förhållande till personliga levnadskostnader.

I 2003 års proposition gjorde regeringen bedömningen att gränsen skulle bestämmas till att det ska vara fråga om enklare motionsidrott som kan utövas av i stort sett var och en. Sporter som kräver dyrbarare anläggningar, redskap och kringutrustning har därvid inte ansetts utgöra enklare slag av motion. Inte heller har exklusiva sporter eller sporter som inte innebär motion i betydelsen fysisk träning ansetts som enklare slag av motion. I denna gränsdragning ligger att inslaget av rekreation inte får vara för stort.

Formerna för motion utvecklas, och sättet att utöva motion förändras. Populariteten av olika sporter och motionssätt varierar även över tiden. Detta får naturligtvis effekter på vilken typ av friskvård som arbetsgivaren från en tid till annan erbjuder sina anställda. Mot bakgrund av syftet med undantaget bör dock den gränsdragning som jag nu redogjort för vara vägledande även i framtiden. Jag avser därför inte att ta några initiativ för att ändra bestämmelserna.

Anf. 101 KRISTER HAMMARBERGH (m):

Fru talman! Pär Nuder har fått frågan tidigare under riksdagens frågestund. Nu har vi möjlighet att lägga ut texten ytterligare. Det är bra. Statsrådet får möjlighet att ändra uppfattning. I det fallet han inte gör det får han möjlighet att lägga ut texten eftersom det är många som inte förstår vad som nu sägs.

Jag ska börja med att säga att jag delar statsrådets uppfattning om att man inte ska blanda ihop personliga levnadsomkostnader med personalvårdsförmåner. Jag delar också hans uppfattning att det ligger i arbetsgivarens och verksamhetens intressen – även i personalens intresse – att man får vara i god fysisk och psykisk balans. Därför är friskvård bra.

Vad vi inte är överens om gäller punkten varför just vissa idrotter pekats ut som personliga levnadsomkostnader medan andra utgör personalvårdsförmåner. Jag har valt golf just därför att det är så slående att de rekvisit som har räknats upp i svaret på interpellationen, de krav som ställs, de facto inte verkar stämma överens just på idrotten golf.

Jag vill också tillägga att jag själv inte spelar golf – så att jag inte hamnar i en diskussion där den svarande kan hävda att jag ägnar mig åt egenintresse. Det gör jag inte. Men det är så pass slående.

Det har räknats upp rekvisit, krav för att just den här idrotten ska anses vara en personalförmån. Det är först att det ska vara ”enklare motionsidrott”. Jag vill nog påstå att det är lätt att hävda att det gäller golf.

Det får inte vara fråga om ”dyrbara anläggningar, redskap och kringutrustning”. Jag vill nog hävda att det är svårt att diskriminera golf just på den punkten också. Vi kan diskutera det vidare.

Det får inte vara fråga om ”exklusiva sporter”. Golfen har i dag 600 000 utövare och är den näst största idrotten i Sverige. Jag har frågat statsrådet hur han definierar ordet exklusivitet i detta fall, och jag tycker inte att det har kommit ett svar. Men den möjligheten finns nu för Pär Nuder.

Det sista rekvisitet är att sporter som inte innebär motion i betydelsen fysisk träning inte ansetts som enklare slag av motion. Jag vill hävda att golf klarar sig bra även här.

Den sista gången som det antogs nya lagförslag var det på grund av en proposition, 2002/03. Lagstiftningen förändrades. Den här uppräknningen fanns inte med. Den förre finansministern har tidigare hävdat att i takt med att intresset förändras, precis som nämns i svaret, måste rättstillämpningen kunna hantera frågan om vad som anses som personalförmån eller inte.

Problemet är att rättstillämpningen inte fungerar som det är meningen. Den 29 augusti försökte man väcka frågan i skatterättsnämnden och försökte få ett förhandsbesked. Ärendet togs inte upp till prövning över huvud taget. Det enda sättet i detta fall är att något företag vågar ta risken, både för sig själv och för sina anställda, väcka ett skattemål och riskera skattetillägg och arbetsgivaravgifter. Det här känns inte tillfredsställande.

När rättstillämpningen inte fungerar brukar politiken gå in och korrigera, markera och tala om vad som är rätt och inte rätt. Det är så vi arbetar i Sveriges riksdag, både genom lagar och genom uttalanden. Jag har svårt att se att det inte skulle vara fallet i detta nu.

Jag skulle vilja ställa följande frågor till finansministern. Jag skulle vilja att han förklarar om golf faller på begreppet ”enklare motionsidrott” och om det är kostnaderna som är för höga för utövarna när det gäller golfen. Jag skulle vilja be honom definiera ordet exklusivitet och förklara om det inte handlar om fysisk träning eller enklare slag av motion.

Jag och, tror jag, landets golfare skulle gärna vilja ha svar på dessa frågor.

Anf. 102 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Jag måste säga att jag blev provocerad av finansministerns svar, när han talade om dyrbara anläggningar och exklusivitet. Det finns en gammaldags bild av golfsporten som en överklassport – den kallades ibland moderatbandy. Det där är ju, som den tidigare talaren har sagt, väldigt orättvist och oriktigt.

Vi har många fördelar i vårt land, och en är att det är ganska låga markpriser. En annan är att vi har lagt ned en stor del av vårt jordbruk. Detta i kombination har gjort att det är relativt billigt att anlägga en golfbana. Därmed är inte medlemsavgifterna särskilt höga jämfört med många andra sporter som får bidrag och som är avdragsgilla.

Jag tror att det helt enkelt är så att finansministern är ideologiskt blockerad. Jag tror att det grundar sig i det. Om man tittar på den här sporten är, som jag sade, medlemsavgifterna inte särskilt höga jämfört med andra sporter. Det kan vara mellan 2 500 och 5 500 kr beroende på var i landet man bor. Utrustningen, med den globalisering som vi har, är otroligt billig jämfört med bara för 15–20 år sedan. Man kan få ett utmärkt golfset för en tusenlapp. Och så vidare.

Jag skulle vädja till finansministern att se över den här frågan en gång till, måhända efter valet, och verkligen gå igenom huruvida detta är en sport som karakteriseras av dyrbara anläggningar och exklusivitet. När det är omkring 600 000 personer som utövar den här sporten är det inte bara eliten inom Moderata samlingspartiet, utan det är en folksport.

Anf. 103 Finansminister PÄR NUDER (s):

Fru talman! Till att börja med noterar jag att Carl B Hamilton utgår från att jag ska fortsätta som finansminister även efter valet och att jag då ska ta initiativ till olika typer av översyner. Jag förstår att det i den borgerliga alliansen börjar sprida sig insikten att valet kanske går just såsom vi socialdemokrater tror, nämligen att vi får förnyat förtroende. Väldigt mycket talar ju för det – mer och mer, skulle jag vilja säga.

Så till själva sakfrågan. Jag har angett i mitt svar att kostnaderna för att utöva olika idrotter eller annan motion normalt sett är personliga levnadskostnader. Att utvidga denna möjlighet medför att skattebetalarna skulle få betala för anställdas utövande av olika fritidsaktiviteter i större utsträckning än i dag, och det anser inte jag vara lämpligt.

Grunden i interpellantens fråga är om anställda bör kunna ägna sig åt personliga fritidsaktiviteter på skattebetalarnas bekostnad. Gränsdragningen mellan vad en arbetsgivare bör kunna bekosta för sina anställdas räkning utan att dessa förmånsbeskattas och vad som är personliga levnadsomkostnader kommer man inte ifrån.

Jag tycker att det är olämpligt att i lagen särskilt ange vilka sporter eller aktiviteter som ska vara skattefria. Den lagstiftning som vi har på det här området fungerar trots allt väl.

Jag anser att det är nödvändigt att slå vakt om likformigheten i beskattningen, såsom vi socialdemokrater tillsammans med Folkpartiet en gång i världen i samband med den stora skattereformen kom överens om, så att vi undviker snedvridningar i ekonomin. Vi vill därför vara återhållsamma med undantag från denna princip.

Vad gäller min syn på golfsporten som sådan är jag, i likhet med Krister Hammarbergh, inte utövare av denna sport, men jag har inga som helst ideologiska blockeringar kring en sport. Jag har däremot mycket starka ideologiska uppfattningar i andra frågor. Men att det skulle finnas färg på olika sporter i politiskt hänseende är en villfarelse som jag omedelbart kan ta ur Carl B Hamilton. Det finns inte blå och röda sporter.

Anf. 104 KRISTER HAMMARBERGH (m):

Fru talman! Jag försökte ställa ett antal frågor så att vi skulle komma lite närmare in på sakområdet. Det gick uppenbarligen inte, därför att finansministern låter bli att svara på frågorna. Det kan finnas två skäl till det.

Carl B Hamilton säger att han skulle vara ideologiskt blockerad. Nu tror inte jag att det är fallet. Jag har sett ett uttalande i Dagens Industri där finansministern säger att han känner flera golfare själv och därför är tveksam till att golfen skulle vara exklusiv. Jag tror snarare att han inte har läst på frågan, och det är lite allvarligare.

Jag tror att vi ska lämna valdebatten i övrigt. Det här var möjligen en chans för finansministern att rädda en del av sina tappade väljare och därför få en möjlighet att lyfta fram frågan efter valet. Nu finns det en stor risk att många av dem som spelar golf inte alls är beredda att ge honom det fortsatta stödet.

Låt oss i alla fall gå igenom kostnaderna och vad exklusivitet är.

Ett medlemskap i exempelvis Söderköping kostar 475 kr per år. Det går att få ett medlemskap i Stockholm för 1 000 kr. Man kan spela för en *greenfee*, en banavgift – det är väl i så fall sådant som arbetsgivaren skulle kunna hjälpa till med gentemot de anställda – från 100 kr. Det kostar lika mycket för mig när jag går på ett gym varje gång. Gym är tillåtet men inte golf. Var är rättvisan i det hela? Eller snarare: Varför har vi detta godtycke?

Man behöver inte ens vara medlem för att spela. Man kan gå på en bana som kallas *pay and play*, och det kostar 150–200 kr. På många ställen kan man hyra utrustning. Man behöver inte ha någon heller. Vari består exklusiviteten i detta? Vad kostar en utrustning? En större kedja här i landet annonserar i dag på nätet ut en utrustning, ett halvset, för 999 kr. Men jag kan förvisso köpa det begagnat och få det billigare.

Man kan jämföra det här med en idrott som löpning, som inte brukar anses exklusiv. Ett par sjysta löparskor kostar exakt lika mycket på samma företag på nätet i dag.

Man kan jämföra kostnaden när det gäller ungdomsidrotten. Riksidrottsförbundet har gjort den jämförelsen. Vad är kostnaden för ungdomarna? Det visade sig att den totala snittkostnaden för ungdomar som utövar golf var 3 200 kr medan snittet för de idrotter som jämfördes totalt var 4 510 kr. Det är faktiskt så att basket visade sig vara dyrare för ungdomarna som utövare än vad golfen var.

Då faller vi återigen tillbaka till detta: Vi har ett antal rekvisit. Golfen uppfyller vart och ett av dessa, men av gamla skäl och gammal hävd tillåter inte skattemyndigheten företagen att låta dessa 600 000 människor välja den typen av friskvårdsförmån. Ändå innebär ju golf motion. Normalt sett är det en mils promenad. Det innebär att man är ute i luften och stärker sig fysiskt, vilket var syftet med personalvårdsförmånerna. Det är inte heller särskilt dyrt utan leder snarare till en bättre hälsa och därmed också till lägre skattekostnader.

Frågan till statsrådet kvarstår alltså fortfarande. I min uppslagsbok står det att något exklusivt är något som är till för ett fåtal. Detta är finansministern och jag överens om att det inte är fråga om längre. Varför kan inte detta uppenbara misstag och detta politiska godtycke korrigeras? Är det verkligen som Carl B Hamilton säger, att vissa idrotter av gammal hävd inte är tillräckligt fina eller att vissa idrotter anses så fina att det inte är meningen att alla ska få vara med och utöva dem?

Jag tycker att det är ett godtyckligt regelverk. Jag tycker att det är diskriminerande. Det är vår roll att se till att förändra det.

Anf. 105 Finansminister PÄR NUDER (s):

Fru talman! När det först gäller sporten som sådan har ju golfen under senare år expanderat mycket kraftigt. Antalet utövare har stigit väldigt kraftigt. Golfförbundet är i dag med sina närmare 600 000 medlemmar ett av de största specialidrottsförbunden. Jag kan inte annat än notera att denna explosionsartade utveckling har skett under det senaste decenniet, under den tid då Sverige haft en socialdemokratisk regering. Nu skulle jag kanske inte vilja hävda att detta beror på att vi haft en socialdemokratisk regering, men vi har åtminstone inte satt några käppar i hjulet för denna utveckling såsom Carl B Hamilton försökte göra gällande i sitt tidigare inlägg.

Grundfrågan, återigen, i Krister Hammarberghs interpellation är om anställda bör kunna ägna sig åt personliga fritidsaktiviteter på skattebetalarnas bekostnad eller inte. Vi måste dra gränsen någonstans för vad en arbetsgivare bör kunna bekosta för sina anställdas räkning utan att dessa förmånsbeskattas för vad som är personliga levnadsomkostnader. Man kommer inte ifrån den gränsdragningen.

Jag har förstått att Krister Hammarbergh vill att golf ska befinna sig på den ena sidan av staketet. Jag konstaterar att han omedelbart, om vi skulle göra denna förändring, kommer att konfrontera oss med andra sporter som i dag likställs med golf och som också ska skärskådas. Det gäller segling, ridning och utförsåkning på skidor – sporter som många gånger kräver dyrbara anläggningar, redskap och kringutrustning och, inte minst, som utövas skilt från arbetet i både tid och rum.

Vi får följa utvecklingen på det här området. Jag står dock fast vid det besked som jag har lämnat: För dagen tycker jag att den ordning som vi har är lämplig.

Anf. 106 KRISTER HAMMARBERGH (m):

Fru talman! Om man ska vara teknisk kan man notera att Pär Nuder nämner orden ”tid och rum”, vilket var det den tidigare lagstiftningen som sedan har tagits bort.

Jag kan bara konstatera, tyvärr, att finansministern nu anser att det är okej för personalen att gå på taiji, massage, gym, badminton och tennis eller att sparka boll, men om däremot de anställda skulle vara intresserade av golf är inte det okej eftersom golf ligger bakom ett slags hemlig gränsdragning. Vad som är beklämmande, fru talman, är att statsrådet inte har velat förklara den gränsdragningen. Inte med ett ord har han gått in på rekvisiten och förklarat varför golf inte skulle vara kvalificerat. Han nämner nu i slutet andra idrotter. Interpellationen handlade inte om det. Den handlade just om golf, just därför att det där är så uppenbart.

Inte heller har finansministern definierat ordet exklusivitet, kommenterat de låga kostnaderna för utövandet eller kommenterat huruvida golf är bra motion eller bra idrott i likhet med det som vi i dag tillåter.

Det är inte fråga om att försvåra för de anställda. Det är en möjlighet att förbättra för de anställda. Det leder rimligtvis inte till högre skattekostnader. De anställda som vill utnyttja friskvårdsförmånen har begränsad möjlighet och begränsad tid och får därför välja just vilken idrott man vill utöva. Varför får de inte välja golf?

Jag är rädd, fru talman, att det trots allt är så att socialdemokratien i det stora hela bara är väldigt obenägen till förändringar. Det kanske är dags att göra slut på de där tio åren.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2005/06:139
12 juni

Svar på
interpellationer

15 § Svar på interpellation 2005/06:452 om beskattning av pensioner i Sverige och Finland

Anf. 107 Finansminister PÅR NUDER (s):

Fru talman! Krister Hammarbergh har frågat vilka konkreta åtgärder jag avser att vidta för att få en harmonisering till stånd mellan de nordiska länderna när det gäller tillämpningen av beskattning av pensioner.

I interpellationen beskriver Krister Hammarbergh den situation som uppstår då en person som är bosatt i Finland får pension från Sverige.

Mellan Sverige och Finland gäller det nordiska skatteavtalet (SFS 1996:1512). Enligt detta avtal ska pension som betalas ut från ett nordiskt land till en person med hemvist i ett annat nordiskt land beskattas endast i utbetalningslandet. Det innebär att svensk pension beskattas endast i Sverige. Avtalet innehåller emellertid även en bestämmelse om progressionsuppräknning som ger Finland rätt att inräkna pensionsinkomsten i beskattningsunderlaget. I denna situation ska Finland sätta ned sin skatt genom avdrag med den del av skatten som belöper på den svenska pensionen. Eftersom Finland tillämpar en progressiv skatteskala leder detta till att en person som är skattskyldig i Finland beskattas med en högre procentsats på övriga inkomster på grund av den svenska pensionen. Skatten i Finland blir dock inte högre än vad den hade varit om pensionen i stället betalats ut i Finland och beskattats där. En finsk pensionär med pension från Sverige får alltså inte högre skatt än en finsk pensionär med inkomster uteslutande från Finland. Det är inte fråga om någon dubbelbeskattning av pensionsinkomsten.

Principen att ett land har rätt att beakta utländska inkomster vid beräkningen av beskattningsunderlaget eller fastställandet av skattesatsen är internationellt vedertagen. I förhållandet mellan de nordiska länderna följer detta direkt av det nordiska skatteavtalet. Även i den modell för skatteavtal som Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling, OECD, har antagit finns motsvarande bestämmelse.

Jag vill understryka att det är upp till varje land att avgöra om denna progressionsuppräknning ska göras. Progressionsuppräknning innebär också att beskattningen blir mer likformig än om sådan uppräknning inte sker. Den enskilde får utan progressionsuppräknning en viss "rabatt" på skatten genom att inkomst förvärvas från två eller flera länder i stället för från bara ett land. Att övriga nordiska länder vill motverka denna effekt genom att tillämpa progressionsuppräknning är inget som vi i Sverige kan ha några invändningar emot.

Jag kan alltså konstatera att den ordning med progressionsuppräknning som Finland tillämpar på svenska pensioner är helt i enlighet med internationellt vedertagna principer. Även Sverige har möjlighet att tillämpa en motsvarande ordning beträffande pensioner från Finland. Vi har dock av förenklingskäl, sedan 1987 års nordiska skatteavtal ingicks, som enda

nordiskt land valt att inte utnyttja denna möjlighet. Detta innebär också minskad administration för Skatteverket.

I detta sammanhang vill jag uppmärksamma att frågan tagits upp inom ramen för arbetet i nordiska ministerrådet, vilket även Krister Hammarbergh påpekar. I en rapport till de nordiska finansministrarna sägs att det är den stat där en person är bosatt som avgör hur dubbelbeskattning ska undanröjas och att detta även omfattar frågan om en utländsk pension ska påverka skatteuttagen på andra inkomster. Det är alltså upp till varje enskilt land att avgöra om och i så fall hur möjligheten till progressionsuppräknings ska användas. I rapporten konstateras också att de nordiska länderna, med undantag för Sverige som helt avstår från progressionsuppräknings, utformat sina interna ordningar för detta på skilda sätt.

Den konkreta åtgärd som Sverige kan vidta för att få en harmonisering till stånd mellan Sverige och Finland när det gäller beskattningen av pensioner är att införa progressionsuppräknings på pensioner från Finland. Detta har jag inte för avsikt att göra, och jag tänker därmed inte vidta några konkreta åtgärder i detta avseende.

Anf. 108 KRISTER HAMMARBERGH (m):

Fru talman! Jag vet inte om den här interpellationsdebatten behöver bli särskilt lång. Precis som i den förra konstaterar finansministern att han inte tänker göra någonting. Han har inga större ambitioner.

Jag är från Norrbotten. I Norrbotten har vi just ett gränsområde mot Finland, och den gränsproblematik som finns är väldigt viktig för människor. Det här är en del av den. Det finns en lång rad hinder när det gäller att kunna flytta och arbeta vid gränserna. Det handlar om arbetsmarknad. Pensionerna är en del – den fråga jag valt att ta upp i dag – men det finns problem även när det gäller utbildning och mycket annat. Jag tror att vi får återkomma till de delarna.

I veckan ska Pär Nuder på valturné i Norrbotten. Jag får väl hälsa honom välkommen till Norrbotten. Tyvärr kommer han inte att besöka Tornedalen och gränsområdet utan håller sig till det moderatstyrda Boden, vilket jag hoppas kommer att bli ett givande studiebesök. Om han hade velat besöka Tornedalen hade han tydligt fått klart för sig att gränsproblematiken är viktig för befolkningen där. Svårigheterna att kunna verka är alldeles för stora.

Det finns inte mycket att säga om svaret på interpellationen. Svaret är egentligen detsamma som frågeställningen, men i form av fler ord. Jag har i frågan pekat på progressiviteten, och det svarar finansministern också på. Vi har en generös tillämpning i Sverige helt enkelt av rent förnuftsmässiga skäl, vilket även finansministern tar upp. Det skulle bara bli dyrare att försöka administrera och hålla reda på detta.

Jag är fullt medveten om att det naturligtvis är Finland som måste ändra sin tillämpning, och här blir jag lite förvånad. Statsrådet säger nämligen att det enda han skulle kunna tänka sig är att Sverige tillämpade samma regler som Finland, det vill säga att vi skärpte beskattningen, vilket vi alltså valt att inte göra. Det förvånar mig lite grann, för ett statsråd med ambitioner om nordiskt samarbete och bättre samarbetsklimat skulle väl snarare försöka driva på den politiska processen och se till

att göra det bättre för de nordiska medborgarna när de flyttar över gränserna.

I det arbetet ingår, precis som inom det europeiska arbetet, att försöka påverka andra regeringar att ha regelverk som just gör flytten över gränserna lättare. I min enfald trodde jag kanske att åtminstone delar av regeringen hade större ambitioner just när det gällde det nordiska samarbetet. Därför kan jag bara tacka för svaret och samtidigt beklaga.

Anf. 109 Finansminister PÅR NUDER (s):

Fru talman! Jag kan lugna interpellanten med att vi från regeringens sida ägnar mycket tid och kraft åt att överbrygga olika typer av gränshinder, särskilt för de människor som lever i de områden där man färdas och befinner sig på olika sidor om våra nordiska gränser. Bland annat har den förre danske statsministern Poul Schlüter lagt fram en rapport till de nordiska finansministrarna om en översikt av gränshinder på skatteområdet. Sammanfattningsvis innebär slutsatsen i hans rapport – dock inte som en god partivän till Krister Hammarbergh – att det nordiska skatteavtalet ger möjlighet till progressionsuppräknings, men det är varje hemstats interna regler som avgör om denna möjlighet till progressionsuppräknings ska utnyttjas.

Om jag förstår Krister Hammarbergh rätt så vill han att jag ska försöka övertyga Finland om att Finland inte ska tillämpa det som är internationellt vedertaget och som tillåts av det nordiska skatteavtalet. Det vore rätt klargörande om det är vad som åsyftas, eftersom det vore något radikalt nytt att Sverige skulle försöka få ett nordiskt grannland att inte tillämpa internationellt vedertagna skatterättsliga principer, eller, för den delen, att inte tillämpa den möjlighet som det nordiska skatteavtalet – som vi bägge varit överens om – innehåller.

Vi har avstått från att utnyttja den möjlighet till progressionsuppräknings som ges i skatteavtalet för att minska bördan för skattemyndigheterna och förenkla regelsystemet. Nu pågår ju diskussioner hela tiden mellan våra nordiska länder. För närvarande pågår diskussioner om att göra vissa förändringar i det nordiska skatteavtalet. Under 2005 har det varit föremål för tre förhandlingsrundor, och förhandlingarna avses fortsätta under 2006.

Jag är inte alls främmande för att olika typer av frågor, som beskattningen av pensioner, tas upp, men att hävda att ett enskilt land inte ska tillämpa de möjligheter som internationellt vedertagen praxis ger vid handen ställer jag mig mycket tveksam till. Vi måste i stället fortsätta att enträget, och på det sätt som sker i den nordiska kretsen, påvisa de olägenheter som det innebär när vi har olika skatteregler. Vi har i många stycken likartade system och delar ofta varandras uppfattningar, men att utvidga det till att ställa krav på harmoniserade bestämmelser, som efterlys, är att gå betydligt längre än vad som redan i dag krävs av oss. Det är dessutom att gå utöver vad som krävs i och med vårt medlemskap i EU.

I de diskussioner som jag har med mina nordiska kolleger kommer jag naturligtvis att påvisa de olägenheter som finns, men vilka slutsatser de nordiska länderna drar av det är faktiskt upp till dem. Att genom påtvingande argumentation få dem att inte utnyttja det som internationellt

vedertagen praxis och det nordiska skatteavtalet ger vid handen tänker jag inte medverka till.

Anf. 110 KRISTER HAMMARBERGH (m):

Fru talman! Det är ett retoriskt knep att försöka hävda att jag på något sätt skulle skriva våra finska kamrater på näsan. Det är inte fråga om det, utan jag har frågat vilka konkreta åtgärder statsrådet tänkt vidta. Lite förvånad blir jag eftersom det i det skriftliga svaret klart och tydligt sägs att statsrådet inte tänker vidta några konkreta åtgärder. Nu säger han i talarstolen att han visst kan tänka sig att göra precis det som jag har gjort genom att väcka interpellationen, nämligen försöka påtala de olägenheter som finns. Jag vet inte om vi ska se det som ett fall framåt.

Det är väl så man gör när man ser den här typen av problem. Man vill förändra avtal. Man sätter sig ned, diskuterar och påtalar de olägenheter som finns och försöker sedan få till stånd en bättre ordning. Därför blev jag förvånad när finansministern i det skriftliga svaret sade att han inte tänkte göra någonting alls. Nu var det dock, i slutet av svaret, uppenbarligen ett annat budskap. Det är lite svårt att veta hur man ska tolka finansministern.

Det vore fel att ha harmoniserade bestämmelser, säger finansministern. Är det inte det som vi försöker åstadkomma inom det nordiska samarbetet, och många gånger även inom EU-kretsen? Vi försöker få harmoniserade bestämmelser just för att medborgare lättare ska kunna flytta över gränserna, kunna söka jobb i ett grannland, kunna utbilda sig.

Fru talman! Jag tror att interpellationsdebatten för min del är avslutad. Jag gör den tolkningen att finansministern nu, till skillnad från svaret skrevs, insett problemet eftersom han i slutet av sitt förra inlägg från talarstolen faktiskt sade något annat än det som sägs i det skriftliga svaret.

Anf. 111 Finansminister PÄR NUDER (s):

Fru talman! Jag har fått frågan vilken konkret åtgärd jag vill vidta, med anledning av tillämpning och beskattning av pensioner, för att få till stånd en harmonisering mellan Sverige och Finland. Jag har svarat att det vi kan göra för att få en harmonisering till stånd är att införa progressionsuppräknning på pensioner från Finland. Det tänker den svenska regeringen emellertid inte föreslå. Vi har inte ambitionen att genom progressionsuppräknning åstadkomma en harmonisering mellan Sverige och Finland. Däremot diskuterar vi ständigt och jämt de olägenheter som finns, som människor upplever, över gränserna.

Om jag kan påverka den finska regeringen att ändra sig är jag den förste att försöka göra det, men jag tror inte att jag kommer att lyckas. De följer, som jag sade, internationellt vedertagna skatterättsliga principer samt det nordiska skatteavtalet som tillåter dem att progressionsbeskatta.

Vi får väl se vad den finska regeringen har att säga.

Anf. 112 KRISTER HAMMARBERGH (m):

Fru talman! Jag får önska Pär Nuder lycka till. Samtidigt får jag önska det svenska folket en finansminister som vill lite mer, har lite större självförtroende och tror att man faktiskt kan utveckla det nordiska

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på
interpellationer

16 § Svar på interpellation 2005/06:467 om börsfrossa, dollarfall och stigande räntor – nya förutsättningar för den ekonomiska politiken

Anf. 113 Finansminister PÅR NUDER (s):

Fru talman! Carl B Hamilton har frågat mig vilka anpassningar jag finner för gott att vidta i den ekonomiska politiken och prognoserna för de offentliga finanserna mot bakgrund av riskerna för utvecklingen i den amerikanska ekonomin, på olje- och räntemarknaderna samt på börserna.

De risker Carl B Hamilton tar upp är utförligt analyserade i den ekonomiska vårpropositionen. Riskbilden för den svenska ekonomin bedöms i vårpropositionen i huvudsak vara balanserad. Det betyder att en utveckling som är starkare än enligt prognos bedöms vara ungefär lika sannolik som en utveckling som är svagare än prognos.

Å ena sida kan efterfrågan utvecklas starkare än väntat och föra med sig en ännu starkare sysselsättningstillväxt. Å andra sidan finns de globala riskerna knutna till fastighetspriser och oljepriser.

Min bedömning är att riskbilden för den svenska ekonomin är likartad den som gjordes i samband med vårpropositionen. Den starka tillväxt som förutsågs i prognosen stöds av de preliminära nationalräkenskaper för det första kvartalet 2006 som SCB nyligen publicerat.

Tillväxten första kvartalet blev 5,6 % eller 4,1 % kalenderkorrigerat. Det är en god tillväxt i såväl ett historiskt som internationellt perspektiv. Jämfört med USA och alla EU-15-länder har Sverige starkare tillväxt.

Därutöver vill jag göra några kommentarer relaterade till oljepriset, valuta- och ränteutvecklingen, hushållens konsumtion, investeringarna och exporten.

Oljepriset har inte fallit tillbaka såsom bedömdes i vårpropositionen. Den främsta anledningen är konflikten kring Irans kärnutvecklingsprogram som drivit upp riskpremien på olja. Finansdepartementet räknar med att det höga oljepriset kommer att dämpa efterfrågan på olja i och med att substitut till olja blir relativt billigare samtidigt som det blir mer intressant att bygga ut produktionskapaciteten. Utbudet av olja väntas därmed på sikt växa snabbare än efterfrågan vilket innebär att reservkapaciteten förväntas öka. Det ger förutsättningar för ett lägre oljepris.

Det är dock svårt att förutsäga hur oljepriset utvecklas framöver. Flera internationella oroshärdar gör att det finns en risk för ytterligare uppgång i oljepriset. Som diskuterades i regeringens vårproposition är detta dock inte huvudscenariot.

Valutautvecklingen följer i stort prognosen i vårpropositionen. Dollarförsvagningen beror till stor del på förväntningar om en minskad ränteskillnad internationellt. Minskade ränteskillnader bidrar också till ökat fokus på obalanserna i den amerikanska ekonomin. Utvecklingen av obligationsräntorna följer också i stort prognosen i vårpropositionen.

Den starka tillväxten i kombination med den förbättring på arbetsmarknaden som har skett kan innebära att hushållens konsumtion utveck-

las i en snabb takt under 2006 och 2007. En mer osäker utveckling på börserna kan dock dämpa konsumtionsutvecklingen.

I vårpropositionen gjordes bedömningen att de offentliga finanserna i år skulle visa ett överskott på 2,0 % av bnp. Sedan 2000 ligger därmed det genomsnittliga finansiella sparandet på 1,9 % av bnp. Därmed klaras överskottsmålet på 2 % av bnp i genomsnitt över en konjunkturcykel.

Den information som har inkommit sedan april har bekräftat de starka offentliga finanserna. ESV räknar med ett betydligt starkare finansiellt sparande för staten än vad regeringen räknade med i vårpropositionen. Även Riksgäldskontoret gör en bedömning som är betydligt starkare än regeringens från april.

Sammantaget innebär det att den ekonomiska politiken är framgångsrik och att det inte finns skäl att vidta förändringar i detta nu.

Anf. 114 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Jag tackar finansministern för svaret. Bakgrunden till den här interpellationen var delvis en frustration över att det finns en ekonomisk debatt som pågår i Dagens Industris något kvällstidningsartade börs- och valutasidor, i A-ekonomi och i näringslivsbilagor som inte alls verkar ha någon kontakt med de delar av medierna som sysslar med ekonomisk politik eller politik i allmänhet. Som en illustration talar K.-G. Bergström i Rapport i SVT om landets politiska utveckling och kommenterar där, men han verkar inte någonsin ha någon kontakt med vad till exempel Johan Schück skriver på Dagens Nyheters ekonomisidor. Det där tycker jag är ett problem i den svenska debatten.

I själva svaret vill jag börja med att säga att det är viktigt att notera att Göran Persson, Pär Nuder och regeringen möter väljarna med en dopad svensk ekonomi. Den är dopad av internationellt sett historiskt väldigt låga räntor, en kronkurs som är och under lång tid, sedan 70-talet, har varit låg. Nu är den fallande. Det blåser upp Sveriges export till nivåer som jag bedömer som ohållbara på sikt. Varken arbetsmarknaden eller investeringarna har egentligen påverkats av det högre oljepriset och den pågående börsoron. Till detta kommer att regeringen driver en finanspolitik som är expansiv på ett sätt som inte skulle godkännas i de ekonomiska läroböckerna. Det kan vara ett viktigt kriterium, för snart stiger räntorna inte bara i USA och i Europa utan naturligtvis också i Sverige, och det blir en extra stark ränteuppgång i Sverige just därför att finanspolitiken är så expansiv.

Det som jag tror är det mest bekymmersamma i det ekonomisk-politiska landskapet är dollarkursen: Dollarn faller, och den svenska kronan blir allt starkare. Det är ju så att eftersom dollarn är knuten till de asiatiska valutorna så måste den anpassning av dollarkursen som måste komma på grund av de stora amerikanska budgetunderskotten i bytes- och budgetbalans tas ut. Det måste ta vägen någonstans, och då sker det egentligen mot de valutor som är flytande gentemot den amerikanska dollarn. Det gör att det finns ett orosmoln här. Växelkursen mot dollarn kommer att förändras med kanske 20–30 %, kanske 40 %, på relativt kort tid, och detta ska man komma ihåg i en situation då Förenta staterna faktiskt i dag är Sveriges största exportmarknad, större än till exempel Tyskland.

Oljepriset ligger högre än prognostiserat, och det är svårt att tro att det kommer att falla i närtid. Det som är obehagligt med det priset är ju att det inte bestäms så mycket av ekonomiska faktorer. Vi kan sitta och diskutera utbud, efterfrågan och investeringar, men det är oron i Mellanöstern som är drivande. Till detta kommer nu en frossa på aktiebörserna, och det finns särskilt mycket av denna oro på den svenska börsen.

Pär Nuder hänvisar till det första kvartalets bnp-tal. Ja, men jag tittar framåt. Det är hela poängen. Då är det inte så intressant trots allt att diskutera hur bnp utvecklades under det första kvartalet i år. Jag anser att de talen är överspelade när man diskuterar vad som ligger framför oss, vare sig finansministern heter Pär Nuder eller något annat under nästa år. Det är nästa mandatperiod som väljarna har att ta ställning till, och vi kan se att under nästa mandatperiod går vi in i en situation med de orosmoment som jag pekade på och en allmänt skakig konjunktur. Jag ska återkomma till det.

Anf. 115 Finansminister PÄR NUDER (s):

Fru talman! Jag förstår att Carl B Hamilton inte vill ta tempen på den svenska ekonomin här och nu som Statistiska centralbyrån gjorde förra veckan, därför att den temperaturangivelsen visar ju att Sverige mår väldigt bra just nu. Hela den svenska ekonomin växer kraftigt. Om Carl B Hamilton inte vill titta på det gångna kvartalet, första kvartalet i år, så kan han ju titta varje vecka som det inflyter ekonomisk statistik om här och nu, det vill säga hur det förhåller sig med svensk ekonomi.

Saken är ju den att Sverige inte har haft en bättre ekonomisk utveckling på många år. Man får gå elva år tillbaka i tiden för att hitta en lika snabb investeringsutveckling, man får gå sex år tillbaka för att hitta lika stark bnp-utveckling som första kvartalet i år, och man får gå fem år tillbaka för att hitta en lika snabb sysselsättningsutveckling. Det finns inga skäl att tro att den här utvecklingen inte skulle fortsätta. Tvärtom är det så att den svenska ekonomin är robust, betydligt mer robust än vad Carl B Hamilton ger vid handen.

Jag ska göra ett nedslag – det är ju en så brokig interpellation som spänner över så väldigt mycket – och kommentera dollarförsvagningens effekt på den svenska exporten. Det är ju så att sedan den starkaste dollarnoteringen under sommaren 2001 har dollarn försvagats ca 34 % mot kronan. Eftersom ungefär 20–30 % av den svenska varuexporten säljs till USA och länder vars valuta är kopplad till dollarn eller säljs i konkurrens med företag som huvudsakligen har sina kostnader i dollar på andra marknader så är det här naturligtvis väldigt viktigt. Det är också så som Carl B Hamilton sade att drygt 10 % av varuexporten går till USA.

Det märkliga är att dollarförsvagningen inte har haft de effekter som Hamilton nu tror att de kommer att få, inte i går, inte i dag, men väl i morgon. Den dollarförsvagning som har varit sedan 2001 har mer än väl kompenserats av en stark utveckling av efterfrågan på svensk export. Det beror på att världsmarknadstillväxten har varit, och alltså är, väldigt hög, och det finns ingenting som tyder på att den är i kraftigt avtagande. Dessutom har vi haft en hög efterfrågan på varor som Sverige producerar relativt mycket av samt att de svenska företagen har haft ett fortsatt starkt konkurrensläge, inte minst till följd av produktivitsutveckling i den tillverkande industrin.

Prot. 2005/06:139
12 juni

Vi tror att dollarförsvagningen får en marginell effekt på varuexportens utveckling för i år. Däremot väntas krondeprecieringen under nästa år i större utsträckning än tidigare bidra till att svensk export blir något mindre, men det är ändå på marginalen.

Samtidigt som detta sker utvecklas den inhemska ekonomin väldigt väl. Jag har ingen anledning att tro att den optimism som svenska företag och svenska hushåll nu visar på något sätt skulle vara avklingande. Tvärtom visar olika typer av undersökningar att vi har ett mycket, mycket optimistiskt svenskt folk och mycket optimistiskt svensk näringsliv som nyanställer. Och de nya jobben kommer ju följdriktigt, vilket vi har konstaterat i dag när Ams redovisar att den öppna arbetslösheten är nere i ett så lågt tal som 4,2 %.

Anf. 116 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Jodå, jag är gärna med och tar tempen här och nu. Men ska man ta tempen här och nu, Pär Nuder, ska man ju inte göra det med siffror som är från första kvartalet i år, utan då ska man ta de som är nu. Det är det som jag gör. Jag försöker att blicka framåt och diskutera. Då kan vi konstatera att nu kommer räntorna att gå upp, därför att regeringen har drivit en expansiv finanspolitik och därför att räntorna internationellt går upp.

Jag tycker att det är väldigt viktigt att understryka att när räntorna nu går upp är ansvaret för detta att söka hos Pär Nuder och Göran Persson, inte hos Riksbanken. Orsakssambandet går från en alltför expansiv finanspolitik till stigande räntor.

Pär Nuder säger i sitt interpellationssvar att politiken är framgångsrik – optimismen blommar här från talarstolen – och att vi har en bättre ekonomisk utveckling, att den ska fortsätta och att den är robust. Då måste jag ändå påpeka att arbetslösheten är väldigt hög. Den förändring som har skett, och som rapporteras i dag, är trots allt marginell. Om man lägger ihop den öppna arbetslösheten med dem som är i åtgärder och de ungefär 2 % som är studenter och som brukar inkluderas internationellt, är man uppe i mellan 7,5 och 9,5 %. Det är väldigt högt.

Då måste jag fråga Pär Nuder, som tycker att politiken är framgångsrik: Vid vilket arbetslöshetstal upphör politiken för en socialdemokrat att vara framgångsrik, är det vid 12, 15, eller 20 % arbetslöshet totalt, när man lägger ihop de olika kategorierna? Svara på det, Pär Nuder: Vid vilket arbetslöshetstal upphör er politik att vara framgångsrik?

Sedan är det naturligtvis så att den svenska situationen ingalunda är robust. Det var en häpnadsväckande och närmast sensationell karakterisering av den svenska ekonomin. Annars brukar man säga att det är en liten öppen ekonomi, att den är öppnare än de flesta. När den internationella konjunkturen går upp, går den svenska konjunkturen upp ännu mer, och när den internationella konjunkturen går ned, går den svenska konjunkturen ned ännu mer. Vi har alltså en instabil ekonomi jämfört med andra länder i vår omvärld.

Det som dessutom är karakteristiskt för den svenska ekonomin är att vi har instabila offentliga finanser, det vill säga att när konjunkturen går upp blir de offentliga finanserna bättre än i andra länder, medan när det däremot vänder och går nedåt i Sverige är de offentliga finanserna extra konjunkturkänsliga och går ned i källaren.

Det är den bilden som är den svenska ekonomin. Det finns ju en lång erfarenhet av att motsatsen gäller för svensk ekonomi. Den är inte robust i konjunkturhänseende. Den är synnerligen instabil. Det är därför som Pär Nuder och hans företrädare på finansministerposten, med stöd av bland annat

Folkpartiet, har velat ha 2 % överskott. Det är just därför att man erkänner att den svenska ekonomin inte är robust. Så det är ett självmål av sällan skådat slag när Pär Nuder påstår att den svenska ekonomin är robust.

Sedan tycker jag inte att man ska underskatta börsfrossan. Den sänker ju tillväxten. Börsen är vår allra mest pålitliga *leading indicator*, framåtsyftande indikator, på den ekonomiska utvecklingen. Därmed inte sagt att börsen alltid har rätt. Men det stämmer ändå till eftertanke när vi under ganska många veckor nu har haft en instabil börsutveckling. Det visar att situationen i den svenska ekonomin nog inte alls är robust på det sätt som Pär Nuder vill ge intryck av.

Anf. 117 Finansminister PÄR NUDER (s):

Herr talman! Först om arbetsmarknaden. Det har, som jag sade i mitt tidigare inlägg, i dag kommit glädjande nyheter från Arbetsmarknadsstyrelsen, Ams, som konstaterar följande: Arbetsmarknaden fortsätter att stärkas. Det visar Ams månadssiffror för maj. Antalet varslade minskar och de lediga platserna ökar kraftigt. Arbetslösheten är nu 4,2 %, den lägsta sedan 2002. Andelen arbetslösa och programdeltagare, det så kallade obalanstalet, minskar och är nere på 7,4 %, den lägsta siffran på två år. Särskilt glädjande är naturligtvis att arbetslösheten bland unga, framför allt långtidsarbetslösheten, endast uppgick till ca 1 500 personer. Det är, som Ams skriver i sitt pressmeddelande, den lägsta majsiffran sedan 1990 och en av de lägsta siffrorna för en enskild månad sedan 1990.

Jag förstår att Carl B Hamilton är frustrerad över den goda ekonomiska utveckling som Sverige just nu har. Hela den alternativa politiken som den borgerliga alliansen har presenterat bygger ju på att ni skulle möta väljarna i dåliga tider, för i dåliga tider kan man kanske på sin höjd motivera att man måste göra kraftiga försämringar för vissa grupper, till exempel de sjuka, de arbetslösa, de arbetsskadade, de förtidspensionerade och de föräldralediga. Ni pratar inte längre så mycket om Bankeryd i den borgerliga alliansen och de försämringar som ni vill åstadkomma, för som sagt, den ekonomiska politik som ni står för var utformad för en helt annan situation.

Ibland säger man när man ändå vidgår att det går hyfsat för Sverige, för man kan ju inte säga annat än att det går ganska bra för Sverige när vi har en tillväxt på 4,1 %, att det är internationellt betingat. Det märkliga är att samma dag som SCB presenterade att vi hade haft en tillväxt det första kvartalet på 4,1 % presenterade man i Bryssel en siffra på 0,6 % för euroområdet tillväxt under första kvartalet. Carl B Hamilton och jag var på samma linje i euroomröstningen, och Carl B Hamilton kan ju inte gärna hävda att det beror på euron att det i euroland går så mycket sämre än vad det gör i Sverige. Det måste i stället bero på någonting annat, det vill säga att det beror på den politik som vi för här i Sverige i motsats till den man för i euroområdet. Vi befinner oss i precis samma internationella konjunkturmiljö som euroländerna, men vi har en betydligt starkare ekonomisk tillväxt, starkare offentliga finanser, bättre utveckling på arbetsmarknaden och lägre inflation, även om priserna ökat liksom de gjort på euroområdet där man precis nyligen höjde räntan till följd av en ökad aktivitet.

Det är ett naturligt beteende, Carl B Hamilton, av centralbanker att de tittar på utvecklingen framöver och tar tempen på ekonomin för att se om räntan behöver justeras. Vi får se vilka slutsatser den svenska riksbanken drar här framöver.

När det så gäller de offentliga finanserna måste jag säga att jag inte kan annat än beundra Carl B Hamilton för hans mod att våga tala om offentliga finanser, med tanke på att han ju är den i Sveriges riksdag som väl bär störst ansvar för och har kommit närmast det misslyckande som den borgerliga regeringen satte Sverige i mellan 1991 och 1992 vad gäller just offentliga finanser.

Jag har roat mig med att ta fram siffror. Den 21 januari 1992 trädde Carl B Hamilton in i Finansdepartementet som politisk sakkunnig. Han lämnade det den 8 oktober 1994. Under de åren utvecklades de offentliga finanserna från minus 5,6 till 11,1.

De läroböcker som Carl B Hamilton brukar hänvisa till hade han ju möjlighet att tillämpa i praktiken, men resultatet förskräcker.

Anf. 118 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Jag ska gärna diskutera ekonomisk historia, men åhörarna brukar tycka att det blir tråkigt. Vi kan göra det sedan.

Jag blir förvånad när Pär Nuder drar de här talen. Enligt mina uppgifter har euroländerna en tillväxttakt på 2,4 och USA på 5,1. Pär Nuder nämner helt andra siffror. Det är något som inte stämmer.

Det är viktigt när räntorna går upp att vara tydlig med att det är framdrivet och framprovocerat av en expansiv finanspolitik. Jag tycker att det är viktigt att säga att vi inte har sett någon signifikant jobbtillväxt i svensk ekonomi. Nu står regeringen med 4,2 % öppen arbetslöshet. 7,4 % i öppen arbetslöshet, plus åtgärder. Det är ungefär 9,5 % enligt gängse åtgärder.

Pär Nuder är så optimistisk och säger att detta är en så framgångsrik politik. När upphör politiken att vara framgångsrik för en socialdemokrat? Vid vilken procentsats? Ni säger att 7,4 % arbetslöshet – vi kan ta den siffran som det inte råder någon diskussion om – för en socialdemokrat innebär en framgångsrik ekonomisk politik. När upphör den politiken att vara framgångsrik? Är det vid 10,4, 15,4 eller 20,4? Hur kan en socialdemokrat som på sin partikongress har fått höra att det överskuggande målet för Socialdemokraternas politik ska vara att bekämpa arbetslösheten vara nöjd och säga att det är en framgångsrik politik när arbetslösheten är så hög som vi har kunnat konstatera i dag?

Dagens siffror och starka konjunktur är tillfälliga och flyktiga. Det vill jag att väljarna ska vara mycket medvetna om när de bedömer den ekonomiska politiken.

Anf. 119 Finansminister PÄR NUDER (s):

Herr talman! Jag är inte nöjd. Däremot är jag stolt över Sverige. Jag är stolt över att fler och fler får jobb i Sverige. Det är precis det som inträffar just nu. Det märker de svenska hushållen. Köpkraften är god. Man har råd att investera. Man kan åka till vilket byggvaruhus som helst och känna hur det växer i Sverige i dessa dagar. Detaljhandeln nyanställer. Fler och fler får arbete. Vi är inne i en starkt positiv spiral.

Just i det läget måste man inrikta politiken mot de grupper som har det allra sämst, de som inte med automatik får del av uppgången av den ekonomiska utvecklingen, de långtidsarbetslösa. Därför riktar vi i den socialdemokratiska regeringen insatserna mot dem som står längst ifrån arbetsmarknaden. De får möjlighet att göra ett extra handtag i vården och omsorgen som plusjobbare. De funktionshindrade får gå till jobbet tack vare att de får ett lönebidrag som gör att de blir attraktiva på arbetsmarknaden. Det är 25 000 människor vars arbetsgivare får en skatterabatt som lite fyrkantigt kallas för anställningsstöd. Alternativet för dem är att vara helt öppet arbetslösa.

Så arbetar vi för att fånga upp de grupper som inte med automatik får del av den ekonomiska uppgången.

Jag kan glädja Carl B Hamilton. Han verkar vara lite surmulen över att det går så pass bra för Sverige som det gör nu. Vi kommer att ta hand om dem som inte automatiskt får del av uppgången. Det är så socialdemokratisk politik fungerar.

Jag är stolt över utvecklingen i Sverige, men jag är långtifrån nöjd. Vi ska pressa tillbaka arbetslösheten ytterligare. Det kommer vi att klara.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på interpellation 2005/06:468 om McKinseyrapportens rekommendationer

Anf. 120 Finansminister PÅR NUDER (s):
Herr talman! Carl B Hamilton har frågat mig

- vilka åtgärder jag avser att vidta för att öka konkurrensen i byggsektorn,
- vilka åtgärder jag avser att vidta för att öka konkurrensutsättningen i offentlig sektors produktion av tjänster,
- vilka åtgärder jag avser att vidta för att minska skattekilarna i ekonomin och
- vilka åtgärder jag avser att vidta för att ändra trygghetsbegreppet på arbetsmarknaden från fokus på trygghet i befintligt jobb till trygghet i förändringen till nytt jobb.

Carl B Hamilton hänvisar till den nyligen presenterade McKinseyrapporten om Sveriges ekonomiska utveckling. I rapporten konstateras att ekonomin i Sverige utvecklats starkt under den senaste tioårsperioden. Denna bild av svensk ekonomi stämmer väl överens med de positiva omdömen som svensk ekonomi fått i rapporter från till exempel OECD.

Samtidigt ger dock rapporten en mörk bild av utvecklingen av sysselsättningen i Sverige. Här finns det anledning att ifrågasätta hur rapporten valt att redovisa statistiken. Av någon anledning har man valt 1992 som startår för jämförelserna, vilket innebär att det kraftiga sysselsättningsfallet 1993 inkluderas. Om man i stället väljer 1994 som startår, ges en helt annan bild. Med McKinseys val av startår har sysselsättningen i den privata tjänstesektorn ökat med 4 % under den redovisade perioden.

Väljer man i stället 1994 som startår är sysselsättningsökningen i den privata tjänstesektorn runt 20 %. Slutsatserna som dras i rapporten om utvecklingen på arbetsmarknaden vilar på bräcklig grund.

Rapportens rekommendation om minskade skatteklilar på arbete bygger också på denna beskrivning av sysselsättningen i tjänstesektorn.

Skatteklilar i form av en skillnad mellan det pris inklusive skatten som en köpare betalar och det pris exklusive skatten som säljaren erhåller är en naturlig konsekvens vid beskattning. Carl B Hamilton vill att skattesänkningar ska riktas till arbetskraftsintensiva branscher för att inte försämra de offentliga finanserna. Men särskilda skatteregler för vissa branscher eller sektorer leder till snedvridningar i ekonomin och avgränsningsproblem. När det gäller skattesystemets utformning är regeringens huvudlinje att stimulera arbetsmarknadsdeltagande, arbetsutbud och sysselsättning med generellt gynnsamma regler. Ett exempel är kompensationen för den allmänna pensionsavgiften som har sänkt marginalskatten med cirka fem procentenheter och samtidigt lett till minskade skatteklilar.

Så till frågan om att öka konkurrensutsättningen i offentlig sektors produktion av tjänster.

Den största delen av de offentliga tjänsterna avser vård, skola och omsorg för vilka kommunerna har huvudansvaret. Det finns inga hinder för de kommuner som så önskar att konkurrensutsätta produktionen. Många kommuner har också valt att öka inslaget av konkurrens genom upphandlingar eller valmöjligheter för brukarna.

Så gäller det ökad konkurrens inom byggbranschen.

Konkurrensproblem inom byggsektorn förekommer och karteller har avslöjats. Konkurrensverket konstaterar dock i sin senaste årsrapport att konkurrensen ökat och att byggpriserna de senaste åren inte längre ökar snabbare än konsumentprisindex. Trots detta är det viktigt att främja ökad konkurrens i sektorn. Utöver en kontinuerlig utveckling av Konkurrensverkets instrument, har regeringen inrättat en byggsamordnare med uppgift att tillsammans med aktörer på byggmarknaden genomföra ett utvecklingsprogram för samhällsbyggnadssektorn där förbättrad konkurrens ingår som en viktig del. En översyn pågår av plan- och bygglagen. Häromveckan beslutade riksdagen om omvänd skattskyldighet inom byggbranschen. Skattefusk leder till snedvriden konkurrens där seriösa företagare riskerar slås ut av fuskande företag.

Slutligen har Carl B Hamilton frågat vilka åtgärder jag avser att vidta för att ändra trygghetsbegreppet på arbetsmarknaden från fokus på trygghet i befintligt jobb till trygghet i förändringen till nytt jobb.

Det system och paket av åtgärder som finns i dag syftar just till att skapa trygghet i förändring till ett nytt jobb, frågan är därför märkligt ställd.

Den ökande internationella konkurrensen öppnar nya möjligheter. Det bästa sättet att tillvarata dessa är att främja trygghet i förändring. Omstrukturering av företag är en både naturlig och nödvändig förutsättning för ett konkurrenskraftigt näringsliv och en fortsatt god tillväxt i Sverige. Samtidigt är det viktigt med system som minskar omställningskostnaderna för individer när de påverkas av neddragningar i företagen. Sverige har tillsammans med Storbritannien tagit fram en rapport om sociala broar som beskriver sådana system.

Tre typer av broar kan exemplifieras. För det första handlar det om livslångt lärande. För det andra handlar det om aktiv arbetsmarknadspolitik. För det tredje handlar det om bra ersättning i arbetslöshetsförsäkringen som kan fungera som en brygga mellan två jobb.

Anf. 121 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern även för detta svar.

Den här rapportens styrka ligger i branschstudierna. Den förra interpellationen var mer makroinriktad. Den här är mer inriktad på olika branscher. Fokus ligger på utvecklingen av produktivitet och sysselsättning. Pär Nuder säger att han tycker att det är en alldeles för mörk bild av sysselsättningen som ges i denna rapport och att valet av startår är en bov i dramat.

Jag håller med om att man kan diskutera exakt vilket år som är lämpligast. Det är alltid så i dessa tidsstudier. Men i huvudsak menar jag att denna dystra bild av sysselsättningsutvecklingen är korrekt. Det är ju därför som vi har en hög arbetslöshet i Sverige i dag. Och det har vi redan diskuterat.

Man ska lägga märke till att det som tas upp i McKinseyrapporten är frågan om den totala sysselsättningsökningen 1992–2003. Hade andelen sysselsatta varit lika stor i Sverige som i till exempel Norge, Storbritannien och Frankrike skulle antalet sysselsatta i Sverige ha varit 400 000–500 000 fler.

Pär Nuder kontrar då med att Sverige har haft en hög tillväxt i privat tjänstesektor. Men det är ju bara en av fyra sektorer, om man nu börjar göra denna uppdelning. Vi har privat och offentligt, och vi har varuproduktion och tjänsteproduktion. Vi kan då titta på de andra tre. När det gäller privat varuproduktion är det ostridigt att vi har en väldigt låg och negativ sysselsättningsökning. Och andra sidan av det här myntet är en mycket hög produktivitet, och det är denna del av ekonomin som driver export och bnp, men som inte skapar några jobb.

Då kommer vi till den offentliga varuproduktionen, men det är en så obetydlig sektor, så den kan vi bortse från i detta sammanhang.

Då kommer vi i stället till den offentliga tjänsteproduktionen. Genom uteslutningsmetoden är det denna sektor som har släpat efter och som inte anställer lika många människor i Sverige som i andra länder.

Alltså: I McKinseyrapporten talas det om den totala sysselsättningen. Det är också den som är politikens mål. Jag återvänder till detta. Det allt överskuggande målet enligt den socialdemokratiska kongressen är den totala sysselsättningen. Det är ju inte sysselsättning inom en viss sektor. Och det kan det ju inte vara för Sveriges riksdag heller, alltså att man skulle fokusera på sysselsättning i vissa sektorer.

Men vad man kan konstatera är att sysselsättningsutvecklingen i offentlig tjänsteproduktion är mycket svagare i Sverige än i andra länder.

Regeringen gör ingenting åt den ekonomiska strukturen utan tar den för given, och tar den arbetslöshet för given som denna struktur ger upphov till. Men man skulle kunna ändra förutsättningarna för den tjänsteproduktion som i Sverige sker i offentlig regi. Då kanske man skulle få fler jobb. Enligt min mening skulle man definitivt få fler jobb i ekonomin på det sättet. Man kan också använda skatteinstrumentet för att få fram fler jobb. Man kan alltså använda den ekonomiska politiken för att på-

verka den ekonomiska strukturen så att man kommer till rätta med den arbetslöshet som finns i Sverige. Det gör man ju i andra länder, och man gör det delvis i Sverige men inte på det sättet som jag här förespråkar.

Jag tycker att det är viktigt att notera att i ekonomier som den svenska och de europeiska är det så att med stigande inkomster efterfrågar människor mer vård och omsorg, framför allt.

När vi nu har gått igenom denna sysselsättningsutveckling tycker jag att det är otroligt viktigt att man inte stryper verksamheterna i dessa två sektorer genom att envisas med att produktionen ska ske i offentlig sektor. Ta bort stopplagar och stryp inte tillväxten och tillgängligheten i denna sektor, alltså den offentliga tjänsteproduktionen, utan se till att släppa in andra alternativ också. Det är det som människor, när inkomsterna stiger, vill ha.

Anf. 122 Finansminister PÅR NUDER (s):

Herr talman! Först och främst är det en illusion att tro att sysselsättningen skulle öka dramatiskt om vi privatiserade de stora sjukhusen. Det var ju det som Carl B Hamilton landade i, att han var emot den så kallade stopplagen, den som Sveriges riksdag har fattat beslut om och som innebär att vi inte ska utsätta de största sjukhusen som har byggts upp under generationer, under decennier, med skattebetalarnas pengar för marknadskrafterna.

Sedan vet vi ju att offentlig varuproduktion i övrigt i dag i betydligt större utsträckning är utsatt för konkurrens. Vi har entreprenader i äldreomsorgen och i barnomsorgen. Många kommuner upphandlar tjänster från privata tjänsteföretag. Men vi sätter en gräns. De stora offentliga sjukhusen ska inte säljas ut. Det är socialdemokratisk politik. Men att tro att detta skulle vara en lösning på sysselsättningsfrågan är minst sagt att överdriva.

Jag vill ta fasta på två saker i det som Carl B Hamilton säger. Först och främst vill jag återigen säga att sysselsättningen nu ökar. Som jag sade ökar sysselsättningen kraftigt just nu. Enligt SCB ökade den med 1,1 % under det första kvartalet, vilket är den största ökningen sedan 2001. I näringslivet ökade antalet sysselsatta med 1,6 % och i de offentliga myndigheterna med 0,4 %. Antalet arbetade timmar i hela ekonomin ökade med 1,8 %. Även denna parameter visar att Sverige går åt rätt håll.

Det som dock bekymrar mig är att Folkpartiet har övergett det som vi tidigare har varit ense om, nämligen den generella välfärdspolitiken, att vi ska ha trygghetssystem som garanterar just trygghet i förändring. När man står för en politik, som Folkpartiet numera gör, där man vill försämra villkoren för de arbetslösa så går man i rakt motsatt riktning. Man vill öka otryggheten i förändringstider. Man ska tvinga de arbetslösa att ta jobb med låga löner. Det är själva tanken bakom de låga ersättningsnivåerna i a-kassan.

Än mer förvånande är det att Folkpartiet har gått med på att från den 1 juli i år försämra sjukförsäkringen. Då förbättrar vi nämligen sjukförsäkringen genom att vi höjer taket i sjukförsäkringen. Fler omfattas av denna generella försäkring. Fler får känna trygghet i förändringstider. Men sedan ska uppenbarligen Folkpartiet efter det att man har genomfört denna försämring, om man kommer i regeringsställning, göra en återställare i fråga om höjningen av taket. Först ska riksdagen höja taket, och

sedan ska den borgerliga alliansen sänka det. Och sedan ska Folkpartiet försöka övertyga sina regeringsbröder om att man på nytt ska höja sjukförsäkringstaket.

Det var någon som sade: Att vara liberal är att vara kliven. Jag skulle vilja säga: Att vara liberal är att vara velig. Och detta är i grund och botten väldigt allvarligt eftersom det skapar en otrygghetskänsla hos väldigt många människor.

Det som gör att den nordiska välfärdsmodellen röner så stor uppmärksamhet just nu – delegationer kommer till Sverige från hela världen för att fråga vad vi gör men som man inte gör i övriga Europa – har väldigt mycket att göra med att vi har stabila sociala broar för människor att gå på, från gamla förutsättningar som inte längre är konkurrenskraftiga till nya villkor. Ni vill försämra denna sociala bro genom att göra det otryggare att gå på den. Det kommer att innebära att människor inte i lika stor utsträckning kommer att bejaka nödvändiga strukturomvandlingar. Och det kommer att försämra Sveriges konkurrenskraft.

Er politik är inte bara orättvis. Den är dessutom kontraproduktiv för konkurrenskraften.

Anf. 123 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Om man lyssnar på Pär Nuder tror man att man lever i ett lyckorike, särskilt som regeringen har som främsta mål att bekämpa arbetslösheten. Men i själva verket är arbetslösheten väldigt hög i Sverige. De data som har kommit fram i dag visar på en marginell förbättring, och det är i en situation med en dånande högkonjunktur, exceptionellt låga räntor och en väldigt expansiv finanspolitik. De sysselsättnings- och arbetslöshetstal som har publicerats i dag är föga märkvärda.

På det sätt som Pär Nuder blåser på här så skulle man tro att arbetslösheten var nere på 2 % och att tryggheten var maximal på det sättet. Men så är inte alls fallet, utan den politik som ni har drivit för att få ned arbetslösheten är ju inte framgångsrik. Man satsar väldigt mycket på offentliga platser och offentligfinansierade insatser, och det är inte framgångsrikt. Därför menar vi från alliansens sida att man måste se till företagens och företagarnas situation och bejaka att det är de som har beslutet att anställa fler och se till att de gör det genom att man skapar sådana förutsättningar och sådana incitament att de faktiskt också gör det.

Det gäller då ändringar i skattesystem och till exempel medfinansieringsfrågan som vi tidigare i dag diskuterade här.

För att återgå till tjänstesektorn så visar den här studien att tillväxten i offentlig tjänstesektor i Sverige är väldigt låg. Det är klart att frågan om det strukturella underskottet i sysselsättningen i tjänstesektorn inte löses genom att man säljer några stora sjukhus. Däremot måste man konstatera att med växande inkomster i alla länder efterfrågar människor mera vård och mera omsorg. Det behöver inte nödvändigtvis vara fråga om sjukvård. Om staten, Socialdemokraterna, låser in denna sektor i att tjänster ska utföras i offentlig produktion kommer både tillgängligheten och sysselsättningen att bli sämre.

Låt mig ägna den sista talarminuten här åt en av sektorsstudierna i McKinseyrapporten som är otroligt intressant. Man konstaterar att inom byggsektorn är 20–30 % av byggkostnaderna slöseri. Det är fel. Det är stöld. Det är slöseri med arbetstid. Det är dåligt maskinutnyttjande. Det

är spill av material. Det beror på att man i Sverige gör alldeles för många uppdelningar av arbetet i olika moment – det står om detta på s. 35 – som är alldeles för detaljerade. Det sänker produktiviteten. Dessutom finns det ett skråtänkande som präglar organisationen av arbetet. Det är en struktur där fack och arbetsgivare har bestämt att vissa moment kan utföras enbart av en viss typ av arbetare. Det är alldeles för många överlämningar i byggprojekten. Det kan krävas så mycket som 20 överlämningar från en typ av arbete till nästa för att bygga ett badrum i Sverige. Även ackordssystemet leder till låg produktivitet i motsats till vad man skulle kunna tro.

På s. 43 står det: Mätningar har visat att ackordslöner i byggsektorn driver upp kostnaden med ca 11 kr per arbetad timme, vilket är 7–8 % av lönekostnaden.

Det här slår naturligtvis igenom både i bostadskostnader och i hyror men också i kommersiella fastigheter som får en sämre konkurrenskraft genom att de har onödigt höga hyror och kostnader för sina fastigheter.

Sedan har jag en avslutande fråga till finansministern. Det räcker inte med byggsamordnare. Det är för tamt, eller hur, Pär Nuder?

Anf. 124 Finansminister PÄR NUDER (s):

Herr talman! Jag tar först byggsektorn. Även den nattsvarta bild som målas upp i rapporten på den här punkten kan nyanseras. Hade McK-insey borrat lite djupare i offentlig statistik hade man bland annat kunnat läsa att Konkurrensverket i sin senaste årsrapport konstaterar att byggprisindex efter millennieskiftet slutat öka snabbare än kpi samt att konkurrensen ökat när det gäller marknaden för byggmaterial. Dessutom är ett ökat antal byggföretag verksamma över gränserna inom EU – därmed inte sagt att det är problemfritt inom byggsektorn, men utvecklingen går även på den punkten åt rätt håll.

Sedan säger Carl B Hamilton att vi befinner oss i en dånande högkonjunktur. Carl B Hamilton är gubevars professor i ekonomi. Är det någon i Sveriges riksdag som borde veta hur man definierar en dånande högkonjunktur så är det professorn i nationalekonomi. Med den lilla teoretiska kunskap som jag har på området är konjunkturläget, det har jag fått lära mig, detsamma som nivån på dagens ekonomiska aktivitet jämfört med jämviktsnivån.

Hade vi haft en dånande högkonjunktur skulle vi ha haft en bra bit över de stipulerade 2 % inflation som Riksbanken har satt upp. Det vore intressant att veta hur professorn definierar en högkonjunktur eftersom han anser att vi har en dånande högkonjunktur.

Den lilla teoretiska exercisen må vara. Det viktiga i sammanhanget är att den ekonomiska situationen i Sverige – vad vi nu än vill kalla den – är betydligt mycket bättre än omvärldens, än euroområdet och än den i EU i övrigt. Vi i Sverige lever i en ekonomi som är en av de ekonomier som är mest beroende av omvärlden. Vi har ju inte någon egen liten internationell konjunkturmiljö i Sverige så bevisligen gör vi någonting anorlunda, någonting som gör att det går bättre för Sverige.

Ett av de skäl som jag tror är helt avgörande för att det går bättre för Sverige är att vi är mer omställningsbenägna. Vi är redo att bättre än många andra länder och folk möta strukturomvandlingar beroende på de sociala trygghetssystem som vi har.

Just därför blir jag så förvånad. Det är ju just de trygghetssystemen som ni vill attackera genom försämringar för de arbetslösa, de sjuka, de förtidspensionerade och de föräldralediga. I detta läge med stora överskott i de offentliga finanserna vill ni försämma villkoren för dem som redan har det allra sämst. Det kommer att öka otryggheten. Det kommer att minska graden av vilja att anpassa sig till nya förutsättningar. Det kommer att göra att Sverige i framtiden är mindre konkurrenskraftigt.

Vår politik betalar sig alltså i form av hög tillväxt, en stigande sysselsättning och en fallande arbetslöshet.

Anf. 125 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Jag vill nog understryka detta med byggsektorn. På det området finns det väldigt många mycket konkreta påpekanden i rapporten. Jag tycker inte att det räcker att säga att Konkurrensverket har funnit att konkurrensen förbättrats och att prisindex går i en lugnare takt än tidigare.

Här är det alldeles uppenbart att det är en dålig konkurrens, att det finns en sammansättning av arbetsgivare och arbetstagare, mellan företag och löntagare, som gör att den ene får högre vinst och den andre får högre lön. De som betalar är konsumenterna, hyresgästerna. Det är dålig konkurrens.

I princip har vi samma situation på banksidan. Men jag tror inte att Pär Nuder eller regeringen skulle tillsätta en banksamordnare som skulle sitta ned med branschens företrädare och gulla med dem, utan man ser till att Finansinspektionen och andra får tuffare redskap för att ta hand om det hela.

Jag vågar påstå att anledningen till att regeringen är så flegmatisk och inte ingriper mot den dåliga konkurrensen i byggsektorn är att man inte vill stöta sig med Byggnadsarbetareförbundet som är en god finansiär av de socialdemokratiska valrörelserna – om jag minns rätt var det förra gången med 5–6 miljoner. Men det är klart att det Byggnads får tillbaka är väl att regeringen är passiv när det gäller att se till att det blir ordentlig konkurrens i byggsektorn.

Herr talman! Min definition av högkonjunkturen inriktas framför allt på bnp. Det är riktigt – jag är tacksam för att Pär Nuder påpekade det – att vi inte har en högkonjunktur på arbetsmarknaden. Arbetslösheten ligger på, som jag noterat här, 7,5–9,5 %, så det är klart att det inte är någon högkonjunktur.

Det hävdas här att den svenska ekonomiska utvecklingen är robust, och det hänvisas till att den är mera robust än omvärldens, men det är inte sant. Den svenska ekonomin är mera utsatt och skakigare till sin karaktär. Det beror på att vi är en liten öppen ekonomi. Det har sina fördelar och nackdelar.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 126 Finansminister PÄR NUDER (s):

Herr talman! Lars Lindblad har frågat mig om jag är medveten om de negativa effekter flygskatten kommer att få på sysselsättningen i Skåne samt om jag är redo att göra förändringar i flygskatten för att dämpa de negativa effekterna för Skåne.

Riksdagen har nyligen beslutat om en skatt på flygresor som ska träda i kraft den dag regeringen bestämmer. Lagen innebär att flygskatt ska betalas för passagerare som reser från en svensk flygplats i ett flygplan som är godkänt för fler än tio passagerare. I lagen har regionalpolitisk hänsyn tagits genom att flygresor till stödområde A eller till Hagfors är undantagna från skatteplikt. Även flygresor till en destination inom Europa från stödområde A och B eller från Gotland är undantagna från skatteplikt.

Såsom Lars Lindblad anför ska flygskatten tas ut med 94 kr per passagerare som reser till en destination inom Europa och med 188 kr per passagerare som reser till en annan destination. Eftersom flygskatten inträder när flygplanet lyfter från en svensk flygplats tas det inte ut någon svensk flygskatt för resor från ett annat land till Sverige. En flygresa mellan Sverige och ett utomeuropeiskt land tur och retur kommer därför vanligtvis att beskattas med 188 kr och inte med 376 kr såsom Lars Lindblad anför.

För Öresundsregionens del förväntas flygskatten ha störst betydelse när det gäller Sturups flygplats, som har störst andel resenärer. Sturups flygplats är sedan invigningen av Öresundsbron utsatt för konkurrens från Kastrups flygplats i Köpenhamn. Mot den här bakgrunden, och införandet av flygskatten, finns det skäl att noga följa utvecklingen för flygplatserna och sysselsättningen i Skåne.

Anf. 127 LARS LINDBLAD (m):

Herr talman! Först vill jag tacka finansministern för svaret på min interpellation.

Flygskatten har debatterats mycket under våren, och därför har jag valt att fokusera på Skåneproblematiken, som är lite speciell.

Vi kan börja med att utgå från att konsekvensen på individplanet för passagerarna är att det blir dyrare. Det är också meningen med flygskatten – om jag har förstått det rätt. Den påverkar resandet. Den gör flygtrafiken mindre lönsam. Därmed är konkurrenssituationen bättre för tågtrafiken på några linjer. Som jag har förstått är det i viss mån en önskad effekt. I praktiken finns det för utrikes trafik inga eller få alternativ. Det leder till att det bara blir dyrare. Det leder till mindre resande, sämre lönsamhet för svenskbaseade flygbolag och så vidare. Alternativet är att människor med svag ekonomi, barn, ungdomar, låginkomsttagare, arbetslösa med flera, får dyrare biljetter. Affärsresenären skickar vidare kostnaden till företaget eller till kunden. Pär Nuder, när han åker med regeringsplanet, slipper betala avgiften helt.

94 kr kanske inte låter så mycket, men för Ryanair, som säljer biljetter från 1 kr, är det en kraftfull ökning procentuellt.

Svar på
interpellationer

Låt oss titta på miljöeffekten. Det är den effekt som jag har förstått att regeringen och samarbetspartierna vill ha. Det är en liten effekt. Om man väljer tåg blir det en liten effekt om de drivs av el producerat från vatten, vind eller kärnkraft men inte producerat av kolkondens. Om det blir ett faktum att planen flyttar, såsom Fritidsresor, Ryanair med flera har sagt att de ska göra, från Sturup till Kastrup kan man konstatera att miljöeffekten blir ingen alls. Om samma flygplan lyfter från Kastrup i stället för Sturup blir det ingen miljöeffekt.

Det som framför allt är problematiskt ur ett miljöperspektiv är att man tjänar ingenting på att flyga bränslesnålare, så kallad *eco flying*, eller att köpa flygplan med bränslesnålare motorer. Det lönar sig inte i det systemet. Vår modell är i stället att föra in flyget i handeln med utsläppsrätter för koldioxid. Då får man flygskatter som styr mot mindre bränsleanvändning men inte mot minskat resande. Vi är överens om att flyget har en rad miljöproblem som vi måste komma åt. Det här systemet är inte effektivt.

Jag har valt att fokusera på sysselsättningseffekten. Den tror jag blir allra mest dramatisk i Skåne. Luftfartsverket har sagt att man räknar med att nationellt förlora i storleksordningen tusen arbetstillfällen i Sverige, varav regionalt i Skåne hundratals jobb. Det är framför allt Sturup det gäller. Finansministern har i sitt svar erkänt att det finns ett särskilt problem för Skåne i och med den nära gränsen till Danmark. Öresundsbron har tillkommit, och vi har Kastrup – som för skåningarna på många sätt är en lika regional flygplats som Sturup.

Sammanfattningsvis för skåningarna innebär detta givetvis dyrare resor, eftersom alla resor från Sturup, Ängelholm och Kristianstad kommer att beskattas. Vi kan konstatera att om planen lyfter från Köpenhamn i stället för Sturup uteblir miljöeffekten helt. Kastrup är lika mycket en regional flygplats för skåningarna som Sturup. Därför slår sysselsättningseffekten hårdast i Skåne om planen flyttar över.

Jag har en konkret fråga till finansministern. Skåne får inget undantag från flygskatten, men det får flygplatser inom stödområdena A och B, det vill säga delar av Norrland samt Hagfors och Gotland. Vad är filosofin bakom undantagen enligt stödområdesmodellen? Varför valde regeringen och samarbetspartierna just dessa områden för undantagen? Vad är det för effekter man vill nå med dessa undantag?

Anf. 128 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka Lars Lindblad för att han ställde interpellationen och naturligtvis statsrådet för svaret.

Jag noterade att i ett tidigare svar diskuterade finansministern med en professor. Jag är inte professor, ej heller docent. Men jag är däremot fil. kand. från Lund. En tidigare kurator vid Värmlands nation i Lund har sagt vid något tillfälle att man aldrig vet vad en sådan examen kan sluta med. Jag hoppas att finansministern är beredd att diskutera med mig.

Jag vill också säga en annan sak, nämligen att det var många tokiga beskrivningar i den tidigare debatten av fp-politiken, men vi får väl lämna det därhän eftersom vi nu ska behandla flygskatten.

Det första jag vill säga är följande. Finansministern minns säkert att den regering han var biträde till införde något som heter omsättningsskatt på aktier vid något tillfälle i mitten på 90-talet. Den kallades av Stig

Malm mycket träffande ”valpskatt”. Den skatten finns inte längre. Anledningen var – och likheten är påtaglig – att i stort sett hela aktiehandeln försvann utomlands till börser i London. Regeringen gjorde det enda förnuftiga i den situationen, nämligen att avskaffa skatten. Helt plötsligt kom arbetstillfällena och allting tillbaka till Sverige.

Den skatt som man nu inför, och som Lars Lindblad så riktigt påpekar, och som tidigare socialdemokratiska ledamöter av riksdagen i andra interpellationsdebatter med finansministern påpekat, har liknande effekter, nämligen att den flyttar bort jobb från Sverige. Det betyder inte att vi som tycker att skatten är tokig är mot alla former av beskattning av flyget. Tvärtom. Precis som Lars Lindblad påpekar borde den inlemmas på europeisk nivå genom utsläppshandel eller allmän beskattning. Nu kan man inte göra detta eftersom det då sker tankning på annat håll. Hela införandet är, som statsrådet själv har sagt, ett provisorium i avvaktan på något annat. Härtill är man tvingad av Miljöpartiet att införa en skatt som man över huvud taget inte vill införa.

Herr talman! Jag vill ta upp en annan sak i sammanhanget. Det är informationen till riksdagen på den punkten. När skatten aviserades i budgetpropositionen omkring den 10 oktober eller 17 september förra året – jag kommer inte ihåg exakt datum – kunde vi vanliga riksdagsmän läsa att denna skatt skulle träda i kraft den 1 maj 2006. Senare fick vi besked i skatteutskottet – som jag råkar tillhöra – att den skulle träda i kraft den 1 juli 2006. Ännu senare fick vi besked om att den skulle träda i kraft den 1 januari 2007. Slutligen har vi i skatteutskottet, i ett betänkande som har godkänts av riksdagen, beslutat att den ska träda i kraft den dag regeringen beslutar.

Nu har vi fått fyra olika besked. Jag förstår att om man har ett så dåligt underlag blir det många olika besked. Jag anser inte att det är tillfredsställande för vare sig riksdagen eller för framför allt dem som drabbas av skatten, nämligen flygbolagen och flygplatserna. I dagens tidningar ser vi exempel på att en av de viktigaste orsakerna till att ett annat flygbolag, nämligen Ryanair, förbereder en flytt är att man inte kan överblicka konsekvenserna av när skatten ska träda i kraft.

Herr talman! Detta är ett bedrövt aktstycke. Härtill är regeringen nödd och tvungen. Jag har aldrig trott ett ögonblick på att regeringen vill ha den här skatten. Man vill säkert ha, som Folkpartiet, Moderaterna och många andra partier, en ordentlig flygskatt byggd på utsläppsrättigheter.

Anf. 129 Finansminister PÄR NUDER (s):

Herr talman! Det låter sig sägas vad man vill ha. Nu gör vi den bedömningen att miljön inte kan vänta på att vi får ett system på europeisk nivå. Det skrevs härförliden en artikel av två forskare i Svenska Dagbladet, den 27 april 2006. Där skriver Jonas Åkerman och Stefan Gössling följande:

”Att inlemma flyget i EU:s system för handel med utsläppsrätter kan vara en del av en lösning. Men flyget kan troligen inte komma med i systemet förrän 2013.

Om dagens utveckling fortsätter opåverkad kommer flygets utsläpp år 2013 att vara 25 procent högre än år 2006. Enbart denna ökning motsvarar utsläppen från allt personbilsresande i Storstockholm under ett år.”

Det som kommer bort i den här diskussionen är just miljökonsekvenserna som flyget har. Vi har olika typer av ekonomiska styrmedel för andra transportslag, inte minst riktat mot bilismen därför att bilarna har uppenbara miljökonsekvenser. Vi har inte något motsvarande för flyget, och fler och fler blir medvetna om att flyget i stor utsträckning fördärvar vår miljö. Att bara sticka huvudet i sanden och säga att vi väntar på EU tycker inte jag är särskilt heroiskt.

När det gäller situationen i Skåne är den speciell. Den var speciell långt innan vi började diskutera flygskattens införande, därför att det har hänt någonting radikalt nytt för flygplatserna i Skåne. Vi har byggt en bro över Öresund, och det har förändrat konkurrenssituationen för de många flygplatser som finns inom ett tämligen begränsat geografiskt område, nämligen Skåne. De som nu försöker ge vid handen att införandet av flygskatten på 94 kr är det som gör att Sturup står och faller i förhållande till byggandet av Öresundsbron gör det svåra mycket enkelt för sig.

Det är klart att flygbolagen passar på i den här situationen, med tilltagande konkurrens och när en ny bro har byggts som radikalt ändrar konkurrensförutsättningarna, att peka finger åt Sveriges riksdag som vill införa 94 kr i skatt på en biljett, att säga att det är det som gör att man drar ned sina ambitioner och sina investeringar. Jag tror att företag styrs av betydligt mer noggranna kalkyler än det politiska spel som en del PR-firmor ägnar sig åt gentemot medierna på uppdrag av flygbolagen.

Nej, flygskatten tydliggör för konsumenterna på även flyget har miljökonsekvenser. Jag är den förste att vilja ha ett alleuropeiskt omfattande system, men jag tänker inte vänta, därför att därtill är miljön för viktig för regeringen.

Anf. 130 LARS LINDBLAD (m):

Herr talman! Finansministern vill inte att miljön ska vänta. Nej, men då måste man vara övertygad om att det här ger positiva miljöeffekter.

Problemet är att till exempel Sika har sagt att det här förslaget innebär en marginell positiv miljöpåverkan. Energimyndigheten har sagt att det kanske till och med innebär en större miljöpåverkan. Det finns absolut ingen positiv miljöeffekt av att samma flygplan med samma passagerare lyfter från Kastrup i stället för från Sturup.

Vi måste hitta ett system som inte görs som skatt på biljetten utan som styr mot bränslesnålare användning av flygplanen. Jag tror att det är det som skulle leda till positiva effekter.

Om vi nu är glada för den trots allt långsamma men ökade integration som sker mellan Danmark och Sverige – jag instämmer i att den får olika konsekvenser, som finansministern säger – är det extra problematiskt när Danmark halverar sin egen flygskatt just nu och ska ta bort den på sikt, 2007. Differenserna är därmed betydligt större än 94 kr och än vad finansministern sade.

Jag tycker inte att flygskatten är en särskilt bra lösning, vare sig för miljön eller för sysselsättningen eller någonting annat. Jag hade föredragit ett annat, mer effektivt styrmedel. Vi kan konstatera att det får effekter på sysselsättningen.

Om vi då tittar på hur systemet ser ut, finns det ju någon form av tanke när det gäller de negativa sysselsättningseffekterna, kring det här att undanta svaga regioner. Man pekar ut stödområde A och B, Hagfors och Gotland. Men resonemanget håller inte riktigt, därför att det bygger på en bild av att Skånes utveckling är oerhört positiv.

Jag har tagit del av den senaste statistiken från SCB och Arbetsmarknadsstyrelsen som visar att Skånes position sysselsättningsmässigt är under riksgenomsnittet. När man tittar på den öppna arbetslösheten, som finansministern gärna tittar på, ser man att Skåne ligger under Gotlands län, under Västra Götalands län, under Västmanlands län, under Dalarna och tangerar Västerbottens län, det vill säga alla län som har någon typ av undantag från flygskatten.

Jag hörde inte att Pär Nuder nämnde anledningen, men jag utgår från att undantagen har kommit till på grund av att det här är regioner som har en svag tillväxtutveckling och som har en problematisk arbetsmarknads-situation. Då är det fascinerande att en region som har ett extra konkurrenstryck med sin närhet till Danmark, som vi konstaterade, och som kommer att få negativa effekter på sysselsättningen inte finns med bland de här undantagen. Det här visar hur snett systemet är.

Jag är inte den enda skåningen som är bekymrad. Pär Nuder har en partikollega i Ilmar Reepalu i Malmö som har gått ut rejält hårt mot den här skatten och pekat på de negativa effekterna. Vi är många skåningar som har varit väldigt oroade över vår arbetsmarknadsutveckling och som inte blir särskilt trygga i den arbetsmarknadsutveckling som kommer att ske kring flyget och vår flygplats Sturup. Jag är inte ensam, utan tunga tongivande socialdemokrater är precis lika oroliga för denna utveckling som jag är. Det borde väl Pär Nuder ta till sig av.

Anf. 131 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Herr talman! Ibland förundras man över argumentationen, och jag blev väldigt förundrad över statsrådets argumentation. Han argumenterade ju väldigt väl när det gällde hur man bör ta ut en skatt, nämligen på drivmedel, som vi gör på bilar. Det är precis det som vi vill ha.

Om man omsätter systemet som vi nu har infört på flyget till bilar, skulle man ta ut skatt per plats i bilen på grund av hur många gånger den startade. Om en fyrsitsig bil startar 35 gånger om dagen blir det en väldig summa, men inte beroende på hur långt den kör eller hur mycket bensin den förbrukar. Det blir helt tokigt om man gör på detta sätt. Tänk om SJ – de kör ju mestadels på elektricitet – skulle betala på samma sätt för alla sina biljetter!

Regeringen har i grund och botten en annan åsikt än de företräder. Därför blir det här så konstigt. Det är precis som Lars Lindblad säger, att vi flyttar egentligen jobben någon annanstans.

Jag tyckte att det var klokt av statsrådet att undvika två punkter. Han undvek att kommentera valpskatten, när vi flyttade tillbaka den så småningom, när vi flyttade ut jobben och omsättningen där. Det var det ena han undvek, mycket systematiskt, och det var klokt. Det andra som var väldigt klokt var att han helt och hållet undvek att kommentera tre olika besked och senare riksdagsbeslut om när den här skatten skulle införas. Det var också väldigt klokt. Det är väldigt svårt att försvara bristen på information om när en sådan här skatt ska inträffa.

Anf. 132 Finansminister PÄR NUDER (s):

Herr talman! Jag ska först ta upp Skåne. Arbetsmarknadsstyrelsen har i dag meddelat att den öppna arbetslösheten i Skåne län under det senaste året har sjunkit från 5,2 till 4,4 %. Utvecklingen i Skåne går med andra ord även där åt rätt håll.

Jag vidhåller att det radikalt nya för Skånes många flygplatser är Öresundsbron byggande. Det vore klädsamt om det erkännandet kunde ges från dem som ifrågasätter flygskatten. Det är inte flygskatten som avgör Sturups framtid utan det helt nya konkurrensförhållande som råder beroende på Öresundsbron. Eftersom vi är angelägna om en fortsatt stark utveckling i Skåne kommer vi dock – det har jag sagt i mitt svar, och det står jag för – att noggrant följa utvecklingen i Skåne vad gäller de skånska flygplatserna.

Sedan var frågan varför vi inte inför en bränsleskatt i stället. Det måste ju vara mer miljöstyrande. Först och främst är det så att om en medlemsstat i EU inför beskattning av inrikes flygbränsle så kan konkurrensförhållandena komma att påverkas. Samtidigt kvarstår förutsättningarna för ekonomitankning, det vill säga att flygbolagen bunkrar bränsle i ett land där skattebefrielse råder. Dessutom krävs det för att införa beskattning av flygbränsle på en bredare front att ett stort antal bilaterala luftfartsavtal omförhandlas.

Icke förty tycker regeringen att detta är intressant. Det kan vara ett möjligt styrmedel för att komma till rätta med flygets klimatpåverkan. Därför avser regeringen att tillsätta en utredning med uppgift att utreda förutsättningar, lämplighet och utformning av en skatt på flygbränsle för inrikes flygning i Sverige samt mellan medlemsstater på grundval av bilaterala avtal.

Det kommer dock att ta tid innan en sådan flygbränsleskatt är på plats. Under den tiden tänker vi inte göra ingenting, utan vi tänker tydliggöra för konsumenterna att flyget har en kostnad på miljön. De vita streck som vi ser i skyn är inte så ofarliga och vackra som man kan tro utan har en direkt inverkan på vårt och naturens sätt att vara här nere på jorden. Därför behöver vi tydliggöra detta för dem som flyger.

Men interpellationen handlar om Skåne. Jag gläder mig åt att utvecklingen i Skåne går åt rätt håll. Samtidigt är jag bekymrad över att konkurrensförhållandena har ändrats, vilket framför allt beror på byggandet av den fantastiska Öresundsbron. Det gör att det finns skäl att följa utvecklingen där särskilt noga.

Anf. 133 LARS LINDBLAD (m):

Herr talman! Vi skulle kunna debattera flygskattens positiva eller negativa effekter länge. Jag håller inte med om finansministerns beskrivning kring detta.

Det bekymmersamma är ju att finansministern har fångats av den här något rosenskimrande bilden av Skånes utveckling. Samtidigt som vi konstaterar att den öppna arbetslösheten har sjunkit i Skåne har ju faktiskt också delvis åtgärderna ökat enligt samma undersökning – jag har också den statistiska undersökningen från den 9 juni 2006.

Jag vill säga att om man nu undantar ett antal regioner från flygskatt beroende på deras utveckling men inte Skåne så är det en missuppfattning. Samma typ av förändringar har ju skett i de andra regionerna. Vi har färre och färre öppet arbetslösa men fler och fler i olika typer av åtgärder. Vi kan träta om statistikens nivåer – det gör vi också, och det kommer säkert valrörelsen att handla om i huvudsak – men om vi bara tittar på det som finansministern gärna pratar om, nämligen den öppna arbetslösheten, är det ett faktum att Skåne har 4,4 % öppen arbetslöshet. Gotland har 4,3 %, Västra Götaland 4,3 %, Värmland 3,2 %, Västmanland 4,3 %, Dalarna 4,1 %, Västerbotten 4,4 % och riket som helhet 4,2 % öppen arbetslöshet.

Skåne har alltså en högre arbetslöshet än samtliga dessa områden, som ligger inom de undantag från flygskatten som jag uppfattar att man gör just för den regionala utvecklingens möjligheter. Det visar att detta slår väldigt snett. Vi kan konstatera att det får effekter för sysselsättningen. Det är ju det man gör; annars skulle man inte ha undantag. Men varför har då Skåne den här rosenkimrande bilden kring sig när det gäller dess utveckling? Det går inte så pass bra i Skåne som man hade trott och som man kunde ha förväntat sig.

Det är därför jag blir lite förvånad och bestört. Flygskattens effekter kommer att vara mycket negativa, inte minst för Skåne.

Anf. 134 Finansminister PÅR NUDER (s):

Herr talman! Än en gång vill jag säga att den öppna arbetslösheten har minskat från 5,2 % till 4,4 %. Samtidigt har antalet deltagare i arbetsmarknadspolitiska program gått upp från 3,1 till 3,4 %.

Det låter lite fyrkantigt med arbetsmarknadspolitiska program. Vad det i grund och botten handlar om nuförtiden, med den moderna arbetsmarknadspolitiken, är att människor har möjlighet att gå till jobbet. Det är det som de långtidsarbetslösa får möjlighet till när deras arbetsgivare får en skatterabatt som vi kallar för anställningsstöd. Det är det som plusjobbarna har möjlighet till när de i stället för att vara långtidsarbetslösa får en möjlighet att göra en insats i vården, skolan och omsorgen. Det är det som de 60 000 funktionshindrade får möjlighet till genom att deras arbetsgivare får ett så kallat lönebidrag.

Den moderna arbetsmarknadspolitiken innebär att människor går till jobbet, går i utbildning eller går i praktik i stället för att vara öppet arbetslösa. Vi är stolta över den svenska arbetsmarknadspolitiken. Att åtgärderna ökar i samma läge som den öppna arbetslösheten sjunker i Skåne visar att politiken fungerar.

Sedan har vi frågan om Skånes situation. Den är speciell. Flygplatsernas situation i Skåne är speciell. Det finns mycket starka skäl att noggrant följa denna utveckling eftersom konkurrensförhållandena har ändrats så radikalt genom Öresundsbronns byggande. Det är inte flygskatten som har gjort att de skånska flygplatserna har kommit i ny dager utan Öresundsbronns byggande. Därför kommer regeringen att följa den utvecklingen noggrant.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på
interpellationer

Anf. 135 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Axel Darvik har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att de viktiga politiska målen för ungdomar ska uppnås.

För att den nationella ungdomspolitikerna ska få genomslag i samhället är det viktigt att alla statsråd ser ungdomsfrågorna som ett gemensamt ansvar. I enlighet med detta föreslog regeringen därför i den ungdomspolitiska propositionen *Makt att bestämma – rätt till välfärd* (2004/05:2) att den nationella ungdomspolitikerna skulle utgå från varje politikområdes egna mål. Detta innebär att varje politikområde ansvarar för att förverkliga och följa upp de av riksdagen beslutade övergripande ungdomspolitiska målen inom ramen för sin ordinarie verksamhet.

Riksdagen beslutade också att anta regeringens förslag om ett ungdomspolitiskt handlingsprogram. I handlingsprogrammet identifierade regeringen vissa områden där insatser för ungdomars levnadsvillkor var särskilt viktiga. Dessa områden var utbildning, arbetsmarknad, bostad, hälsa och trygghet, inflytande och delaktighet samt kultur och fritid.

Det är glädjande att nästan alla av de presenterade satsningarna på dessa olika områden antingen är avklarade eller pågående. Det är dock viktigt att regeringen fortsätter att satsa på ungdomar och som tidigare gör detta med åtgärder på bred front. Regeringen vill därför nu också, utöver de konkreta åtgärder som redan initierats, vidta ytterligare åtgärder.

Dessa åtgärder, som presenterades i den ekonomiska vårpropositionen 2006, omfattar över 6 miljarder kronor och följer de redan identifierade områden där ungdomar i dag är i störst behov av insatser. Till exempel föreslås fler jobb och tryggare anställningar för unga, satsning på barn- och ungdomspsykiatri och insatser för att öka ungas delaktighet. Vidare föreslås även att det ska investeras i fler resurspersoner i skolan, fler utbildningsplatser och höjt studiebidrag.

Jag vill särskilt nämna att regeringen i denna satsning föreslår att 80 miljoner kronor per år, under en treårsperiod, används för att främja utvecklingen av stimulerande fritidsverksamheter och mötesplatser för unga. Jag kan också berätta att regeringen i denna satsning föreslår att ett statligt bidrag om 100 miljoner kronor per år från och med 2007 införs till kommuner som vill använda sig av hyresgarantier för att underlätta för bland annat ungdomar att etablera sig på bostadsmarknaden. Ytterligare föreslagna insatser är att 15 miljoner kronor per år under 2006 och 2007 avsätts för att ge kommuner möjlighet att erbjuda sommarkurser till elever som ligger efter i skolan och att 10 miljoner kronor per år avsätts under 2007 och 2008 för att öka kvaliteten i skolans studie- och yrkesvägledning.

Med denna satsning har vi kommit ännu ett steg längre i vårt viktiga arbete med att uppnå de politiska målen för ungdomar.

Då Axel Darvik, som framställt interpellationen, anmält att han var förhindrad att närvara vid sammanträdet medgav talmannen att Martin Andreasson i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 136 MARTIN ANDREASSON (fp):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret.

Den här tiden på året går tiotusentals ungdomar ut gymnasiet, sjunger ”Den ljusnande framtid är vår” och tar steget ut i livet som unga vuxna. För mig och statsrådet, som båda är 70-talister, är det några år sedan som vi själva stod där och sjöng. Man kan fråga sig vad det är för värld som möter dem som i dag är på väg ut som unga vuxna. Vilka möjligheter har de att styra sina liv? Och framför allt: Går utvecklingen åt rätt håll?

Axel Darvik skrev interpellationen och pekade på ett antal områden där man inte kan se någon positiv utveckling. Tvärtom ser vi att utvecklingen är djupt oroande. Jag ska inte räkna upp alla de saker som han pekar på utan bara nämna de två mest grundläggande, nämligen att man ska ha tillräckliga kunskaper med sig när man lämnar skolan samt ha möjlighet att genom eget arbete kunna försörja sig. Det handlar alltså om kunskap och jobb.

Vi ser att utvecklingen för dem som i dag lämnar skolan, eller för dem som är på väg ut i vuxenlivet efter att ha hoppat av skolan, är mycket oroande. Om vi börjar med grundskolan ser vi att avhoppet de senaste tio åren fördubblats. Det är dubbelt så många elever i dag jämfört med för tio år sedan som inte fullföljer den obligatoriska grundskolan.

Vi ser också att det finns en oerhört stark klassaspekt i detta. I fjol var nästan var tredje elev av dem som kom från hem där båda föräldrarna endast gått grundskolan inte behörig att söka till gymnasiet. Nästan var tredje elev! Det som är särskilt oroväckande är att det skett en kraftig ökning bara under de senaste åren. 1999 var siffran 22 % – vilket var oroväckande. Nu är den siffran över 30 %.

Om vi sedan går över till försörjningsfrågorna kan vi, när det gäller jobb, se att arbetslösheten bland unga fortsätter att vara ett stort problem – i en galopperande högkonjunktur. Så sent som i dag kom de senaste siffrorna från Arbetsmarknadsstyrelsen. Visserligen hade den öppna arbetslösheten bland unga minskat med 5 000 de senaste tolv månaderna, men det berodde helt och hållet på att man plussat på 5 000 i olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Vi lever alltså i ett samhälle med den perfekta nolljobbskapande tillväxten.

Socialdemokraterna talade för tio år sedan om oron för tvätredjedels-samhället. Jag vill säga att vi i dag lever i ett tvätredjedelssamhälle där många ungdomar förvisso klarar sig hyggligt men där alldeles för många lämnar skolan utan de kunskaper de behöver och utan möjlighet att skaffa sig jobb. De frågor som Axel Darvik ställde handlade om just dessa viktiga politiska mål. Statsrådet svarar att hon är glad över utvecklingen. Hon är glad över att man kommit ytterligare ett steg framåt när det gäller att uppnå de politiska målen för ungdomarna.

Därför vill jag, herr talman, fråga statsrådet: Om den här utvecklingen gör statsrådet glad, hur ser då utvecklingen ut när statsrådet är orolig?

Anf. 137 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Jag vill börja med att säga, också för att få det till protokollet, att det var lite synd att Axel inte var här. Jag hade tänkt tacka honom, för han har haft ett stort engagemang när det gällt ungdomsfrågor. Det är viktigt att många har det, för ungdomsfrågor är, precis som jag nämnde i mitt svar, något som faller under allas ansvar. De diskuteras

naturligtvis ständigt bland utbildningspolitiker, bland dem som jobbar med sysselsättningsfrågor, näringslivsfrågor, och bland dem som jobbar med bostadsfrågor. Det är dessa tre grundläggande frågor vi bygger ungdomspolitikerna på. En bra utbildning ger möjlighet att få arbete. Arbete ger egen inkomst, möjlighet till försörjning, vilket innebär att man kan flytta hemifrån, bilda familj och bli en oberoende och självständig vuxen.

Om vi ska börja med utbildning vill jag säga att man naturligtvis kan visa mycket med statistik. Ungefär 10 % av eleverna har inte godkänt i alla kärnämnen när de slutar grundskolan. Den siffran kan vi vara överens om, och den är ganska konstant. Något som Folkpartiet ganska ofta glömmer i debatten är den grupp ungdomar som kommer till Sverige under sin grundskoletid. De har det naturligtvis mycket svårare. De har inte fått fem år i förskolan och nio år i grundskolan för att kunna uppnå målen. De har fått betydligt kortare tid än så, och därför behöver det göras särskilda satsningar för dem. De behöver lite längre tid för att nå målen.

Vi ska komma ihåg att Sverige är det land där drygt 85 % av 22-åringarna har en treårig gymnasieutbildning. Det är en väldigt hög siffra. Men mycket mer kan göras, och jag tror att Martin Andreasson är väl medveten om de förändringar som görs i gymnasieskolan från och med nästa sommar. Jag vill i det sammanhanget särskilt nämna de val man gör när man börjar gymnasiet. Vi säger många gånger att man inte ska bygga in återvändsgränder, att man alltid ska ha en andra chans, men faktum är att när man går i grundskolan kan det vara ganska enkelt att välja bort en jobb-möjlighet genom att välja ett studieförberedande program. Samtidigt är man inte riktigt beredd på vad det innebär för vidare studier.

Jag har mött lite för många ungdomar som helst av allt velat jobba efter gymnasiet men hade valt studieförberedande program. Då är möjligheterna naturligtvis mycket mindre. Den som gått ett yrkesförberedande program har betydligt större möjligheter att få ett arbete. Det har tagits fram siffror som visar att elektriker, fordonstekniker, transportare och flera andra från yrkesförberedande program har mycket goda förutsättningar att få arbete. Det handlar alltså om att göra rätt val efter grundskolan.

Sysselsättningen bland ungdomar har ökat sedan 1994. När det gäller möjligheter till utbildning blir resultatet av den borgerliga ekonomiska motionen 17 500 färre högskoleplatser. Att säga nej till den utbyggnad som Socialdemokraterna föreslår innebär nämligen ganska stora konsekvenser. Av dem som är födda 1980, lite senare än jag och Martin, gick 46 % vidare till högskolan. Om vi inte gör en utbyggnad går 38 % vidare. Också det säger något om vilka möjligheter vi ger till de unga när det gäller att konkurrera om de jobb som finns. Det handlar alltså om en förändring av gymnasieskolan vad gäller utbildningssystemet men också om att fortsätta utbyggnaden och inse att det är kunskap som bygger framtiden.

Jag ska väldigt kort säga något om målstyrningen och den proposition som jag beskrivit i mitt svar och som på ett tydligare sätt inför ett målstyrningssystem. Jag är mycket stolt över att vi arbetar med indikatorer som gör att varje politikområde bryts ned i stället för att bara beskriva hur många fler som ska ha ett arbete eller hur det ska se ut beträffande hur många som har jobb och så vidare.

Det gäller alltså att inte bara ha en sådan generell siffra utan att faktiskt bryta ned den på ungdomarna samt ha specifika mål. Vi gör det ofta i jämställdhetssammanhang, och då inser vi vad det betyder om vi inte bryter ned den på män och kvinnor. Detsamma gäller ungdomar, vilket är en framgång, och därför kommer vi att lyckas mycket bättre i det fortsatta ungdomsarbetet.

Anf. 138 MARTIN ANDREASSON (fp):

Herr talman! Jag vill först säga att ungdomspolitiken naturligtvis kan och ska ses som ett område som angår alla de olika departement och myndigheter som har ansvar för att inom sina verksamhetsområden se vilka speciella villkor som kan gälla för just ungdomar och hur de i så fall ska beaktas.

Jag lyssnade väldigt noga men kunde inte höra något svar på min direkt ställda fråga.

Jag ställde en tydlig fråga om det är så att vi trots en galopperande högkonjunktur ser att ungdomar i dag har lika svårt som tidigare att få ett riktigt jobb och att vi ser att resultaten i skolan faktiskt är på väg i fel riktning. Nog är väl statsrådet i så fall beredd att medge en betydande oro, eller menar statsrådet verkligen allvar med att hon är nöjd?

Jag tyckte att statsrådet visade bort verkligheten lite väl enkelt när hon sade: Ja, man kan visa mycket med statistik.

Men det är ju faktiskt så att på punkt efter punkt, inte bara i de svenska undersökningarna utan också i de internationella undersökningar som görs, så visar det sig att utvecklingen i den svenska skolan har gått åt fel håll. I matematik och naturvetenskap ligger Sverige numera på undre halvan av tabellerna när vi får våra skolresultat jämförda med dem i andra länder. Skolverket självt har pekat på att det har skett en markant försämring för svensk del vad gäller både matematik, naturvetenskap och läsförståelse – grundläggande kunskaper som vi alla behöver, oavsett vad vi sedan tänker göra senare i livet.

Sedan är det naturligtvis så att statsrådet har helt rätt i att beroende på vilket program man har valt kan det vara mer eller mindre lätt att hitta ett jobb direkt efter gymnasiet. Visst är det så. Men då undrar jag återigen vilken verklighet vi lever i, därför att det är ju just de yrkesförberedande programmen som har de stora problemen med avhopp under gymnasieutbildningen. Jag möter många företagare runtom i landet som svarar samma sak när jag frågar dem, nämligen att de som lämnar gymnasiet i dag inte har de yrkeskunskaper som behövs.

Det är därför, herr talman, som det är så nödvändigt att vi får en nystart för just gymnasieskolan med en tydlig fokusering på yrkeskunskaper på de yrkesförberedande programmen, där vi också återinför en modern lärlingsutbildning, där vi ser till att det inte finns några återvändsgränder, som statsrådet var inne på, i systemet utan vilket program eller studieväg man än har valt så ska man ha möjlighet att senare komplettera, läsa vidare och om man vill gå vidare till högskolan. Men i dag, herr talman, vill jag faktiskt hävda att den gymnasieskola vi har fungerar som en återvändsgränd för alldeles för många ungdomar. Det är därför jag menar att vi i dag lever i det av Socialdemokraterna skapade tvåtredjedelssamhället för ungdomar. Jag vill mena att vi också här har en nyck-

el till att Socialdemokraterna har så svårt att visa konkreta resultat när det gäller ungdomsarbetslösheten.

Jag väntar som sagt fortfarande på statsrådets svar, herr talman.

Anf. 139 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Vi återgår till det som rör utbildning och som uppenbarligen präglar den här interpellationsdebatten ganska mycket. Jag träffar också en hel del företagare, och där är man mycket bestämd med att man vill ha anställningsbara ungdomar, ungdomar som fixar jobbet, men man vill också ha utbildningsbara ungdomar – utbildningsbara medarbetare över huvud taget, naturligtvis. Under ett arbetsliv händer väldigt mycket. Man måste kunna ta till sig ny kunskap. Av det skälet känner jag mig ännu mer styrkt i att vi inte ska gå på Folkpartiets linje och säga: Vi ska korta utbildningarna på gymnasiet. De som går på yrkesförberedande program kan väl strunta i kärnämnen. De kan väl strunta i svenska, engelska och matte så där länge. Det viktigaste är väl att de kan hantverket som sådant.

Jag tror inte att det underlättar. Jag tror inte att man med mindre kunskaper bättre möter behoven på arbetsmarknaden.

När det gäller lärlingsutbildningen är det faktiskt snart två år sedan vi fattade beslut om propositionen som gör att vi nästa sommar inför en lärlingsutbildning. Jag tycker det är jättebra. Jag har i flera andra sammanhang också sagt att det säkert är så att yrkesförberedande program har varit lite styvmoderligt behandlade. Det är väldigt klokt, tycker jag, att vi inför en lärlingsutbildning. 10 % av dem som går ett yrkesförberedande program kommer att kunna göra det i lärlingsform. Det betyder inte att man missar allmän behörighet till högskolan, men det betyder att man får mer av arbetsplatsförlagt lärande. I de kursplaner som arbetas om försöker man också att knyta kärnämnen och karaktärsämnen närmare varandra. Det tror jag är en väldigt viktig del när vi talar om att alla ska läsa kärnämnen och få allmän behörighet. Det är naturligtvis så att matematiken ser olika ut på byggprogram, naturprogram, omsorgsprogram och så vidare.

Är statsrådet stolt över alla de siffror som Axel Darvik har plockat fram? Det är klart att jag inte är stolt över att någon ung människa saknar ett arbete att gå till, men jag är stolt över att vi har bättre siffror i dag än vad vi hade 1994. Jag skulle inte vara särskilt stolt om jag visste att jag kastade ut ungefär två tredjedelar i öppen arbetslöshet med en borgerlig politik som innebär att arbetsmarknadspolitiken kraftigt försämras. 100 000 platser försvinner. Det betyder att ungdomsgarantin, kommunala ungdomsprogrammet, inter praktik, företagslärling och mycket annat försvinner och ersätts av – ja, vaddå? Ingenting. Det innebär att de som är arbetslösa som i dag har en praktikplats och som kompletterar sitt gymnasium i stället blir öppet arbetslösa. Det är en utveckling som jag tror gynnar varken samhället eller de unga som söker arbete.

Anf. 140 MARTIN ANDREASSON (fp):

Herr talman! Jag hoppas att alla som lyssnar på den här debatten eller som läser den i efterhand ser vad statsrådet sade i sitt svar när jag frågade om statsrådet var nöjd när det gäller svårigheterna att hitta ett riktigt jobb. Då började statsrådet prata om arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Det är här jag tycker att den grundläggande skillnaden finns mellan den politik för ungdomar som Folkpartiet står för tillsammans med Alliansen för Sverige och den politik som Socialdemokraterna står för och som jag tror att väldigt många socialdemokratiska väljare känner sig rätt så främmande för. Det blir en politik där det viktiga inte är att man ska kunna ha ett riktigt jobb att gå till utan att man inte ska synas i statistiken.

Jag tror att en orsak till att så många unga människor i dag känner sig främmande inför den politiska debatten är just att så mycket av de politiska åtgärderna verkar handla om inte att man ska få möjlighet att av egen kraft lösa de problem som man ställs inför i livet och få hjälp när så behövs, utan det viktigaste är kanske att ens problem inte ska synas. Det är därför som det blir så intressant för Socialdemokraterna att tala om arbetslösheten men inte om alla dem som göms undan från statistiken genom olika former av praktik och annat som gör att man inte är öppet arbetslös men fortfarande inte har ett jobb, en vanlig, riktig anställning att försörja sig på.

Det är därför statsrådet talar om de praktiska programmen och kunskapsmålen i dem men inte talar om det faktum att dessa mål ju har lett till att just de praktiska programmen har blivit en utslagningsmaskin för ungdomar som i dag försvinner från gymnasieskolan och som inte får en fullvärdig vare sig yrkesutbildning eller gymnasieutbildning.

Jag beklagar, herr talman, att den här debatten inte har gett några nya svar, men det var kanske inte så överraskande. Den har i alla fall tydligt gjort skillnaden mellan Folkpartiet och Socialdemokraterna.

Med det, herr talman, vill jag tacka för den här debatten.

Anf. 141 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Att gömma arbetslöshet är ju ett ständigt argument från de borgerliga partierna. Jag tror att den som vill mycket enkelt kan se hur många som är öppet arbetslösa och hur många som befinner sig i någon så kallad åtgärd. Det där "åtgärd" eller att någon får någon typ av praktik eller bidrag är också sådant som de borgerliga talar om med ganska mycket förakt, tycker jag. Vad handlar det om? Jo, det handlar om att arbetsgivaren får ett stöd, ett anställningsstöd, för att någon ska kunna gå till arbetet. Det handlar om att någon som är mellan 16 och 19 år går tillbaka till utbildning och kanske får kombinera det med praktik eller någonting annat för att känna att man klarar av sina studier.

Två tredjedelar av dem som i dag får sådana möjligheter skulle inte få det med en borgerlig regering. Det skulle betyda att 20 000 ytterligare ungdomar blir öppet arbetslösa i stället för att de har ett jobb, en praktikplats eller en utbildning att gå till.

Jag vill också bara avsluta med att säga att den som läser protokollet naturligtvis alltid kan läsa själv, och kan också, tror jag, notera hur mycket jag har återkommit till det som faktiskt handlar om utbildning: att vi inte ska bygga in en återvändsgränd och att vi inte ska tala om för en generation unga att de behöver mindre utbildning och inte mer. Det gäller både högskola, vuxenutbildning och gymnasieutbildning.

Överläggningen var härmed avslutad.

*Svar på
interpellationer*

Anf. 142 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Torsten Lindström har frågat mig vad jag avser att göra för att ytterligare minska den andel studenter som är beroende av rika föräldrar för att kunna studera. Vidare har han frågat mig vad jag avser att göra för att höja studiemedlen till en nivå som ligger mer i linje med de ekonomiska behov som finns hos studenterna.

Vi har ett generöst studiestödssystem i Sverige som gör det möjligt för väldigt många personer att finansiera sina levnadskostnader under studietiden. Under 2005 studerade nästan 430 000 personer med studiemedel, varav omkring 330 000 studerade på eftergymnasial nivå. De totala utgifterna för studiemedlen under 2005 uppgick till nästan 15 miljarder kronor.

Studiestödet bidrar till att undanröja ekonomiska hinder för studier. Stödet ska verka rekryterande och därmed bidra till ett högt deltagande i utbildning. Grundläggande i detta sammanhang är att all offentlig utbildning är avgiftsfri. En viktig omständighet är också att vårt studiemedelsystem är lika för alla på så sätt att alla har rätt till samma totalbelopp oavsett om de studerande bor hemma eller har egen bostad. Någon koppling till föräldrarnas ekonomi finns alltså inte i Sverige i motsats till vad som gäller i flera andra länder där de studerande som fortfarande bor hemma får ett mindre fördelaktigt studiestöd. Sammantaget innebär detta att studieförutsättningarna för landets studerande är bland de bästa i världen.

Jag har full förståelse och stor respekt för att studerande måste ha en fungerande ekonomisk situation för att kunna lyckas med sina studier. Men den som vill satsa på utbildning måste som regel räkna med vissa ekonomiska uppoffringar under studietiden jämfört med förvärvsarbetande. Studiemedlen avser att i princip täcka rimliga kostnader för uppehälle, bostad och andra utgifter såsom för läromedel. Eftersom studiemedel endast lämnas under studietid finns möjligheter att till exempel under ferier arbeta och tjäna pengar. Studiemedelsystemets fribellopsregler erbjuder generösa inkomstgränser. Många studerande har under senare år rapporterat framför allt om ökade boendekostnader. I detta sammanhang är det viktigt att framhålla att studiestödssystemet är en del av trygghetsystemen och fungerar tillsammans med andra förmånssystem i samhället. Bostadsbidragssystemet är alltså centralt och tillgängligt även för många i studerandegruppen. Inom studiemedelsystemet finns också möjlighet för dem som tidigare har haft arbetsinkomst att utnyttja ett tilläggs lån om hela 1 700 kr per månad. Denna lånemöjlighet kan vara särskilt värdefull om man har en tillfällig utgift, till exempel för tandvård. Jag anser att det är viktigt att studenterna tar vara på de möjligheter som samhället erbjuder för att få en fungerande ekonomi under studietiden.

Regeringen strävar ständigt efter att utveckla studiestödssystemet ytterligare så att det möjliggör studier för ännu fler och så att det i ännu högre utsträckning bidrar till att utjämna sociala skillnader. Under detta år har regeringen satsat 450 miljoner kronor på att förbättra studiestödssystemet för studerande med barn. Från och med den 1 januari i år utgår

ett tilläggsbidrag till studerande med barn. Det ger ungefär 500 kr mer för ett barn och 800 kr mer för två barn i månaden i bidrag. Dessutom satsas 250 miljoner kronor per år för att möjliggöra för fler äldre att studera med studiemedel. Åldersgränsen för hur länge man kan få studiemedel höjs därför från och med den 1 juli i år från 50 till 54 år. Dessa åtgärder är särskilt viktiga för att underlätta det livslånga lärandet och studier för barnfamiljer. I vårpropositionen har regeringen tagit ytterligare ett viktigt steg för att förbättra studenternas ekonomiska situation genom att föreslå en generell höjning av studiemedlen för alla studerande inom studiemedelsystemet redan från den 1 juli i år. Förstärkningen innebär att bidragsdelen ökar med 100 kr per månad och lånedelen med 200 kr i månaden. Kostnaden för denna generella förbättring av studiemedlen uppgår till 500 miljoner kronor årligen.

Jag anser sammanfattningsvis att studenternas ekonomiska situation är viktig. Jag kan också konstatera att regeringens insatser är omfattande på detta område, vilket kommer att bidra till en ökad ekonomisk trygghet för studerande under studietiden.

Anf. 143 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Inledningsvis vill jag tacka statsrådet för svaret på min interpellation.

Låt mig också börja med att, föga förvånande männe, avslöja att det här ämnet är en hjärtefråga för mig. Den första interpellationsdebatten den här mandatperioden, 2002, handlade för mig om studenters sociala situation. Sedan har det varit minister efter minister och olika debatter. Då är det kanske på sätt och vis naturligt att i den sista interpellationen för den här mandatperioden återkomma i samma ämne. Det har ju inte hänt så värst mycket på de fyra ytterligare åren med socialdemokratiskt regeringsinnehav som förflutit.

För oss kristdemokrater är studenternas trygghet en av de hörnpelare som den högre utbildningen vilar på. Studiestödssystemet ska vara smart och effektivt upplagt och uppmuntra till personligt ansvarstagande, *och* det ska vara möjligt att försörja sig.

Det senaste decenniet har glädjande nog fler studenter med icke traditionell bakgrund hittat till högskolan. Utifrån det måste systemen anpassas. Så är inte fallet.

Trygghetssystemen är i hög grad fortfarande formade utifrån en gammal stereotyp bild av studenter, inte utifrån dagens studenter. 39 % av dagens studenter är mellan 25 och 34 år, 22 % är över 35 år. Många jobbar för att få ekonomin att gå ihop. Var fjärde kvinnlig student har barn. Och av dem som jobbar är det en hel del som faktiskt är tvungna att jobba svart, för annars går det inte att försörja sig. Systemen är fortfarande riggade utifrån 19-åringar med rika föräldrar och akademisk tradition.

Studentbarometern, som kom nyligen, visade att många studenter inte skulle klara studietiden utan uppbackning hemifrån. Var tredje student får ekonomisk hjälp av sina föräldrar. En tredjedel av studenterna betalar mer än hälften av studiemedlet i hyra. Och hälften av studenterna har avstått från tandvård, sjukvård, kurslitteratur eller en försäkring för att ekonomin ska gå ihop.

I dag har en student, enligt Föreningssparbanken, knappt 300 kr kvar att leva på när alla nödvändiga utgifter är betalda. När Socialstyrelsen och Konsumentverket hade räknat färdigt visade det sig att studenterna går back med 1 072 kr varje månad. Utöver det är studenterna inte fullt ut integrerade i trygghetssystemen. Till exempel finns det särregler som hindrar studenter från att vara deltidssjukskrivna, även om det är en del av en rehabiliteringsprocess. Manliga studenter som får barn straffas extra av studiemedelssystemet. Det skulle gå att ge många exempel.

Många av dessa problem har under åren påtalats av oss kristdemokrater. Vi har lagt fram förslag, men inte mycket har hänt. Jo förresten, barn-tillägget som blev av efter att vi kristdemokrater hade föreslagit det i vår budget.

Herr talman! Det skulle månne gå att ha något överseende med studenternas försämrade ekonomiska situation om det vore möjligt för dem att försörja sig själva genom eget arbete under studietiden. Men även när det gäller möjligheten till sidoinkomster finns restriktioner. Studenter får inte tjäna mer än en viss summa per termin, 49 000 kr närmare bestämt, utan att studiemedlet trappas ned. Det kallar Lena Hallengren för generösa inkomstgränser.

Sedan måste jag också undra var Lena Hallengren får allt ifrån. Hon påstår att bostadsbidragssystemet är tillgängligt. Vet hon inte att den övre åldersgränsen på 29 år som finns i dag stänger ute en tredjedel av landets studenter från bostadsbidragssystemet, samtidigt som alltmer av studiemedlet går åt till hyran. Den knapphändiga utredning som kom för några år sedan, och som kartlade detta, pekade också på betydelsen av att undanta studiebidraget då bostadsbidraget fastställs. Vad har hänt med det och andra förslag, Lena Hallengren?

Anf. 144 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Studiemedlet må vara en hjärtefråga för Torsten Lindström. Men det verkar inte vara en hjärtefråga för alliansen, för såvitt jag har sett finns det inga stora studiemedelshöjningar som är presenterade där. Men du kan naturligtvis rätta mig, Torsten, om det är så att jag har fel på den punkten och inte har läst den ekonomiska motionen som den borgerliga alliansen presenterade här gemensamt i april.

Kristdemokraternas politik – hur ser den ut på det utbildningspolitiska området?

Ja, ungefär var tredje plats ska tas bort i vuxenutbildningen. Då minskar man möjligheterna för den som behöver få komma igen senare i livet.

Nej till 17 500 nya platser på högskolan. Av dem som är födda 1980 var det 46 % som hade plats på högskolan. Av de yngre syskonen som är födda 1990 kommer 38 % att ha chans att komma in på högskolan.

Nej till rekryteringsbidraget som är en möjlighet just för dem som är arbetslösa eller håller på att bli det, de som står långt ifrån utbildning och arbetsmarknad. Det ska vi ta bort, säger Torsten Lindström och Kristdemokraterna, och det har ni fått med er den borgerliga alliansen på.

Bort med korttidsstödet, som möjliggör för dem som har den kortaste tidiga utbildningen att studera.

Det vore intressant om Torsten Lindström kunde ägna ett inlägg åt att rättfärdiga den här politiken. Tala om varför du vill ta bort 400 platser på Mälardalens högskola! Tala om varför du tycker att vuxenutbildningen i

Västerås, Hallstahammar och Surahammar ska minska med 440 platser! Berätta för dina väljare i Västerås varför 490 personer ska bli av med sitt rekryteringsbidrag och med största sannolikhet över huvud taget inte kunna studera! Stå inte här och tala om social snedrekrytering och möjligheten för alla att studera om du tar bort den för dem som är äldre och står längst ifrån arbetsmarknaden. Du säger att ingenting görs på studiestödsområdet. Då måste jag fråga om Torsten Lindström har varit fysiskt närvarande i kammaren under de här fyra åren och noterat de utbyggnader som har gjorts och de satsningar som det innebär med studiestödet. Har du noterat lånetrappan? Har du noterat tilläggsbidraget? Har du noterat tilläggsbidraget för studerande med barn?

Det vore intressant att få svar från Torsten Lindström som slår sig för bröstet för den utbildningspolitik som Kristdemokraterna har.

Anf. 145 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Jag upprepar det jag sade förut: Var får Lena Hallengren allt ifrån? Vilken upprörd stämning och svidande kritik!

Har Lena Hallengren glömt att hon har ansvaret för studiemedelsfrågorna? Har Lena Hallengren glömt att hon är ansvarig för den politik som regeringen för? Missade Lena Hallengren den fråga jag ställde om bostadsbidraget? Varför har inte regeringen vidtagit de åtgärder som den utredning som kom 2003 visade på och som vi tidigare diskuterat?

Försök inte blanda bort korten, Lena Hallengren. Låt oss ta diskussionen om studenters sociala trygghet. Svara på de frågor som är ställda.

Regeringens insatser är omfattande, säger Lena Hallengren i sitt svar.

Sedan Socialdemokraterna tog makten 1994 har studenternas ekonomiska utrymme halverats. Det är fakta, Lena Hallengren. Studenterna har tillsammans med garantipensionärerna fått finna sig i den uslaste av usla utvecklingar av den egna ekonomiska situationen.

Det är facit efter tolv års ekonomisk politik från Socialdemokraternas sida.

Det låter på Lena Hallengren som om hon faktiskt har presterat olika saker på sin statsrådspost. Jag vill inte gärna recensera det, men jag låter gärna studenterna själva göra det.

Sveriges förenade studentkårer har konstaterat att den socialdemokratiska studiemedelspolitiken inte ens kan vara med i något slags gradering. Den räcker inte ens till för att bli granskad och bedömd. Upprördheten från Lena Hallengren verkar tyvärr tyda på att det är en akilleshäla i den socialdemokratiska stöveln och att oviljan att ta diskussion därför blir bombastisk.

Herr talman! Jag konstaterar att min fråga om fribeloppet inte heller blev hanterad. Vi står inför en sommar. Många studenter räknar på om de har råd att jobba extra under de ferier som Lena Hallengren pratar om i sitt svar. Det låter som om det fanns jobb att få. Det gör det inte för väldigt många. De som får jobb räknar nu på om de har råd att ta jobbet eller om de på olika sätt måste hitta lösningar vid sidan av för att kunna behålla studiemedlen och samtidigt försörja sig under de sommarmånader som ligger framför oss. Inte heller på den punkten kom Lena Hallengren med något klarläggande svar.

Får jag besvara statsrådet att svara på åtminstone någon av de konkreta frågor som ställs i interpellationen och i debatten i dag, om hon har

tid med det mellan sina utfall? Jag vill skicka med ytterligare en fråga, nämligen den om studenters rehabilitering. I en debatt den 24 januari i år sade Lena Hallengrens kollega, Hans Karlsson, som tydligen ansvarar för den frågan, att han hade lust – just det ordet använde han – att göra en förändring så att studenter som är sjukskrivna ska kunna vara det på deltid för att bättre kunna komma tillbaka till sina studier. Det är nämligen inte möjligt i dag, vad statsrådet än säger. Det insåg Hans Karlsson i den debatten.

Sedan dess har förstås ingenting hänt.

Min fråga till Lena Hallengren är om hon i dag, till skillnad från i tidigare debatter, är beredd att se att det är ett problem och verka för att det blir en lösning.

Anf. 146 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Som svar på de frågor som Torsten Lindström ställer går det bra att läsa det svar som jag har lämnat i kammaren.

Frågan om sjukskrivning finns inte med i interpellationen. Därmed har Torsten Lindström inte fått svar på den. Inte heller frågan om fribelopp ställs i interpellationen, så inte heller där får Torsten ett direkt svar.

År 2001 dubblades fribeloppet. Det är mitt senaste svar på frågan. Vilka reformer vi kommer att göra framöver kan jag inte svara på i dag.

Torsten Lindström kanske inte har uppmärksammat att Sverige har världens bästa studieförutsättningar. Det är inte jag personligen som tycker det och säger det här i kammaren. Det amerikansk-kanadensiska institutet EPI, Education Policy Institute, rankar i en rapport 15 industriländer efter deras ekonomiska förutsättningar för högre utbildning och tillgänglighet för studiemedel.

Sverige rankas som det förmånligaste landet i studien då studierna är gratis och studiemedlen generösa. Enligt studien får studenterna i Sverige ett stöd som täcker 90 % av levnadsomkostnaderna. Det gör att Sverige toppar studien. Efter Sverige kommer Finland, Holland, Belgien, Irland, USA och Storbritannien. Nya Zeeland hamnar längst ned på listan. Jag hittar inte på de siffror jag säger i talarstolen.

Jag har läst den borgerliga alliansens ekonomiska motion och inte funnit någon stor ökning av studiemedlen där. Jag ser bara neddragningar. Det är neddragningar av rekryteringsbidraget, borttagning av korttidsstödet, minskning av platser i vuxenutbildningen och färre platser på högskolan. Det är det som finns i den ekonomiska motion som de borgerliga partierna presenterar.

Torsten Lindström kanske ska börja med att försöka övertyga sina tre borgerliga partikolleger om att göra de här satsningarna. Vi har inga delade meningar om att det är viktigt att satsa på studenter och på dem som tillhör de 120 000 fler studenterna på högskolan sedan 1994. 120 000 fler studenter innebär mer studiestöd. Vi har gjort studiestödsreformer sedan dess. För två månader sedan presenterade vi den senaste höjningen, nämligen 300 kr mer i månaden – 100 kr i bidrag, 200 kr i lån.

Jag tycker att Torsten Lindström ska se till att ha en rejäl majoritet innan han kommer och talar. Det är ju lätt att tala och säga att man vill göra stora satsningar. Var kommer pengarna ifrån? Har du stöd för det du föreslår?

Fribeloppet dubblades 2001. Då blev studier pensionsgrundande. Många reformer har gjorts.

Det finns mycket mer att göra, men jag tycker faktiskt att vi har anledning att vara lite stolta över att ha världens mest generösa och förmånliga studiestödssystem. Jag vet inte om Torsten Lindström säger emot det.

Svar på
interpellationer

Anf. 147 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Jag kan inte svara på det i dag, säger Lena Hallengren. Det är tydligt. Det är väldigt tydligt för envar som följer den här debatten – precis som tidigare debatter – och läser protokollet att det inte är mycket på det här området som Lena Hallengren tycker är viktigt att debattera. Hon föredrar att tala om annat i stället. Hon utger sig för att vara stolt.

300 kr, är det mycket att vara stolt över? Det är som att vilja men inte kunna. Vad betyder det för den student som i dag behöver en dryg tusenlapp för att få ihop ekonomin varje månad utan att vara beroende av föräldrar eller svartjobb? Kristdemokraterna vill höja totalbeloppet med 1 000 kr mer än vad vänsterkartellen orkar med. Det är något som har mottagits väl av de studerande, precis som vårt förslag att helt ta bort fribeloppstaket. Lena Hallengren är nöjd med att man har höjt det, dock innan hon blev statsråd. Vi vill faktiskt ta bort det helt och hållet.

Alla ska med, brukar det heta från den socialdemokratiska propagandamaskinen. Frågan är varför inte alla får vara med i studiesystemet och varför inte alla får en chans att försörja sig. Det handlar kortsiktigt om ett antal insatser som skulle behövas och som Kristdemokraterna har presenterat i denna kammare. Det är en höjning av totalbeloppet, möjliggörande av deltidssjukskrivning och utredning av rättssäkerhetsfrågorna. Kom gärna tillbaka till bostadsbidragsfrågan också, Lena Hallengren.

Det handlar också om att långsiktigt se över hela studiemedelssystemet och studenternas trygghet. Det är ett beslut som riksdagsmajoriteten har ställt sig bakom. Lena Hallengren får gärna i sitt slutinlägg berätta hur det går med tillsättandet av den utredningen.

Herr talman! Droppen lär urholka stenen, har jag hört. Kanske blir stenen någon gång våt också i den här frågan så att det blir en och annan förändring, annars lär studenterna få vänta på en helt ny regering för att något ska hända över huvud taget.

Anf. 148 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Jag vet inte vilken regeringskonstellation som Torsten Lindström tänker på. Det är i alla fall inte den borgerliga högeralliansen som kommer att höja med några större summor. Torsten Lindström har ju inte med sig de andra partierna på att höja studiemedlen med 1 300 kr. Då står han här och talar om 1 000 kr mer i bidrag. Det är klart att du kan få många stjärnor i kanten av studenterna för det. Men du ska verkställa det också, Torsten Lindström, och det gör man inte med 4,3 %.

300 kr är nästan ingenting. Vi hade tidigare en debatt här som jag bara satt och lyssnade på och som handlade om flygskatt. Man skrädde inte orden i fråga om vad dessa 94 kr i flygskatt skulle innebära för flygplatserna i Skåne. Det ansågs handla om enormt stora summor. Men 300 kr är ingenting.

Om man tittar på den kalkyl som finns för studenters levnadsomkostnader så är 300 kr mycket pengar. 300 kr är mycket pengar för en ensamstående mamma som får höjt barnbidrag. 300 kr är mycket för pensionärer som får 300 kr. 300 kr är också mycket för en student.

När det handlar om fribeloppet måste jag ändå säga att det väl är rimligt att staten ger bidrag och lån till dem som behöver. Kristdemokraterna brukar annars vara väldigt noggranna med att gå till attack mot alla dem som är bidragsberoende, som lever på bidrag och som inte skulle behöva det. Men i detta fall är det tydligen helt okej att ge ett bidrag till den som arbetar och tjänar så mycket, nämligen 200 000 kr om året. Då försvinner rätten till studiebidrag och studiemedel.

Låt mig bara avrunda med att säga att vi gör stora satsningar på vårt redan generösa studiestödssystem. Och vi gör det fast vi har bibehållit rekryteringsbidraget. Vi bibehåller korttidsstödet. Vi satsar på högskolan, och vi satsar på vuxenutbildningen. Vi tar inte med den ena handen och ger med den andra.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på interpellation 2005/06:432 om valfrihet inom barnomsorgen

Anf. 149 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Maria Larsson har frågat mig vad jag avser att göra för föräldrar som efterfrågar ekonomiskt stöd för att stanna hemma längre med sina barn och som efterfrågar mer flexibla barnomsorgsformer samt för att medborgare ska bli respektfullt bemötta och få korrekta svar från folkvalda representanter och företrädare.

Enligt min och regeringens uppfattning är ett ekonomiskt familjestöd, med barnbidrag, flerbarnstillägg och en generös och flexibel föräldraförsäkring i kombination med en fullt utbyggd barnomsorg av hög kvalitet präglad av valfrihet och pedagogisk mångfald, det bästa sättet att möta barns och föräldrars behov i det moderna välfärdssamhället.

Föräldrar måste ha tid för sina barn utan att familjens ekonomi äventyras. Det måste gå att vara hemma på heltid för både kvinnor och män när barnen är små, ta hand om dem när de är sjuka och gå ned i arbetstid om man så önskar. För detta finns föräldraförsäkringen, generös och flexibel så att föräldrar kan välja att använda den utifrån sina egna behov och den enskilda familjens situation.

Familjer ordnar sitt vardagsliv på olika sätt. Med rätten att arbeta deltid och därmed ha kortare arbetstid, flexibla arbetstider eller genom andra prioriteringar kan föräldrar vara mer tillsammans med barnen. Det visar möjligheterna i dagens system och möjligheterna, för den som vill, ökar hela tiden.

Föräldraförsäkringen har stegvis byggts ut och omfattar i dag 480 dagar. Flexibiliteten i systemet har ökat, vilket gör att föräldrapenning kan tas ut under längre tid och som tre fjärdedels, halv, en fjärdedels eller en åttondels föräldrapenning. Regeringen har tagit initiativ till ytterligare förstärkningar av föräldraförsäkringen genom att såväl inkomsttaket som lägstanivån höjs från den 1 juli 2006. Även andra delar av det familjeek-

onomiska stödet – barnbidraget och flerbarnstillägget – förbättras kontinuerligt.

Föräldraförsäkringen är en stor investering för samhället, omkring 1 ½ miljard kronor för varje månad. Den är till för barnens och föräldrarnas möjligheter att få tid tillsammans. Att det ska kunna gå att leva på föräldraförsäkringen och att både mammor och pappor ska kunna utnyttja den är en grundläggande tanke.

I ett familjevänligt samhälle är det viktigt att såväl mammor som pappor ska kunna dela på ansvaret för och glädjen av barnen. Förskolan ska komplettera hemmet; den är aldrig något som ersätter familjen. Föräldrar ska dock kunna välja mellan ett utbud av olika verksamheter som passar barnet och familjen bäst – förskolor och familjedaghem, kommunala och enskilda, föräldra- och personalkooperativ, olika pedagogiska inriktningar med mera. Andra verksamhetsformer som öppna förskolor och nattöppen verksamhet möter föräldrars olika behov och ger möjlighet att välja den verksamhetsform som passar familjen bäst.

Det är självklart så att medborgare som söker svar från sina folkvalda representanter ska bli respektfullt bemötta och få korrekta svar av olika partiets företrädare. Detta kan ske genom olika former av direkt eller indirekt kontakt, till exempel genom uppvaktningar, personliga möten, skriftliga förfrågningar eller via massmedierna.

Som statsråd möter jag kontinuerligt medborgare, föräldrar, yrkesverksamma samt olika företrädare för organisationer och kommuner. Det är givande möten som ger bättre underlag i olika beslutsprocesser.

Anf. 150 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Det är fantastiskt att få vara i andrakammarsalen. Det är en liten tröst när solen nu lyser så vackert ute och vi äntligen borde vara där.

Jag tackar Lena Hallengren för svaret, även om det i detta svar inte finns ett enda ord om det som många av Sveriges småbarnsföräldrar hade önskat att få höra när vi nu ska tala om valfrihet, nämligen att det också ska finnas möjlighet till ersättning för att sköta vård av och omsorg om egna barn.

Ibland känns det nästan som att socialdemokratin har utfärdat någon form av tankeförbud. När vi nu äntligen har lyckats avskaffa tankeförbudsparagrafen när det gäller forskning beträffande kärnteknik så känns det som att Socialdemokraterna har infört en tankeförbudsparagraf när det gäller valfrihet inom barnomsorgen. Här finns uppenbarligen en avoghet mot att använda ord som vårdnadsbidrag, hemmadagis, barnlön eller vad man nu vill kalla det. Inget sådant andas det om i svaret.

Lena Hallengren kan uppenbarligen inte tänka dessa tankar. Men svenska folket tänker detta. Det är 64 % av svenska folket som tycker att det är självklart att småbarnsföräldrar ska kunna ha en ekonomisk ersättning till dess att barnet är fyra år. Det visar en färsk svensk Sifundersökning. Bland LO-medlemmarna säger 76 % att detta är en självklarhet. 50 000 namnunderskrifter har samlats in av Föräldraproret runtom i landet. De finns i massor av kommuner. I 135 kommuner har någon form av initiativ tagits för en mer-tid-för-barnen-reform. Alla förslag och försök stängs effektivt av från den socialdemokratiska regeringen.

Men alla dessa människor är trötta på att bli ignorerade av en politisk elit. Och på läktaren sitter personer från både Haro och från Hemmaföräldrar, och de väntar, liksom jag, på ett svar på den huvudsakliga frågan.

Det väl inövade interpellationssvaret som jag kan läsa har jag hört förut, och jag har hört det inte bara från Lena Hallengren. Det är samma svar som ges från Göran Persson, från Berit Andnor och från socialdemokrater runtom i Sverige.

Föräldraförsäkringen behöver vi inte diskutera. Den har stöd av alla politiska partier. Och det är bra att regeringen har gjort det som vi kristdemokrater länge har föreslagit, nämligen höjt golvet och taket i försäkringen. Däremot vill vi inte tvångsdela den som Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet vill.

Men kärnfrågan i min interpellation är fortsatt obesvarad. Det som Lena Hallengren beskriver som valfrihet är nämligen inte det som merparten av svenska folket tycker är valfrihet. Det är väldigt trångt, och det är väldigt lite. Och den valfrihet som Lena Hallengren och den socialdemokratiska regeringen står för har successivt krympt, ja, den har urholkats. Sedan 1994 då Socialdemokraterna kom till makten har 893 öppna förskolor stängt. 94 000 platser i familjedaghemmen har lagts ned. Socialdemokraterna säger nej till alla kommuner som vill bli försökskommuner för att kunna ge stöd till enskilda människor i form av ett vårdnadsbidrag. De säger nej till privata dagmammor. De säger nej till Nackamoddellen. De säger nej till familjenätverk.

Det som Lena Hallengren kallar valfrihet motsvarar inte föräldrars önskemål och svenska folkets tyckande i denna fråga. Varför detta hårdnackade stöd för det? Varför kan inte barnomsorgsstödet fördelas rättvist till alla barn? Och varför ingår inte det i Socialdemokraternas beskrivning av valfrihet att man ska kunna få ersättning för vård av eget barn? Det ska bli intressant att få svaret.

Anf. 151 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Jag tror inte att Maria Larsson egentligen tror att jag i dag kommer att ha en annan uppfattning än den jag hade tidigare eller en annan uppfattning än vad Göran Persson, Berit Andnor eller någon annan socialdemokrat har.

Vi har helt enkelt olika uppfattningar om hur vi ska ge föräldrar möjlighet att vara hemma med sina små barn. Vi har valt en modell, föräldraförsäkringen, som ger 80 % av lönen i ersättning. Vi har valt en flexibel modell. Maria Larsson vet att det inte finns något förslag om att tvångsdela i föräldraförsäkringen. Det har funnits en debatt och en diskussion. Men jag tror att Maria Larsson är väldigt väl medveten om att det inte blev ett sådant beslut. Det tycker jag att det kan vara ärligt att säga.

Föräldraförsäkringen är generös. Den är flexibel och ger alla reella möjligheter att vara hemma. Det är också möjligt att dra ut på den under en längre tid. Jag beskrev också övriga möjligheter när det gäller att tillbringa tid med sina barn medan de är små.

Någonstans handlar det så klart om kommunikationen – dels vår ideologiska övertygelse, dels vår uppfattning om synen på förskolan. För mig är förskola ingen subvention. Det är ingen subvention att alla får en förskoleplats. Går de som inte har några barn miste om den subventionen? Och är äldreomsorgen en subvention för dem som bor där? Borde de som

inte bor där få pengarna i handen därför att de klarar av att sköta sig själva eller därför att de kanske har anhöriga som hjälper dem med de små behov som ändå finns?

Föräldraförsäkringen är en del av våra trygghetssystem, och den ska utformas generellt och generöst. Förskolan är en del av de verksamheter som vi sedan erbjuder för att vi ska kunna ge småbarnsföräldrar möjlighet att arbeta och samtidigt ha familj när den dagen kommer.

Jag tror att Maria Larsson också är väldigt väl medveten om att Sverige ligger rätt bra till när det gäller befolkningsstatistiken jämfört med övriga länder i Europa. Italien är ett mycket tydligt exempel på vad som händer när man inte bygger upp system där man har en generös föräldraförsäkring och framför allt har en förskola som kan garantera alla barn en plats.

Kvinnor väljer mellan arbete och familj. Tyvärr – får jag säga – väljer många bort familjen. Man vill ju använda den där utbildningen som man skaffat sig.

Det finns inte en förskola som är tillräckligt utbyggd. Då blir resultatet att det föds betydligt färre barn.

Jag tycker inte att vi ska slå sönder den modell vi har i Sverige. Den fungerar mycket väl, med en föräldraförsäkring och med förskola. Jag antar att det är ganska hårda debatter också i den borgerliga alliansen. Moderaterna är ju ett parti, Maria Larsson, som faktiskt vill förändra i föräldraförsäkringen, som vill ta bort en månad, som vill ta bort 90 garantidagar och som vill sänka ersättningen till 75 %. Moderaterna är väl det parti av de sju riksdagspartierna som faktiskt har en annan uppfattning, som vill göra förändringar och som i stället talar om Nackamodellen, föräldralön – ja, kalla det vad du vill. Det är olika former av vårdnadsbidrag. Man tar pengar från föräldraförsäkringen. I andra fall tar man pengar från förskolan. Jag är inte beredd att göra någotdera.

Vill ni införa ett vårdnadsbidrag, säg det i så fall och tala också om vad ett vårdnadsbidrag kostar! Ta inte pengar från föräldraförsäkringen eller från förskolan!

Anf. 152 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Rättvisan har vi olika syn på; det är uppenbart. Rättvisa är för mig, Lena Hallengren, att barnomsorgsstödet fördelas till alla barn och inte som i dag så att en del får 100 000 kr i subvention, bidrag eller kalla det vad du vill och att de som gör ett annat val än vad den socialdemokratiska regeringen har bestämt får 0 kr. Det är inte rättvisa för mig, och det är inte heller vad 64 % av svenska folket anser vara rättvisa. Men detta är Socialdemokraternas definition av rättvisa när det gäller barnomsorgen.

Ni är inte i majoritet i den frågan. Jag tycker att Lena Hallengren ska visa lite ödmjukhet och faktiskt lyssna in vad svenska folket tycker. Det finns en stor samstämmighet om att det i dag inte är en rättvis fördelning.

I Europakonventionen kan man läsa om rätten till föräldrars frihet att tillförsäkra sina barn en uppfostran som står i överensstämmelse med deras egen övertygelse. För en del betyder det att de själva vill svara för vård och omsorg under de första åren i barnets liv. Vi menar att det ska vara värt någonting att föräldrar också vill det – detta jämte att det ska finnas en bra kvalitet i den förskola som jag vill ha.

*Svar på
interpellationer*

Men barn är olika, och familjesituationer är olika. För detta måste det finnas en respekt bland politiska beslutsfattare.

Lena Hallengren har en dotter som är två år. Någonstans har jag läst att den dottern fick vara hemma i stort sett tills hon hade fyllt två år. Det var klokt. Lena Hallengren hade säkert lyssnat på en hel del forskare och kanske på Hugo Lagercrantz som är barnläkare och på Per Kågeson som är en socialdemokratisk debattör.

Problemet är att till exempel det ensamstående vårdbiträde som jag träffade häromdagen inte har chansen att få samma tid med sin dotter. Varför, Lena Hallengren, ska inte alla kunna få göra det val som Lena Hallengren har förmånen att kunna göra utifrån en bra lönesituation? Varför ska bara riktigt högavlönade i dag ha en reell möjlighet att själva välja mer tid med sina barn – inte medelinkomsttagare och framför allt inte låginkomsttagare?

Fråga föräldrarna! Det är så många som vill ha den här möjligheten. Varför har Socialdemokraterna bestämt att bara de som har en god inkomst ska ha möjlighet till valfrihet inom barnomsorgen? Det här är en besvärlig fråga. Jag vet att Socialdemokraterna sticker huvudet i sanden. Men jag tycker att det är lite allvarligt när förskoleminister Hallengren struntar i att besvara frågor från allmänheten. Inte heller det i min interpellation fick jag något bra svar på.

När Föreningen Hemmaföräldrar skriver till statsrådet och ställer frågor får de svaret: Lena Hallengren hade gärna besvarat dina frågor om de hade varit formulerade på ett seriöst och professionellt sätt. Nu är de i vissa fall felaktiga och i andra fall direkt insinuanta.

Det handlar då om frågor om varför Socialdemokraterna är emot familjenätverk eller varför det blir avslag för den som vill etablera sig som privat dagmamma i Malmö. Det kan också handla om synpunkter när det gäller att de som vill ha alternativ i barnomsorgen inte är så många. Jag tycker inte att sådana frågor är vare sig insinuanta eller oprofessionella. Däremot kräver de ett svar.

Jag är förvånad över att statsrådet sätter sig på så höga hästar att hon dömer ut brevskrivare som söker svar. Det är näst intill oförskämt och vittnar, tycker jag, om en politisk elit som har slutat lyssna på den lilla människan. Finns det inget skäl att ångra sådana brev, Lena Hallengren?

Med en fortsatt vänsterregering finns det uppenbarligen inga öppningar fastän Miljöpartiet har aviserat att de tycker att ett vårdnadsbidrag är en rimlig sak när det gäller att fördela barnomsorgsstödet rättvist.

Anf. 153 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Oförskämd är väl bara förnamnet, tycker jag, på det som Maria Larsson står här och läser upp. Jag har egentligen inte lust att ha med min dotter i protokollet. Hon var inte hemma tills hon var två år utan tills hon var knappt ett och ett halvt år. Det är *en* del av det oprofessionella eller felaktiga i de frågor och svar jag fick. I övrigt tänker jag inte ytterligare kommentera det.

Jag är ute och reser och träffar väldigt många människor. Jag sätter en ära i att verkligen försöka ge svar på frågor. Men när de är direkt felaktiga – Maria Larsson tog här upp den frågan – tycker jag att jag, till skillnad från annat, inte har någon skyldighet att bemöta påståenden som handlar om min privata situation.

När det handlar om mänskliga rättigheter och EU:s rekommendationer finns det ingen kritik riktad mot Sverige.

När det handlar om vilka som är nöjda med förskolan kan jag säga att 92 % av alla dem som har sina barn i förskolan är nöjda med att ha förskola, och de är nöjda med den förskola de får. Samma siffror ser vi vad gäller familjedaghem. 92–93 % av dem som har familjedaghem är nöjda med att ha familjedaghem. De är också nöjda med den verksamhet som de erbjuds.

Jag vill upprepa att förskolan är ingen subvention. Förskola är en verksamhet som erbjuds, som ska vara av hög kvalitet och som ska planeras och erbjudas från kommuner eller andra anordnare.

Det finns inget nej till privata dagmammor. Det finns inget nej till familjedaghem. Varje kommun ska planera en verksamhet som motsvarar de behov som föräldrar har och en verksamhet som barn vill ha. Herr talman! När det handlar om frågan om vårdnadsbidrag kommer jag alltså inte heller i den här talarstolen att ändra mig. Jag tycker att det är viktigt att vi bygger vidare på den föräldraförsäkring som finns och att vi ser till att garantera en hög och god kvalitet i förskolan. Då får man tala om varifrån pengar till ett vårdnadsbidrag ska tas. Som det är i dag när det gäller bland annat Nackamodellen tas pengarna från förskolan. Det är jag bestämt motståndare till.

Anf. 154 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! För mig är det en väldigt konstig syn att säga att pengarna tas från förskolan. Vad som görs är att barnomsorgsstödet fördelas rättvist till alla barn. Lena Hallengren vill fördela det på ett orättvis sätt. Det är jättebra att vi har en så stor procentandel nöjda användare av förskolan. Men alla är inte nöjda. Det finns ganska många i vårt land som önskar andra lösningar. De önskemålen tillgodoses inte i någon grad i dag i ett socialdemokratiskt Sverige.

Om vi vill tala verklig valfrihet ska vi göra som man har gjort i våra grannländer. I Norge, Finland och Danmark finns denna möjlighet. I flertalet fall har socialdemokratiska regeringar infört och medverkat till att det har kommit till stånd. Här finns en total ideologisk låsning hos Socialdemokraterna i Sverige. Det är därför jag jämför med tankeförbud.

I dag sitter Göran Persson tillsammans med Lena Hallengren vid alla familjers köksbord och dikterar villkoren. Det är överförmynderi, och det ser uppenbarligen ut att fortsätta.

Kristdemokraternas utgångspunkt är att barn är olika, att familjers situation är olika. Att ta hand om barn, ge värme, kärlek och normer är ett viktigt arbete, inte bara för förskollärare utan också när föräldrar utför det arbetet. Också föräldrar ska ha ersättning för det arbetet. Här går uppenbarligen en vattendelare i svensk politik. Det får vara upp till väljarna att värdera vad de vill ha för lösningar efter den 17 september.

Alla får inte vara med i Socialdemokraternas Sverige. I Kristdemokraternas Sverige skulle alla de lösningar som föräldrar önskar vara möjliga. I dag exkluderas en stor del av önskemålen.

Anf. 155 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Jag ser inte det som ett avlönat arbete att ta hand om sina egna barn. Jag anser att alla ska ha möjlighet att ta hand om sina

egna barn. Därför har vi en generös och flexibel föräldraförsäkring. Den har vi successivt byggt ut, till exempel en månad precis i början av den här mandatperioden. Vi höjer nu också taket.

Det är viktigt att ha möjlighet att få vara hemma med sina barn – får Maria Larsson också gärna anteckna. Naturligtvis ska barn och föräldrar tillbringa tid tillsammans. Men förskola och föräldrar har inte samma roll i den meningen att förskolan skulle ersätta familjen. Jag har inte hört någon säga det. Den ska komplettera familjen. Det är en verksamhet som erbjuds den som behöver den och vill ha den. Det är ingen obligatorisk verksamhet. Det är lika lite subvention som äldreomsorg eller annan del av den gemensamma välfärden.

Vi satsar på en god kvalitet i förskolan och vid sidan av den en generös och flexibel föräldraförsäkring. Det vill vi fortsätta att bygga på. Vi vill inte ta pengar från vare sig föräldraförsäkring eller förskolan.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på interpellation 2005/06:478 om studenters sociala trygghet

Anf. 156 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Mikaela Valtersson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att förbättra studenternas ekonomiska villkor och sociala trygghet.

Vi har ett mycket generöst studiestödssystem i Sverige. Den socialdemokratiska regeringen har sedan 1994 genomfört ett antal reformer för att förbättra de studerandes ekonomiska villkor. 2001 infördes ett nytt studiestödssystem. Denna stora reform kostar årligen ca 4 miljarder kronor. Regeringen går nu vidare. Enbart detta år faller reformer och förbättringar ut till ett värde av 1,2 miljarder kronor. Sverige rankas i en nyligen genomförd internationell studie som det land som erbjuder studerande de bästa ekonomiska villkoren i form av studiestöd. Avgiftsfria utbildningar tillsammans med generösa studiestöd gör att de svenska studenterna har de bästa förutsättningarna för att försörja sig under studietiden. Studien visar också att de svenska studenterna är den grupp som är minst beroende av familjens ekonomiska situation.

Vid en internationell jämförelse är Sverige unikt eftersom en så stor andel av det totala antalet studerande är över 25 år. Satsningar på det livslånga lärandet har givit utslag i svensk utbildning. Jag delar inte uppfattningen att trygghetssystemen för studerande skulle grunda sig på föreställningen om den studerande som en ung person utan barn och med välbeställda föräldrar som kan hjälpa till med försörjningen. Detta är en bild som inte stämmer överens med verkligheten. Tvärtom är trygghetssystemen utformade för att möjliggöra att även äldre studerande, med eller utan barn, ska kunna studera vidare. Särskilda åtgärder har också vidtagits för att förbättra denna grupps ekonomiska situation. Studerande med studiemedel som tidigare haft arbetsinkomst har till exempel möjlighet att utnyttja ett tillägsslån om 1 700 kr per månad. Från den 1 juli i år höjs åldersgränsen för hur länge man kan få studiemedel från 50 till 54 år. Denna satsning kostar årligen 250 miljoner kronor. Bara under detta

år har regeringen också satsat 450 miljoner kronor på att förbättra studiestödssystemet för studerande med barn. Från och med den 1 januari i år utgår ett tilläggsbidrag till studerande med barn, vilket ger ca 500 kr mer i månaden för ett barn och 800 kr mer i månaden för två barn. För samtliga studerande med barn och låg inkomst finns också möjligheten att söka bostadsbidrag.

För att förbättra de ekonomiska villkoren för studerande generellt har regeringen tillsammans med Miljöpartiet och Vänsterpartiet i vårpropositionen föreslagit en höjning av studiemedlet med 300 kr per månad redan från den 1 juli i år. Bidragsdelen ökar då med 100 kr i månaden och lånedelen med 200 kr i månaden. Kostnaden för denna generella höjning av studiemedlen är 500 miljoner kronor per år.

Studiestödssystemet är ingen helhetslösning för studerande utan samverkar med andra trygghetssystem. Studiemedelssystemet innehåller särskilda trygghetsregler för studerande som innebär att den som blir helt sjukskriven under studietiden kan behålla sina studiemedel trots att han eller hon inte studerar. Dessutom får den studerande då sitt studielån avskrivet från och med den 31:a sjukdagen. De veckor den studerande är sjukskriven räknas inte heller in i den längsta tid som studiemedel kan beviljas för. Studerande som studerar med studiemedel utan uppehåll och som arbetat före studierna har rätt att behålla tidigare inarbetad sjukpenninggrundande inkomst. Även för studerande i de andra studiestödssystemen, till exempel rekryteringsbidraget, finns dessa särskilda trygghetsregler.

Det är riktigt att det i dag inte är möjligt att kombinera partiell sjukskrivning med deltidsstudier som finansieras med statligt stöd. Frågan om deltidsjukskrivning i kombination med studier har analyserats i olika sammanhang, bland annat i Utredningen om skyddstider för sjukpenninggrundande inkomst, SGI-utredningen. I linje med detta har regeringen under sommaren 2005 lämnat Försäkringskassan i uppdrag att, i samverkan med Centrala studiestödsnämnden, identifiera och lämna förslag på nödvändiga regeländringar som krävs vid ett eventuellt införande av möjligheten att kombinera partiell sjukskrivning med sjukpenning och studier finansierade med statliga medel. Uppdraget har redovisats till regeringen och har remissbehandlats under våren 2006. Frågan bereds för närvarande i Regeringskansliet. Bland annat behöver kontrollmöjligheterna ses över innan regeringen kan ta ställning. Regeringen är mån om att finna en fungerande lösning på denna fråga.

Den tidigare studiesociala utredningen gjorde en kartläggning av de studerandes sociala och ekonomiska situation. I utredningen lyftes ett antal problemområden fram. Regeringen har redan vidtagit åtgärder inom flera av de områden som uppmärksammades av utredningen. Jag anser sammanfattningsvis att de åtgärder regeringen redan vidtagit med anledning bland annat av det som den studiesociala utredningen uppmärksammat kommer att förbättra situationen för alla studerande och särskilt för äldre studerande och studerande med barn.

Då Mikaela Valtersson, som framställt interpellationen, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet medgav förste vice talmannen att Mikael Johansson i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 157 MIKAEL JOHANSSON (mp):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Lite bekymrad blir jag dock över statsrådets syn på studenternas nuvarande situation.

I svaret påpekas de positiva delar som finns i det svenska systemet. Visst finns det saker att vara stolt över. Men svaret rimmar lite illa med den socialdemokratiska parollen som ni annars brukar använda: Stolt men inte nöjd. I interpellationen frågas nämligen om brister i systemet, inte om det som fungerar. På den punkten ges inte mycket till svar – i alla fall lite.

Bilden av att studenten är ung och bor hemma stämmer inte längre med verkligheten, säger statsrådet i sitt svar. Det är just det interpellationen handlar om, nämligen att verkligheten stämmer dåligt överens med trygghetssystemens utformning. I dag är den ekonomiska och sociala tryggheten för studenter sämre än för de flesta andra grupper. I dag ser det annorlunda ut jämfört med förr. Studenterna är fler och äldre, och den sociala spridningen är större. Fler har barn, och fler vill kombinera studier, arbete och resor. Det är då hög tid att villkoren anpassas ytterligare till hur verkligheten ser ut. Vi från Miljöpartiet vill att människor alltid ska ha möjlighet till nya livschanser.

Ett flertal positiva förändringar har gjorts denna mandatperiod. Det håller jag med om. De har gjorts tillsammans med oss. En del förslag har varit på initiativ av Miljöpartiet. Vi är glada för att vi har fått gehör för att återinföra ett barn tillägg, för att vi gemensamt gjorde insatser för att underlätta för äldre att studera genom att flytta övre gränsen för studiemedel till 54 års ålder och för att vi flyttat fram den så kallade ålderstrappan då möjligheterna att ta studiemedel trappas av.

Jag vill ändå få svar på frågorna om de brister som finns. Är statsrådet beredd att gå längre och tillsammans med oss arbeta för att till exempel avskaffa ålderstrappan helt? Är statsrådet beredd att vidare arbeta för en ytterligare höjning av studiemedlet framöver så att de studerande kan leva på en rimlig nivå?

Jag tror att många av dagens studenter blir bekymrade över att statsrådet i sitt svar avfärdar problemen med att vi har världens mest generösa system. Det är inte ett argument för att titta på de brister som finns i dag. Det generösa systemet leder till att en genomsnittlig student varje månad har ett underskott på 650 kr efter de mest nödvändiga utgifterna.

Vi i Miljöpartiet har åtminstone en vision om att vi ska skapa ett skyddsnet för studenter likvärdigt det för de förvärvsarbetande. Jag vill avslutningsvis fråga statsrådet, herr talman, om statsrådet delar den visionen och ambitionen.

Anf. 158 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Vi delar den bild som Mikael Johansson ger uttryck för här, nämligen att studentgruppen i dag ser ganska annorlunda ut jämfört med för kanske 20 år sedan och för 10 år sedan. Det är ganska många som är en äldre grupp som inte längre bor hemma som studerar och har barn.

Mer än 50 % av alla som är studiemedelstagare arbetar vid sidan av. 5 % av samtliga studiemedelstagare har tillägsslån, som jag nämnde tidigare, på 1 700 kr i månaden. 7 % har merkostnadslån. 15 % har bostadsbidrag. Det skulle kunna vara fler, men man vågar inte söka bo-

stadsbidrag. Det är angeläget att fundera över vad det skulle kunna bero på. 25 % har tilläggsbidrag till studerande med barn.

Visst ser gruppen annorlunda ut. Därför är det också svårt att säga hur mycket back en student går varje månad. Studenter ser alltså väldigt olika ut. Det finns drygt 400 000 studenter i Sverige i dag. Det är också en utbyggnad som vi gemensamt har gett möjlighet till, med 120 000 fler på högskolan. Också det ska man vara medveten om kostar mycket för studiestödssystemet. Vi talar om hur många platser och hur mycket pengar varje högskola får, men det är naturligtvis många miljarder när vi har byggt ut med nästan 25 %.

Det finns också många behov som vi behöver fylla – det vet också Mikael Johansson – i budgetarbetet. Hur många olika behov ser vi framför oss? 300 kr är ganska mycket pengar. Jag tror att de pensionärer som fått en påfyllnad med 300 kr hade tyckt att det var ett stort tillskott. De barnfamiljer som får ytterligare 100 kr i barnbidrag tycker att det är ett viktigt tillskott.

Jag tycker att vi ska vara glada över att vi har haft möjlighet att prioritera studenterna så mycket som vi har gjort de senaste åren. Det betyder inte att vi ska vara nöjda, slå oss till ro och inte göra mer. Men det görs alltså satsningar på studenter i form av både möjligheten att över huvud taget studera och 300 kr mer från den 1 juli i år.

Jag kan inte stå här i dag och diskutera vad vi kommer att satsa på studenter framöver. Jag kan konstatera att studenter är en viktig grupp i vårt samhälle, oavsett om de läser på komvux, inom vuxenutbildningen, på kvalificerad yrkesutbildning eller på högskolan. Jag skulle önska att vi fick en lite större debatt om de grupper som är i särskilt behov av till exempel rekryteringsbidrag och korttidsstöd, de som har den kortaste tidigare utbildningen, och att vi sätter det i relation till möjligheten att få studiemedel.

Jag vill avsluta med att säga att det var 2001 vi reformerade nästan hela studiestödet. Vi i princip dubblade fribeloppet. Vi gjorde studiemedlen pensionsgrundande. Vi höjde bidragsandelen. Det kostar ungefär 4 miljarder kronor om året. Jag nämnde tidigare vilka reformer som faller ut i år. Vi har gjort allt detta, och det är stora insatser.

Vi får se vad vi har möjlighet att göra framöver. Jag tror dock inte att vi ska ge för stora förhoppningar om att vi ska hitta ett nytt studiemedelsystem, som skapar ytterligare återbetalningar och som gör att vi har studenter i alltför många system som skapar en komplexitet och gör att man känner att man inte har överblick över hur återbetalningen av studiestödet ska se ut.

Anf. 159 MIKAEL JOHANSSON (mp):

Herr talman! Ett stort antal frågor måste lösas för att vi ska säkra studenternas trygghet. Det kommer vi från Miljöpartiet att lämna besked om i valrörelsen. Det tänker vi fortsätta att arbeta för.

Det finns ett antal brister i systemet som gör att en student i Sverige befinner sig i en tämligen osäker situation, förutom att man tar risker med att under flera år studera och ta stora lån och leva på en knapp nivå. Förr var en akademisk utbildning ofta en garanterad biljett till ett bra jobb, men så självklart är det inte i dag. Arbetslösheten bland akademiker är oroväckande hög. Att då ställas utanför många av våra trygghets-

stem innebär en ytterligare osäkerhetsfaktor, som kan bidra till stress och ohälsa i sig.

Jag kan förstå att statsrådet i dag inte kan ge konkreta besked inför framtiden om studenternas olika viktiga frågor. Jag tror dock att det kan vara bra att antyda lite grann om vilka idéer statsrådet har om framtiden. Jag tror att vi i valrörelsen kommer att möta de här frågorna ganska tydligt från studenterna.

Det handlar bland annat om en ytterligare höjning av studiemedlet.

Det handlar om att slopa 29-årsgränsen för rätt till bostadsbidrag. Det kommer nog en hel del att fråga om. Det gynnar också det livslånga lärandet.

Det handlar om att slopa kopplingen mellan sjukpenninggrundande inkomst och studiemedel. Vi kanske också måste titta på frågan om att kombinera halvtidssjukskrivning med studier på halvtid. I svaret säger statsrådet att regeringen är mån om att hitta en lösning på denna fråga. Det kunde vara intressant att höra lite mer om vad det kan betyda och när initiativ kommer att tas.

Till sist: Är statsrådet beredd att minska karenstiden på 30 dagar vid sjukdom, så att man inte behöver bekosta de första 30 dagarna själv?

Några av de här frågorna tror jag att vi kommer att möta i valrörelsen, och studenterna kommer inte att nöja sig med att vi beskriver dagens läge. Vi kommer nog att ställas inför kraven att ge en liten skiss på vilka reformer nästa mandatperiod kommer att innehålla på det här området.

Anf. 160 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Det är väldigt intressant att lyssna på meningsutbytet mellan två av vänsterkartellens partier. Det förefaller vara ganska spretigt mellan det socialdemokratiska partiet och ett av dess stödpartier.

Samtidigt ska jag gärna tillstå att jag har en oerhörd respekt för det engagemang som Mikael Johansson och Miljöpartiet visar i den här frågan. Det är tydligt att den höjning av totalbeloppet med 300 kr som regeringen numer står för är ett resultat av att ha blivit baxade rejält under budgetförhandlingarna.

Samtidigt, herr talman, är det här ingenting som det går att vara nöjd med, och det är naturligtvis inte heller vi kristdemokrater. Vi vill mer än detta, som också har framgått tidigare under den här dagens debatter.

Totalbeloppet behöver ses över och höjas ytterligare. 1 000 kr mer i månaden vill vi höja det jämfört med vad vänsterkartellen föreslår i sin budget.

Deltidssjukskrivningarna, som Mikael Johansson tar upp, är en väldigt viktig fråga, att hitta en lösning för studenter som är sjuka så att de kan komma tillbaka till studierna, kan studera på deltid. Det är en fråga där statsrådet har visat ett ointresse i många tidigare debatter, men nu finns det ett förslag från Försäkringskassan och Centrala studiestödsnämnden. Jag hoppas verkligen att det är ett förslag som får bli verklighet. Det kanske till och med är så att nästa gång det behandlas i riksdagen kommer Miljöpartiet att stödja det kristdemokratiska förslaget.

Åldersgränsen hörde jag också statsrådet tala om här, och hon är nöjd – kanske till och med både stolt och nöjd – med att ha höjt den till 54 år. Jag säger bara: Välkommen efter! Vi är inte nöjda med det heller utan

tycker fortfarande att 55 år ska vara en rimlig gräns. Men det är bra att den har höjts till 54 som ett första steg.

Karenstiden: Det är orimligt, precis som framgår i denna debatt, att en grupp i samhället ska ha 30 dagars karens vid sjukskrivning, nämligen studenterna. Det är inte rimligt. Det måste förändras. Det måste hända något också på den punkten.

Slutligen, herr talman, skulle jag vilja slänga in ytterligare en fråga, som jag försökte få svar på tidigare. Riksdagen har tagit ett beslut, tack vare en majoritet formad av Miljöpartiet, Kristdemokraterna och våra övriga vänner i Allians för Sverige, om att vi vill se en utredning som på allvar tar itu med de studiesociala frågorna. Det här är viktigt. Det är en utredning som tidigare har sjabblats bort av den socialdemokratiska regeringen, med hjälp av felaktiga eller, åtminstone i mitt tycke, ofullständiga utredningsdirektiv. Nu finns chansen att ta tag i frågorna på allvar. Det är någonting som behövs långsiktigt jämte de kortsiktiga insatserna, som vi skulle kunna bli överens om i denna kammare bara den politiska viljan fanns.

Min fråga till statsrådet som jag vill skicka in i den här debatten är naturligtvis hur arbetet med den här utredningen går. När kommer regeringen att tillsätta utredningen? Jag förstår att statsrådet inte kan ge något uttömmande svar, men hon kanske kan ge oss alla en liten vink om när utredningen kommer och på vilket sätt den kommer att arbeta. Kommer regeringen denna gång att respektera riksdagens beslut?

Anf. 161 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Torsten Lindström skrader inte orden. Jag vet inte vilka ord han tar till när han blir riktigt upprörd och engagerad. Det återstår väl att se.

Jag ska börja med de frågor som Mikael Johansson ställde förut. Egentligen var det påståenden som jag i mångt och mycket delar. 1 000 kr ytterligare i bidrag är en kostnad på 4 miljarder kronor. Var och en inser att det är mycket pengar, och det är klart att mycket ska vägas fram och tillbaka. Jag är också väl medveten om den situation som studenterna har när det gäller bostadsbidrag. Jag tror också att jag nämnde i mitt svar att detta är en fråga som är problematisk i den meningen att lönerna har stigit och därmed också bostadskostnaderna. Studiemedlet räknas upp, men inte med konsumentprisindex utan med pris- och löneomräkning.

Visst är detta frågor som vi alla måste titta på och fundera på. Jag vill dock påminna om att vi precis har höjt studiemedlet – det har inte ens trätt i kraft – med 300 kr. Jag tycker inte att vi i denna kammare eller någon annanstans ska förkasta 300 kr till studenterna, tvärtom. Det är en stor satsning, och den innebär ½ miljard kronor för skattebetalarna.

När det gäller möjligheten att få ett arbete har Mikael Johansson också helt rätt när han säger att det inte finns någon garanti. Det finns ingen försäkran om att en högskoleutbildning ger ett jobb; det är helt riktigt. Däremot finns det en väldigt tydlig korrelation mellan arbete och utbildning. Den som har avslutat högskolestudier eller annan eftergymnasial utbildning har dubbelt så stor möjlighet att få ett arbete som den som inte har gjort det. Den som har fullföljt treårigt gymnasium har dubbelt så stor chans att få jobb som den som har oavslutade gymnasiestu-

dier eller kanske bara grundskola. Det innebär som var och en förstår väldigt stora skillnader i möjligheter. Utbildning lönar sig med andra ord.

Sedan har Torsten Lindström och jag ganska nyligen haft en debatt här om studiestödet. Eftersom Torsten Lindström passar på att plocka upp frågor ska jag också göra det. Det är väl lätt att säga att man höjer studiemedlet för studenterna om man samtidigt tar bort rekryteringsbidraget på 1 ½ miljard och tar bort korttidsstödet för dem som har den kortaste tidigare utbildningen, som kanske inte ens har avslutat grundskolan och som får möjlighet att läsa ett par timmar i veckan med förlo-rad arbetsförtjänst. Det är klart att man kan spara pengar och öka studie-stödet om man tar bort var tredje plats i vuxenutbildningen, om man inte beviljar 17 500 platser, vilket högeralliansen inte gör i sin ekonomiska motion. Man säger ju nej till detta.

Svara på det, Torsten Lindström! Vad är skälet till att Mälardalens högskola ska få 400 platser färre? Vad är skälet till att vuxenutbildningen i Västerås ska skära ned med 440 platser? Vad är skälet till att 490 personer inte ska få rekryteringsbidrag? Har de inte rätt att få utbildning? Är det en studerandegrupp som Torsten Lindström över huvud taget ser?

Anf. 162 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Jag tror uppriktigt sagt inte att vi kommer så mycket längre i den här debatten i dag. Ändå är det naturligtvis oemotståndligt, när statsrådet på det här sättet går i affekt när vi nuddar vid akilleshälen, att mycket kort replikera på detta.

Jag tar gärna diskussionen om de här bluffplatserna som ni socialdemokrater slår er för bröstet för, men det är faktiskt en diskussion som vi får ta i ett annat forum när vi har tid för en sådan. Jag ber faktiskt statsrådet att respektera det.

Sedan, herr talman, vidhåller jag min fråga när det gäller utredningen, den studiesociala utredning som riksdagen har beställt. Det har ju skett tidigare, och då valde regeringen att sjabbla bort utredningsdirektiven. Det blev en tunn sak, en kartläggning, men inte mycket till politik eller beslut som resultat – även om det naturligtvis fanns några goda bitar i den utredningen.

Min fråga som kvarstår, och som jag tror och vet att väldigt många i Student-Sverige ställer sig, är: Hur kommer regeringen den här gången att hantera kravet från riksdagen på en bred utredning där studentorganisationerna får finnas med och där alla politiska partier är representerade för att få inte bara en kartläggning utan också en möjlighet att hitta en samsyn när det gäller de förslag och beslut som behövs för att fler studenter ska kunna försörja sig och färre studenter trilla mellan stolarna i de olika trygghetssystemen?

Det vore välkommet med ett positivt besked. Annars måste vi tyvärr – tyvärr för Lena Hallengren, herr talman, men inte tyvärr för min del – inse att vi lär få vänta på en ny regering för att en sådan utredning ska komma till stånd, om nu den socialdemokratiska regeringen än en gång tänker sjabbla bort riksdagens beslut som var ett väl så behövligt initiativ för att få inte bara en översyn utan också de beslut som så väl behövs för att Sverige ska klara sig i det globala kunskapsamhället.

Anf. 163 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Naturligtvis tar vi vara på det tillkännagivande som riksdagen har givit. Vi kommer också att hantera det.

Men bluffplatser – jag trodde att Torsten Lindström skulle kunna lite bättre än så. Du skulle kunna åka till Västerås, till exempel, så kan du träffa 490 bluffstudenter som går där och får rekryteringsbidrag. Du kan också träffa 440 bluffstuderande inom vuxenutbildningen. Eller så kan du 2007 träffa 400 bluffstudenter. Jag tror inte att de själva skulle kalla sig det. De får nämligen möjlighet att skaffa sig en utbildning och bli det som de drömmer om. De får en möjlighet att få ett arbete. Detta kallar du för bluff, och så tar du bort var tredje plats i vuxenutbildningen och 17 500 platser på högskolan.

Inte en gång – jag tror att han har haft möjlighet i åtminstone sex inlägg – säger Torsten Lindström någonting om den som får rekryteringsbidrag eller korttidsstöd och som står långt ifrån studier. Men det är väl inte kd:s väljarkår, så det kanske inte är värt att tala om dem här. Torsten Lindström har i alla fall några månader på sig fram till valet att försöka förklara sig för dem som har väldigt kort tidigare utbildning och som undrar varför Kristdemokraterna vill beröva dem möjligheten till en andra chans.

Sedan sade Torsten Lindström någonting om ny regering. Vi får förhoppningsvis vänta bra länge på en sådan.

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Svar på interpellation 2005/06:406 om färre kvinnor inom försvaret

Anf. 164 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Marietta de Pourbaix-Lundin har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att

1. det ska bli en jämnare könsfördelning inom försvaret,
2. fler kvinnor ska göra värnplikten och
3. fler kvinnor ska bli yrkesofficerare.

Låt mig inleda med att konstatera att det genom Försvarsberedningens arbete har funnits en bred politisk enighet om försvarsreformens målsättningar och genomförande. ÖB har sedan i sin roll som myndighetschef möjligheten att använda olika verktyg för att genomföra förändringar i syfte att nå dessa målsättningar, med beaktande av jämställdheten i myndigheten.

Frågan om jämställdhet inom Försvarsmakten är en prioriterad fråga för regeringen. Regeringen ställer tydliga krav på Försvarsmakten inom jämställdhetsområdet, både genom regeringens generella jämställdhetspolitik och genom särskilda uppdrag till Försvarsmakten.

I syfte att ytterligare tydliggöra myndigheternas ansvar och möjligheter att bidra till förverkligandet av regeringens jämställdhetspolitik har bland annat myndigheterna inom det militära försvaret fått i uppdrag av

*Svar på
interpellationer*

Försvarsdepartementet att kartlägga och analysera den egna verksamheten utifrån de jämställdhetspolitiska målen och att i samarbete med departementet även formulera jämställdhetsintegrerade mål och resultatindikatorer för verksamheten. Försvarsmakten, Pliktverket och Försvarshögskolan har därutöver fått ett särskilt uppdrag av regeringen att redovisa en gemensam strategi för hur det militära försvaret ska motverka diskriminering och ogynnsamma attityder samt skapa ett ledarskap som främjar jämställdhet. I den redovisning av uppdraget som nyligen har lämnats föreslås till exempel att utbildningsplanerna vid den grundläggande officersutbildningen, stabsutbildningen och chefsprogrammet granskas utifrån ett jämställdhets- och diskrimineringsperspektiv.

Antalet kvinnor som fullgjorde värnplikt minskade under 2005. Men detta förhållande måste ses mot bakgrund av att de totala volymerna som gör sin värnplikt har minskat. Som andel av de värnpliktiga har kvinnorna därför ökat från ca 3,5 % till 4 % under samma period. Myndigheterna bör dock intensifiera sitt arbete för att ytterligare öka andelen kvinnor, inklusive kvinnor med invandrabakgrund, som fullgör sin värnplikt.

För närvarande pågår flera insatser. För det första arbetar Försvarsmakten och Pliktverket med särskilda informationssatsningar som riktar sig till kvinnor.

För det andra är Pliktverket på väg att införa ett nytt och delvis Internetbaserat system för mönstring. Regeringen har angett som inriktning att detta system ska utformas så att det aktivt uppmanar fler kvinnor att genomgå antagningsprövning. För det tredje pågår ett arbete för att se över befattningskraven för totalförsvarspliktiga som ska vara klart nästa år. Pliktverket har fått i uppdrag att särskilt beakta jämställdheten vid utvecklandet av dessa nya metoder och befattningskrav.

Under perioden 1998–2004 har andelen yrkesofficerare som är kvinnor ökat något varje år. Under 2005 ligger andelen kvar på samma nivå som 2004, det vill säga 4,4 %. Den oro som funnits om en minskande andel kvinnor i officerskåren har hittills inte besannats. I dag har Försvarsmakten ett tiotal färre kvinnor anställda än vad man hade 2004. När man diskuterar dessa frågor bör man dock vara medveten om att avvecklingen av personal kulminerar under detta år varför den fulla effekten av omställningsarbetet ännu är svår att överblicka.

Vi har i dag ca 500 kvinnor i tjänst som yrkesofficerare, och det är alldeles för få. Jag anser detta inte vara tillfyllest, och både regeringen och myndigheterna kommer att fortsätta sitt arbete för få fler kvinnor in i en yrkesofficerskarriär.

Slutligen vill jag påpeka att arbetet med värderingar och attityder är centralt vad gäller jämställdhetsfrågor. Här anser jag att myndighetsledningen har engagerat sig, till exempel överbefälhavaren i *Vägen framåt* i syfte att förankra myndighetens värdegrund.

Anf. 165 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Leni Björklund kommer att gå till historien inte bara som den första kvinnliga svenska försvarsministern utan också som den försvarsminister under vars tid det blev färre kvinnor inom försvaret. Det har skett trots att regering och riksdag – ja, alla – är överens om att det ska finnas fler kvinnor i försvaret, inte färre. Vi har färre kvinnliga yrkesofficerare i dag än 2004. Jag kommer till siffrorna senare. Färre kvin-

nor gör i dag värnplikten än 2004, och det är naturligtvis anledningen till mina frågor.

Försvarsbeslutet i december 2004 är ett av skälen till att det ser ut som det gör i dag. Regeringen gav inte överbefälhavaren några verktyg över huvud taget för att kunna göra så att de yngre, och de var i många fall kvinnor, kunde vara kvar inom försvaret när de stora nedskärningarna skulle göras. Försvarsministern skriver i sitt svar att överbefälhavaren i dag har mängder med verktyg för att genomföra förändringar. Det vore intressant att höra vilka verktyg han nu fått som han inte fick 2004.

Det som hände var ju att det blev intagningsstopp till yrkesofficersutbildningen 2004. Det stoppet varade i två år. Vi vet att 60 kvinnor skulle bli antagna 2004, fler än någonsin, men de kom då inte in på yrkesofficersutbildningen. 2005 vet vi inte hur många det skulle ha varit, för då kom ju ingen in. Man kan säga att de som lagt tid på att göra värnplikten och väntat på att bli yrkesofficerare i princip är blåsta på detta eftersom det stått stilla i två år. Nu är det väldigt få av dem som kommer in. De är borta ur bilden. Dessutom kom anställningsstoppet inom försvaret. 2005 gick 46 kvinnliga yrkesofficerare ut från yrkesofficersutbildningen, men de kunde naturligtvis inte få någon anställning inom försvaret eftersom där rådde anställningsstopp.

Vem bär ansvaret för detta? Vem har det totala ansvaret? Däri ligger skillnaden mellan Leni Björklund och mig, för Leni Björklund har ansvaret. Hon kan göra något åt det. Det är alltså den socialdemokratiska regeringen och försvarsministern som har hela ansvaret. Det är ni som har ansvaret för att situationen nu är som den är.

Låt oss sedan se på de svar jag fått på mina frågor. Den första frågan, hur det ska bli en jämnare könsfördelning inom försvaret, hänger naturligtvis ihop med de andra frågorna. Man kan inte på något sätt påstå att det blivit en jämnare könsfördelning inom försvaret. På frågan vilka åtgärder försvarsministern tänker vidta för att fler kvinnor ska göra värnplikten kan jag av svaret dra slutsatsen att man ska köra någon form av information. Jag återkommer till det i mitt nästa inlägg.

När det gäller frågan vilka åtgärder försvarsministern tänker vidta för att det ska bli fler kvinnliga yrkesofficerare tillstår försvarsministern att hon inte tycker att det är bra som det är i dag, utan myndigheterna kommer att fortsätta sitt arbete för att få fler kvinnor till försvaret. På vilket sätt kommer fler kvinnor att kunna göra karriär som yrkesofficerare? Man kan fråga sig om 483 är fler eller färre än 509. Det är förstås färre. Hur man än vänder och vrider på det finns det färre kvinnliga yrkesofficerare i dag. Vidare kan man fråga sig om 400 är fler eller färre än 562, det antal kvinnor som gjorde värnplikten 2006 respektive 2004. Svaret är naturligtvis att det är färre.

Min stora fråga till försvarsministern är: Har den totala bilden av försvaret enligt försvarsministern blivit mer eller mindre positiv för de kvinnor som önskar söka sig till försvaret?

Anf. 166 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Det tycks ha undgått Marietta de Pourbaix-Lundin att vi gjort en stor förändring av det svenska försvaret. En viktig del i den förändringen handlar om att vi har minskat volymen. Vi har minskat antalet värnpliktiga som vi utbildar. Vi har också minskat antalet officerare. Det

Prot. 2005/06:139
12 juni

Svar på
interpellationer

har rätt stor samstämmighet om att vi ska minska volymen, att vi måste ställa om vårt försvar genom att gå ifrån det gamla invasionsförsvaret till ett modernt insatsförsvaret som svarar mot den hotbild vi har. Vi lever i en del av världen, i Europa, som är lyckligt lottad vad gäller fred och säkerhet.

Då uppstår frågan hur det gått med andelen kvinnor. Jag kan säga att trots dessa förändringar har andelen kvinnor inte försämrats. Jag skulle gärna vilja påpeka att jag hela tiden sagt detta. En neddragningsperiod innebär naturligtvis att man inte kan nyrekrytera och öka antalet kvinnor lika mycket, men det är viktigt att relationerna inte försämrats. Helst ska också jämställdhetsmålen finnas med så att man trots allt kan öka andelen något.

Jag vill påminna Marietta de Pourbaix-Lundin om vad hon sade i riksdagsdebatten i december 2004. Då sade hon nämligen: I dag finns det 509 kvinnliga yrkesofficerare. Om försvarsbeslutet går igenom kommer i princip 150 att försvinna. Det är nästan 35 % av de kvinnliga officerarna. I dag, Marietta de Pourbaix-Lundin, har elva försvunnit. Det är ganska långt från de siffror som då användes som argument för varför överbefälhavaren inte hade några verktyg.

Tvärtom visar det sig att de verktyg som handlar om att hitta överenskommelser med de fackliga parterna och även beakta de mål för jämställdhet och försvarets utveckling som ligger i riksdagens beslut fungerar ganska bra. De fungerar bra när beslutet genomförs. Det är ett av skälen till att situationen för de kvinnliga yrkesofficerarna inte märkbart försämrats i denna förändringssituation. Det är jag glad för.

Jag kan säga att jag gärna hade sett att antalet ökat, men som Marietta de Pourbaix-Lundin kan se från den debatt som ägde rum före beslutet lovade jag inte att antalet skulle öka. Däremot lovade jag att andelen inte skulle försämrats, och det gäller fortfarande. Jag är dock inte nöjd utan tycker att det är viktigt att vi arbetar med verktyg som handlar om hur mönstringsprocessen går till och hur informationen sker men också hur man väljer kriterierna och lägger upp utbildningen. Dessutom behöver förhållandena för dem som utbildar sig och för dem som arbetar vara sådana att de inte lämnar yrket utan stannar kvar. Vi har anledning att vara noggranna med de kvinnliga yrkesofficerare som vi har för de behövs.

Anf. 167 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Nej, Leni Björklund, det har inte undgått mig att man drar ned på försvaret. Jag bor i Haninge. Vi är tämligen berörda. En stor del av det vi hade på den marina sidan har flyttat från Haninge, så jag är helt medveten om detta.

Vi måste också, vad jag förstår, vara överens om att det behövs fler kvinnor inom försvaret, inte bara en större andel. För att vi ska få en jämnare fördelning måste kvinnorna öka i antal, det totala antalet. I det nya insatsförsvaret och alla de internationella insatser som ska göras behövs kvinnor mer än någonsin. Som det ser ut i dag har det inte blivit en jämnare fördelning. Det har inte blivit det.

Jag tycker att det är intressant att försvarsministern tar upp den debatt vi hade i december 2004, för jag satt också och läste den debatten. Det är riktigt att det inte har blivit exakt så många färre kvinnliga yrkesoffice-

rare som jag sade, men precis som försvarsministern själv skriver i dagens svar vet vi inte var det slutar än. Det är ju i år som vi ser den fulla effekten. Det rör sig totalt om 26 kvinnliga yrkesofficerare som jag räknade uti dag. Från att ha varit 509 år 2004 var det 483 i mars 2006. Det är den senaste uppgift jag har kunnat få fram. Det är 26 färre, och vi vet inte var det slutar än.

Men nu vill jag komma till frågan hur vi ska få fler kvinnor inom försvaret. Det tycker jag är det väsentliga – hur vi ska se framåt. Då undrar jag varför regeringen i sina regleringsbrev gör det svårare för kvinnliga frivilligorganisationer som till exempel Lottorna och Bilkåren. De kommer ju faktiskt i kontakt med väldigt många kvinnor som är försvarsengagerade. De kan inte använda sina pengar till att så att säga marknadsföra försvaret. De kan inte använda sina pengar för att till exempel ge unga flickor som funderar på om de ska våga mönstra och göra värnplikt eller inte en prova-på-vecka för att känna om det här är vad de vill göra. Organisationerna får inte använda sina pengar till det. Men det hade ju varit en väldig fördel om till exempel Lottorna kunde ha fått göra det, för då kanske unga flickor – ja, alla kanske inte är lika unga – kunde ha fått göra en prova-på-vecka och känna: Ja, det här var något för mig! Några hade också känt: Det här var inget för mig! Då hade vi sluppit de här avhoppet i försvaret.

Men regleringsbrevet hindrar de här två sakerna som jag tar upp. Regeringens regleringsbrev hindrar organisationerna från att använda sina pengar på det här sättet. De kan bara använda sina pengar för att utbilda dem som ska vara kvar i det frivilliga försvaret. Det gör att det blir svårare att rekrytera kvinnor.

Nu ska Pliktverket och Försvarsmakten få pengar för information, men som sagt: Det hade kanske varit lämpligt att även de här frivilligorganisationerna, som kvinnor ofta söker sig till, hade fått en möjlighet att göra det också. Så är det dock inte. Men försvarsministern kan ju kommentera hur det kan ha blivit på det här sättet.

Om vi nu är överens om att vi ska ha fler kvinnor inom försvaret, både som värnpliktiga och som yrkesofficerare, så behöver något göras ganska snart – eller hur? Och det är fortfarande, som jag sade förut, Leni Björklund som har ansvaret, makten och egentligen redan i debatten med mig 2004 och säkert också i andra debatter har tillstått den stora faran som fanns med försvarsbeslutet. Ni hade ju kunnat förebygga det här, och det tycker jag inte att ni har gjort på det sätt ni borde ha gjort. Jag går tillbaka och ger exemplet hur ni i regleringsbrevet förhindrar frivilligorganisationer från att kunna marknadsföra och ge kvinnor en chans att göra en prova-på-vecka för att sedan göra värnplikten och på så sätt kunna utgöra en större rekryteringsgrund för fler yrkesofficerare.

Anf. 168 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Allra först tror jag att det på nytt är viktigt att säga: Krymper man en organisation och samtidigt har ett stort omställningskrav så är det nog trots allt en rimlig åtgärd som överbefälhavaren vidtog, nämligen att också ställa utbildningen, så att man är säker på att de man utbildar också utbildas för de rätta uppgifterna, dem som det finns utrymme för i försvaret. Då är det faktiskt så att de kvinnor som sökte tidigare, liksom de män som sökte, har en möjlighet att komma igen nu

och söka den här omgången och prövas på nytt, nu när utbildningen tas upp igen. De är alltså inte blåsta, men det är klart att de eventuellt har fått skjuta upp sin utbildning, och det är naturligtvis en och annan som har fallit bort i det sammanhanget.

En annan sak är att jag tror att kvinnors roll i Försvarsmakten på olika sätt kommer att göra det tydligt att det är ett lämpligt jobb för kvinnor. Jag hade till exempel möjlighet att se det kvinnliga observatörsteam som arbetar i Afghanistan och som naturligtvis kommer att kunna komma hem och redovisa att de kommer åt kunskap, information och behov på ett helt annat sätt än när de ingår i gemensamma team tillsammans med män. Det är också en viktig utvecklingskunskap som gör att kvinnors arbete på ett annat sätt blir värderat och uppskattat också inom Försvarsmakten när man får den typen av praktiska erfarenheter.

Nästa fråga handlar om vad vi har ställt för krav på frivilligorganisationerna. Allra först vill jag säga att det jag har gjort är att jag har sagt att deras organisationsstöd, det de får därför att de finns och har medlemmar, över huvud taget inte har påverkats. Jag är väldigt mån om att frivilligorganisationerna själva ska kunna bestämma vilken verksamhet de ska ha. Däremot har de också en viss uppdragsverksamhet. Försvarsmakten ska ge dem uppdrag. Den delen har skurits ned, därför att försvaret har minskat. Det är då rimligt att en del av uppdragsverksamheten får möjlighet att prioriteras. Att då Försvarsmakten har sagt att man inte är intresserad av frivilligorganisationernas, i det här fallet de kvinnliga organisationernas, rekryteringsarbete är möjligt, men det är inte mitt beslut.

Mitt beslut är att säkerställa att organisationsbidraget, den stora delen av bidraget, inte har blivit påverkat. Där har alla frivilligorganisationer möjlighet att bedriva vilken verksamhet de vill. Det ligger just i att vara frivilligorganisation. Man ska själv kunna bestämma. Man ska sedan också i viss mån kunna hitta nya lösningar på frågor där inte myndigheter och våra officiella strukturer har sett chanser. De har alltså fortfarande ett statligt stöd för att bedriva verksamhet på områden som kanske inte just Försvarsmakten tycker är de mest angelägna. Det är ett exempel på att regeringen tycker att det är betydelsefullt med det arbete som frivilligorganisationerna gör. En annan fråga är naturligtvis att deras roll och uppgift också måste anpassas till det nya försvaret.

Med det skulle jag vilja säga att det är riktigt att jag gärna vill att det ska bli fler kvinnor i försvaret och att Försvarsmakten har fått sådana uppdrag att det ska bli möjligt. Däremot är det naturligtvis idiotiskt att inte också notera att det samtidigt sker en så kraftig förändring och neddragning av det antal som arbetar att det under själva omställningsperioden kan bli svårigheter att göra de stora ökningarna som jag förstår att Marietta de Pourbaix-Lundin och jag är överens om vore önskvärda. Men det är ändå inte så att det är totalt omöjligt, utan förutsättningarna finns fortfarande för att vi ska kunna få fler kvinnor i försvaret.

Anf. 169 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Jag fick ingen kommentar över huvud taget av Leni Björklund när det gäller det här som Lottorna skulle vilja göra, den här prova-på-veckan för att se om man möjligtvis ska göra värnplikten. Det kan de inte göra för de pengar som finns, för de är låsta på ett helt annat sätt. Man får bara utbilda dem som ska vara kvar inom frivilligorganisat-

ionerna. Pengarna kan inte användas till någon prova-på-vecka. Män har många fler möjligheter att så att säga bedriva marknadsföring och reklam för försvaret än vad kvinnor har. Det finns inte så många möjligheter. Varför då inte utnyttja de organisationer som finns?

När man 2004 stoppade intagningen till yrkesofficersutbildningen gjorde man det på ett sätt som, tycker jag, inte var speciellt tillfredsställande för de kvinnor och inte bara kvinnor utan alla som hade tänkt sig söka dit och visste att de i princip var antagna, för många hade i princip fått beskedet. Det var ett par tre dagar efter det att man kunde söka till högskolan, så många har ju gått och väntat och väntat. Och jag vet att det finns de som har väntat i två år och som inte blir antagna nu för att man inte tar in så många. De ska då konkurrera med många fler som har gjort värnplikten. Det är egentligen tre årskullar som de ska konkurrera med, så det har inte gynnat kvinnorna på något sätt. Och det går än så länge inte att få fram exakt besked, för de blir inte färdiga förrän den 19:e, om hur många kvinnor det är som är antagna. Jag har försökt att få fram besked om det, men det går inte att få fram detta. Men som sagt hade det varit önskvärt att de kvinnliga organisationer som finns hade utnyttjats.

Försvarsministern sade förra gången, i december, till mig att hon skulle ta sitt fulla ansvar, och det är det som jag förväntar mig att hon ska göra. Frågan är om hon över huvud taget kommer att hinna ta sitt fulla ansvar, för det ska ju vara när hela den här perioden har gått ut, och det är ju några år kvar av den. Jag förutsätter att försvarsministern inte får någon chans att göra det, men hon kan ju försöka ta sitt ansvar i dag i alla fall.

Jag har lyssnat på flera debatter här i dag, och det finns lite av stolt men inte nöjd även över den här debatten.

Jag har en sista fråga till försvarsministern om otydligheten som Pliktverket har gått ut med. Ibland ska man ställa högre krav på kvinnor, och sedan tar man plötsligt tillbaka det. Vad är det som gäller? Det här är ju ingenting som främjar att flickor och kvinnor känner att de vill söka sig till försvaret eller göra värnplikten.

Anf. 170 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Låg mig först säga att det stöd som vi ger som fritt och obundet organisationsstöd till frivilligorganisationerna kan de använda till verksamheter som de själva fattar beslut om. Det är viktigt att komma ihåg.

Nu är vi inne på vad jag ska ta ansvar för. Jag är beredd att ta ansvar för försvarsbeslutet. Det var ett riktigt beslut att ställa om försvaret. Det var viktigt att det beslutet togs och att man fick besked ute i organisationen. Det var en riktig anvisning att se till att man inte försämrade anställningstryggheten.

Det har visat sig fullständigt möjligt för Försvarsmakten som arbetsgivare att finna en sådan diskussionsnivå tillsammans med sina arbetstagarorganisationer att man på ett mycket snabbt och bra sätt har kunnat klara av omställningsprocessen. I den omställningen har man, såvitt vi nu kan bedöma, också lyckats värna andelen och till och med antalet kvinnliga officerare. Det är en viss mindre förskjutning, som dock är väldigt liten jämfört med vad som har hänt bland de manliga officerarna. Jag sade i den debatten att om andelen dramatiskt förändras är det ett miss-

lyckande. Jag har gott hopp om att den andelen hålls och att vi tillsammans med de övriga åtgärderna kommer att kunna hålla andelen men också öka den i fortsättningen.

När det allra sist gäller Pliktverkets arbete handlar det om att de tillsammans med Försvarsmakten mycket noga ska definiera vilka krav som ska ställas på de olika befattningarna, så att det inte ställs vare sig överkrav eller underkrav utan rätt krav för de olika befattningarna i Försvarsmakten. Sedan kan Försvarsmakten också anpassa utbildningen så att man har möjlighet att förkovra sig på områden där man kanske inte har lika stark kompetens vid starten av utbildningen som man bör ha när den är avslutad.

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Svar på interpellation 2005/06:380 om svenska anmälningar till militära styrkeregister

Anf. 171 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Karin Enström har frågat mig vilka överväganden jag har gjort till stöd för att anmälan inte gjordes av amfibieförbandet (IAS) till EU:s styrkeregister.

Regeringens samlade bedömning var att tills vidare avvakta med anmälan av amfibieförband till EU:s styrkeregister tills en översyn av principerna för anmälan till de olika styrkeregistren har genomförts. Försvarsmakten fick den 20 oktober 2005 regeringens uppdrag att lämna ett förslag på hur Sveriges bidrag till internationella styrkeregister bör utvecklas vad gäller typförband, beredskapstider och uthållighet. Denna redovisning lämnades tillsammans med budgetunderlaget för 2007. Efter att underlaget beretts i Regeringskansliet kommer regeringen att ta ställning till vilka förband som långsiktigt ska ingå i styrkeregister. Det kan innebära att de befintliga förbandsanmälningarna justeras.

Det är viktigt att säga att den anmälan som Sverige gjort till EU:s styrkeregister kan kompletteras i ett senare skede. Att ett typförband inte återfinns i ett styrkeregister är heller inget absolut hinder för att det ska kunna användas i en internationell insats. Dock kräver ett förband som inte är beredskapssatt för internationell insats en längre förberedelse tid innan det kan delta i en insats. Det kan nämnas att Försvarsmakten just nu är anvisad att inleda en planering för en möjlig internationell insats under FN:s ledning där amfibieförband är ett av alternativen.

Karin Enström frågar vidare hur jag avser att hantera FN:s behov av amfibieförband.

Omställningen av vårt nationella försvar till ett modernt insatsförsvar ger god grund för en internationell förmåga.

Här vill jag säga att våra amfibieförband, liksom många andra förband, har en god internationell förmåga. Det är dock inte säkert att alla förband vid varje tillfälle kommer att vara anmälda till styrkeregister. Beredskapssättningen kan också komma att variera över tid.

Sverige har en lång tradition av att stödja FN:s fredsfrämjande insatser. Vid alla förfrågningar om svenskt stöd till en fredsfrämjande insats

genomförs en noggrann analys av om Sverige kan bidra med stöd. I denna analys diskuteras återkommande alla olika förbandstyper.

TVå av de kriterier som väger tyngst vid ett beslut om en insats är om förbandet är efterfrågat i den aktuella insatsen samt vilken operativ effekt förbandet kan generera.

Som jag tidigare framfört ingår amfibieförbanden i de alternativ som övervägs inför en insats under 2007. Jag ser således inga hinder för att ett svenskt amfibieförband, ifall det inför en fredsfrämjande FN-insats är en efterfrågad resurs och nationellt bedöms som det lämpligaste bidraget, kan ingå i en fredsfrämjande FN-insats.

Anf. 172 KARIN ENSTRÖM (m):

Herr talman! Jag börjar med att tacka försvarsministern för svaret.

Det som jag har velat uppmärksamma i min interpellation är hur det går till när svenska förband anmäls till olika styrkeregister. Vad vi debatterar i dag är ett konkret exempel på den något märkliga ordningen att Försvarsmakten och Försvarsdepartementet inledningsvis var överens om att ett antal förband ska anmälas till EU:s styrkeregister. Men helt plötsligt försvann vid beslutstillfället ett av de föreslagna nyanmälda förbanden, nämligen den internationella amfibiestyrkan, den så kallade IAS.

Jag tycker inte riktigt att jag har fått något svar. Jag frågade försvarsministern hur det gick till när amfibieförbandet försvann från förslaget och av vilken anledning. Försvarsministern hänvisar i sitt svar till att regeringen ville avvakta tills man gjort en översyn av principerna för anmälan till de olika styrkeregistren. Det låter mycket klokt, och jag efterlyser verkligen en sådan översyn. Men hur kommer det sig att regeringen inte avvaktade med att anmäla några andra nytillkomna förband, om man nu ville invänta resultatet av denna översyn? Det kan vara naturligt att man säger stopp och sedan vill se över hela frågan innan man anmäler några nya förband. Varför var det just amfibieförbandet som skulle avvakta?

Under tre olika överbefälhavare – Owe Wiktorin, Johan Hederstedt och Håkan Syrén – har Försvarsmakten utan framgång föreslagit regeringen att amfibieförband ska anmälas till internationella styrkeregistret.

Motiven till att inte anmäla amfibieförbanden har varit oklara, precis som nu. Jag ska därför säga något om IAS.

Det är ett förband där investeringarna redan är gjorda. Det är ett förband som är klart för insatsorganisationen. Man har övat med bland andra Storbritannien, Nederländerna, Polen, USA och Finland med goda resultat. Sammantaget är IAS ett efterfrågat, utrustat och komplett förband som kan lösa komplexa uppgifter. Det är dessutom ett förband som finns med i EU:s Requirement Catalogue 05 som en så kallad referens-enhet.

Att inte förbereda för användandet av amfibieförbandet är enligt min mening resursslöseri. Som vi har sagt vid andra tillfällen tycks regeringen sakna en långsiktig strategi för de internationella insatserna. Därför saknas också en strategi för vad Sverige ska anmäla till styrkeregistren.

Det är bra, men också hög tid, att göra översynen av principerna och ta ställning till vilka förband som långsiktigt ska ingå i styrkeregistren.

Herr talman! Jag vill ställa en tredje fråga: När kommer resultatet av översynen att presenteras? Det brådskar.

Anf. 173 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Låt mig först reda ut ett par missförstånd.

Det är inte så att Försvarsdepartementet och Försvarsmakten har varit överens om någonting. Regeringen har beslutat och gjort en samlad avvägning. Det är det besked som Försvarsmakten har fått. Det är en villfarelse som jag vill ta ur Karin Enström.

En annan villfarelse är att det skulle finnas en referensenhet som var vårt svenska amfibieförband. Det är inte heller rätt. Det finns en referensenhet i Requirement-katalogen. Det är ett neutralt beskrivande av ett typförband. Man har inte sagt att det ska vara precis som det svenska förbandet. Det måste också vara ett missförstånd.

Jag tror att vi behöver ha ett ordentligt underlag för att titta på hur vi ska anmäla till styrkeregistren. Det är nämligen inte gratis. Det kostar förberedelse och det kostar att ha dem i beredskap. Det är naturligtvis billigare med 90 dagars beredskap eftersom man då inte har ersättning som rullar varje månad för dem som ligger i beredskap och eventuellt kan rekryteras till förbandet. Man får rekrytera öppet.

Vi har gjort ett par anmälningar. Det har handlat om mindre förband som har lägre kostnader. Det har också handlat om sådana som har varit färdigutbildade där vi inte har beredskapsersättningar som tickar ut hela tiden. Skälet till att några har kommit med är att vi bedömer att de har kompetens som har varit efterfrågad – vi anmäler inget annat – och de har lägre kostnad än vad anmälan av ett amfibieförband skulle innebära.

Anf. 174 KARIN ENSTRÖM (m):

Herr talman! Det är inte alltid så lätt att på den här sidan vattnet veta exakt vad som rör sig i departementen och hur saker och ting kommer fram till ett beslut. Att regeringen till sist gör ett övervägande som inte överensstämmer med vad man kanske har föreslagit från början är helt klart upp till regeringen. Så måste det vara.

Det är ändå intressant att ta upp att det som är IAS sägs motsvara exakt det typförband som finns med i EU:s Requirement Catalogue. Det behöver inte innebära att man alltid måste ha med det, men det kanske säger något om att Försvarsmakten tillsammans med amfibieförbanden har valt ett bra och väl fungerande förband.

Det verkar som om försvarsministern inte riktigt kan bestämma sig. Å ena sidan var regeringens bedömning riktig, å andra sidan säger försvarsministern i sitt skriftliga svar att man mycket väl kan komplettera anmälan med exempelvis ett amfibieförband. I sitt svar argumenterar försvarsministern dessutom för att IAS är ett alternativ för internationell insats under 2007. Jag förstår inte logiken med att inte anmäla förbandet från början. Om det är rent ekonomiska övervägningar och storleken på förbandet är det bra att veta.

När det gäller att långsiktigt se över vår strategi måste vi väl nationellt bestämma oss för var och med vad vi vill verka med våra förband. Därefter gäller det att se hur vi bäst möter de behov som framför allt EU och FN har. Enligt min uppfattning är det då viktigt att analysera vilka särskilda förmågor Sverige har som kanske inte alla andra länder har och marknadsföra dem i EU och FN.

Jag kan inte se en poäng med att Sverige bidrar med förbandstyper som kanske redan finns i överflöd i andra länder. Det verkar vettigt att vi bidrar med något som är efterfrågat och som vi är särskilt bra på.

Amfibieförbandet har en inreboende flexibilitet för olika uppgifter som motsvaras av få andra förband. Det underlag som Försvarsmakten lämnade uppfattade Försvarsmakten vara i verksamhetsmässig och finansiell balans.

Det blir en svår avvägning av när hela förmågebredden ska vara uppnådd. Ska den vara det redan i år, 2007 eller 2008 när extrapengarna kommer?

Jag uppfattar det som att man tycker att underlagen från Försvarsmakten har varit väl underbyggda. Man tycker att de svarar mot de krav och behov som regeringen har uttryckt. De är väl överens med ÖB:s prioriterade strategiska mål. De överensstämmer också med behoven inom ramen för den fortsatta utvecklingen av EU:s krishanteringsförmåga.

Trots att underlagen var mer spårbara och mer underbyggda än någonsin beslutar man att ta bort ett förband. Om det bara handlar om pengar är det bra att få veta det. Handlar det om något annat?

Anf. 175 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Det är viktigt att komma ihåg att det är behoven som styr. Vi anmäler över huvud taget inte några förband till några register om de inte efterfrågas. Det är den första utgångspunkten.

Den andra utgångspunkten är att vi inte heller anmäler förband som inte motsvarar typförbanden. Det är inte något som bara gäller amfibieförbandet. Det gäller de andra förbanden också. De är inte originella på den punkten.

Det är ett bra förband så jag utgår ifrån att det skulle kunna godkännas.

Det är inte gratis vare sig att sätta upp förbanden eller att få dem godkända. För amfibiernas del har man räknat med en tilläggskostnad på 75 miljoner. Det tycker jag är en summa som inte är försumbar. Om det årligen kostar 11 miljoner bara i beredskapssättning finns det ett behov hos oss att se om vi kan lyfta förbanden in och ut ur katalogerna. Det är en inte oväsentlig kostnadsbild.

Jag tror att försvarsomställningen ska ske under perioden fram till 2008. Det är inte helt orimligt att regeringen är noga med att se till att vi först och främst uppfyller kraven på att EU:s snabbinsatsförmåga fungerar. Där har det ändå varit en stor samstämmighet mellan regeringen och de krav som riksdagen har ställt.

Anf. 176 KARIN ENSTRÖM (m):

Herr talman! Det är bra att veta vad saker kostar. Det är bedömningar som man alltid måste göra. Ingenting är gratis. Det är ju inte heller gratis att ha den lägsta formen av beredskap och utbilda ett förband.

Det som har oroat mig är den känsla som jag tror finns hos just amfibieförbandet IAS. Man blir både frustrerad och besviken och funderar över vad det är man inte har gjort som alla andra har gjort. Har vi gjort något fel? Uppfyller vi inte kraven eller finns vi inte med i snacket innan besluten fattas?

Jag vill avslutningsvis fråga försvarsministern när resultatet av den översyn som är utlovad ska presenteras. Då kan vi kanske få en större debatt om hur vi ska göra dessa anmälningar, att vi kan ta ut förband och inte bara sätta in. Jag har uppfattat att försvarsministern har tyckt att det verkar vara lätt att föreslå nya förband men att det är svårare att föreslå förband som ska tas bort ur styrkeregistret. Det har också varit en tidsningsdebatt om att om man inte finns med i dessa styrkeregister så är det kört. Det kanske också förklarar den oro och den frustration som finns hos de förband som inte finns anmälda till de internationella registren.

När får vi resultatet? Och har försvarsministern förståelse för den oro, förhoppningsvis felaktig, som finns hos de förband som inte finns med i registret?

Anf. 177 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Allra först ska jag säga att när nu detta underlag har kommit in prövar vi det i Regeringskansliet. Jag är inte beredd att i dag säga exakt när denna prövning kan ske, om det blir i anslutning till budgetpropositionen eller om det blir vid ett särskilt tillfälle.

Dessa underlag för kostnaderna är de bedömningar som Försvarsmakten gör. Det är inte så att vi gör någon egen räkning på den punkten. Jag uppfattar ändå att Karin Enström har förståelse för att vi prioriterar och nu gör så att EU Battle Group har en stor prioritet i det fortsatta förändringsarbetet.

Sedan tror jag att det är bra om både Karin Enström och jag kan tydliggöra att det inte är kört bara därför att man inte står i ett styrkeregister. Just när det gäller alternativ som vi tittar på för en eventuell insats i Afrika, beroende på vad FN ber oss om, har Försvarsmakten fått i uppdrag att titta också på ett inslag med amfibisk förmåga. Det är väl också ett tecken på att vi inte är så stelbenta utan har den möjligheten.

Däremot är det mycket diskussioner. Och jag är glad om den här debatten något har kunnat skingra diskussionen om de myter som finns om vad det handlar om. Den prövningen har skett. Regeringen satte ned foten. Kostnaderna har en viss betydelse. Vi fokuserar på EU:s snabbinsatsförmåga som är en tydlig beställning från riksdagen. Men vi kan också tänka oss att använda förband som inte är anmälda om det visar sig att det är den förmågan som skulle kunna göra operativ nytta och efterfrågas.

Överläggningen var härmed avslutad.

25 § Svar på interpellation 2005/06:466 om trängselskatten och kommunal demokrati

Anf. 178 Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Herr talman! Martin Andreasson har frågat statsrådet Pär Nuder på vilket sätt han avser att ge invånarna i hela Stockholmsregionen samma möjlighet att göra sin röst hörd och därmed respektera det sammanlagda resultatet i de likalydande folkomröstningarna i Stockholmsregionen.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på denna interpellation.

Jag har tidigare i år besvarat en liknande interpellation. Den interpellationen ställdes mot bakgrund av att frågan om trängselskatt kommer att prövas i en kommunal folkomröstning i Stockholms kommun och också bli en fråga i de nationella valen.

Jag vill här återigen betona att förtroendevalda i kommunfullmäktige är valda av medlemmarna i sin kommun och står till svars inför dem. En kommunal folkomröstning, som för övrigt endast är rådgivande, kan därmed endast fungera som medel för ansvarsutkrävande i den egna kommunen. Kommunmedlemmarna kan alltså aldrig ges någon direkt beslutanderätt över frågan om trängselskatt ska införas. Även om regeringen har uttalat att folkomröstningen i Stockholms kommun kommer att få betydelse för den fortsatta hanteringen av trängselskatter, så är det riksdagen som fattar de avgörande besluten. Detta gäller naturligtvis även folkomröstningar i andra kommuner oavsett vad utfallet av omröstningarna blir.

Mot bakgrund av detta avser jag inte att vidta några åtgärder med anledning av de ställda frågorna.

Anf. 179 MARTIN ANDREASSON (fp):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för svaret. Jag vill också säga att jag tycker att det är roligt att få debattera frågan om trängselskatter med just statsrådet Österberg. Även om jag hade ställt interpellationen till Pär Nuder så tycker jag att det är en intressant och värdefull vinkel att frågan om kommunal demokrati och kommunalt självstyre kommer i fokus för denna interpellationsdebatt.

På ett sätt skulle man kunna säga att statsrådets svar ger upphov till en lite sensationell tolkning. Socialdemokraterna har nämligen ända sedan man av Miljöpartiet under regeringsförhandlingarna 2002 pressades till att införa biltullar, trängselskatter, miljöavgifter, vilket ord man nu vill använda, varit tydliga med att det är en folkomröstning som ska få avgöra om detta ska permanentas eller inte och att den folkomröstningen ska hållas i Stockholms stad.

Nu säger statsrådet i sitt svar att regeringen visserligen har uttalat att folkomröstningen i Stockholms kommun kommer att få betydelse. Men det gäller naturligtvis även folkomröstningar i andra kommuner, oavsett vad utfallet av omröstningarna blir.

Jag vet inte riktigt om det var det svar som Annika Billström hade önskat. Jag vet egentligen inte om det är detta som statsrådets övriga partikamrater i Stockholms stadshus har önskat.

Sanningen är ju att vi från de olika partierna, Folkpartiet och andra partier i Allians för Sverige hela tiden har pekat på hur viktigt det är att man ser Stockholmsregionen som en helhet när man talar om Stockholmsregionens trafikproblem, den trafikinfarkt som vi alla vet är ett faktum. Så fort vi har tagit upp detta i riksdagen för att peka på den demokratiskt tveksamma hanteringen av trängselskattefrågan har vi av statsrådets kolleger i riksdagsgruppen fått veta att det är väljarna i Stockholms kommun som avgör detta i en folkomröstning i samband med valet 2006 som regeringen avser att respektera.

*Svar på
interpellationer*

Men jag tror tyvärr inte att det är på det sättet som man ska tolka statsrådets svar, som att han nu ger samma besked till invånarna i hela regionen, det vill säga att allas röster kommer att väga lika tungt.

Jag tolkar tyvärr statsrådets svar som en ganska konstitutionell genomgång av gällande regelverk. Och det tror jag inte att vi behöver ta någon tid i kammaren i anspråk för att klargöra. Det vet ju alla att en kommunal folkomröstning inte är legalt bindande vare sig för regeringen eller för riksdagen och för övrigt bara är rådgivande.

Men sanningen är ju att regeringen i propositionen om trängselskatt och regeringspartiets företrädare i riksdagen har pekat på folkomröstningen i Stockholms stad som det vägledande.

Men vad som har hänt under den senaste tiden och som kanske får statsrådet att något sväva på målet är att vi nu har tydlig statistik som visar att det faktiskt är en minoritet av antalet fordon som passerar trängselstationerna som tillhör bilister i Stockholms stad. Det är en större andel som kommer från övriga Stockholms län.

Därför är min fråga: Vem är det egentligen som är mest berörd av trängselskattförsöket? Är det invånarna i Stockholms län, eller är det invånarna i Stockholms stad? De flesta fordon som passerar trängselstationerna tillhör trots allt invånare i Stockholms län.

Anf. 180 Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Herr talman! Det är alldeles riktigt konstaterat av Martin Andreasson att svaret i sig är formellt och strikt utformat utifrån gällande lagstiftning på området. I den här frågan är det så när det har folkomröstats – en del kranskommuner har ju bestämt att man ska ha egna prövningar – att konstitutionellt har den riksdag som sitter efter valet 2006 att ta ställning till det här försöket och att besluta utifrån hur man upplever att frågan ska dömas sett till hanteringen. En riksdag kan alltid inhämta den information som finns och den debatt som har förts. Så är det i den formella delen.

Sedan finns det också en praktisk sida här, som Martin Andreasson också pekade på. Diskussionen startade i Stockholms stad, och där bestämde man också att ha en folkomröstning om hur det skulle kunna vara. Den praktiska tillämpningen är naturligtvis vad Stockholms stad och folkomröstningen där säger. Från regeringens horisont kommer det naturligtvis att vara den del här som väger tyngst sedan beslut har fattats utifrån hur situationen i dag ser ut och om det är en likartad situation i höst efter valet 2006. På den punkten kan jag förtydliga mig.

Demokratiskt är det en inte helt oproblematisks situation därför att man alltid kan hävda att fler bilar tillhör någon som inte bor i Stockholms stad utan som bor i en annan kommun. Alltså borde också de kommuninvånarna få tycka till om vad det ska kosta och om villkoren – eller hur det nu ser ut – för att i det här fallet passera in i huvudstaden, i Stockholm.

Skulle det här gälla bara i det här området, eller ska det gälla också i andra områden? Så måste man också diskutera. Om jag bor i Nacka kommun och parkerar i Stockholms stad är jag beroende av parkeringsavgifterna, av vad det kostar i parkeringshus, i Stockholms stad. Det har jag inte kunnat påverka som kommuninvånare i Nacka genom mitt fullmäktige eller de politiker jag valt där. De har ingen bestämmanderätt.

Vad jag menar med det exemplet är att det alltid är en massa saker som påverkar mig som enskild individ och som berör mig om jag bor på ett ställe och jobbar någon annanstans. Skulle det resonemang hålla som Martin Andreasson pekar på skulle man, herr talman, i demokratins namn också ha inflytande över de frågorna – trafikfrågor eller andra frågor som berör det här.

Med detta menar jag att det här inte är en okomplicerad fråga. Att bara hänvisa till att fler borde få vara med i en tydligt rådgivande eller kanske till och med bestämmande folkomröstning, som en del tycker att det ska vara – själv håller jag mig till en starkt rådgivande omröstning – visar att det inte är fråga om något enkelt ställningstagande på den punkten, utan det här kan bli ganska komplext överfört på annan kommunal verksamhet.

Jag tror att det är viktigt att fundera lite vidare på de där begreppen, på hur det ser ut och på hurdant det är. Sanningen är väl – vi ska inte diskutera sakfrågan – att själva inställningen till trängselskatten har skiftat ganska mycket utifrån hur det såg ut innan den beslutades och fram till dess att den verkat under en period. Olika undersökningar pekar på att åtminstone invånarna i Stockholm är väldigt positiva till det sätt på vilket det här görs. Det har gjort att åtminstone vissa partiföreträdare och till och med partier, vilket jag såg senast förra veckan, har svängt i sin grunduppfattning i frågan om det ska vara trängselavgift eller inte, så vi kan nog se fram emot en ganska spännande debatt på det här området där det inte råder någon total enighet inom blocken – i det här fallet kanske inom blocket – om hur frågan bör hanteras framöver.

Anf. 181 MARTIN ANDREASSON (fp):

Herr talman! Jag börjar med det sistnämnda. Ja, det är helt klart att trängselskatteförsöket i Stockholm engagerar och väcker känslor. Debatten är het. Men det är inget som skiljer den här frågan från andra frågor som borde vara just kommunala frågor. Det är därför som det är så oerhört olyckligt att det här förslaget har drivits igenom i form av en statlig skatt – det var det enda konstitutionellt möjliga.

Vi i Folkpartiet har dragit den som vi tycker konstitutionellt rimliga slutsatsen, nämligen att grundlagen behöver ses över. Den här sortens frågor ska hanteras på den nivå där de hör hemma, alltså i den kommun eller de kommuner som är närmast berörda.

I fallet Stockholmsregionen är det uppenbart att Stockholmsregionen måste ses som ett sammanhållet trafiksystem, precis som det är en gemensam arbetsmarknad och en gemensam bostadsmarknad. Oavsett om man räknar arbetsmarknadsregioner eller boenderegioner eller om man räknar någonting annat är det klart att det vi kallar för Stockholmsregionen inte följer Stockholms stads kommungränser. På samma sätt som jag inte vill att riksdagen ska bestämma över trafikreglerna i Skinnskattebergs kommun ska inte riksdagen, anser jag, bestämma över trafikreglerna i Stockholms innerstad.

Därför vill jag passa på att göra ett tillrättaläggande. Det är nämligen så att den här diskussionen började i Stockholms kommun. Finansborgarrådet Annika Billström var mycket tydlig efter valet 2002 om att det här var på grund av regeringsförhandlingarna. I radioprogrammet Studio Ett den 18 oktober 2002 sade hon ordagrant att man skulle införa trängselav-

gifter ”på grund av att Miljöpartiet på riks lade sig i kommunalpolitiken och på det sättet utpressade regeringen”.

Hon upprepade detta senare och sade: Det är viktigt att se vilka konsekvenser det får när rikspolitiker lägger sig i kommunalpolitiken och använder den som utpressning. Det det handlar om är faktiskt att det var Miljöpartiet som använde det här som utpressningsmetod mot ett misstroende votum.

På den punkten, herr talman, är jag helt överens med Annika Billström. Det är på grund av att Miljöpartiet ”på riks” lade sig i kommunalpolitiken som den här frågan har blivit en trist följetong.

Statsrådet försöker komma undan frågan lite lätt genom att säga: Ja, det finns ju alltid frågor som angår några fler än den kommun där själva försöket genomförs eller där reglerna gäller.

Ja, men poängen här är att den statistik som nu framkommit när det gäller trängselskatteförsöket visar att det är en minoritet av fordonspassagerarna – faktiskt bara 42 % – som företas av personbilar från Stockholms kommun.

Det jag tror är orsaken till att statsrådet lite grann duckar i den här debatten är dels detta faktum, dels att de opinionsmätningar som har gjorts sedan försöket började också visar att det finns en förkrossande enighet bland invånarna i både Stockholms stad och Stockholms län om att det här borde vara en fråga där alla invånare i Stockholmsregionen får göra sin röst hörd. I en opinionsundersökning gjord av Skop var det 89 % som tyckte att alla kommuner i länet borde få säga sitt om trängselskatten.

Den tredje orsaken avslutningsvis, herr talman, är att vi nu ser att flera kommuner i länet där Socialdemokraterna är med och styr nu också genomför rådgivande omröstningar. Jag återkommer därför till frågan: Borde inte de som är direkt berörda få göra sin röst hörd i denna fråga?

Anf. 182 Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Herr talman! Det fanns en annan sådan här fråga som var uppe till diskussion och som regeringen fattade beslut om för kanske ett halvår sedan eller något sådant. Det gällde ett länsbyte för Heby kommun i mitt hemlän. Det föregicks av en folkomröstning där man i samband med kommunval lät kommuninvånarna ta ställning till byte av län eller inte.

I kölvattnet av den folkomröstningen utbröt också där en diskussion som liknade den som Martin Andreasson här driver. Ett länsbyte påverkar i högsta grad omkringliggande kommuner på olika sätt. I det här fallet var det framför allt Sala kommun som – med all rätt, skulle jag vilja säga – menade att mycket av det samarbete och de gemensamma länsorgan som man på olika sätt hade nu splittrades upp. Man fick göra ganska stora omändringar i det förhållandet.

Borde inte Sala kommuns invånare ha fått vara med och säga om grannkommunen skulle lämna länet eller inte? Det där diskuterades hit och dit. Det är ungefär samma konstitutionella del i det fallet. Man kan inte folkomrösta bestämmande över någon annan i en annan kommun eller vara rådgivande, utan den kommun där frågan ska hanteras måste också vara den som tar ställning till själva sakfrågan.

Vi hade då en diskussion vid olika tillfällen. Där fanns partiföreträdare från alliansen och även från Miljöpartiet, som i den frågan hade

ställt sig på alliansens sida. Då tyckte man inte att det var viktigt med Sala kommuns invånare. Jag tolkar det lite grann som att den demokratiska ådra som framkommer från Martin Andreassons sida inte är så där jättedjup i sig. Det lagar mycket också efter läge vilken grunduppfattning man har i själva sakfrågan och vilket demokratiskt underlag man vill ha för att fatta det beslut som man tycker är riktigt utifrån sin egen horisont och eget ställningstagande på ett tidigt stadium. Det är kanske på ett sätt lite trist. Sådant här måste hanteras strikt konstitutionellt och inte vidgas till att blanda in andra saker. Det är i och för sig inget ovanligt i politiken. Jag har i många fall sett att det kan bli så.

Parallellen om hur frågan om Heby kommun påverkade Sala är markant lika. Det är som jag sade tidigare. Visst berör vilka avgifter som finns i Stockholms stad dem som bor utanför. De berör mig när jag tar min bil och åker hit. Jag som statsråd får betala trängselavgift precis som alla andra när jag använder min privata bil. Det är klart att jag kan tycka att någon annan har bestämt över mig. Det här gäller inte bara Stockholm, även om stockholmarna berörs mer. Det går att vidga detta och se att det berör en rad olika människor.

Som jag sade i min inledning är det inte bara trängselskatter i Stockholm som berör kommuninvånare som inte bor i Stockholms stad. Det finns en rad andra avgifter, en rad andra konsekvenser och en rad andra olikaförhållanden i staden som bestäms av stadsfullmäktige i Stockholms stad. De får bäring på andra människor som jobbar, vistas eller på annat sätt är i Stockholm och får ta del av de system och avgifter som kan beröra andra områden. Trängselavgifterna är en ganska liten del.

Jag nämnde parkeringshusen. Martin Andreasson vet själv vad en parkeringsplats i ett parkeringshus kostar i månaden om man vill ha parkeringsplats centralt när man jobbar och behöver ha bilen med sig. Det är fråga om betydligt större belopp än vad trängselavgiften är för den enskilde människan.

Jag får återkomma i mitt sista inlägg om på vilken nivå frågan ska diskuteras.

Anf. 183 MARTIN ANDREASSON (fp):

Herr talman! Jag väntar med spänning på att få höra statsrådets fortsättning. Det sista var det väsentliga.

Jag tycker att statsrådet, tyvärr, använder kammarens tid till att svara på alla tänkbara frågor utom dem som har tagits upp i interpellationen. Sist här var det taxor i parkeringshus. Snälla nån! Det är något som parkeringshusens ägare får sätta på den öppna marknaden. Jag hoppas innerligt att det inte är något som statsrådet vill ska bestämmas vare sig av valda politiker på Helgeandsholmen eller av politiker någon annanstans.

Statsrådet har flera gånger ägnat tid åt att svara på frågan om beslutande folkomröstningar. Men, snälla nån! Statsrådet är väl insatt i frågan och vet precis likaväl som jag och andra att folkomröstningar är rådgivande – med ett undantag, som för övrigt Per Ahlmark drev igenom på 70-talet. Det gällde att vilande grundlagsförslag ska kunna fällas i beslutande folkomröstning och kan då icke återupptas till förnyad behandling. Det är den enda punkten där vi har beslutande folkomröstningar i Sverige. På den punkten vill jag för övrigt inte göra några ändringar, och den hör över huvud taget inte till den här frågan.

Men vad har vi hört i frågan? Politiker från olika partier har ett viktigt ansvar gentemot invånarna i Stockholmsregionen inför de olika folkomröstningar som kommer att hållas, nämligen om de tycker att det är viktigt att ta hänsyn till opinionsyttringar från Stockholmsregionens invånare eller bara från invånare i Stockholms stad.

Det är ett viktigt svar som statsrådet fortfarande har möjlighet att ge i sitt sista inlägg, inte minst till sina partivänner i Nynäshamn, Haninge och förhoppningsvis andra kommuner i Stockholms län som nu kommer att hålla folkomröstningar med den i princip likalydande fråga som den som ställs i den rådgivande folkomröstningen i Stockholms kommun. Statsrådet har chansen nu i sitt sista inlägg. Jag hoppas att statsrådet tar den.

Anf. 184 Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s):

Herr talman! Det går nog inte att tillfredsställa Martin Andreasson på den punkten. Det svar han förväntar sig är att jag håller med honom rakt upp och ned och säger att han har rätt rakt över. Det tänker jag inte göra. Därför blir nog Martin Andreasson besviken.

Man kan vrida och vränga på det här och säga att en privat fastighetsägare bestämmer parkeringstaxor och så vidare. Men principen är att en kommun fattar beslut i olika frågor. Det kan vara parkeringsavgifter och det kan vara andra delar som berör människor som är beroende av dem. Det är den parallellen jag gör. Jag tror Martin Andreasson förstår hur jag menar på den punkten.

Man kan ha många åsikter om den nationella politiken. Det är politikens villkor. När det inte finns en majoritet och man ska försöka sy ihop en majoritet har partier i alla tider försökt att få med sina hjärtefrågor. Vi vet precis hur historien var här. Ett sådant problem kommer inte att underlättas av att sådana avgifter skulle avgöras på en annan nivå. Det kan likaväl i praktiken bli exakt samma utfall ändå i kontakter mellan partier på den lokala nivån och den nationella nivån. Resultatet kan bli det samma. Det löser inte det problem som Martin Andreasson pekar på här.

Vi får finna oss i att vi har en konstitution. Sedan kan vi ha olika åsikter. Mycket grundar sig i hur vi vill vidga demokratibegreppet utifrån vad vi förväntar oss att resultatet ska bli och hur frågan kan lösas i slutändan. Jag tolkar hela debatten så, och jag gjorde det i den förra interpellationsdelen också.

Konstitutionellt kan en rådgivande folkomröstning bara vara rådgivande utifrån den befolkning och den fullmäktigedel som finns. Sedan kan andra ta med det. Det är väl upp till riksdagen så småningom att besluta om vilket underlag som ska tas med. Det står naturligtvis öppet att lägga in fler aspekter än synpunkterna från folkomröstningen i Stockholms stad. Det står riksdagen fritt att välja vilket underlag man vill när beslut ska fattas i frågan så småningom. Vi vet inte hur den frågan löses så småningom. Det kommer att avgöras inom sinom tid.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 185 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Herr talman! Martin Andreasson har frågat statsrådet Sven-Erik Österberg vilka konkreta åtgärder som ska vidtas för att intensifiera dialogen med kommuner och landsting om deras ansvar för att motverka diskriminering på grund av sexuell läggning och könsidentitet och ge personal relevant kunskap i frågor avseende homo- och bisexuella samt transpersoner.

Interpellationen har överlämnats till mig.

Arbetet för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning är ett prioriterat område för regeringen. Arbetet mot diskriminering och hatbrott på grund av sexuell läggning syftar till att värna principen om alla människors lika värde och allas rätt att bli behandlade som individer på lika villkor. Rätten till skydd mot diskriminering på grund av sexuell läggning har stärkts under de senaste åren. Bland annat har skyddet utvidgats till fler samhällsområden, till exempel socialtjänsten och hälso- och sjukvården.

Diskrimineringskommittén föreslår i sitt betänkande från tidigare i år ett skydd mot diskriminering för transpersoner. Regeringen avser att bereda förslagen med inriktning på att en ny lagstiftning ska kunna träda i kraft under 2008.

Men jag håller med Martin Andreasson om att det finns mer att göra på området, inte minst på lokal nivå. Som bekant har regeringen nyligen lagt fram sin skrivelse 2005/06:95 *En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna 2006–2009*. I denna aviseras de åtgärder som ska genomföras under perioden som steg i arbetet för att uppnå det långsiktiga målet om full respekt för mänskliga rättigheter. Kommunerna och landstingen har en viktig roll och ett stort ansvar för att Sverige fullföljer sina åtaganden om mänskliga rättigheter. Förbudet mot diskriminering, bland annat på grund av sexuell läggning, är en central del av de mänskliga rättigheterna och ska självfallet vara en av utgångspunkterna för den verksamhet som kommuner och landsting driver.

I den nationella handlingsplanen för de mänskliga rättigheterna uppmantrar regeringen kommuner och landsting att ta fram lokala handlingsplaner för de mänskliga rättigheterna. Regeringen avser att med den nationella handlingsplanen som utgångspunkt fortsätta och intensifiera dialogen med kommunerna och landstingen om deras ansvar för de mänskliga rättigheterna. Ett uppdrag om att utarbeta en handbok om mänskliga rättigheter i kommunal verksamhet har getts till Centrum för studiet av mänskliga rättigheter vid Göteborgs universitet.

Regeringen har dessutom inrättat Delegationen för mänskliga rättigheter i Sverige (Ju2006:02), som inom ramen för sitt uppdrag bland annat ska stödja statliga myndigheter, kommuner och landsting i arbetet med att säkerställa full respekt för de mänskliga rättigheterna i verksamheten. Detta stöd kan bland annat omfatta kunskapsöverföring, utveckling av verksamhetsanpassade arbetsmetoder och analysmodeller samt metoder för uppföljning och utvärdering. Delegationen, som ska verka under perioden 2006–2010, ska även lämna förslag på hur det fortsatta stödet till arbetet för full respekt för de mänskliga rättigheterna i Sverige kan

*Svar på
interpellationer*

erbjudas efter det att delegationen avslutat sitt uppdrag. Samtidigt som delegationen fullgör dessa uppgifter avser regeringen att genom möten med kommunala företrädare och på andra sätt fortsätta sin dialog med kommuner och landsting om respekten för de mänskliga rättigheterna i Sverige.

Ännu en pågående insats som berör skolområdet är ett uppdrag som getts till Statens skolverk om att se över läroböcker och särskilt uppmärksamma eventuella uttryck för diskriminering eller andra former av kränkningar.

Avslutningsvis vill jag nämna att regeringen för närvarande arbetar med tillsättningen av en arbetsgrupp med uppgift att lämna förslag som innebär ett samlat grepp om frågor som rör lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning.

Mot denna bakgrund kan jag konstatera att det pågår ett arbete med dessa frågor riktat mot kommuner och landsting. Jag kommer noga att följa utvecklingen för att se om det behövs ytterligare åtgärder för att stödja kommunernas och landstingens arbete för att säkerställa att alla människor behandlas likvärdigt oavsett sexuell läggning eller könsidentitet.

Anf. 186 MARTIN ANDREASSON (fp):

Herr talman! Tack för svaret, statsrådet!

Jag ställde den här interpellationen mot bakgrund av den kartläggning som nyligen gjorts av situationen för homosexuella, bisexuella och transpersoner i landets kommuner. Det visade sig där att de flesta kommuner fortfarande har långt kvar när det gäller att arbeta målmedvetet i sin egen verksamhet med att synliggöra de aspekter och de värderingar som kan påverka den dagliga verksamheten och som kan göra att människor behandlas olika på grund av sexuell läggning eller könsidentitet.

Det handlar bland annat, som statsrådet är inne på, om att motverka den öppna och dolda diskrimineringen. Men lika viktigt tycker jag att det är att synliggöra de tankebilder som ofta är outtalade men som formar bilden av vad som är det kommunala uppdraget eller landstingets uppdrag, och där man oreflekterat utgår från en bild där målgruppen, medborgarna, som man vänder sig till lever heterosexuellt och har den könsidentitet som sammanfaller med den traditionella normen.

Jag har ingenting i sig att invända mot de saker som statsrådet redovisar. Jag tror att statsrådet och jag är helt överens om hur viktigt det är att vi ser till att se över till exempel den nationella diskrimineringslagstiftningen.

Det problem som jag ville peka på i min interpellation, där jag tycker att statsrådet borde ta chansen att komma tillbaka nu i debatten, är att just de frågor som handlar om homosexuella, bisexuella och transpersoner så lätt riskerar att tappas bort när man talar om likabehandling, om man inte uttryckligen lyfter fram dem, uttryckligen inkluderar dem och målmedvetet ser till att föra upp dem till diskussion.

Det är därför som jag tycker att det är viktigt att regeringen i sin dialog med kommunerna och landstingen, med bibehållen respekt för det kommunala självstyret, ser till att arbeta strategiskt och målmedvetet med att lyfta upp just HBT-frågorna till diskussion ur ett människorättsperspektiv, på samma sätt som man gör när det gäller andra viktiga MR-

frågor. Till exempel är regeringen, tycker jag, mycket mer konkret när det gäller frågor som handlar om nationella minoriteter, som vi om en liten stund ska prata om, men också om barns rättigheter. Även där man kan vilja att vi skulle bli konkretare, och jag tror att vi vill bli konkretare också där. Men det gör att vi har en ännu längre bit på vägen just när det gäller HBT-frågorna.

Jag ska ta upp några konkreta frågor för att visa vad jag menar.

En kartläggning som gjordes för några år sedan av frågor kring lika-behandling i socialtjänsten visade på ett antal problemområden där man riskerar eller faktiskt ägnar sig åt särbehandling oavsiktligt med hänsyn till sexuell läggning. Det var en mycket bra kartläggning, och det var ett bra initiativ. Men vi väntar på uppföljare. Det finns ett antal andra områden där regeringen har möjlighet att vidta åtgärder för att just skapa ett kunskapsunderlag, till exempel när det gäller likabehandlingsfrågor inom sjukvården, där vi av de forskningsstudier som har gjorts vet att det finns en betydande dold särbehandling.

Herr talman! Vi har också den arbetsgrupp som statsrådet hänvisar till. Är det inte dags att här och nu ge besked om att den arbetsgruppen naturligtvis ska arbeta med HBT-frågor och inte enbart med frågor som rör homo- och bisexuella?

Anf. 187 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Herr talman! Till att börja med är jag glad att jag och Martin Andreasson har så pass stor likhet i vår syn att vi kan bilda en bottenplatta för diskussionen. Martin Andreasson säger nämligen att han inte har något att invända i sak mot mitt svar, men han vill ha ytterligare åtgärder på plats.

Då är mitt svar att Delegationen för mänskliga rättigheter har precis det uppdrag som Martin Andreasson efterlyser. Jag ska vara mer konkret genom att säga att vi har tydliggjort det på det sättet att delegationen också ska samråda och samverka med HomO, med RFSL och med Forum för levande historia, alla de som besitter en viktig kunskap när det gäller HBT-personers situation. Ombudsmännen ingår också i en särskild referensgrupp som ska knytas till delegationen.

När det gäller frågan om att gradera olika diskrimineringsgrunder vill jag säga att regeringen menar att alla diskrimineringsgrunder har samma värde. Det är därför, i ljuset av det, som vi nu diskuterar en sammanhållen diskrimineringslagstiftning och också för en diskussion om att eventuellt slå samman de olika ombudsmännen till en ombudsman.

Jag tror att det är bra med den granskning som har gjorts, dels av Socialstyrelsen, dels av RFSL, där man har graderat olika kommuner. Jag ser att den kommun som Martin Andreasson bor i, Solna, kom nästan lika högt upp som Stockholm.

När det sedan gäller att i olika texter beskriva de olika diskrimineringsgrunderna mer eller mindre, om Martin Andreasson tar det till intäkt för att vi tycker att det ena är viktigare än det andra, kan jag konstatera att man i Folkpartiets valplattform nämner bland annat etnisk diskriminering och diskriminering när det gäller kön. Men man väljer att inte lyfta upp HBT-frågor där. Då undrar jag: Är det ett uttryck för att man inte fäster samma avseende vid HBT-frågor som vid till exempel etnisk diskriminering? Jag hoppas och tror att det inte är på det sättet. Men i såd-

ana fall är det nog på samma sätt som när Martin Andreasson försöker föra fram någon form av kritik mot regeringen när det gäller att vi inte i alla avseenden har specificerat vikten av olika diskrimineringsgrunder i MR-handlingsplanen.

Anf. 188 MARTIN ANDREASSON (fp):

Fru talman! Jag vet inte om det är för att vi håller på att närma oss valet som det där sista kom. Det känns som att statsrådet lite grann håller garden uppe i den här diskussionen, och det tycker jag egentligen är lite tråkigt. Vi borde kunna använda diskussionen till att var och en leverera konkreta besked om vad som är viktigt att göra när det gäller att åstadkomma likabehandling oavsett sexuell läggning eller könsidentitet. Från statsmaktens sida kan man med bevarad respekt för det kommunala självstyret göra sitt till för att få dessa frågor uppmärksammade i kommuner och landsting.

Här måste jag till att börja med rätta statsrådet. Naturligtvis finns HBT-frågorna med i Folkpartiets valmanifest. Jag vet inte vilken version av dokumentet som statsrådet har tagit del av. På den punkten kan jag dock lugna statsrådet med att partirådets beslut om valmanifestet är mycket tydligt.

När det gäller detta med att gradera vet jag inte om statsrådet missuppfattade min fråga. När jag tycker att det är viktigt att lyfta fram HBT-frågorna tydligare i beskrivningen av vilka frågor som ska uppmärksammas i dialogen med kommuner och landsting är ju inte det för att gradera diskrimineringen i sig och få viss sorts diskriminering att framstå som mer allvarlig än annan bara för att den tar sikte på den ena eller andra personlighetsegenskapen. Det är just därför att vi vet att det finns vissa frågor om särbehandling och diskriminering där medvetenheten är mycket hög och en del frågor där medvetenheten är mindre hög. Jag menar att vi alla som politiskt verksamma har ett ansvar att lyfta upp och synliggöra de olika former av diskriminering som finns så att vi tillsammans kan motverka dem i de olika verksamheter som vi har ansvar för som politiker.

Just eftersom jag tycker att det är viktigt att se diskrimineringsgrunderna som likvärdiga tycker jag att det vore bra ifall statsrådet här och nu kunde ge besked om att den arbetsgrupp som kommer att tillsättas inom Regeringskansliet ska arbeta inte bara med frågor om lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning utan också lika rättigheter och möjligheter oavsett könsidentitet. Jag tror att man har mycket att vinna på att arbeta integrerat med HBT-frågor när det gäller att kartlägga likabehandlingsaspekter, även om sakfrågorna naturligtvis kan skilja sig åt.

Jag tog upp den kartläggning som gjordes av den dolda särbehandling som fanns inom socialtjänsten. Vi har faktiskt väntat ett par år nu sedan den kartläggningen kom, och jag tycker att det är hög tid att regeringen tar nästa steg med att bidra till ett kunskapsunderlag inom till exempel sjukvården, som jag nämnde.

Statsrådet nämner i sitt interpellationssvar också skolan. Där kan jag på samma sätt tycka – jag vet att statsrådet kommer att svara att det inte är hans bord, och det har jag förståelse för – att det var ett steg i fel riktning när man under Ingegerd Wärnerssons tid strök skrivningarna om sexuell läggning ur skolans kursplannedokument. Jag tror att man där

faktiskt bidrog till ett osynliggörande. Jag tror inte det var av ond vilja, men jag tror inte att man insåg att det faktiskt skulle kunna få den här effekten.

Jag hoppas som sagt att statsrådet är beredd att återkomma med fler konkreta besked i sina nästa inlägg.

Prot. 2005/06:139
12 juni

*Svar på
interpellationer*

Anf. 189 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Fru talman! Nu ska jag göra ett försök att göra Martin Andreasson nöjd på alla punkter, så får vi se om jag överträffar Sven-Erik Österberg i den förra debatten – även om jag tyckte att ni hade rätt likartade synpunkter där också.

Till att börja med ska könsidentitet vara med i den arbetsgrupp som ska få i uppgift att dels överväga förekomst och omfattning av diskriminering på grund av sexuell läggning, dels lämna förslag på indikatorer på olika områden. Könsidentitet ska vara med också där.

Du ställde också en konkret fråga om socialtjänsten och Socialstyrelsens rapport. HomO har nu i sitt arbete att följa upp den studien och titta på vad som händer.

Martin Andreasson tyckte att jag var petig. Ändå tyckte jag att jag ställde precis samma fråga till dig som du ställde till mig: Om man inte tar upp en viss fråga i en text, innebär det då att den inte är tillräckligt prioriterad? Jag tycker nog att likabehandlingen bör göra att jag kan få ställa samma frågor till Martin Andreasson som han ställer till mig.

I övrigt tror jag att den här delegationen – som har ett klart direktiv men som också kan gå utanför detta om man ser skäl att arbeta med kommuner, landsting och myndigheter på ett sätt där man får indikationer från HomO, RFSL och Forum för levande historia – är en väldigt bra och viktig åtgärd just för att denna politik ska konkretiseras. Jag håller helt med Martin Andreasson: Vi kan tala storstilat om mänskliga rättigheter, allas lika rättigheter och HBT-personers lika rättigheter, men det är i kommuner och landsting som mycket av den här politiken förverkligas. Jag ställer därför väldigt stora förhoppningar till att MR-handlingsplanens intentioner och löften också möjliggörs genom att denna delegation blir ett väldigt bra hjälpmedel för kommuner och landsting att uppmärksamma HBT-personers rättigheter och möjligheter ute i kommunernas och landstingens alla olika verksamheter.

Anf. 190 MARTIN ANDREASSON (fp):

Fru talman! Först och främst vill jag verkligen välkomna det klara besked som statsrådet passade på att ge när det gäller arbetsgruppen. Det är alldeles utmärkt att man nu har gett ett klart besked om att den kommer att arbeta med HBT-frågor integrerat. Det ska bli mycket spännande att se vad detta kommer att leda vidare till. Den regering som kommer att sitta efter valet, oavsett vad väljarna bestämmer för partifärg på den, har ett stort ansvar att driva det här arbetet vidare.

Här är det naturligtvis också intressant att se vad man från regeringshåll kommer att göra för att fortlöpande ta egna initiativ, bland annat utifrån de resultat som följer av arbetet inom den delegation för mänskliga rättigheter i Sverige som statsrådet har hänvisat till.

Det är naturligtvis viktigt att HomO nu utvärderar vad som händer inom socialtjänsten efter den kartläggning som Socialstyrelsen gjorde för

några år sedan. Jag tänkte i mitt förra inlägg kanske närmast på att det finns en rad andra områden där kommuner och landsting har ansvaret för verksamheten men där staten har ett tillsynsansvar eller på annat sätt kan bidra till att bredda kunskapsunderlaget om hur likabehandlingssituationen ser ut med avseende på kön, etnicitet, sexuell läggning, funktionshinder, könsidentitet och så vidare. Jag tror att det vore värdefullt om vi så snart som möjligt fick liknande initiativ på andra områden. Jag har nämnt sjukvården.

Avslutningsvis, fru talman, har statsrådet naturligtvis helt rätt i att kommun- och landstingspolitikerna själva här har ett mycket stort ansvar. Statsrådet nämnde att min egen kommun Solna ligger hyggligt till. Jag kan dock lova att jag inte tycker att vi ligger tillräckligt hyggligt till. I min roll som verksam inom kommunföreningen i Solna gör jag naturligtvis vad jag kan för att driva utvecklingen framåt.

Men jag ser fram emot statsrådets nästa svar och vill passa på att tacka för debatten.

Anf. 191 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Fru talman! I den här MR-handlingsplanen har vi också sagt att vi ska ha en dialog från regeringens sida med politiska företrädare och andra företrädare från kommuner och landsting. Då kanske det finns skäl att ha en sådan dialog också med Solna.

Martin Andreasson tog också upp skolan. Det är naturligtvis så att lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling också omfattar diskrimineringsgrunden sexuell läggning.

Jag vill avslutningsvis säga att jag tycker att det är viktigt att vi går vidare med arbetet för allas lika rättigheter, oberoende av sexuell läggning och sexuell identitet.

Låt mig också säga att jag trots allt är stolt över det arbete som utförts. Vi har en HomO. Vi har sett till att homosexuella kan prövas för adoption. Vi har partnerskap. Vi har sagt att vi ska ha könsneutrala äktenskap. Homofobi har varit ett prioriterat område för många, bland annat för Forum för levande historia. Skolverket ser nu över läromedlen. Vi ser över kursplanen som rör sex och samlevnad. Vi ska se över skyddet för transpersoner och så vidare, och så vidare. Det ska alltså inte finnas några skäl att tvivla på regeringens ambitioner på dessa områden.

Jag tycker att det varit en värdefull diskussion med Martin Andreasson när det gäller hur vi ska gå vidare i arbetet med att ge fulla mänskliga rättigheter åt HBT-personer.

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Svar på interpellation 2005/06:394 om den sverigefinska nationella minoriteten

Anf. 192 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Fru talman! Nina Lundström har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att förbättra möjligheten för barn med finska som modersmål att i egenskap av nationell minoritet kunna delta dels i förskoleverksam-

het riktad till dessa, dels i skolverksamhet som innefattar modersmålsundervisning på finska. Nina Lundström har även frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att förbättra möjligheten för äldre med finska som modersmål att i egenskap av nationell minoritet kunna få omsorg och vård utifrån deras behov.

Jag instämmer med Nina Lundström om att det är angeläget att den sverigefinska minoriteten kan bevara och utveckla sitt språk och sin kultur i Sverige. Det är naturligtvis de enskilda sverigefinnarna som väljer på vilket sätt detta ska ske. Stat och kommun har emellertid ett ansvar för att skapa förutsättningar för att det finska språket och den sverigefinska kulturen även fortsättningsvis kan berika vårt land.

Sedan 2000 gäller den särskilda minoritetsspråkslagstiftningen som ger enskilda rätt att bland annat få förskoleverksamhet och äldreomsorg helt eller delvis på finska språket. Lagstiftningen är begränsad till att gälla i fem kommuner i Norrbotten. En särskild utredare, Paavo Vallius, har haft regeringens uppdrag att analysera om det finns förutsättningar att utvidga lagstiftningen till att gälla även ett område inom Stockholms- och Mälardalsregionen, eftersom det inom detta område bor en särskilt stor grupp sverigefinnar. Den särskilde utredaren har bland annat föreslagit att det språkliga förvaltningsområdet för finska ska utvidgas, vilket skulle innebära utökade möjligheter att få förskoleverksamhet och äldreomsorg på finska. Utredarens slutbetänkande remissbehandlas för närvarande.

Förskoleverksamhet och äldreomsorg i alla delar av Sverige ska självklart vara anpassade efter den kulturella mångfald som finns i vårt land. I förskolans läroplan framgår det därför att förskolan ska sträva efter att varje barn som har ett annat modersmål än svenska utvecklar sin kulturella identitet samt sin förmåga att kommunicera såväl på svenska som på sitt modersmål. Inom vård och omsorg om äldre bör kunskap finnas och hänsyn tas till de särskilda behov som personer från de nationella minoriteterna kan ha. Kommunerna har här en viktig roll och gör ett gott arbete. I detta sammanhang vill jag också nämna att regeringen genomför en särskild ekonomisk satsning för att stimulera utvecklingen av äldreomsorg i syfte att ytterligare förbättra kvaliteten och mångfalden av alternativ i omsorgen för personer med utländsk bakgrund och de som tillhör de nationella minoriteterna.

När det gäller rätten till modersmålsundervisning har Skolverket haft regeringens uppdrag att göra en kartläggning av skolsituationen för de nationella minoriteterna. Skolverket har även lämnat förslag som bland annat innebär att villkoren för modersmålsundervisning på finska och jiddisch ska vara desamma som för de övriga tre minoritetsspråken. En sådan förändring skulle förbättra möjligheterna att få modersmålsundervisning på finska. Förslagen bereds för närvarande av Utbildnings- och kulturdepartementet.

Andra åtgärder har också vidtagits den senaste tiden för att stärka finska språkets ställning i Sverige. Från och med i år kommer den statliga språkvården att samordnas och förstärkas och de nationella minoritetsspråken omfattas av detta. Finska biblioteket i Stockholm får från och med i år statligt ekonomiskt stöd så att litteratur på finska även fortsättningsvis ska finnas tillgänglig i Sverige. SVT fortsätter att sända nyheter, samhällsprogram, barnprogram och dokumentärer på finska. Det dagliga

nyhetsprogrammet Uutiset belyser förhållanden i Sverige och andra länder ur ett sverigefinskt perspektiv. SR Sisuradio ansvarar för såväl riks-sändningar som regionala och lokala sändningar på finska.

Jag anser att det finns förutsättningar redan i dag för dem som önskar att bevara och utveckla sitt finska modersmål och sin sverigefinska kultur. Dessutom bereds för närvarande förslag som ska förbättra dessa förutsättningar ytterligare.

Anf. 193 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka för svaret och kanske också ge en liten bakgrund till varför jag ställt interpellationen.

Jag har under våren och även förra året gjort ett antal resor i Sverige för att bilda mig en egen uppfattning om de nationella minoriteterna med tanke på att vi ratificerat Europarådets ramkonvention. Det finns också ett lagstöd för de nationella minoriteterna. Jag har besökt verksamheter ute i landet, både i södra Sverige, i Mälardalen, i den här regionen och på ytterligare några ställen, och kan konstatera att vi genom våra riksdags-behandlingar får ett slags bild av hur läget borde vara. Det finns emellertid också en annan bild som vi kan se när vi besöker verksamheter ute i landet.

Jag har besökt skolor, förskolor, äldreomsorg samt församlingar; församlingarna har en omfattande besöksverksamhet för just sverigefinnarna, för den nationella minoriteten. Den bild jag då får är blandad. Där finns både sorgesamma inslag och naturligtvis också glädjeämnen. En tydlig bild som jag fått är att vi har lång väg kvar att gå innan vi nått alla de goda intentioner som vi diskuterar i riksdagen. Regeringens utredning har också visat vad som behöver göras.

Jag vill i dag passa på att lyfta fram de områden som vi i Folkpartiet skrivit motioner om och tagit upp i debatter i riksdagen och som jag tror i sak skulle innebära en oerhörd förbättring av de förutsättningar som finns. Det gäller bland annat skolans värld. Där kan vi konstatera att en sådan enkel sak som att sverigefinnar och andra nationella minoriteter ska få information om redan befintlig verksamhet i dag inte fungerar så som man skulle önska. Statsrådet var inne på att det i dag finns goda förutsättningar, men jag möter föräldrar och elever som upplever att de inte får ett sådant bemötande.

Skolverket gjorde en genomlysning av hur läget ser ut för just sverigefinnarna. Den analys som görs i Skolverkets rapport om de nationella minoriteterna och deras utbildningssituation visar att en del kommuner inte ens är medvetna om att det finns nationella minoritetsspråk, att lärare saknar kunskap om minoritetsgrupperna, att minoritetsspråken inte syns i samhället, kulturlivet eller massmedierna samt att det finns negativa attityder mot minoritetsgrupper. Skolverket föreslår därför att kommunerna förbättrar informationen om minoriteterna. Utvärderingen kom 2005 och heter *Rapport 272*.

Jag menar att det finns en väldigt dyster bild som handlar om överförandet av information till kommunal nivå. Jag hör ofta regeringsföreträdare i debatter. Jag har naturligtvis också haft många diskussioner med Paavo Vallius och andra om att det ges en bild av att eftersom vi fattat beslut i riksdagen och gjort utredningar detta därmed också är en allmänt känd kunskap. Jag skulle vilja hävda att bilden inte är så ljus när man

kommer ut i samhället. En förbättring av den situationen anser jag är mycket viktig.

Det andra gäller vilka rättigheter man har i ett land, diskussionen om förvaltningsområdena etcetera. Folkpartiets förslag har varit att vi inte kan göra möjligheter och rättigheter beroende av geografin. Man måste hitta en långsiktig lösning vad gäller förvaltningsområdet. Man ska i egenskap av medborgare och del av en nationell minoritet ha möjlighet att få information och tillgång till service. Det gäller alltså även på finska. Där menar vi att regeringens utredningsförslag inte är tillfyllest. Medan våra förslag avslås fortsätter regeringen att driva den tesen.

Inom äldreomsorgen kan vi konstatera att det finns många som längtar efter möjligheten att kunna välja ett boende där man får tillgång till sitt nationella minoritetsspråk. Även där brister det. Med tanke på att våra förslag avslås på grund av att man inväntar regeringens beredning vill jag fråga: Vilka konkreta åtgärder avser regeringen att komma med?

Anf. 194 MARTIN ANDREASSON (fp):

Fru talman! Även jag vill naturligtvis börja med att tacka statsrådet för svaret, men jag tycker också att det saknas konkretare besked från regeringen i den här debatten om vad man faktiskt kommer att göra.

Det var en bred enighet i riksdagen förra mandatperioden när man beslutade att Sverige äntligen officiellt skulle erkänna att vi inte är och aldrig har varit ett etniskt homogent land. Det klargörandet satt långt inne. Jämför vi med våra nordiska grannländer så vill jag hävda att Sverige har varit väldigt långsamt med att våga bryta med myten om att vi en gång i tiden hade ett etniskt och språkligt homogent Sverige. Det har vi aldrig haft.

Just därför är det så viktigt att vi nu ser till att vi gör verklighet av de vackra deklamationer som vi gemensamt ställde oss bakom när vi erkände våra nationella minoriteter. Den här diskussionen tar sikte på möjligheterna för personer som identifierar sig med den sverigefinska minoriteten och som talar finska. Det är ganska viktigt, tycker jag, att vi naturligtvis ser helheten, men samtidigt ser att den sverigefinska gruppen är den ojämförligt största nationella minoriteten. Det finns olika uppskattningar. Man talade för några år sedan om att det var ca 400 000 personer som på ett eller annat sätt kan hänföras till den sverigefinska gruppen. De senaste undersökningarna tyder på att antalet personer i Sverige som behärskar finska, antingen flytande eller någorlunda, i själva verket är ännu större. Oavsett vilken siffra man vill röra sig med är det dock klart att den sverigefinska minoriteten är den absolut största. Om inte ens medlemmarna i den minoriteten, som ju borde ha de bästa förutsättningarna, ser att det har blivit tillräckligt mycket verklighet bakom de vackra orden så ger det en fingervisning om hur oerhört långt vi har kvar också när det gäller de andra minoriteterna.

I likhet med Nina Lundström tror jag att det är viktigt att man ser bortom diskussionen om förvaltningsområden. Man kan naturligtvis så länge som förvaltningsområdena finns gärna diskutera att de ska utökas, men det löser inte den grundläggande frågan att vi måste se den sverigefinska minoriteten som en angelägenhet för hela Sverige. Det är ett nationellt åtagande där staten också har ett ansvar att respektera finansieringsprincipen och vara beredd att satsa medel för den nationella minoritetspoliti-

ken. Det gör vi i Folkpartiets budgetalternativ. Vi har ett påslag på just den budgetposten.

Det är därför jag tror att det är viktigt att föra fram diskussionen om till exempel statliga bidrag till resurscentrum för kommuner som kan samarbeta om att ge finskspråkig service till invånare i de kommuner där det egna befolkningsunderlaget inte är tillräckligt stort för att var och en bygger upp sin egen verksamhet.

Jag tycker också att det är väldigt viktigt att man ser det här som en grundfråga om var någonstans makten ska ligga. Jag tror att det är väldigt viktigt att så mycket som möjligt av makten flyttas från förvaltningarna och myndigheterna till den enskilde. Beslutet om möjlighet att införa fristående förskolor härförleden var ju ett sådant tydligt exempel som är extra viktigt just för dem som vill starta förskolor där man undervisar på både finska och svenska eller har någon annan språkprofil. Vi har också Folkpartiets förslag om en rättighetslagstiftning också på skolområdet som handlar om att om man är ett visst antal elever så ska man ha möjlighet att fordra någon form av undervisning på det andra språket om det finns en behörig lärare. Det finns alltså mycket som statsrådet kan återkomma till.

Anf. 195 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Fru talman! Jag tror att både Nina Lundström och Martin Andreasson känner till att vi har fått ett ganska omfattande förslag av Paavo Vallius. Det gäller att dels titta på en utvidgning av förvaltningsområdet för sverigefinnar men också en hel del andra frågor, bland annat att titta på ett sydsamiskt förvaltningsområde. Där får vi nu in de sista svaren för remissinstanser och håller också på och bereder frågan i Regeringskansliet. Att då ställa frågan om att konkret, exakt, säga vad vi ska göra tycker jag vore att delvis frångå den demokratiska processen.

Jag ska ändå svara i möjligaste mån på en del av de frågor som har ställts. Jag vill börja med att säga att vi naturligtvis har gett det här utredningsuppdraget därför att vi ser att det är angeläget att pröva om vi inte kan utvidga förvaltningsområdet till att också täcka till exempel Stockholm och Mälardalen, där den största delen av sverigefinnarna bor. Vi har ett uppdrag till Länsstyrelsen i Norrbotten att se över verksamheten och minoritetsspråkslagarna för att se hur detta fullföljs och uppfylls. Där har också länsstyrelsen utvecklat ett samarbete tillsammans med Kommunförbundet i Norrbotten för att se över situationen. Vi har också från regeringens sida anordnat ett antal konferenser – jag har själv bevistat några av dem – där vi har haft samarbete tillsammans med kommunala företrädare.

Vi har också gett ett uppdrag till Göteborgs universitet att ta fram en handbok för mänskliga rättigheter i kommunal verksamhet. Den här handboken innehåller ett särskilt avsnitt som gäller nationella minoriteter. Under den föregående debatten med Martin Andreasson diskuterade vi också Delegationen för mänskliga rättigheter, som också har en viktig uppgift att vara ett stöd för kommunerna när det gäller att arbeta med minoritetsfrågor.

Vi har under de senaste åren också arbetat mycket med Myndigheten för skolutveckling när det gäller att förbättra modersmålsundervisningen.

Bland annat har det satsats inte mindre än 10 miljoner kronor på webbportalen Tema modersmål.

Jag kan fortsätta lite med frågor som ligger i närheten av de frågor som här ställdes. En sådan fråga är bland annat satsningen på äldreomsorg, där vi i vårpropositionen har avsatt 50 miljoner kronor per år 2007 och 2008 just för att stimulera utvecklingen av äldreomsorg anpassad för ett mångkulturellt samhälle. Det är några exempel på satsningar för att få en bra eller mycket bättre minoritetspolitik. Men som jag tror frågeställarna är mycket väl medvetna om sker just nu en insamling av remissvar och en beredning i Regeringskansliet av de omfattande förslag som Paavo Vallius lämnade i sin utredning.

Anf. 196 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag vill återgå till frågan om förvaltningsområdet. Man har mycket att säga i just den här frågeställningen, och tiden går fort när man står här framme.

Förvaltningsområdets utvidgning och det här med geografi, som jag och Martin Andreasson var inne på, handlar ju också om vilka möjligheter man ska ha som boende i Göteborg, Malmö, Trollhättan eller andra delar Sverige där man har en väldigt stor del av befolkningen som är finsktalande. Jag kan också konstatera att jag inte har samma syn på utredningens resultat som statsrådet har av den anledningen att utredaren själv, vilket också refererades till i konstitutionsutskottets betänkande, också angav att det finns ett bekymmer med att man gör den här typen av geografisk avdelning för själva förvaltningsområdet. Det här kommer inte att lösa problemet långsiktigt, utan man måste egentligen hitta en annan modell. Jag har också uppfattat i debatter tidigare i olika sammanhang att det kanske också är så att direktiven var väldigt snäva – att man var inriktad på att just gå på förvaltningsområdet som modell och inte titta på andra lösningar.

Jag kan konstatera att när vi i Folkpartiet är ute och debatterar det här med att hitta nationella resurscentrum så väcker det väldigt mycket sympati. Jag skulle välkomna om regeringen och statsrådet kunde tänka om på den punkten, för jag tror att det är en ganska smidig och effektiv lösning som förbättrar läget för alla i Sverige.

När vi återgår till skolverksamheten kan jag konstatera att det är med viss sorg som jag tog del av att vissa minoriteter inte fanns medtagna när Utbildnings- och kulturdepartementet gav ett uppdrag till Skolverket för att göra en studie av vissa läroböcker.

Man angav att det skulle göras en översyn av undervisnings- och läromedel vad gäller kön, etnisk tillhörighet, religion, trosuppfattning, sexuell läggning och funktionshinder. Men där fanns inte nationella minoriteter med. Sedan kan man tycka vad man vill om uppdraget är bra eller inte, men jag kan konstatera detta.

Varför det? Jo, därför att i april presenterade Antti Ylikiiskilä från Högskolan i Dalarna en studie som visar på hur man ser på nationella minoriteter i läromedel. Det var en dyster bild. Det är sorgligt när det i läromedel står att en finländare med låg utbildning dör en våldsam död, använder droger och alkohol, skolkar från skolan och slåss men är sportig. Något positivt kom på slutet där, men det är en sorgsam bild. Antti Ylikiiskilä har gjort en studie, den heter *Bilden av finska, sverige-*

finnar, finnar och Finland i några läroböcker i svenska och historia. Där kom fram just detta direktiv som regeringen gav men som inte innefattar det som är ett bekymmer när det gäller läromedel.

I fråga om elevernas möjligheter att ta del i undervisningen gäller olika regelverk för olika nationella minoriteter. De som är finsktalande har inte samma rättigheter som till exempel samiska barn med att få modersmålsundervisning på grund av begränsningar i antal elever och också beroende på om man talar språket hemma eller inte. Det finns olikheter här.

Mycket av det här tror jag att man skulle kunna lösa. Vi i Folkpartiet har inte fått med oss en majoritet, utan man hänvisar till att regeringen bereder frågorna. Många av de här frågorna borde man kunna lösa och är ganska okomplicerade. Jag menar att vi från Folkpartiet verkligen har försökt lyfta fram detta.

Fru talman! Jag vill ta upp en annan aspekt. Vi i Folkpartiet är varma förespråkare av friskolor, men jag ska ta upp en fråga som även vi i Folkpartiet får fundera över. En av rektorerna på en av de friskolor som finns och som just har finsk undervisning påtalade att de hellre skulle vilja bli kallade minoritetsskolor, därför att det handlar om en nationell minoritet och inte nödvändigtvis om ett fristående alternativ. Syftet med deras verksamhet är att bära upp den språkliga och kulturella identiteten.

De här frågeställningarna hoppas jag att kunna få en kommentar till. Kan statsrådet och regeringen tänka sig att ompröva? Vi i Folkpartiet välkomnar det i så fall varmt.

Anf. 197 MARTIN ANDREASSON (fp):

Fru talman! Jag, liksom Nina Lundström, är naturligtvis väl medveten om att förslagen i PaaVo Vallius utredning remissbehandlas nu och är på väg att avslutas. Det handlar inte om att statsrådet här och nu ska behöva recensera Vallius förslag, utan här handlar det om den principiella ansatsen på hela frågan. Jag tycker att det faktiskt vore bra om statsrådet vågade ta tillfället i akt att berätta mer principiellt vad det är för angreppssätt man behöver ha i de här frågorna.

Jag tror, och det är också grunden för Folkpartiets politik för nationella minoriteter, att det är viktigt att en så stor del av makten och inflytandet som möjligt läggs hos den enskilde. Förslaget om resurscentrum är en idé för att visa att individer ska ha samma möjligheter och samma rätt till information, oavsett vilken kommun man råkar bo i. Det intressanta är inte förvaltningsgränserna, utan det principiellt viktiga är att de enskilda ska ha samma möjligheter att ha inflytande över sitt eget liv.

På samma sätt är det när det gäller möjligheten att inte bara försöka övertala sina kommunpolitiker att anordna undervisning som är inriktad på att ge eleverna goda kunskaper i både finska och svenska utan också att man faktiskt själv som engagerad förälder eller pedagog ska kunna organisera sådan verksamhet. På motsvarande sätt bör man inom äldreomsorgen få möjlighet att välja en sådan verksamhet.

Det är därför som vi inom Folkpartiet tror att det är viktigt att stärka den individuella rättighetslagstiftningen. I det här fallet behöver man nog en stärkt rättighetslagstiftning för den enskilde. Jag tycker att statsrådet kan ta tillfället i akt att kommentera detta på ett principiellt plan.

Anf. 198 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Fru talman! Jag skulle vilja uppmärksamma Nina Lundström på att regeringen har gett Statens skolverk i uppdrag att se över läroböcker och då särskilt uppmärksamma eventuella uttryck för diskriminering och andra former av kränkningar. Det uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2006. Efter det avser regeringen att överväga behov av åtgärder med hänsyn till de resultat som granskningen kommer fram till.

Den principiella hållningen är väl rätt klar i den lagstiftning som gäller nationella minoriteter, att ge ett skydd och ge en möjlighet att utveckla sin kultur, att behålla sitt språk och utveckla det och föra det vidare som en del av Sverige, en del av den svenska historien. Jag kan också nämna att regeringen tillkallade i maj en särskild delegation med uppdrag att följa till exempel utvecklingen av boendefrågor och också titta på behovet när det gäller språkliga minoriteter.

I övrigt kommer jag tillbaka till det som jag delvis tog upp i början, nämligen att det här nu är under prövning. Jag har precis som Nina Lundström haft förmånen att besöka olika skolor, bland annat skolan här i Stockholm, och ser att det finns väldigt starka behov att ge ett bra stöd till den sverigefinska minoriteten att behålla sitt språk. Det finns en väldigt kraft i det som jag som integrationsminister ibland talar mig varm för, nämligen att bli integrerad i det svenska samhället. Jag kunde höra att på den sverigefinska skolan var rastspråket inte alltid finska utan ofta svenska. Det finns krafter som rör sig i motsatta riktningar, och jag som integrationsminister tycker att det är bra att rastspråket på våra skolor är svenska. Men företrädare för den sverigefinska minoriteten har naturligtvis rätt i att vi måste lägga stor kraft på att försvara möjligheten att föra det finska språket vidare i den sverigefinska minoriteten.

Anf. 199 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag inledde med att beskriva den ansats som vi har i riksdagen. Oavsett parti och vilka förslag vi lägger fram har vi en bild av hur det borde vara, men i verkligheten ser det väldigt annorlunda ut. Det känns därför angeläget att lyfta fram de brister som finns.

Just när det gäller skolans möjligheter att verka har friskoleverksamheten i sig som form faktiskt gjort det möjligt att starta den typen av skolor som riktar sig till nationella minoriteter. Samtidigt ska vi vara fullt medvetna om att man ofta kämpar i motvind. Med tanke på hur skolpengsystemen är utformade och vilka möjligheterna är att driva verksamhet är det ofta väldigt tufft.

I konstitutionsutskottets betänkande där man just diskuterade utredningen om rätten till språk anförde majoriteten i utskottet att utredningen påtalar att andelen barn i sverigefinska minoriteter som deltar i undervisningen på minoritetsspråk drastiskt har minskat och att det behövs åtgärder för att förbättra denna negativa trend. Man upplever väldigt mycket av motgångar. Det kanske är därför som man känner att det är av stor vikt att börja tala om minoritetsskolan och inte bara om fristående alternativ. Det finns kommuner som är positiva och kommuner som är väldigt negativa. Det påverkar förutsättningarna för verksamheten.

Det andra gäller informationsmöjligheten. Trots att det finns förskoleverksamhet som riktar sig till finskspråkiga barn får man inte information även om det är kommunal verksamhet. Det finns många svårigheter

med att ta sig till och från skolan, att hitta information, mycket av enkla frågor som jag tror kan förbättras med en förbättrad information.

Det finns många livsöden, och en äldre kvinna sade följande: Vi kom med båten på fredag kväll, och på måndag stod vi på fabriksgolvet. Det var aldrig någon chans att lära sig svenska språket, men vi har talat om för våra barn hur viktigt det är. Det är inte antingen—eller utan det är både—och.

Jag hoppas att vi får en spännande valdebatt om den sverigefinska minoritetens framgångar.

Anf. 200 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Fru talman! Jag ska fatta mig kort. Skolverket har tittat på modersmålsundervisningen och kommit med ett förslag om att det till skillnad mot tidigare inte ska behöva vara fem personer för att man ska få modersmålsundervisning, utan bara en person, oberoende av var i landet man bor. Den frågan bereder vi nu inom Utbildningsdepartementet. Det är framför allt en kostnadsfråga. Kommunerna ser att de har möjlighet att göra detta om de får skäligen ersättning.

Vi har haft en del olika synpunkter på friskolorna. Vi har uttryckt en oro för att religiösa friskolor nu får *carte blanche*. Däremot ser vi med andra ögon på minoritetsskolor som Nina Lundström uttrycker det. Jag ser ett stort behov av att stärka den finska minoritetens möjligheter att bevara sin kultur och sitt språk, inte bara för dem själva utan för att de så genuint är en del av Sverige, Sveriges historia och Sveriges framtid.

Överläggningen var härmed avslutad.

28 § Svar på interpellation 2005/06:401 om kris för det svenska civila samhället

Anf. 201 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Fru talman! Ana Maria Narti har frågat mig vilka åtgärder jag avser att initiera för att bekämpa tendenserna till korruption som kan iakttas i en stor del av det som vi kallar för samhällets frivilliga sektor. Ana Maria Narti har även frågat mig om jag kan bidra till en förnyelse av finansieringssystemet för frivilliga organisationer, församlingar och andra fristående sammanslutningar.

Föreningslivet har en väsentlig roll i ett demokratiskt samhälle och utgör basen i den demokratiska infrastrukturen. Ett mångfasetterat föreningsliv som ger medborgarna möjligheter till deltagande, inflytande och delaktighet utgör en grund för demokratins funktionssätt. Grundläggande värden i detta sammanhang är föreningarnas självständighet och oberoende gentemot det offentliga och det privata.

Vi måste värna självständigheten och den grundlagsfästa föreningsfriheten. Att såsom Ana Maria Narti föreslår genomföra en allmän granskning av alla organisationer som agerar inom integrationens och antirasismens område framstår därför som helt främmande för mig som minister ansvarig för folkrörelsefrågor. Jag vänder mig här särskilt mot att Ana Maria Narti använder uttryck som att ”rannsaka” eller ”sanera”

sammanslutningar. Min allmänna uppfattning är att staten i första hand ska vara stolt över det föreningsliv vi har i Sverige och understryka dess betydelse i större utsträckning, inte att misstänkliggöra människors frivilliga insatser.

Det är våra rättsvårdande myndigheter som ska agera om det begås brottsliga gärningar inom föreningslivet. Föreningslivet skiljer sig inte på denna punkt från samhällets övriga sektorer. Jag har fullt förtroende för att rättsväsendet har de verktyg som behövs för denna uppgift. Däremot kan, och bör, det ställas krav på föreningar som uppbär statligt stöd om att deras verksamheter inte strider mot demokratins idéer och att de har en demokratisk uppbyggnad. Dessutom aviseras i regeringens andra nationella handlingsplan för de mänskliga rättigheterna (skr. 2005/06:95) att möjligheten att förena statliga stödåtgärder till föreningslivet med krav relaterade till icke-diskriminering ska utredas.

Jag delar Ana Maria Nartis oro inför de uppgifter som kommit om att allmänna bidrag till föreningslivet i enskilda fall utgått på oriktiga grunder. Att kunna säkerställa att bidragsgivning inte grundar sig på felaktigheter eller medvetet fusk är viktigt i vår strävan att skattemedel inte missbrukas men även viktigt för allmänhetens tilltro till de svenska folkrörelserna. Detta säkerställande måste dock anpassas efter behov och resurser samt kunna beakta såväl föreningslivets rätt till integritet som allmänna rättssäkerhetsaspekter. Det är också så att den pågående folkrörelseutredningen har i uppdrag att bland annat utreda och eventuellt föreslå generella åtgärder kring bidragsgivning till ideella föreningar och jag vill avvakta utredningens resultat för att bäst kunna bedöma om ytterligare krav bör ställas eller åtgärder vidtas kring bidragsgivning för att förhindra att statliga bidrag missbrukas.

I Folkrörelseutredningens uppdrag ingår också att utreda om man kan underlätta för föreningarna att finansiera sin verksamhet på andra sätt än via bidrag. Vidare har Integrationspolitiska kommittén i uppdrag att lämna förslag på utformning av ett framtida bidragssystem för organisationer bildade på etnisk grund. Den förnyelse av finansieringssystemet som Ana Maria Narti frågar om utreds alltså för närvarande.

Slutligen vill jag framhålla den stora betydelse som föreningslivet spelar för att vi ska kunna upprätthålla ett medmänskligt samhälle. Vi bör bli ännu bättre på att ta till vara den resurs som föreningslivet är i bygandet av vårt framtida samhälle.

Anf. 202 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Tack statsrådet.

Anledningen till att skriva en sådan interpellation var att jag under ett antal månader var engagerad med att skriva en stor rapport om det civila samhället internationellt. Denna rapport för den interparlamentariska unionen blev ett mycket givande arbete. Det skapade en bild som är samtidigt uppmuntrande och oroande.

Den är uppmuntrande därför att det är klart att den starkaste skapande kraften i världen i dag är vanliga människors vilja att agera, hjälpa varandra och göra stora insatser. Insatserna behövs. Jag började skriva strax efter tsunamikatastrofen. Det var självklart att den våg av stora insatser som gick över världen behövde belysas.

När man tittar på vad som händer i Sverige ser man samtidigt oroande tecken. Jag har lång erfarenhet av att arbeta tillsammans med små grupper i invandrarbefolkningen som vill göra insatser, framför allt för att finna en plats i yrkeslivet. Där ser man ett mönster. De starka kraftiga traditionella svenska organisationerna kan göra mycket stora insatser. De har stora resurser. De är rika. Tyvärr, enligt ett känt bibliskt sätt att tala, är det så att den som har den får. Den som inte har får ingenting.

Den vanliga bilden av den lilla arbetsgruppen som kämpar kring eldsjälur för att förbättra situationen är att de knäcks. De lyckas några år, men man tar inte vara på resultatet av deras arbete. De är för små och slås ut.

Ett mycket tydligt exempel som statsrådet borde studera är vad som har hänt med stödet från EU:s sociala fonder. Under den första perioden 1995–2000 var det ett antal smågrupper som initierade och ledde projekt. Det var inte många. Det var 1 % av alla beviljade projekt, men det var ett tecken på att människorna själva ville lösa sina problem.

Nu kan ni leta efter sådana projekt. De stora, rika, tunga och traditionella organisationerna plus den offentliga sektorn har konkurrerat ut eldsjälarna. Jag tycker att det är en katastrof.

I mitt nästa inlägg kommer jag att tala om varför jag använder så starka ord som sanera, granska och rannsaka.

Anf. 203 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Fru talman! Jag har inte så mycket att säga om det som Ana Maria Narti har sagt från talarstolen. Jag delar synen att föreningslivet eller det civila samhället är en enormt viktig resurs och skulle kunna vara en ännu viktigare resurs, inte minst i integrationsarbetet. Därför har vi också avsatt medel till exempel för ömsesidigt mentorskap. Det kan låta som något litet. Men när man är ute och träffar människorna i dessa projekt där till exempel PRO-are i Salem arbetar tillsammans med somalier ser man att man här uppnår resultat med väldigt små resurser.

Därför arbetar jag också med förslag om att kunna ge uppdrag till föreningar att verka som jobbagenter eftersom jag vet att en stor brist hos nyanlända är just kontakter på arbetsmarknaden. En sådan förening är Mabi, fotbollsklubben i Malmö. Medlemmarna hittar via sina föräldrar och sponsorer praktikplatser och anställningar för människor som är nyanlända men också för människor som har varit arbetslösa under en väldigt lång tid.

Jag är väldigt glad därför att Stockholms Arbetarekommun häromveckan tog ett beslut om att just ge stöd till jobbagenter inom föreningslivet som ska se till att hjälpa inte minst nyanlända med ett bättre nätverk.

Jag nöjer mig med detta så länge och väntar med spänning på Ana Maria Nartis förklaring om de starka orden.

Anf. 204 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! En annan slutsats av mitt arbete med det civila samhället är att det inte finns samma behandling när det gäller myndigheternas och de stora tunga organisationernas attityd gentemot dessa organisationer. Gäller det till exempel en del av organisationerna som jag har en mycket stor kärlek för, de humanitära organisationerna, så är de oerhört strängt

kontrollerade. Det finns till och med en speciell myndighet som systematiskt kontrollerar att de inte använder insamlingsmedel på fel sätt. Det är mycket bra. Varför skulle vi inte acceptera detta när det gäller ett sådant viktigt arbete? Hur skulle vi må om det fanns minsta misstanke att det humanitära arbetet är en fasad för oärlig och ohederlig verksamhet?

Också småföretag granskas systematiskt och mycket allvarligt när det gäller hur de hanterar pengarna.

Men kommer man till ungdomsorganisationer eller till etniska organisationer har det inte förekommit tillräckligt med kontroll. Därför har jag använt så starka ord i hopp om att kunna väcka en självbevarelsedrift hos demokratiska politiker. Vi kan inte acceptera korruption och falskspel just i denna sektor.

Sedan tycker jag att resultatet av otrevliga aktioner som under den senaste tiden har diskuterats är ett resultat av ett felaktigt finansieringssystem. Jag har mycket länge talat mot bidragssystem. Det skapar en ojämlig relation. Den som ger är stor och stark. Den som söker är liten och måste be vackert. Varför skapar man inte en helt annan relation? Varför skriver man inte ett avtal? Ett avtal är alltid en överenskommelse mellan jämlika parter. Och om jag inte håller avtalet har jag inte rätt till pengar.

Om man skrev avtal med dem som i dag är bidragsgivare skulle man kunna fokusera på kvaliteten i arbetet och inte på antalet medlemmar och inte på det som inte går att räkna.

Jag tänkte häromdagen på att man krävde pengar från mig från församlingen. De ska redovisa hur mycket folk som kommer till församlingen och hur många medlemmar som finns i församlingen. Jag går själv till den ryska kyrkan därför att de rumänska prästerna bråkar så mycket sinsemellan. Jag föredrar därför ett neutralt territorium där frid och fred och mycket glädje verkligen kan finnas. Den ryska mässan är bland det vackraste som finns.

Men hur ska de räkna sina församlingsmedlemmar? En del kanske inte kan betala. En del är kanske väldigt fattiga socialbidragstagare. Vad ska de göra? Ska de inte kunna gå i kyrkan därför att de inte kan betala en medlemsavgift? Jag tycker att det är omöjligt att strängt hålla ett register på det. Hade man fokuserat på verksamheten så skulle det finnas ett kriterium av en helt annan dignitet.

Anf. 205 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Fru talman! Ana Maria Narti började med att göra en jämförelse med organisationer som samlar in pengar. Där finns ju en stiftelse för insamlingskontroll. Det är så att säga en frivillig överenskommelse mellan dessa organisationer, och det har vi ingenting emot. Men det är ingen statlig utvärdering.

Jag förstår hur Ana Maria Narti resonerar, men jag håller inte med om att staten eller bidragsgivaren kan gå in och sätta en kvalitetsstämpel på eller göra en kvalitetsgranskning av det som den frivilliga organisationen uträttar. Däremot ska vi vara väldigt varsamma i fråga om att föreningar ska bygga sin verksamhet på demokratiska grunder.

Men om Ana Maria Narti till exempel skulle utvärdera kvalitetsarbetet i det socialdemokratiska partiet, eller om jag skulle utvärdera arbetet i Folkpartiet, eller om jag skulle utvärdera kvaliteten i en organisation som jag inte tyckte utförde något viktigt arbete, då blir det väldigt svårt

att ha den typen av granskning, därför att kvaliteten på det sättet ligger väldigt nära en subjektiv uppfattning. Det handlar om nyansskillnader.

Därmed tycker jag att detta med avtal inte riktigt är i överensstämmelse med det fria föreningslivets sätt att verka. Vi ska ge utrymme och stöd för det fria föreningslivet, ett föreningsliv som ska bygga på en hög grad av integritet.

Man kan många gånger se på de föreningar som har hamnat i diskussions- och granskningsfällan. Och det är viktigt att man granskar att pengarna inte missbrukas om de kommer från staten. Men det är sedan också föreningslivet som väljer en ny styrelse och en ny vd. Och det är föreningslivet självt som ska styra den inriktningen som ska bygga på demokratiska värden.

Däremot finns det socialt företagande som mer närmar sig ett avtal, till exempel om en PRO-förening också sköter en del av fritidssysselsättningen för pensionärer i ett äldreområde. Då närmar vi oss ett avtal där vi också kan titta på hur kvaliteten var i detta arbete.

Men att staten eller någon annan myndighet ska säga att den föreningen eller den organisationen inte bedriver sitt arbete på ett riktigt sätt tror jag blir väldigt svårt.

Jag vill avsluta det här inlägget med att säga att det förekommer ett ofantligt arbete inom de ideella föreningarna. Ersta Sköndal har räknat ut att 560 miljoner timmars arbete utförs ideellt. Sedan finns det också många som arbetar för en låg ersättning. Om man satte en timlön på 100 kr för de 560 miljoner timmarna skulle det handla om 56 miljarder kronor. Det stöd som utbetalas till föreningslivet blir då bara en bråkdel med hänsyn till allt det arbete som utförs ideellt.

Man har också räknat ut att ungefär 8 % är ideellt arbetade timmar av det totala avlönade arbetet i vårt samhälle, så jag kan inte nog understryka det viktiga arbete som utförs av vår ideella sektor.

Anf. 206 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Nej, jag har inte sagt att staten eller någon av de stora starka aktörerna i samhället ska börja granska kvaliteten i arbetet utan att det finns överenskommelser som är mycket tydliga. Det gäller hos oss. Vi har de och de verksamheterna, och verksamhet kan alltid redovisas. Och detta skulle utgöra ett kriterium för det ekonomiska stöd som de frivilliga får, inte antalet medlemmar. Det är ett mekaniskt och ytligt sätt att bedöma vad en frivilliggrupp åstadkommer. När det kommer ett så konstigt krav som det om minst 1 000 medlemmar slår man på en gång ut möjligheten för nya grupper att bildas och växa fram.

Kriteriet 1 000 medlemmar är väldigt ofta använt. Demokrati står inte att läsa i antalet människor som formellt är anslutna till en organisation, utan demokrati har med *andan* i arbetet att göra. Just därför att den är så svår att bedöma är det bättre att ha tydliga överenskommelser om vad vår sammanslutning åstadkommer i detta samhälle.

Det här är bara början på en diskussion. Jag förstår att vi tittar på detta från helt olika håll. Jag har varit där nere bland gräsrotterna; det är inte ett väldigt vanligt sosseperspektiv på livet.

Anf. 207 Statsrådet JENS ORBACK (s):

Fru talman! Om Ana Maria Narti menar att socialdemokratien inte har sin utgångspunkt hos gräsrotterna och i folkrörelserna måste jag å det skarpaste protestera.

Jag tycker inte att resonemanget riktigt går ihop för Ana Maria Narti. Hon säger att det ska vara medlemsstyrt. Men man kan inte se hur många medlemmar man har. Sedan ska man bedöma kvaliteten på arbetet.

Jag tror att det blir väldigt svårt. Bara den här diskussionen, där vi ändå försöker närma oss en gemensam hållning, visar att det är väldigt svårt att utvärdera en annan rörelses kvalitet. Jag tycker att vi ska ha ett stöd som ger en möjlighet att ha ett stort och aktivt civilt samhälle och en stor folkrörelseaktivitet.

När det gäller de mer konkreta frågorna har vi just nu en folkrörelseutredning som ska presentera generella system för bidragsgivning. Den integrationspolitiska parlamentariska kommittén ska också titta på just bidragssystemet för föreningar bildade på etnisk grund. I den gruppen sitter också representanter för Folkpartiet med, så jag tror att vi kan vara säkerställda; den här diskussionen kommer att fortsätta. Kanske kan vi göra våra nyansskillnader ännu tydligare när jag får reda på vad Ana Maria Narti riktigt menar. I diskussionen än så länge ställer jag mig skeptisk till att det ska vara avtalsbaserat och till att vi ska kunna mäta den exakta kvaliteten därför att kvaliteten på en förenings uppdrag kan man ha väldigt många olika synpunkter på.

Överläggningen var härmed avslutad.

29 § Anmälan om inkomsten faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Andre vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2005/06:FPM100 Miljömärkningsprogram för fiskeriprodukter
KOM(2005)275 till miljö- och jordbruksutskottet

30 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Motioner

2005/06:U12–U15 till utrikesutskottet

2005/06:So49 till socialutskottet

31 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Näringsutskottets betänkanden 2005/06:NU17, NU21 och NU22
Lagutskottets betänkanden 2005/06:LU33, LU36, LU38 och LU39
Bostadsutskottets betänkanden 2005/06:BoU9 och BoU13
Konstitutionsutskottets betänkande 2005/06:KU40
Sammansatta utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2005/06:UFöU2
Utrikesutskottets betänkande 2005/06:UU22
Trafikutskottets betänkande 2005/06:TU15
Socialutskottets betänkande 2005/06:SoU32

32 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Finansutskottets betänkanden
2005/06:FiU20 Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken
2005/06:FiU21 Tilläggsbudget 1 för 2006
2005/06:FiU26 Utvecklingen inom den kommunala sektorn
2005/06:FiU19 Offentlig upphandling
2005/06:FiU24 Årsredovisning för staten
2005/06:FiU27 Statens upplåning och skuldförvaltning
2005/06:FiU30 Uppskov med behandlingen av ärenden

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande
2005/06:MJU26 Skärpta djurskyddskrav för minkuppfödning

Arbetsmarknadsutskottets betänkande
2005/06:AU12 Uppskov med behandlingen av ärenden

Justitieutskottets betänkande
2005/06:JuU42 Uppskov med behandlingen av visst ärende

33 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 12 juni

2005/06:1785 av *Torsten Lindström* (kd) till statsrådet *Ulrica Messing*
Flygförbindelserna med Åland

2005/06:1786 av *Cecilia Widegren* (m) till jordbruksminister *Ann-Christin Nykvist*

Reglering för hållande av grisar

2005/06:1787 av *Cecilia Widegren* (m) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Reglering för fårskötsel

2005/06:1788 av *Cecilia Widegren* (m) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Regler för hållande av kor

2005/06:1789 av *Cecilia Widegren* (m) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Regler för potatisodling

2005/06:1790 av *Cecilia Widegren* (m) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Regler för odlande av morötter

2005/06:1791 av *Cecilia Widegren* (m) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist
Regler för mjölkhantering

2005/06:1792 av *Per Bill* (m) till näringsminister Thomas Östros
Samägandet av stora kraftanläggningar

2005/06:1793 av *Marianne Carlström* (s) till näringsminister Thomas Östros
Social ekonomi

2005/06:1794 av *Johan Linander* (c) till statsrådet Sven-Erik Österberg
Speltillstånd för Internetkaféer

2005/06:1795 av *Tasso Stafilidis* (v) till utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky
Verksamheten vid Grekiskt Kulturcentrum

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 3 oktober.

34 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 9 juni

2005/06:1715 av *Martin Andreasson* (fp) till utrikesminister Jan Eliasson
Homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter i Ryssland

2005/06:1735 av *Gustav Fridolin* (mp) till statsrådet Carin Jämtin
Regeringsbeslut om Indien och HBT

2005/06:1749 av *Tasso Stafilidis* (v) till utrikesminister Jan Eliasson
Erkännande av folkmordet på pontierna

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 3 oktober.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdet början till och med 6 §
anf. 43 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med 10 § anf. 76 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 16 § anf. 115 (delvis),
av talmannen därefter till och med 21 § anf. 150 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med 26 § anf. 187 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Eva-Lena Ekman

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Svar på interpellation 2005/06:451 om hyressättning och kommunala bostadsföretag	1
Anf. 1 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s)	1
Anf. 2 NINA LUNDSTRÖM (fp)	2
Anf. 3 RIGMOR STENMARK (c).....	3
Anf. 4 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s)	4
Anf. 5 NINA LUNDSTRÖM (fp)	5
Anf. 6 RIGMOR STENMARK (c).....	7
Anf. 7 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s)	7
Anf. 8 NINA LUNDSTRÖM (fp)	8
Anf. 9 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s)	9
3 § Svar på interpellation 2005/06:454 om byggbranschen och boendeutveckling.....	9
Anf. 10 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s)	9
Anf. 11 NINA LUNDSTRÖM (fp)	11
Anf. 12 CARL B HAMILTON (fp)	12
Anf. 13 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s)	13
Anf. 14 NINA LUNDSTRÖM (fp)	14
Anf. 15 CARL B HAMILTON (fp)	15
Anf. 16 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s)	16
Anf. 17 NINA LUNDSTRÖM (fp)	17
4 § Svar på interpellation 2005/06:477 om statens roll som markägare.....	18
Anf. 18 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s)	18
Anf. 19 NINA LUNDSTRÖM (fp)	19
Anf. 20 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s)	20
Anf. 21 NINA LUNDSTRÖM (fp)	21
Anf. 22 GUNNAR ANDRÉN (fp)	22
Anf. 23 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s)	22
Anf. 24 NINA LUNDSTRÖM (fp)	23
Anf. 25 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s)	24
5 § Svar på interpellation 2005/06:455 om Estonias bogvisir.....	24
Anf. 26 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s)	24
Anf. 27 LARS ÅNGSTRÖM (mp).....	24
Anf. 28 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s)	25
Anf. 29 LARS ÅNGSTRÖM (mp).....	25
Anf. 30 HENRIK S JÄRREL (m)	26
Anf. 31 TREDJE VICE TALMANNEN	27
Anf. 32 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s)	27
Anf. 33 LARS ÅNGSTRÖM (mp).....	27
Anf. 34 HENRIK S JÄRREL (m)	28
Anf. 35 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s)	28
6 § Svar på interpellationerna 2005/06:456 om andra utförda dykningar på Estonia år 1994 än haverikommissionens	

egna och 473 om klargörande av omständigheterna kring Estonsias förlisning	29
Anf. 36 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s).....	29
Anf. 37 LARS ÅNGSTRÖM (mp).....	30
Anf. 38 RIGMOR STENMARK (c).....	31
Anf. 39 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s).....	32
Anf. 40 LARS ÅNGSTRÖM (mp).....	33
Anf. 41 RIGMOR STENMARK (c).....	34
Anf. 42 BJÖRN VON DER ESCH (kd).....	34
Anf. 43 HENRIK S JÄRREL (m).....	35
Anf. 44 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s).....	36
Anf. 45 LARS ÅNGSTRÖM (mp).....	36
Anf. 46 BJÖRN VON DER ESCH (kd).....	37
Anf. 47 HENRIK S JÄRREL (m).....	37
Anf. 48 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s).....	38
7 § Svar på interpellation 2005/06:457 om reklamfinansierad television i Sverige	38
Anf. 49 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s).....	38
Anf. 50 GUNNAR ANDRÉN (fp).....	40
Anf. 51 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s).....	41
Anf. 52 GUNNAR ANDRÉN (fp).....	42
Anf. 53 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s).....	43
Anf. 54 GUNNAR ANDRÉN (fp).....	43
Anf. 55 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s).....	44
8 § Svar på interpellation 2005/06:476 om våld och stereotipa könsroller.....	45
Anf. 56 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s).....	45
Anf. 57 SOLVEIG HELLQUIST (fp).....	46
Anf. 58 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s).....	47
Anf. 59 SOLVEIG HELLQUIST (fp).....	48
Anf. 60 Utbildnings- och kulturminister LEIF PAGROTSKY (s).....	49
Anf. 61 SOLVEIG HELLQUIST (fp).....	50
Anf. 62 GUNNAR ANDRÉN (fp).....	50
9 § Svar på interpellation 2005/06:474 om Omberg som nationalpark.....	51
Anf. 63 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s).....	51
Anf. 64 YVONNE ANDERSSON (kd).....	51
Anf. 65 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s).....	52
Anf. 66 YVONNE ANDERSSON (kd).....	53
Anf. 67 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s).....	54
Anf. 68 YVONNE ANDERSSON (kd).....	55

Anf. 69 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s)	55
10 § Svar på interpellation 2005/06:405 om unga människors etablering på arbetsmarknaden.....	56
Anf. 70 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	56
Anf. 71 KARIN PILSÄTER (fp).....	57
Anf. 72 CARL B HAMILTON (fp)	58
Anf. 73 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	59
Anf. 74 KARIN PILSÄTER (fp).....	60
Anf. 75 CARL B HAMILTON (fp)	61
Anf. 76 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	61
Anf. 77 KARIN PILSÄTER (fp).....	62
Anf. 78 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	63
11 § Svar på interpellation 2005/06:422 om vuxenmobbing	64
Anf. 79 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	64
Anf. 80 CHRISTER WINBÄCK (fp).....	64
Anf. 81 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	64
Anf. 82 CHRISTER WINBÄCK (fp).....	65
Anf. 83 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	66
Anf. 84 CHRISTER WINBÄCK (fp).....	66
Anf. 85 KARIN PILSÄTER (fp).....	67
12 § Svar på interpellation 2005/06:438 om arbetsskador av kvicksilver	67
Anf. 86 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	67
Anf. 87 ANITA BRODÉN (fp)	68
Anf. 88 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	69
Anf. 89 ANITA BRODÉN (fp)	70
Anf. 90 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	71
Anf. 91 ANITA BRODÉN (fp)	71
13 § Svar på interpellation 2005/06:479 om sjuklöneansvaret och sysselsättningen	72
Anf. 92 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	72
Anf. 93 KARIN PILSÄTER (fp).....	73
Anf. 94 CARL B HAMILTON (fp)	74
Anf. 95 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	75
Anf. 96 KARIN PILSÄTER (fp).....	76
Anf. 97 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	77
Anf. 98 KARIN PILSÄTER (fp).....	78
Anf. 99 Statsrådet HANS KARLSSON (s)	79
14 § Svar på interpellation 2005/06:437 om golf som friskvårdsförmån	79
Anf. 100 Finansminister PÄR NUDER (s).....	79
Anf. 101 KRISTER HAMMARBERGH (m).....	80
Anf. 102 CARL B HAMILTON (fp)	81
Anf. 103 Finansminister PÄR NUDER (s).....	82
Anf. 104 KRISTER HAMMARBERGH (m).....	82
Anf. 105 Finansminister PÄR NUDER (s).....	84
Anf. 106 KRISTER HAMMARBERGH (m).....	84

15 § Svar på interpellation 2005/06:452 om beskattning av pensioner i Sverige och Finland.....	85
Anf. 107 Finansminister PÅR NUDER (s)	85
Anf. 108 KRISTER HAMMARBERGH (m)	86
Anf. 109 Finansminister PÅR NUDER (s)	87
Anf. 110 KRISTER HAMMARBERGH (m)	88
Anf. 111 Finansminister PÅR NUDER (s)	88
Anf. 112 KRISTER HAMMARBERGH (m)	88
16 § Svar på interpellation 2005/06:467 om börsfrossa, dollarfall och stigande räntor – nya förutsättningar för den ekonomiska politiken.....	89
Anf. 113 Finansminister PÅR NUDER (s)	89
Anf. 114 CARL B HAMILTON (fp)	90
Anf. 115 Finansminister PÅR NUDER (s)	91
Anf. 116 CARL B HAMILTON (fp)	92
Anf. 117 Finansminister PÅR NUDER (s)	93
Anf. 118 CARL B HAMILTON (fp)	94
Anf. 119 Finansminister PÅR NUDER (s)	94
17 § Svar på interpellation 2005/06:468 om McKinseyrapportens rekommendationer	95
Anf. 120 Finansminister PÅR NUDER (s)	95
Anf. 121 CARL B HAMILTON (fp)	97
Anf. 122 Finansminister PÅR NUDER (s)	98
Anf. 123 CARL B HAMILTON (fp)	99
Anf. 124 Finansminister PÅR NUDER (s)	100
Anf. 125 CARL B HAMILTON (fp)	101
18 § Svar på interpellation 2005/06:434 om flygskattens effekter på sysselsättningen i Skåne	102
Anf. 126 Finansminister PÅR NUDER (s)	102
Anf. 127 LARS LINDBLAD (m)	102
Anf. 128 GUNNAR ANDRÉN (fp)	103
Anf. 129 Finansminister PÅR NUDER (s)	104
Anf. 130 LARS LINDBLAD (m)	105
Anf. 131 GUNNAR ANDRÉN (fp)	106
Anf. 132 Finansminister PÅR NUDER (s)	107
Anf. 133 LARS LINDBLAD (m)	107
Anf. 134 Finansminister PÅR NUDER (s)	108
19 § Svar på interpellation 2005/06:403 om regeringens ungdomspolitik.....	109
Anf. 135 Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	109
Anf. 136 MARTIN ANDREASSON (fp)	110
Anf. 137 Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	110
Anf. 138 MARTIN ANDREASSON (fp)	112
Anf. 139 Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	113
Anf. 140 MARTIN ANDREASSON (fp)	113
Anf. 141 Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	114
20 § Svar på interpellation 2005/06:414 om studiemedlets storlek och studenters ekonomiska situation.....	115

Anf. 142	Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	115
Anf. 143	TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	116
Anf. 144	Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	117
Anf. 145	TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	118
Anf. 146	Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	119
Anf. 147	TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	120
Anf. 148	Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	120
21 §	Svar på interpellation 2005/06:432 om valfrihet inom barnomsorgen	121
Anf. 149	Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	121
Anf. 150	MARIA LARSSON (kd)	122
Anf. 151	Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	123
Anf. 152	MARIA LARSSON (kd)	124
Anf. 153	Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	125
Anf. 154	MARIA LARSSON (kd)	126
Anf. 155	Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	126
22 §	Svar på interpellation 2005/06:478 om studenters sociala trygghet	127
Anf. 156	Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	127
Anf. 157	MIKAEL JOHANSSON (mp)	129
Anf. 158	Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	129
Anf. 159	MIKAEL JOHANSSON (mp)	130
Anf. 160	TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	131
Anf. 161	Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	132
Anf. 162	TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	133
Anf. 163	Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	134
23 §	Svar på interpellation 2005/06:406 om färre kvinnor inom försvaret	134
Anf. 164	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	134
Anf. 165	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	135
Anf. 166	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	136
Anf. 167	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	137
Anf. 168	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	138
Anf. 169	MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	139
Anf. 170	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	140
24 §	Svar på interpellation 2005/06:380 om svenska anmälningar till militära styrkeregister	141
Anf. 171	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	141
Anf. 172	KARIN ENSTRÖM (m)	142
Anf. 173	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	143
Anf. 174	KARIN ENSTRÖM (m)	143
Anf. 175	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	144
Anf. 176	KARIN ENSTRÖM (m)	144
Anf. 177	Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	145
25 §	Svar på interpellation 2005/06:466 om trängselskatten och kommunal demokrati	145
Anf. 178	Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s)	145
Anf. 179	MARTIN ANDREASSON (fp)	146

Anf. 180	Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s).....	147
Anf. 181	MARTIN ANDREASSON (fp).....	148
Anf. 182	Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s).....	149
Anf. 183	MARTIN ANDREASSON (fp).....	150
Anf. 184	Statsrådet SVEN-ERIK ÖSTERBERG (s).....	151
26 §	Svar på interpellation 2005/06:470 om HBT-personers situation och den kommunala sektorn	152
Anf. 185	Statsrådet JENS ORBACK (s).....	152
Anf. 186	MARTIN ANDREASSON (fp).....	153
Anf. 187	Statsrådet JENS ORBACK (s).....	154
Anf. 188	MARTIN ANDREASSON (fp).....	155
Anf. 189	Statsrådet JENS ORBACK (s).....	156
Anf. 190	MARTIN ANDREASSON (fp).....	156
Anf. 191	Statsrådet JENS ORBACK (s).....	157
27 §	Svar på interpellation 2005/06:394 om den sverigefinska nationella minoriteten	157
Anf. 192	Statsrådet JENS ORBACK (s).....	157
Anf. 193	NINA LUNDSTRÖM (fp).....	159
Anf. 194	MARTIN ANDREASSON (fp).....	160
Anf. 195	Statsrådet JENS ORBACK (s).....	161
Anf. 196	NINA LUNDSTRÖM (fp).....	162
Anf. 197	MARTIN ANDREASSON (fp).....	163
Anf. 198	Statsrådet JENS ORBACK (s).....	164
Anf. 199	NINA LUNDSTRÖM (fp).....	164
Anf. 200	Statsrådet JENS ORBACK (s).....	165
28 §	Svar på interpellation 2005/06:401 om kris för det svenska civila samhället	165
Anf. 201	Statsrådet JENS ORBACK (s).....	165
Anf. 202	ANA MARIA NARTI (fp).....	166
Anf. 203	Statsrådet JENS ORBACK (s).....	167
Anf. 204	ANA MARIA NARTI (fp).....	167
Anf. 205	Statsrådet JENS ORBACK (s).....	168
Anf. 206	ANA MARIA NARTI (fp).....	169
Anf. 207	Statsrådet JENS ORBACK (s).....	170
29 §	Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	170
30 §	Hänvisning av ärenden till utskott	170
31 §	Förnyad bordläggning.....	171
32 §	Bordläggning.....	171
33 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	171
34 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	172
35 §	Kammaren åtskildes kl. 21.05.	173

Elanders Gotab, Stockholm 2006